

SFS 1942:740
Källa: [Rixlex](#)

Rättegångsbalk (1942:740)
[\[Fakta & Historik\]](#)

Utfärdad:
1942-07-18

Uppdaterad:
t.o.m. SFS
2009:401

FÖRSTA AVDELNINGEN

Om domstolsväsendet

1 Kap. Om allmän underrätt

1 § Tingsrätt är allmän underrätt och, om ej annat är föreskrivet, första domstol. Domsaga är tingsrättens domkrets. Om indelningen i domsagor förordnar regeringen. Lag (1974:573).

2 § I tingsrätt skall det finnas lagman. Som en del i en administrativ samverkan får en tingsrätt och en länsrätt på samma ort ha gemensam lagman.

Om regeringen inte bestämmer något annat skall det i tingsrätt även finnas en eller flera rådmän. I de tingsrätter som regeringen bestämmer skall det också finnas en eller flera chefsrådmän.

Lagman, chefsrådmän och rådmän skall vara lagfarna.

Tingsrätt får vara delad i avdelningar. Ordförande på avdelning är lagmannen eller en chefsrådmän.

Vid tingsrätt skall det finnas kansli, som hålls öppet för allmänheten på bestämda tider. Lag (2002:996).

3 § Tingsrätten skall, om annat inte är föreskrivet, bestå av en lagfaren domare. Lag (1989:656).

3 a § Vid huvudförhandling i tvistemål skall tingsrätten bestå av tre lagfarna domare, om annat inte är föreskrivet.

Rätten skall bestå av en lagfaren domare när huvudförhandlingen hålls i förenklad form.

Rätten är vid huvudförhandlingen domförlagd med en lagfaren domare om i annat fall än som avses i [andra stycket](#) rätten anser det tillräckligt att en domare sitter i rätten och parterna samtycker till det eller målet är av enkel beskaffenhet.

Består rätten av tre lagfarna domare och inträffar förfall för någon av dessa sedan huvudförhandlingen har påbörjats, är rätten domförlagd med två lagfarna domare. Lag (1989:656).

3 b § Tingsrätten skall vid huvudförhandling i brottmål bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Om en av nämndemännen får förhinder sedan huvudförhandlingen har påbörjats, är rätten domförlagd med en lagfaren domare och två nämndemän.

Vid huvudförhandling i mål om brott för vilket inte är föreskrivet svårare straff än böter eller fängelse i högst sex månader är tingsrätten domförlagd utan nämndemän, om det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter och det i målet inte är fråga om företagsbot.

Om det finns skäl för det, får antalet lagfarna domare utökas med en utöver vad som följer av [första stycket](#). Detsamma gäller i fråga om antalet nämndemän. Om någon eller några av ledamöterna får förhinder sedan huvudförhandlingen har påbörjats gäller första stycket andra meningen i fråga om domförlagd. Lag (1997:391).

3 c § Vid avgörande av mål utan huvudförhandling och vid prövning av frågor som hör till rättegången får tingsrätten ha den sammansättning som är föreskriven för huvudförhandling, om det föreligger särskilda skäl med hänsyn till målets eller frågans beskaffenhet. Lag (1989:656).

3 d § I tvistemål där förlikning om saken är tillåten skall tingsrätten alltid bestå av en lagfaren domare, om värdet av vad som yrkas uppenbart inte överstiger

hälften av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

[Första stycket](#) gäller inte, om en part första gången han skall föra talan i målet yrkar att allmänna regler skall tillämpas och därvid gör sannolikt att den bakomliggande tvisten rör ett högre värde eller att utgången annars är av synnerlig betydelse för bedömningen av andra föreliggande rättsförhållanden. Har talan väckts genom ansökan om betalningsföreläggande, skall den part som begär att målet överlämnas till tingsrätt senast i samband därmed framställa yrkande som nyss sagts.

Med värde enligt [första stycket](#) avses det värde som kan antas gälla vid tiden för talans väckande. Har talan väckts genom ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning eller som enskilt anspråk i brottmål, avses värdet vid rättsens beslut att tvisten skall handläggas som tvistemål. Vid bedömningen skall hänsyn inte tas till rättegångskostnaderna. Lag (1991:847).

3 e § Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål och som inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare får utföras av en annan tjänsteman som har tillräcklig kunskap och erfarenhet och som är anställd vid tingsrätten eller vid en länsrätt eller en hyresnämnd på samma ort som tingsrätten. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

Bestämmelserna i [4 kap. 13 §](#) gäller även för andra tjänstemän än domare när de utför åtgärder enligt [första stycket](#). Lag (2005:1059).

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall fastställa hur många nämndemän som skall finnas i varje domsaga.

Tingsrätten fördelar tjänstgöringen mellan nämndemännen efter samråd med dem. Lag (1983:370).

5 § En tingsrätt skall ha kansli på den eller de orter som regeringen bestämmer. Tingsrätten skall ha tingsställe på den eller de orterna om regeringen inte bestämmer annat. Tingsrätten får också ha tingsställe på annan ort som regeringen bestämmer. Lag (2000:1455).

6 § Tingsrätt skall hålla sammanträde så ofta det kräves för arbetet. Sammanträde för huvudförhandling (ting) skall hållas på tingsställe, om ej särskilda skäl tala för att sammanträdet hålles på annan ort. Lag (1975:502).

7 § har upphävts genom Lag (1990:443).

8 § Utöver vad som följer av [3 b §](#) får, vid prövning av vidlyftiga eller annars särskilt krävande mål om allmänt åtal i vilka bedömningen av ekonomiska eller skatterättsliga förhållanden har väsentlig betydelse, såsom särskilda ledamöter ingå, var för sig eller tillsammans,

1. en person som förordnats som ekonomisk expert enligt [4 kap. 10 a §](#), om det finns behov av särskild fackkunskap inom rätten i fråga om ekonomiska förhållanden,

2. en person som är eller har varit lagfaren domare i allmän förvaltningsdomstol, om det finns behov av särskild fackkunskap inom rätten i fråga om skatterättsliga förhållanden.

Om någon eller några av rättsens ledamöter får förhinder sedan huvudförhandlingen har påbörjats, gäller [3 b § första stycket](#) andra meningen i fråga om domförhet. Rätten får dock inte bestå av fler lagfarna domare än nämndemän. Lag (1997:391).

9 § har upphävts genom lag (2000:172).

10 § har upphävts genom lag (1975:502).

11 § har upphävts genom lag (1969:244).

12 § har upphävts genom lag (1969:244).

13 § har upphävts genom lag (1969:244).

14 § har upphävts genom lag (1969:244).

15 § har upphävts genom lag (1969:244).

16 § har upphävts genom lag (1969:244).

17 § har upphävts genom lag (1969:244).

2 Kap. Om hovrätt

1 § Hovrätt är överrätt i mål, som fullföljas från allmän underrätt. Den äger tillsyn över de domstolar, som höra under hovrätten.

2 § Hovrätt ska som första domstol ta upp mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget har begåtts av domare i allmän underrätt.

Hovrätt är i övrigt första domstol i mål, beträffande vilka detta föreskrivs i lag. Lag (2008:156).

3 § I varje hovrätt skall det finnas en hovrättspresident, en eller flera hovrättslagmän samt hovrättsråd av vilka en eller flera skall vara vice ordförande. De skall vara lagfarna.

En hovrätt får vara indelad i avdelningar. Chef för en avdelning är presidenten eller en lagman.

Vid varje hovrätt skall det finnas ett kansli som hålls öppet för allmänheten på bestämda tider. Lag (1998:1800).

4 § Hovrätten är domför med tre lagfarna domare. I mål som överklagats från tingsrätt skall dock minst fyra lagfarna domare delta när hovrätten avgör målet, om tingsrätten bestått av tre lagfarna domare. Om en av de lagfarna domarna får förhinder sedan huvudförhandling har påbörjats, är rätten ändå domför. Flera än fem lagfarna domare får inte delta i hovrätten.

I brottmål gäller, i stället för bestämmelserna i [första stycket](#), att hovrätten är domför med tre lagfarna domare och två nämndemän. Om en av de lagfarna domarna eller en av nämndemännen får förhinder sedan huvudförhandling har påbörjats, är rätten ändå domför. Flera än fyra lagfarna domare och tre nämndemän får inte delta. Finns det inte anledning att döma till svårare straff än böter och är det i målet inte fråga om företagsbot, är hovrätten domför även med den sammansättning som anges i [första stycket](#). Detsamma gäller vid handläggning som inte sker vid huvudförhandling.

Vid behandling av frågor om prövningstillstånd skall hovrätten bestå av tre lagfarna domare. Ett prövningstillstånd som inte är begränsat enligt [49 kap. 14 a § första stycket](#) får dock meddelas av en lagfaren domare, om frågan är enkel.

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse eller efter det att ett överklagande har förfallit vid sammanträde som avses i [50 kap. 10 §](#) eller [51 kap. 10 §](#) är hovrätten domför med en lagfaren domare. Detsamma gäller vid beslut om undanröjande av tingsrättens avgörande sedan käromålet återkallats.

Åtgärder som avser endast beredandet av ett mål får utföras av en lagfaren domare i hovrätten eller, om de inte är av sådant slag att de bör förbehållas lagfarna domare, av en annan tjänsteman i hovrätten som har tillräcklig kunskap och erfarenhet. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om detta.

Bestämmelserna i [4 kap. 13 §](#) gäller även för andra tjänstemän än domare när de utför åtgärder enligt femte stycket. Lag (2005:683).

4 a § Utöver vad som följer av [4 §](#) får i hovrätten som särskilda ledamöter ingå, var för sig eller tillsammans,

1. en person som förordnats som ekonomisk expert enligt [4 kap. 10 a §](#), om det finns behov av särskild fackkunskap inom hovrätten i fråga om ekonomiska förhållanden,
2. en person som är eller har varit lagfaren domare i allmän förvaltningsdomstol, om det finns behov av särskild fackkunskap inom hovrätten i fråga om skatterättsliga förhållanden. Lag (1985:415).

4 b § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall fastställa hur många nämndemän som skall finnas i hovrättens domkrets för tjänstgöring i hovrätten.

Hovrätten fördelar tjänstgöringen mellan nämndemännen efter samråd med dem. Lag (1985:415).

5 § Hovrätt skall sammanträda på den ort där den har sitt säte.

Sammanträde får också hållas på någon annan ort om det finns skäl till det. Sammanträde skall hållas så ofta det krävs för arbetet. Lag (1993:514).

6 § Rikets hovrätter äro: Svea hovrätt, Göta hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Nedre Norrland och hovrätten för Övre Norrland.

Om hovrätternas domkretsar förordnar regeringen. Lag (1974:573).

7 § har upphört att gälla genom lag (1975:502).

3 Kap. /Rubriken upphör att gälla U:2009-07-01/ Om högsta domstolen

3 Kap. /Rubriken träder i kraft I:2009-07-01/ Om Högsta domstolen

1 § Högsta domstolen är överrätt i mål, som fullföljas från hovrätt. Lag (1974:573).

2 § /Upphör att gälla U:2009-07-01/ Att i högsta domstolen talan i visst fall må föras mot beslut av advokatsamfundets styrelse eller annat samfundets organ, stadgas i [8 kap. 8 §](#). Lag (1974:573).

2 § /Träder i kraft I:2009-07-01/ Att i Högsta domstolen talan i visst fall må föras mot beslut av advokatsamfundets styrelse eller annat samfundets organ, stadgas i [8 kap. 8 §](#). Lag (2009:344).

3 § Högsta domstolen skall som första domstol ta upp mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget begåtts av statsråd, justitieråd, regeringsråd, någon av riksdagens ombudsmän, justitiekanslern, riksåklagaren, domare eller generaladvokat i Europeiska gemenskapernas domstol, domare i förstainstansrätten vid denna domstol eller den som utövar något av dessa ämbeten eller av hovrättsdomare eller revisionssekreterare.

Högsta domstolen skall vidare som första domstol pröva om justitieråd eller regeringsråd skall skiljas eller avstängas från sin tjänst eller vara skyldig att genomgå läkarundersökning. Högsta domstolen är i övrigt första domstol i mål beträffande vilka detta föreskrivs i lag. Lag (1995:315).

4 § /Upphör att gälla U:2009-07-01/ Högsta domstolen består av fjorton justitieråd eller det högre antal som behövs. Justitieråden skall vara lagfarna. De får inte inneha eller utöva något annat ämbete.

Regeringen förordnar ett av justitieråden att vara domstolens ordförande.

Högsta domstolen skall vara delad i två eller flera avdelningar. Avdelningarna är lika behöriga att ta upp mål som Högsta domstolen handlägger.

Högsta domstolens ordförande är även ordförande på en avdelning.

Ordförande på annan avdelning är det justitieråd som regeringen förordnar.

Justitieråden indelas till tjänstgöring på avdelningarna för viss tidsperiod enligt de grunder som Högsta domstolen beslutar.

När ett justitieråd på grund av sjukdom eller därmed jämförlig omständighet inte kan tjänstgöra i Högsta domstolen, får den som avgått med ålderspension från sin tjänst som justitieråd förordnas att tillfälligt tjänstgöra som ersättare. Vad som i lag eller annan författning föreskrivs om justitieråd skall även tillämpas på ersättare. Lag (2003:1149).

4 § /Träder i kraft I:2009-07-01/ I Högsta domstolen ska det finnas fjorton justitieråd eller det högre antal som behövs. Justitieråden ska vara lagfarna. De får inte inneha eller utöva något annat ämbete.

Regeringen förordnar ett av justitieråden att vara Högsta domstolens ordförande.

Högsta domstolen får vara indelad i avdelningar. Om Högsta domstolen är indelad i avdelningar, är Högsta domstolens ordförande även ordförande på en avdelning. Ordförande på annan avdelning är det justitieråd som regeringen förordnar.

När ett justitieråd på grund av sjukdom eller därmed jämförlig omständighet inte kan tjänstgöra i Högsta domstolen, får den som har avgått med ålderspension

från sin tjänst som justitieråd förordnas att tillfälligt tjänstgöra som ersättare. Det som i lag eller annan författning föreskrivs om justitieråd ska även tillämpas på ersättare. Lag (2009:344).

5 § /Ny beteckning [6 §](#) U:2009-07-01/ Finner någon av Högsta domstolens avdelningar vid överläggning till dom eller beslut att den mening som råder på avdelningen avviker från en rättsgrundsats eller lagtolkning, som förut varit antagen av Högsta domstolen, får avdelningen besluta att målet eller, om det är lämpligt, en viss fråga i målet skall avgöras av Högsta domstolen i dess helhet eller med nio ledamöter. Sådant beslut får också meddelas, om det i annat fall är av särskild betydelse för rättstillämpningen att målet eller viss fråga avgörs av Högsta domstolen i dess helhet eller med nio ledamöter. Vid prövning med nio ledamöter skall målet eller frågan hänskjutas till avgörande av domstolen i dess helhet, om minst tre av de nio ledamöterna begär detta.

Om det i särskilda, för avdelningen kända domar eller beslut, på olika tider har gjort sig gällande mot varandra stridande åsikter i fråga om viss rättsgrundsats eller lagtolkning inom Högsta domstolen, gäller [första stycket första](#) meningen endast om avdelningen finner att den rådande meningen avviker från den dom eller det beslut som meddelades senast.

[Första stycket](#) gäller inte mål som angår den som är häktad eller mål som annars enligt särskild föreskrift kräver ett skyndsamt avgörande, om målet inte utan menlig tidsutdräkt kan avgöras av Högsta domstolen i dess helhet eller med nio ledamöter.

När ett mål eller en fråga avgörs av Högsta domstolen i dess helhet, skall, om laga hinder inte möter, alla justitieråden delta i avgörandet. Lag (1996:157).

5 § /Träder i kraft I:2009-07-01/ Rätten ska, om inte annat följer av [andra stycket](#) eller [5 a § andra stycket](#), bestå av minst fem ledamöter vid prövning av själva saken i

1. mål där prövningstillstånd har beviljats av Högsta domstolen,
2. mål där Högsta domstolen är första domstolsinstans,
3. mål där talan har väckts i hovrätt och överklagande har skett till Högsta domstolen,
4. mål som har överklagats av Justitiekanslern eller av en justitieombudsman,
5. ärenden om resning, återställande av försutten tid eller klagan över domvilla, om prövningen inte är enkel, och
6. ärenden enligt lagen ([1957:668](#)) om utlämning för brott.

Om en framställning i ett mål där Högsta domstolen är första domstolsinstans inte innefattar laga skäl för talan eller det annars är uppenbart att talan är ogrundad, får rätten bestå av tre eller fyra ledamöter när dom i målet meddelas utan att stämning har utfärdats.

När Högsta domstolen avger ett sådant yttrande som avses i [2 §](#) lagen ([1974:579](#)) om handläggningen av nådeärenden ska rätten bestå av minst tre ledamöter. Lag (2009:344).

5 a § /Träder i kraft I:2009-07-01/ I andra fall än sådana som avses i [5 §](#) beslutar Högsta domstolen för varje mål eller ärende hur många ledamöter som ska ingå i rätten.

Det som sägs i [första stycket](#) gäller även vid prövning av

1. frågor om beviljande av prövningstillstånd i hovrätt,
2. frågor om återförvisning av mål till hovrätt, och
3. överklagande av hovrätts avvisningsbeslut som avses i [54 kap. 17 §](#). Lag (2009:344).

5 b § /Träder i kraft I:2009-07-01/ Fler än sju ledamöter får inte ingå i rätten, om inte annat följer av [6 §](#). Lag (2009:344).

6 § /Ny beteckning [5 §](#) U:2009-07-01/ En avdelning av Högsta domstolen är domför med fem ledamöter. Fler än sju ledamöter får inte sitta i rätten.

Om prövningen är enkel, är avdelningen domför med tre ledamöter vid prövning av

1. frågor om häktning och reseförbud som avses i 55 kap. 8 § andra stycket tredje meningen,

2. ansökningar om resning eller återställande av försutten tid,
3. klagan över domvilla,
4. frågor om återförvisning av mål till hovrätt,
5. frågor om beviljande av prövningstillstånd i hovrätt, eller
6. frågor om avvisning av en ansökan eller klagan som har getts in omedelbart till Högsta domstolen men som domstolen inte skall pröva som första instans.

Om en framställning i ett mål som skall tas upp omedelbart av Högsta domstolen inte innefattar laga skäl för talan eller det annars är uppenbart att talan är ogrundad, är avdelningen domför med tre ledamöter när dom i målet meddelas utan att stämning har utfärdats.

En avdelning är domför med en ledamot vid avslag på eller avvisning av en ansökan om resning eller återställande av försutten tid eller en klagan över domvilla, om

1. Högsta domstolen tidigare beträffande samma avgörande har avslagit en ansökan eller klagan från samma sökande eller klagande, och
2. sökanden eller klaganden inte anför något nytt som är av betydelse för prövningen av ansökningen eller klagan.

Frågor om prövningstillstånd i Högsta domstolen får avgöras av en ledamot. Fler än tre ledamöter får inte delta. Frågor om prövningstillstånd som har förklarats vilande enligt [54 kap. 11 § andra stycket](#) avgörs dock av de ledamöter som prövar målet.

En avdelning är domför med en ledamot vid prövning av

1. frågor om avskrivning av mål efter återkallelse eller efter det att ett överklagande har förfallit,
2. frågor om avvisning av ett överklagande hos Högsta domstolen,
3. frågor om förening av mål enligt [14 kap. 7 a §](#),
4. överklagande av hovrätts avvisningsbeslut som avses i [54 kap. 17 §](#),
5. frågor som avses i [55 kap. 8 § andra stycket](#) första och andra meningarna, eller
6. en ansökan om resning eller återställande av försutten tid eller en klagan över domvilla när ansökningen eller klagan inte innefattar laga skäl för den begärda åtgärden eller det annars är uppenbart att den är ogrundad. Lag (2005:195).

6 § /Träder i kraft I:2009-07-01/ Om det vid överläggning till dom eller beslut framkommer att den mening som råder i rätten avviker från en rättsgrundsats eller lagtolkning, som förut varit antagen av Högsta domstolen, får rätten besluta att målet eller, om det är lämpligt, en viss fråga i målet ska avgöras av Högsta domstolen i dess helhet. Ett sådant beslut får också meddelas om det i annat fall är av särskild betydelse för rättstillämpningen att målet eller en viss fråga avgörs av Högsta domstolen i dess helhet.

Om det i olika domar eller beslut av Högsta domstolen har gjorts sig gällande mot varandra stridande åsikter i fråga om en viss rättsgrundsats eller lagtolkning, gäller första stycket första meningen endast om rätten finner att den rådande meningen avviker från den dom eller det beslut som meddelades senast.

[Första stycket](#) gäller inte mål som angår den som är häktad eller mål som annars enligt särskild föreskrift kräver ett skyndsamt avgörande, om målet inte utan menlig tidsutdräkt kan avgöras av Högsta domstolen i dess helhet.

När ett mål eller en fråga avgörs av Högsta domstolen i dess helhet ska alla justitieråd som inte har förhinder delta i avgörandet. Lag (2009:344).

6 a § /Träder i kraft I:2009-07-01/ Om rätten består av fler än två ledamöter och en av dessa får förhinder sedan handläggningen har påbörjats, är rätten ändå domför. Lag (2009:344).

7 § /Upphör att gälla U:2009-07-01/ När en avdelning behandlar ansökan om resning eller klagan över domvilla i ett mål som avgjorts av Högsta domstolen, får inte någon ledamot som deltagit i det tidigare avgörandet tjänstgöra på avdelningen, om tillräckligt antal ledamöter ändå finns att tillgå inom domstolen. Lag (1994:1034).

7 § /Träder i kraft I:2009-07-01/ När Högsta domstolen behandlar en ansökan om resning eller en klagan över domvilla i ett mål som har avgjorts av Högsta

domstolen, får inte någon ledamot som deltagit i det tidigare avgörandet ingå i rätten, om ett tillräckligt antal ledamöter ändå finns tillgängligt inom domstolen. Lag (2009:344).

8 § /Upphör att gälla U:2009-07-01/ För beredning och föredragning av mål i högsta domstolen finns hos domstolen särskilda tjänstemän. Lag (1985:934).

8 § /Träder i kraft I:2009-07-01/ För beredning och föredragning av mål i Högsta domstolen finns hos domstolen särskilda tjänstemän. Lag (2009:344).

4 Kap. Om domare

1 § Lagfaren domare skall vara svensk medborgare och hava avlagt för behörighet till domarämbete föreskrivna kunskapsprov.

Ej må den utöva domarämbete, som är i konkurstillstånd eller som har förvaltare enligt [11 kap. 7 § föräldrabalken](#).

Om kunskapsprov och villkor i övrigt för utövande av domarämbete förordnar regeringen. Lag (1988:1260).

2 § Domare, som avses i [1 kap. 2 §](#), [2 kap. 3 §](#) eller [3 kap. 4 § första stycket](#), utnämns av regeringen. Lag (1991:1819).

3 § Har upphävts genom lag (1964:646).

4 § Om beviljande av ledighet och förordnande av vikarie för lagfaren domare i hovrätt eller underrätt meddelas bestämmelser av regeringen. Lag (1974:573).

5 § Nämndemän utses genom val.

Om det i en domsaga ingår mer än en kommun eller, utöver en eller flera kommuner, en del av en annan kommun, fördelar tingsrätten antalet nämndemän mellan kommunerna i förhållande till kommunernas respektive kommundelens folkmängd.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer skall för varje län inom hovrätts domkrets eller, om del av län ingår i hovrätts domkrets, för sådan del fastställa det antal nämndemän i hovrätt som skall utses. Lag (2007:74).

6 § Valbar till nämndeman är varje svensk medborgare, som inte är underårig eller har förvaltare enligt [11 kap. 7 § föräldrabalken](#). För att vara valbar till nämndeman krävs vidare, i tingsrätt att han eller hon är folkbokförd i kommunen eller den del därav som hör till tingsrätten och i hovrätt att han eller hon är folkbokförd i länet eller den del därav som hör till hovrätten. Den som är lagfaren domare, anställd vid domstol, åklagare, polisman eller advokat eller annan som har till yrke att föra andras talan inför rätta får inte vara nämndeman.

Ingen får samtidigt vara nämndeman i hovrätt och tingsrätt.

Till nämndeman bör endast den utses som med hänsyn till omdömesförmåga, självständighet, laglydnad och övriga omständigheter är lämplig för uppdraget.

Den som fyllt sextio år eller uppger något giltigt hinder är inte skyldig att ta emot uppdrag som nämndeman. Den som har avgått som nämndeman är inte skyldig att ta emot nytt uppdrag förrän efter fyra år.

Domstolen prövar självmant den valdes behörighet. Lag (2007:74).

7 § Val av nämndeman i tingsrätt förrättas av kommunfullmäktige.

Val av nämndeman i hovrätt förrättas av landstingsfullmäktige. I Gotlands län förrättas valet av kommunfullmäktige i Gotlands kommun.

Valet skall vara proportionellt, om det begärs av minst så många väljande som motsvarar det tal man får om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser ökat med 1. Om förfarandet vid sådant proportionellt val finns bestämmelser i lagen ([1992:339](#)) om proportionellt valsätt.

Vid val av nämndemän skall eftersträvas att nämndemannakåren får en allsidig sammansättning med hänsyn till ålder, kön, etnisk bakgrund och yrke. Om det finns flera alternativa sätt att uppnå en allsidig sammansättning, bör de personer väljas som inte tidigare tjänstgjort som nämndemän eller som tjänstgjort kortast tid. Lag (2006:850).

7 a § En nämndeman har rätt till ledighet från anställning i den utsträckning som behövs för att han eller hon skall kunna utföra sitt uppdrag. Lag (2006:850).

8 § En nämndeman väljs för fyra år. Den som har fyllt sextio år får avgå som nämndeman. Domstolen får entlediga en nämndeman som visar giltigt hinder.

Domstolen skall entlediga en nämndeman som genom att begå brott eller på annat sätt har visat sig uppenbart olämplig för uppdraget.

Om en nämndeman inte längre är valbar eller behörig, upphör nämndemannens uppdrag. Fullmäktige får dock besluta att en nämndeman, som till följd av ändrad folkbokföring inte längre är valbar, får ha kvar sitt uppdrag under resten av mandatperioden.

Om en nämndemans uppdrag upphör under tjänstgöringstiden utses en ny nämndeman för den tid som återstår. Ändras antalet nämndemän inom domsagan eller länet får en nytillträdande nämndeman utses för kortare tid än som följer av första stycket. Lag (2006:850).

8 a § Domstolen får stänga av en nämndeman från tjänstgöringen om han eller hon

1. är föremål för ett ärende om entledigande,
2. är föremål för förundersökning eller står under åtal för ett brott som vid fällande dom kan antas leda till entledigande, eller
3. i övrigt uppvisar ett beteende eller ett tillstånd som bedöms skada allmänhetens förtroende för rättskipningen.

Ett beslut om avstängning enligt [första stycket 3](#) skall gälla för viss tid, dock högst sex månader. Lag (2006:850).

8 b § Beslut om entledigande och avstängning av nämndemän får överklagas till en särskild statlig nämnd. Nämndens beslut får inte överklagas.

Regeringen meddelar föreskrifter om nämnden. Lag (2006:850).

9 § En nämndeman som entledigats eller avgått är, om han eller hon alltjämt är valbar, skyldig att fullgöra uppdraget till dess domstolen fått besked om att annan blivit vald samt att även därefter tjänstgöra vid fortsatt behandling av mål i vars handläggning han eller hon tidigare har deltagit. Detta gäller dock inte den som entledigats enligt [8 § andra stycket](#) eller som avgått sedan ett ärende om sådant entledigande eller om avstängning har inletts. Lag (2006:850).

10 § Är nämndeman av jäv hindrad att tjänstgöra eller uteblir han från rättens sammanträde och kan annan nämndeman ej utan tidsutdräkt infinna sig, äge rättens ordförande till tjänstgöring i nämnden kalla någon, som är valbar till nämndeman för domkretsen.

10 a § Regeringen förordnar för tre år i sänder dem som skall tjänstgöra som ekonomiska experter enligt [1 kap. 8 §](#) och 2 kap. 4 a §. Under treårsperioden får vid behov ytterligare personer förordnas för återstående del av perioden. Inträffar medan en ekonomisk expert deltar i behandlingen av ett mål en omständighet som medför att förordnandet skall upphöra att gälla, skall förordnandet oberoende därav anses ha fortsatt giltighet såvitt avser det pågående målet.

Den som skall tjänstgöra som ekonomisk expert skall vara svensk medborgare och får ej vara underårig eller i konkurstillstånd eller ha förvaltare enligt [11 kap. 7 § föräldrabalken](#). Lag (1988:1260).

11 § Domare skall, innan han må tjänstgöra, avlägga denna ed:

"Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag vill och skall efter mitt bästa förstånd och samvete i alla domar rätt göra, ej mindre den fattige än den rike, och döma efter Sveriges lag och laga stadgar; aldrig lag vränga eller orätt främja för släktskap, svågerskap, vänskap, avund, illvilja eller räddhåga, ej heller för mutor och gåvor eller annan orsak, under vad sken det vara må; ej den saker göra, som saklös är, eller den saklös, som saker är. Jag skall varken förr, än domen avsäges, eller sedan uppenbara dem, som till rätta gå, eller andra de rådslag rätten inom stängda dörrar håller. Detta allt vill och skall jag som en ärlig och uppriktig domare troget hålla."

Ed skall avläggas inför domstol eller inför rättens ordförande. Lag (1975:1288).

12 § De som med varandra äro eller varit gifta eller äro i rätt upp- och nedstigande släktskap eller svågerlag eller äro syskon eller äro i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, eller de som på liknande sätt äro varandra närstående må ej samtidigt sitta som domare i rätten. Lag (1973:240).

13 § Domare är jävig att handlägga mål:

1. Om han själv är part eller eljest har del i saken eller av dess utgång kan vänta synnerlig nytta eller skada;
2. om han med part är eller varit gift eller är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller är syskon eller är i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, eller om han på liknande sätt är part närstående;
3. om han till någon, som har del i saken eller av dess utgång kan vänta synnerlig nytta eller skada, står i förhållande, som avses i 2;
4. om han eller någon honom närstående, som avses i 2, är förmyndare, god man eller förvaltare för part eller eljest parts ställföreträdare eller är ledamot av styrelsen för bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning, som är part, eller, då kommun eller annan sådan menighet är part, är ledamot av nämnd eller styrelse, som handhar förvaltningen av den angelägenhet målet rör;
5. om han eller någon honom närstående, som sägs i 2, till någon, som har del i saken eller av dess utgång kan vänta synnerlig nytta eller skada, står i förhållande, som avses i 4;
6. om han är parts vederdeloman, dock ej om parten sökt sak med honom för att göra honom jävig;
7. om han i annan rätt såsom domare eller befattningshavare fattat beslut, som rör saken, eller hos annan myndighet än domstol eller såsom skiljeman tagit befattning därmed;
8. vid huvudförhandling i brottmål om han före denna huvudförhandling har prövat frågan om den tilltalade har begått gärningen;
9. om han i saken såsom rättegångsombud fört parts talan eller biträtt part eller vittnat eller varit sakkunnig; eller
10. om eljest särskild omständighet föreligger, som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i målet. Lag (1993:348).

14 § Vet domare omständighet föreligga, som kan antagas utgöra jäv mot honom, vare han skyldig att självmant giva det till känna.

Vill part göra jäv mot domare, skall han framställa invändning därom, då han första gången för talan i målet, sedan han erhöi kännedom om att domaren sitter i rätten eller eljest tager befattning med målet eller, om den omständighet, varå jävet grundas, då ej var känd för parten, sedan han erhöi sådan kännedom. Underlåter parten det, vare hans rätt att framställa invändningen förfallen.

Fråga om jäv mot domare i lägre rätt får inte upptagas i högre rätt, med mindre jävet i den högre rätten görs av part, som enligt vad i [andra stycket](#) stadgats är berättigad därtill, eller överklagande sker av beslut, varigenom jävet ogillats. Lag (1983:370).

15 § Sedan fråga om jäv mot domare uppkommit, må han vidtaga allenast sådan åtgärd i målet, som icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas och ej innefattar avgörande av målet. Åtgärd, som nu sagts, må av domare vidtagas, ehuru han förklarats jävig.

Har part i rätt tid gjort jäv mot domare, giva rätten, så snart ske kan, särskilt beslut däröver.

I prövning av jävsfråga må domaren ej delta, med mindre rätten utan honom ej är domför och annan domare ej kan utan tidsutdräkt taga säte i rätten.

5 Kap. Om offentlighet och ordning m.m. vid domstol

1 § /Upphör att gälla U:2009-06-30/ Förhandling vid domstol skall vara offentlig.

Kan det antas att det vid förhandling kommer att förebringas uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i sekretesslagen ([1980:100](#)), får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, förordna att

förhandlingen i vad den angår uppgiften skall hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt [7 kap. 22](#) eller [23 §](#), [8 kap. 17 §](#) eller [9 kap. 15](#) eller [16 § sekretesslagen](#) eller, i vad avser domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, enligt [5 kap. 1](#) eller [7 §](#) eller [9 kap. 17 §](#) samma lag. Förhandling skall alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt [9 kap. 3 §](#) andra stycket samma lag och det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjs vid förhandlingen.

Förhör med den som är under femton år eller lider av en psykisk störning får hållas inom stängda dörrar.

Är eljest för särskilt fall föreskrivet, att förhandling må hållas inom stängda dörrar, vare det gällande. Lag (2006:47).

1 § /Träder i kraft I:2009-06-30/ En förhandling vid domstol ska vara offentlig.

Kan det antas att det vid en förhandling kommer att läggas fram uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i offentlighets- och sekretesslagen ([2009:400](#)), får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, besluta att förhandlingen i den del som rör uppgiften ska hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får en förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt [35 kap. 12](#), [13](#) eller [17 §](#) eller [36 kap. 1](#) eller [2 §](#) offentlighets- och [sekretesslagen](#) eller, när det gäller domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, enligt [18 kap. 1](#), [2](#), [3](#) eller [17 §](#) eller [35 kap. 1](#) eller [2 §](#) samma lag. En förhandling ska alltid hållas inom stängda dörrar, om sekretessen gäller enligt [27 kap. 5 § andra](#) och [tredje styckena](#) eller [34 kap. 4 §](#) samma lag och det skulle strida mot avtal som avses där att uppgiften röjs vid förhandlingen.

Förhör med den som är under femton år eller lider av en psykisk störning får hållas inom stängda dörrar.

Är det annars för särskilt fall föreskrivet att förhandling får hållas inom stängda dörrar, ska det gälla. Lag (2009:401).

2 § Tillträde till offentlig förhandling må, när rättens ordförande finner skäl därtill, vägras den som enligt vad är känt eller må antagas ej fyllt aderton år. Lag (1974:239).

3 § Vid förhandling inom stängda dörrar må efter medgivande av rättens ordförande tjänsteman vid domstolen så ock den som för sin utbildning tjänstgör vid denna vara närvarande. När särskilda skäl äro därtill, må rätten medgiva även annan att närvara vid sådan förhandling.

4 § /Upphör att gälla U:2009-06-30/ Har förhandling hållits inom stängda dörrar och har därvid förebringats uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i sekretesslagen ([1980:100](#)), äge rätten förordna att uppgiften icke får uppenbaras. Lag (1980:101).

4 § /Träder i kraft I:2009-06-30/ Har en förhandling hållits inom stängda dörrar och har det då lagts fram uppgift, för vilken det hos domstolen gäller sekretess som avses i offentlighets- och sekretesslagen ([2009:400](#)), får rätten besluta att uppgiften inte får uppenbaras. Lag (2009:401).

5 § /Upphör att gälla U:2009-06-30/ Överläggning till dom eller beslut skall hållas inom stängda dörrar, om rätten ej finner det kunna ske offentligt. Hålles överläggning inom stängda dörrar, må, utom rättens ledamöter, närvara endast sådan rättens tjänsteman, som har att taga befattning med målet. När särskilda skäl äro därtill, må rätten medgiva även annan att närvara vid sådan överläggning.

Avkunnande av dom eller beslut skall ske offentligt. I den utsträckning domen eller beslutet innehåller uppgift som omfattas av förordnande om sekretess enligt [12 kap. 4 § andra stycket](#) sekretesslagen ([1980:100](#)), skall dock avkunnandet ske inom stängda dörrar. Lag (1980:101).

5 § /Träder i kraft I:2009-06-30/ Överläggning till dom eller beslut ska hållas inom stängda dörrar, om rätten inte finner att det kan ske offentligt. Hålls överläggning inom stängda dörrar, får, förutom rättens ledamöter, närvara endast sådan

rättens tjänsteman som har att ta befattning med målet. När det finns särskilda skäl får rät-ten tillåta även annan att närvara vid sådan överläggning.

Avkunnande av dom eller beslut ska ske offentligt. I den utsträckning domen eller beslutet innehåller uppgift som omfattas av beslut om sekretess enligt [43 kap. 8 § andra](#) och [tredje styckena](#) offentlighets- och sekretesslagen ([2009:400](#)), ska dock avkunnandet ske inom stängda dörrar. Lag ([2009:401](#)).

6 § Är part, vittne eller annan, som skall höras inför rätten, ej mäktig svenska språket må tolk anlitas att biträda rätten.

Finnes vid rätten allmän tolk för det språk, varom är fråga, skall han anlitas. I annat fall förordne rätten lämplig person att i målet biträda som tolk.

Är den som skall höras allvarligt hörsel- eller talskadad, må ock tolk anlitas att biträda rätten.

Ej må den anlitas som tolk, vilken till saken eller till någondera parten står i sådant förhållande, att hans tillförlitlighet därigenom kan anses förringad.

Om anställande av allmän tolk så ock om anlitan- de av tolk, då den som skall höras är allvarligt hörsel- eller talskadad, meddelas bestämmelser av regeringen. Lag ([1975:589](#)).

7 § Den som anställs som allmän tolk eller eljest förordnas att biträda som tolk skall inför rätten avlägga ed, att han efter bästa förstånd skall fullgöra det uppdrag, som lämnats honom. Finnes anledning antaga att den som förordnas att biträda som tolk skall erhålla ytterligare uppdrag som tolk vid domstolen, må han avlägga ed som avser även framtida uppdrag. Lag ([1975:1288](#)).

8 § En tolk har rätt till skälig ersättning för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget krävt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer taxa som skall tillämpas vid bestämmande av ersättning. Ersättningen betalas av allmänna medel. Lag ([1984:131](#)).

9 § Det ankommer på rättens ordförande att upprätthålla ordningen vid rättens sammanträden och att meddela de ordningsregler som behövs. Ordföranden får utvisa den som stör förhandlingen eller på annat sätt uppträder otillbörligt. Ordföranden får också begränsa antalet åhörare i rättssalen för att undvika trängsel.

En bildupptagning i eller en bildöverföring från rättssalen får ske endast om det följer av lag. Rätten får förbjuda annans ljudupptagning eller ljudöverföring under ett förhör, om det kan antas att upptagningen eller överföringen besvärar den som hörs i sådan grad att det blir till men för utredningen.

Om någon som har utvisats tränger sig in i rättssalen eller om någon i övrigt inte lyder en tillsägelse som har meddelats för att upprätthålla ordningen, får rätten besluta att han eller hon omedelbart skall häktas och kvarbli i häkte så länge sammanträdet pågår, dock inte längre än tre dagar.

Om säkerhetskontroll i domstol finns särskilda föreskrifter. Lag ([2005:683](#)).

10 § Parter och andra som skall delta i ett sammanträde inför rätten skall infinna sig i rättssalen eller där sammanträdet annars hålls.

Om det finns skäl för det, får rätten besluta att en part eller annan som avses i [första stycket](#) i stället skall delta genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Vid bedömningen av om det finns skäl för ett sådant deltagande skall rätten särskilt beakta

1. de kostnader eller olägenheter som skulle uppkomma om den som skall delta i sammanträdet måste infinna sig i rättssalen, och
2. om någon som skall delta i sammanträdet känner påtaglig rädsla för att vara närvarande i rättssalen.

Ett deltagande enligt [andra stycket](#) får inte ske, om det är olämpligt med hänsyn till ändamålet med personens inställelse och övriga omständigheter.

Den som deltar i ett sammanträde genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring skall anses ha inställt sig inför rätten. Lag ([2005:683](#)).

11 § Om det finns skäl för det, får rätten besluta att syn skall hållas genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Ett sådant beslut får dock inte fattas, om det är olämpligt med hänsyn till bevisningens art och övriga omständigheter. Lag ([2005:683](#)).

12 § Rätten skall se till att de, som skall delta i ett sammanträde och som inte kan beredas plats i rättssalen, kan följa sammanträdet genom en ljud- och bildöverföring i en lokal som ställts i ordning för detta ändamål (sidosal).

Rätten får även låta åhörare som inte kan beredas plats i rättssalen följa sammanträdet genom en ljudöverföring eller en ljud- och bildöverföring i en sidesal.

Bestämmelserna i [9 §](#) skall tillämpas också i fråga om en sidesal. Lag (2005:683).

6 kap. Om registrering av uppgifter och handlingar

1 § Vid domstolen skall det föras register över alla mål. Registret skall utvisa tiden då varje mål kommit in, de åtgärder som vidtagits med målet, tiden för målets avgörande och, om missnöje anmälts eller överklagande kommit in, dagen då det skett och de åtgärder som vidtagits. Lag (2000:172).

Handlingarna i målet skall föras samman till en akt.

2 § Av målregistret eller av akten skall det framgå

1. domstolens avgöranden i målet, när de har beslutats och vem eller vilka som svarar för beslutet, samt

2. vem eller vilka som svarar för gjorda anteckningar.

När omröstning har förekommit skall skiljaktiga meningar framgå av målregistret eller av akten. Lag (2000:172).

3 § Vid ett sammanträde skall följande antecknas:

1. tid och ställe för sammanträdet,

2. vilka som deltar i sammanträdet,

3. rättegångsfullmakter som ges muntligen inför domstolen,

4. när sammanträdet hålls inom stängda dörrar, anledningen till det,

5. parternas yrkanden och invändningar samt medgivanden eller bestridanden av motpartens yrkanden,

6. yrkanden av andra än parter samt parternas medgivanden eller bestridanden av sådana yrkanden,

7. den utredning som läggs fram,

8. vad som iakttas vid en syn på stället, samt

9. det som i övrigt förekommer vid ett sammanträde, i den mån det kan ha betydelse för parterna eller för högre rätt att det antecknas.

Anteckningarna skall göras i anslutning till sammanträdet.

Bestämmelserna i [4 kap. 13 §](#) om jäv gäller för den som gör anteckningarna. Lag (2000:172).

4 § Vid ett sammanträde som hålls under förberedelsen av ett mål och som inte endast avser bevisupptagning skall utöver vad som anges i [3 §](#) följande antecknas:

1. i korthet de omständigheter som parterna åberopar samt motpartens yttrande över dessa omständigheter,

2. de bevis som parterna vill åberopa och vad de vill styrka med varje bevis, samt

3. det som i övrigt behövs inför målets avgörande. Lag (2005:683).

5 § När ett bevis tas upp av en domstol som inte har att fatta något slutligt avgörande i målet eller ärendet, skall det upprättas ett protokoll över vad som förekommer. Lag (2000:172).

6 § I tingsrätt skall en berättelse som lämnas i bevissyfte dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning, om det inte finns särskilda skäl mot det. En berättelse som lämnas i högre rätt får dokumenteras på samma sätt.

Om en berättelse som lämnas i bevissyfte inför domstol inte dokumenteras enligt [första stycket](#), skall den dokumenteras genom en ljudupptagning eller, i den omfattning berättelsen kan antas vara av betydelse i målet, skrivas ned. Detta gäller dock inte vid huvudförhandling i Högsta domstolen.

Om berättelsen skrivs ned, skall parterna och den som hörts genast få tillfälle att kontrollera det som skrivits. Den som lämnat berättelsen skall tillfrågas om han eller hon har något att invända mot innehållet. En invändning som inte leder

till någon ändring skall antecknas. Därefter får det som skrivits inte ändras. Lag (2005:683).

6 a § Det som iakttas vid syn får dokumenteras genom en ljud- och bildupptagning. Lag (2005:683).

7 § Det som i detta kapitel sägs om mål gäller även ärenden som handläggs enligt denna balk. Lag (2000:172).

7 Kap. Om åklagare och om jäv mot anställda inom polisväsendet m.fl.

1 § Allmänna åklagare är:

- riksåklagaren och vice riksåklagaren,
- överåklagare och vice överåklagare, samt
- chefsåklagare, vice chefsåklagare och kammaråklagare.

Närmare bestämmelser om åklagarväsendet meddelas av regeringen. Lag (2001:280).

2 § Riksåklagaren är under regeringen högste åklagare och har ansvaret för och ledningen av åklagarväsendet.

Vice riksåklagaren är riksåklagarens ställföreträdare. I övrigt får vice riksåklagaren i den omfattning som riksåklagaren bestämmer utföra de åklagaruppgifter som riksåklagaren får utföra.

Om det finns särskilda skäl får regeringen, efter anmälan av riksåklagaren, förordna en överåklagare att för viss tid fullgöra åklagaruppgifter som får utföras av vice riksåklagaren.

Under riksåklagaren har överåklagare ansvaret för åklagarverksamheten inom särskilda områden. Lag (2004:1264).

3 § Riksåklagaren och vice riksåklagaren anställs med fullmakt genom beslut av regeringen. Lag (2001:280).

4 § Allmänna åklagare utför åklagaruppgifter i tingsrätt och hovrätt. Endast riksåklagaren är emellertid allmän åklagare i hovrätt i mål som avses i [2 kap. 2 § första stycket](#).

Riksåklagaren är allmän åklagare i Högsta domstolen.

Riksåklagaren får förordna en annan allmän åklagare att utföra talan i Högsta domstolen. Lag (2004:402).

5 § Riksåklagaren, överåklagare och vice överåklagare får överta uppgifter som skall utföras av lägre åklagare. Lag (2004:1264).

6 § Om det för åklagare beträffande visst brott finns omständighet som skulle utgöra jäv mot domare, får han eller hon inte ta befattning med förundersökning, åtal för brottet eller annan åtgärd enligt denna balk. Detsamma gäller vid fullgörandet av andra åklagaruppgifter.

Jäv får inte grundas på åtgärd som en åklagare har vidtagit på tjänstens vägnar, eller gärning som förövats mot honom eller henne i eller för hans eller hennes tjänst.

Även om en åklagare är jävig, får han eller hon vidta åtgärder som inte utan fara kan uppskjutas.

En fråga om jäv mot åklagare prövas av en överåklagare. Jäv mot vice riksåklagaren och biträdande åklagare till riksåklagaren, överåklagare och vice överåklagare prövas dock av riksåklagaren. Jäv mot riksåklagaren prövas av honom eller henne. Lag (2004:1264).

7 § Inom åklagarväsendet får det finnas biträdande åklagare. Dessa åklagare får i den omfattning som regeringen bestämmer utföra uppgifter som skall utföras av allmän åklagare. Väckande eller fullföljande av åtal i Högsta domstolen får dock inte beslutas av någon annan än riksåklagaren.

Det får även finnas extra åklagare inom åklagarväsendet. Regeringen bestämmer i vilken omfattning extra åklagare får förordnas att utföra uppgifter som skall utföras av annan allmän åklagare än riksåklagaren eller vice riksåklagaren. Riksåklagaren får förordna extra åklagare att utföra talan i Högsta domstolen. Lag (2004:1264).

8 § För särskilda åklagare gäller vad som är föreskrivet för dem.

Ingen annan särskild åklagare än justitiekanslern eller en justitieombudsman får besluta att åtal skall väckas eller fullföljas i Högsta domstolen. Lag (2001:280).

9 § Det som anges i [6 §](#) om åklagare tillämpas även på anställda inom polisväsendet eller vid Skatteverket, Tullverket eller Kustbevakningen som har att vidta åtgärd eller meddela beslut enligt denna balk. En fråga om jäv prövas av respektive myndighet. Lag (2006:83).

8 Kap. Om advokater

1 § För riket skall finnas ett allmänt advokatsamfund. Stadgar för samfundet fastställas av regeringen.

Advokat är den som är ledamot av samfundet. Lag (1974:573).

2 § Till ledamot av advokatsamfundet får endast den antas som

1. har hemvist i Sverige eller i en annan stat inom Europeiska unionen, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz,
2. har avlagt de kunskapsprov som är föreskrivna för behörighet till domarämbete,
3. har genomgått för advokatverksamhet erforderlig praktisk och teoretisk utbildning,
4. har gjort sig känd för redbarhet, och
5. även i övrigt bedöms lämplig att utöva advokatverksamhet.

Advokatsamfundets styrelse får i enskilda fall medge undantag från antagningskraven såvitt gäller första stycket 1. Detsamma gäller antagningskraven enligt första stycket 2 och 3 beträffande den som är auktoriserad som advokat i en annan stat i enlighet med där gällande bestämmelser.

Den som har genomgått en utbildning som krävs för att bli advokat i en stat inom Europeiska unionen, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz och som i Sverige genomgått ett prov som visar att han eller hon har tillräckliga kunskaper om den svenska rättsordningen, ska anses uppfylla kraven enligt första stycket 2 och 3. Detsamma gäller den som registrerats enligt 2 a § och som därefter under minst tre år bedrivit faktisk och regelbunden advokatverksamhet i Sverige, under förutsättning antingen att verksamheten huvudsakligen omfattat svensk rätt eller att, om verksamheten inte huvudsakligen omfattat svensk rätt, den registrerade på annat sätt har förvärvat tillräckliga kunskaper och erfarenheter för att antas till ledamot i samfundet.

Den som har blivit auktoriserad som advokat i Danmark, Finland, Island eller Norge i enlighet med där gällande bestämmelser och som därefter under minst tre år på ett tillfredsställande sätt har tjänstgjort som biträdande jurist på advokatbyrå i Sverige ska anses uppfylla kraven enligt första stycket 2-5.

Den som är försatt i konkurs eller som har förvaltare enligt [11 kap. 7 § föräldrabalken](#) får inte antas till ledamot. Inte heller får den antas till ledamot som enligt [3 § lagen \(1985:354\)](#) om förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall är förbjuden att lämna juridiskt eller ekonomiskt biträde.

Ordinarie domare, allmän åklagare eller kronofogde får inte antas till ledamot. Detsamma gäller den som annars är anställd hos någon annan än advokat, om inte advokatsamfundets styrelse medger undantag. Lag (2008:420).

2 a § Den som är auktoriserad som advokat i en annan stat inom Europeiska unionen och utövar stadigvarande advokatverksamhet i Sverige under sitt hemlands titel, skall vara registrerad hos advokatsamfundet.

En sådan advokat skall uppfylla de villkor som anges i 2 § sjätte stycket. Lag (1999:791).

3 § Ansökan om inträde i advokatsamfundet eller registrering enligt [2 a §](#) prövas av dess styrelse. Lag (1999:791).

4 § En advokat skall i sin verksamhet redbart och nitiskt utföra de uppdrag som anförtrotts honom och iaktta god advokatsed. En advokat är skyldig att förtiga vad han får kännedom om i sin yrkesutövning när god advokatsed kräver detta.

I advokatverksamhet som bedrivs i bolagsform får endast advokat vara delägare eller bolagsman, om inte advokatsamfundets styrelse medger undantag.

En advokat är skyldig att hålla sina huvudmäns pengar och andra tillgångar avskilda från det som tillhör honom själv. Lag (2000:172).

5 § Har upphävts genom lag (1972:430).

6 § Tillsyn över advokatväsendet utövas av advokatsamfundets styrelse och disciplinnämnd, vilka har att tillse att en advokat vid utförande av talan inför domstol och i sin övriga verksamhet fyller de plikter som åvilar honom. Frågor om disciplinära ingripanden mot advokater enligt [7 § första-fjärde stycket](#) prövas av disciplinnämnden och, i enlighet med vad som bestäms i stadgarna, av styrelsen.

En advokat är skyldig att lämna samfundet de uppgifter som behövs för tillsynen.

Justitiekanslern får begära åtgärd hos disciplinnämnden mot en advokat som åsidosätter sin plikt och hos styrelsen mot den som inte längre är behörig att vara advokat.

Den som har deltagit i handläggningen av ett tillsynsärende hos advokatsamfundet får inte obehörigen röja vad han därvid har erfarit om någons personliga eller ekonomiska förhållanden. Lag (1997:273).

7 § En advokat, som i sin verksamhet uppsåtligen gör orätt eller som annars förfar oredligt, ska uteslutas ur advokatsamfundet. När det gäller en sådan advokat som avses i [2 a §](#) ska registreringen upphävas. Är omständigheterna mildrande, får advokaten i stället tilldelas en varning.

En advokat som annars åsidosätter sina plikter som advokat får meddelas en varning eller erinran. Är omständigheterna synnerligen försvårande, får advokaten uteslutas ur samfundet eller, i fråga om en sådan advokat som avses i [2 a §](#), registreringen upphävas.

En advokat som tilldelas en varning får, om det finns särskilda skäl, även åläggas att utge en straffavgift till samfundet med lägst ettusen och högst femtiotusen kronor.

Om det bedöms tillräckligt får disciplinnämnden, i stället för att tilldela en advokat erinran, göra ett uttalande om att advokatens åtgärd är felaktig eller olämplig.

En advokat är skyldig att genast träda ur samfundet om det inträffar en sådan omständighet som gör att han eller hon enligt [2 § femte](#) eller [sjätte stycket](#) inte får antas till ledamot av samfundet, om inte styrelsen i fall som avses i 2 § sjätte stycket andra meningen medger undantag. Om advokaten inte träder ur samfundet, trots att han eller hon är skyldig att utträda, ska styrelsen förordna om hans eller hennes uteslutning. Detsamma gäller, om en advokat inte längre uppfyller hemvistkravet enligt [2 § första stycket 1](#) och styrelsen inte medger att han eller hon får stå kvar som ledamot av samfundet. Om en sådan advokat som är registrerad enligt [2 a §](#) fråntas rätten att uppträda som advokat i den stat där han eller hon är auktoriserad, ska styrelsen upphäva registreringen.

I beslut varigenom någon uteslutits ur samfundet får förordnas att beslutet genast ska verkställas. Detsamma gäller ett beslut att upphäva en registrering.

Brott mot tystnadsplikt enligt 4 § första stycket andra meningen får inte åtalas av någon annan än Justitiekanslern. Åtal får väckas endast om det är påkallat från allmän synpunkt. Lag (2008:420).

8 § Den som vägrats inträde i eller uteslutits ur advokatsamfundet får överklaga beslutet hos Högsta domstolen. Detsamma gäller den som vägrats registrering enligt [2 a §](#) eller vars registrering upphävts enligt [7 §](#). Justitiekanslern får hos Högsta domstolen överklaga ett beslut enligt [7 §](#) av samfundets styrelse eller disciplinnämnd. Lag (1999:791).

9 § Vad i [rättegångsbalken](#) eller i någon annan lag föreskrivs om advokater skall i tillämpliga delar gälla även den som är auktoriserad som advokat i någon annan stat inom Europeiska unionen, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz när denne är verksam i Sverige. Därvid skall han använda den yrkesbeteckning som används i den stat där han är auktoriserad, uttryckt på denna stats språk och med hänvisning till den yrkesorganisation som han tillhör

eller till den domstol vid vilken han enligt den statens lag får tjänstgöra. Om rätten kräver det, skall den som uppger sig uppfylla kraven i första meningen förete bevis härför.

Första stycket första meningen omfattar bestämmelsen i [4 § andra stycket](#) om advokatverksamhet i bolag endast i fråga om den som är skyldig att vara registrerad enligt [2 a §](#).

Advokatsamfundets styrelse skall underrätta behörig myndighet eller organisation i den stat där advokaten är auktoriserad om beslut i vilket det har konstaterats att han åsidosatt sina plikter som advokat. Lag (2001:57).

10 § Den som utan att vara behörig till det utger sig för att vara auktoriserad som advokat i Sverige eller i en annan stat inom Europeiska unionen, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz, döms till böter. Lag (2001:57).

11 § Regeringen får föreskriva att bestämmelserna i detta kapitel om registrering av den som är auktoriserad som advokat i en stat inom Europeiska unionen också skall omfatta den som är auktoriserad som advokat i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz. Lag (2001:57).

9 Kap. Om straff, vite och hämtning

1 § En part, som mot bättre vetande inleder eller föranleder rättegång i tvistemål, döms till böter. Lag (1991:241).

2 § Om en part mot bättre vetande för talan mot dom eller beslut, döms han till böter. Lag (1991:241).

3 § Försöker en part i tvistemål eller en målsägande i brottmål förhålla rättegången genom påståenden eller invändningar, som är uppenbart ogrundade, eller genom innehållande av bevis eller någon annan otillbörlig åtgärd, döms han till böter. Vad nu sagts om part gäller också intervenient, även om han inte har ställning som part. Lag (1991:241).

4 § Vad i [1 - 3 §§](#) är stadgat äge motsvarande tillämpning beträffande ställföreträdare så ock ombud eller biträde.

5 § Den som vid ett sammanträde inför rätten stör förhandlingen, bryter mot en ordningsregel eller ett förbud, som har meddelats med stöd av [5 kap. 9 §](#), eller tar upp eller överför bild i strid mot [5 kap. 9 § andra stycket](#) döms till penningböter. Till samma straff döms den som muntligen inför rätten eller i rättegångsskrift uttalar sig otillbörligt.

[Första stycket](#) skall tillämpas också i fråga om en sådan sidosal som avses i [5 kap. 12 §](#). Lag (2005:683).

6 § Röjer någon utan giltigt skäl vad enligt rättens eller undersökningsledarens förordnande inte får uppenbaras, döms han till böter. Lag (1991:241).

7 § Rätten får, om en part eller någon annan bör komma tillstådes eller infinna sig personligen vid en förhandling, förelägga vite. Om någon särskild föreskrift om föreläggande har meddelats, skall den gälla.

Skall ett föreläggande, som enligt särskild föreskrift skall förenas med vite, delges någon som vistas utom riket, får rätten underlåta att förelägga vite, om delgivning annars inte kan ske i den främmande staten. Om något vite inte har satts ut, får den förelagde inte åläggas något ansvar för de kostnader som kan ha uppstått till följd av att föreläggandet inte följts. Föreläggandet skall i övrigt vid den fortsatta handläggningen av målet anses jämställt med ett vitesföreläggande. Lag (2000:564).

8 § Vite får inte föreläggas när straff är utsatt.

Staten får inte föreläggas vite. Lag (1987:747).

9 § Bestämmelser i denna balk om att den som skall kallas till ett sammanträde skall föreläggas vite i vissa fall gäller inte den som är under femton år. Vite skall inte heller föreläggas om den som skall kallas fyllt femton men inte arton år och det finns anledning att anta att han eller hon inte kan infinna sig utan medverkan av vårdnadshavare eller annan som svarar för hans eller hennes vård och

fostran.

Den omständigheten att något vite inte har förelagts hindrar inte att den unge kallas på nytt eller att i övrigt sådana åtgärder vidtas vid den fortsatta handläggningen av målet som skulle ha kunnat komma i fråga om vite hade förelagts.

Har den som skall kallas till ett sammanträde inte fyllt arton år, skall vårdnadshavare eller annan som svarar för den unges vård och fostran underrättas om kallelsen, om det inte finns särskilda skäl mot det. Om den som skall kallas är tilltalad gäller i stället bestämmelserna om underrättelse i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. Lag (2002:381).

10 § Skall någon hämtas till ett sammanträde inför rätten, får han, om ej annat följer av vad som sägs nedan, inte omhändertas tidigare än vad som är nödvändigt för att han skall kunna inställas omedelbart till sammanträdet.

Har ett hämtningsförsök tidigare misslyckats eller finns det annars på grund av vad som är känt om den som skall hämtas särskild anledning till det, får rätten eller polismyndighet besluta att han får omhändertas tidigare än vad som följer av [första stycket](#). Omhändertagande får i sådant fall ske högst sex timmar eller, om rätten beslutat, högst arton timmar tidigare än vad som följer av [första stycket](#). Vid rättens prövning skall särskilt beaktas vilka olägenheter det kan antas medföra att den som skall hämtas inte är närvarande vid sammanträdet inför rätten.

Den som har omhändertagits enligt [andra stycket](#) är skyldig att i avvaktan på inställelsen stanna kvar på polisstation eller annan plats som bestäms av polismyndigheten. Om den omhändertagne skall inställas i brottmål som tilltalad får han tas i förvar.

Den som har omhändertagits enligt denna paragraf får inte underkastas annan inskränkning i sin frihet än som påkallas av ändamålet med omhändertagandet, ordningen eller allmän säkerhet. Lag (1998:24).

ANDRA AVDELNINGEN

Om rättegången i allmänhet
I. Om rättegången i tvistemål

10 Kap. Om laga domstol

1 § Laga domstol i tvistemål i allmänhet är rätten i den ort, där svaranden har sitt hemvist.

Är svaranden folkbokförd i Sverige anses som hans hemvist den ort där han var folkbokförd den 1 november föregående år.

För bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning gälle som hemvist den ort, där styrelsen har sitt säte eller, om säte för styrelsen ej är bestämt eller styrelse ej finnes, där förvaltningen föres. Lag samma vare i fråga om kommun eller annan sådan menighet.

Dödsbo sökes vid den rätt, där den döde skolat svara.

Den som icke äger känt hemvist vare sig inom eller utom riket sökes där han uppehåller sig. Är han svensk medborgare och uppehåller han sig utom riket eller är hans uppehållsort okänd, sökes han där han inom riket senast haft hemvist eller uppehållit sig. Lag (1991:485).

2 § Kronan sökes i tvistemål i allmänhet där den myndighet, som har att bevaka talan i målet, har sitt säte.

3 § Den som icke äger känt hemvist inom riket må i tvist rörande betalningsskyldighet sökas där honom tillhörig egendom finnes. Rör tvisten lös egendom, må han sökas där egendomen finnes.

Fordran, som grundas å löpande skuldebrev eller annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning, anses finnas där handlingen

är. Annan fordran anses finnas där gäldenären har sitt hemvist. Är pant ställd för fordringen, må denna anses finnas där panten är.

4 § Har den som icke äger känt hemvist inom riket här ingått förbindelse eller eljest ådragit sig gäld, må han i tvist därom sökas där förbindelsen ingicks eller gälden uppkom.

5 § Den som idkar jordbruk, gruv- eller fabriksdrift, hantverk, handel eller annan dylik rörelse med fast driftställe må i tvist, som uppkommit omedelbart på grund av den rörelsen, sökas där driftstället är.

6 § Har någon ingått förbindelse eller eljest ådragit sig gäld å ort, där han mera varaktigt uppehåller sig, må han, medan han befinner sig å orten, för sådan förbindelse eller gäld sökas där. Lag samma vare i fråga om gäld, som någon vid tillfällig vistelse å annan ort ådragit sig för kost, bostad eller dylikt.

7 § Tvist på grund av förmyndares, god mans eller förvaltares förvaltning får väckas vid rätten i den ort där den omyndige eller den för vilken god man eller förvaltare är eller varit förordnad har sitt hemvist, eller också vid rätten i den ort där förvaltningen förts.

Har någon eljest haft annans egendom till förvaltning, får tvist på grund av förvaltningen väckas vid rätten i den ort, där förvaltningen förts. Lag (1994:1435).

8 § Talan i anledning av skadegörande handling må väckas vid rätten i den ort, där handlingen företogs eller skadan uppkom. Företogs handlingen eller uppkom skadan å orter under skilda domstolar, må talan väckas vid envar av dem.

8 a § I tvist mellan konsument och näringsidkare rörande vara, tjänst eller annan nyttighet som tillhandahållits för huvudsakligen enskilt bruk får talan mot näringsidkaren väckas vid rätten i den ort där konsumenten har sitt hemvist. Detta gäller dock endast om målet i tingsrätten kan antas bli prövat av en lagfaren domare enligt [1 kap. 3 d §](#). Lag (1989:656).

9 § Tvist om arv eller testamente skall tas upp av den rätt där den döde hade att svara i tvistemål i allmänhet.

Tvist om bodelning mellan makar eller sambor skall tas upp av den rätt där någon av dem skall svara i tvistemål i allmänhet. Har någon av dem avlidit, skall en bodelningstvist tas upp av den rätt där den döde hade att svara i tvistemål i allmänhet.

Finns det inte någon domstol som är behörig enligt [första](#) eller [andra stycket](#), skall målet tas upp av Stockholms tingsrätt.

I fråga om klander av bodelning eller arvskifte som har förrättats av bodelningsförrättare eller skiftesman finns särskilda bestämmelser. Lag (1987:792).

10 § Tvist om äganderätt eller nyttjanderätt till fast egendom, om rätt till servitut eller annan särskild rätt till egendomen eller om besittning av egendomen skall upptagas av rätten i den ort, där fastigheten är. Lag samma vare, om tvisten rör skyldighet för ägare eller innehavare av egendomen att fullgöra något, som åligger honom i denna egenskap, eller, då nyttjanderätt eller annan särskild rätt till egendomen upplåtits, fråga är om vederlag för upplåtelsen, byggnads underhåll eller annat dylikt. Vad som sägs i denna paragraf gäller dock ej arrendetvist.

Tvist med anledning av tillfällig upplåtelse av nyttjanderätt till mark eller hus eller del av hus för uppställning av fordon skall vid tillämpning av paragrafen ej anses som arrendetvist.

Ligger fastigheten under flera domstolar eller gäller tvisten flera fastigheter under skilda domstolar, skall tvisten upptagas av den rätt, under vilken huvuddelen ligger. Lag (1990:1128).

11 § Vid domstol, som sägs i [10 §](#), må ock väckas:

1. tvist om köpeskilling för fast egendom eller annat dylikt anspråk på grund av överlåtelse av äganderätt till egendomen;
2. talan mot ägare av fast egendom om skyldighet att personligen svara för gäld, för vilken egendomen utgör pant, om betalning samtidigt sökes ur egendomen;

3. tvist om skada eller annat intrång å fast egendom;
4. talan om ersättning för arbete, som utförts å fast egendom; eller
5. talan om ersättning för det någon brustit å hemul angående fast egendom.

12 § Som fast egendom anses vid tillämpning av detta kapitel även byggnad å annans grund samt gruva och för gruvdrift avsedd byggnad eller anläggning.

13 § Tvist angående ombudsarvode, fördelning av rättegångskostnad mellan flera ersättningskyldiga eller annat dylikt anspråk på grund av rättegång må väckas vid den rätt, som först dömt i målet.

14 § Käromål mot flera svarande må väckas vid den rätt, där någon av dem enligt vad förut i detta kapitel är stadgat har att svara, om det sker samtidigt och käromålen stöda sig på väsentligen samma grund. Är saken sådan, att endast en dom kan givas mot alla, som hava del i saken, må talan ock väckas vid den rätt, där någon av dem har att svara.

Genkäromål upptages av den rätt, som upptagit huvudkäromålet.

Talan, som avses i [14 kap. 4](#) eller [5 §](#), upptages av den rätt, som upptagit huvudmålet.

15 § Har, sedan stämning delgivits svaranden, ändring inträtt i förhållande, som betingat domstolens behörighet, vare den utan verkan.

16 § Har skriftligt avtal slutits därom, att uppkommen tvist eller framtida tvist, härflytande ur angivet rättsförhållande, må väckas vid viss domstol eller att för tvisten viss domstol ensam skall vara behörig, lände det till efterrättelse, om ej annat är stadgat.

17 § Ej vare på grund av vad i detta kapitel stadgas rätten behörig att upptaga:

1. tvist, som skall upptagas av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol eller enligt lag eller författning skall omedelbart prövas av skiljemän;
2. tvist, som skall väckas vid viss domstol, om denna enligt lag eller författning är ensam behörig att upptaga sådan tvist;
3. tvist, som enligt lag må upptagas allenast av vissa särskilda tingsrätter, om tvisten väckes vid annan domstol;
4. tvist, som avses i [9](#) eller [10 §](#) eller eljest enligt lag skall upptagas av domstol, som där sägs, om tvisten väckes vid annan domstol;
5. äktenskapsmål;
6. tvist, som angår utmätt egendom eller giltigheten av lösöreköpsavhandling och för vilken behörig domstol är särskilt stadgat; eller
7. tvist, som är av beskaffenhet att kunna utan stämning upptagas av domstol.

Ej heller må på grund av vad i detta kapitel stadgas talan väckas vid domstol av annan ordning än den som för tvistens upptagande är i lag föreskriven; vad nu sagts gälle dock ej tvist, som avses i [13 §](#).

Yrkande om kvittning för fordran må icke upptagas av domstol, som enligt [första stycket](#) ej ägt upptaga tvist angående samma fordran. Lag (1981:828).

17 a § I lagen ([1999:116](#)) om skiljeförfarande finns särskilda bestämmelser om hinder mot rättegång. Dessa skall beaktas endast efter invändning av en part. Lag (1999:117).

18 § Är rätten av annan grund än i [17](#) eller [17 a §](#) sägs obehörig att upptaga tvist, som där väckes, skall tvisten dock anses väckt vid rätt domstol, om ej svaranden i rätt tid gjort invändning om domstolens behörighet eller uteblivit från första inställelsen eller, då förberedelsen är skriftlig, underlåtit att inkomma med svaromål. Har svaranden uteblivit eller underlåtit att inkomma med svaromål, skall kärandens uppgift om de omständigheter, som betinga domstolens behörighet, tagas för god, om svaranden erhållit del därav och anledning ej förekommer, att den är oriktig. Lag (1999:117).

19 § Har lägre rätt upptagit tvist, må fråga om rättens behörighet ej upptagas av högre rätt, med mindre frågan dit fullföljes eller där väckes av part, som är berättigad därtill, eller ock tvisten är sådan, att den skall upptagas av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol eller omedelbart av högre rätt eller enligt lag eller författning skall omedelbart prövas av skiljemän.

20 § /Upphör att gälla U:2009-07-01/ Förklarar högre rätt att lägre rätt inte är behörig att ta upp ett mål som väckts där, får den högre rätten på yrkande av part hänvisa målet till lägre rätt som är behörig.

Har flera domstolar genom lagakraftvunna beslut förklarats obehöriga, får högsta domstolen, om någon av domstolarna ändå är behörig, på ansökan av part hänvisa målet till den domstolen.

I fråga om behörighet att ta upp mål, som på grund av högsta domstolens förordnande enligt [14 kap. 7 a §](#) skall förenas i en rättegång, gäller vad högsta domstolen bestämmer. Lag (1987:747).

20 § /Träder i kraft I:2009-07-01/ Förklarar högre rätt att lägre rätt inte är behörig att ta upp ett mål som väckts där, får den högre rätten på yrkande av part hänvisa målet till lägre rätt som är behörig.

Har flera domstolar genom lagakraftvunna beslut förklarats obehöriga, får Högsta domstolen, om någon av domstolarna ändå är behörig, på ansökan av part hänvisa målet till den domstolen.

I fråga om behörighet att ta upp mål, som på grund av Högsta domstolens förordnande enligt [14 kap. 7 a §](#) skall förenas i en rättegång, gäller vad högsta domstolen bestämmer. Lag (2009:344).

20 a § Finner rätten i samband med att en ansökan ges in att rätten saknar behörighet att ta upp målet eller att i annan ordning pröva ansökan men att en annan domstol skulle vara behörig, skall ansökan lämnas över till den domstolen, om sökanden inte har något att invända mot detta och det inte heller finns något annat skäl mot att ansökan överlämnas. Ansökan skall anses ha kommit in till den senare domstolen samma dag som den kom in till den domstol som först tog emot ansökan. Lag (1996:247).

21 § Hava i lag eller författning givits avvikande bestämmelser om laga domstol, vare de gällande.

11 Kap. Om part och ställföreträdare

1 § Envar kan vara part i rättegång.

Råder ej parten över det, varom tvistas, eller rör tvisten rättshandling, som han ej själv äger ingå, föres talan av den som är partens ställföreträdare. Om talan på grund av skadegörande handling äge vad i [20 kap. 14 §](#) och [21 kap. 1 § första stycket](#) stadgas motsvarande tillämpning.

2 § Bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning, som kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter, kan vara part i rättegång. Lag samma vare i fråga om kronan samt kommun eller annan sådan menighet.

För part, som nu sagts, föres talan av den som är partens ställföreträdare. Lag (1947:616).

3 § Utlänning, som enligt lagen i sitt hemland är oförmögen att föra sin talan, äge dock föra talan här i riket, om han enligt svensk lag är behörig därtill.

4 § Bevis, att den som i rättegång uppgives vara part eller vill föra talan som part eller ställföreträdare för part är behörig, erfordras ej, med mindre rätten finner bevis böra företes.

5 § /Upphör att gälla U:2009-07-01/ En part skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i tingsrätt och hovrätt, om inte hans närvaro kan antas vara utan betydelse för utredningen.

Vid huvudförhandling i högsta domstolen är en part skyldig att infinna sig personligen, om domstolen finner att hans närvaro är nödvändig för utredningen.

Vid ett sammanträde för förberedelse och vid annan förhandling är en part skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro kan antas främja syftet med sammanträdet.

Vad nu sagts om en parts skyldighet att infinna sig personligen gäller också en parts ställföreträdare. Finns det flera ställföreträdare för en part, får rätten bestämma vilken eller vilka av dem som skall infinna sig. Får en part inte själv föra sin talan, är han ändå skyldig att infinna sig personligen, om rätten finner att hans närvaro är nödvändig för utredningen.

Är en part eller hans ställföreträdare skyldig att infinna sig personligen, skall rätten förordna om detta. Lag (1987:747).

5 § /Träder i kraft 1:2009-07-01/ En part skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i tingsrätt och hovrätt, om inte hans närvaro kan antas vara utan betydelse för utredningen.

Vid huvudförhandling i Högsta domstolen är en part skyldig att infinna sig personligen, om domstolen finner att hans närvaro är nödvändig för utredningen.

Vid ett sammanträde för förberedelse och vid annan förhandling är en part skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro kan antas främja syftet med sammanträdet.

Vad nu sagts om en parts skyldighet att infinna sig personligen gäller också en parts ställföreträdare. Finns det flera ställföreträdare för en part, får rätten bestämma vilken eller vilka av dem som skall infinna sig. Får en part inte själv föra sin talan, är han ändå skyldig att infinna sig personligen, om rätten finner att hans närvaro är nödvändig för utredningen.

Är en part eller hans ställföreträdare skyldig att infinna sig personligen, skall rätten förordna om detta. Lag (2009:344).

6 § En part som har kallats att inställa sig till ett sammanträde får tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle, om parten är en fysisk person och det är skäligt med hänsyn till hans eller hennes ekonomiska förhållanden, de kostnader som kan uppstå i samband med inställelsen och omständigheterna i övrigt. Rätten får bevilja förskott på ersättningen.

Ersättning betalas enligt bestämmelser som regeringen meddelar. Lag (1996:1624).

12 Kap. Om rättegångsombud

1 § Parts talan må föras genom ombud.

Om skyldighet för part att infinna sig personligen stadgas i [11 kap. 5 §](#).

2 § Såsom ombud får inte brukas annan än den som rätten med hänsyn till redbarhet, insikter och tidigare verksamhet finner lämplig att vara ombud i målet. Ombudet skall behärska svenska språket.

Ombud skall ha hemvist i Sverige, i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz; dock får även annan brukas såsom ombud, om rätten med hänsyn till omständigheterna finner det lämpligen kunna ske.

Ej må den vara ombud, som är underårig eller i konkurstillstånd eller som har förvaltare enligt [11 kap. 7 § föräldrabalken](#). Lag (2001:57).

3 § Lagfaren domare i eller rättsbildad befattningshavare vid domstol eller allmän åklagare eller kronofogde får ej vara ombud, med mindre regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer giver lov därtill. Vad nu sagts skall dock ej avse den som, under tjänstledighet, i utbildningssyfte tjänstgör såsom biträde åt advokat.

Ej må nämndeman vid den domstol han tillhör föra annans talan. Lag (1992:1511).

4 § Står någon till domare, som vid målets behandling är ledamot av rätten, i sådant förhållande, som avses i [4 kap. 12 §](#), må han ej brukas som ombud i målet. Ej heller må någon brukas som ombud, om han tagit befattning med saken som domare eller befattningshavare vid domstol eller som ombud för motparten.

5 § Visar ombud oredlighet, oskicklighet eller oförstånd eller finnes han eljest olämplig, skall rätten avvisa honom som ombud i målet; rätten äge ock, om skäl äro därtill, förklara honom obehörig antingen för viss tid eller tills vidare att brukas som ombud vid den rätten.

6 § Avvisas ombud, skall rätten, om ej parten är tillstädes och själv vill föra sin talan, förelägga parten att för sig ställa ombud, som kan godkännas. Underlåter parten det och infinner han sig ej personligen, skall han anses som utebliven.

Om den som avvisas eller förklaras obehörig enligt [5 §](#) är advokat, skall anmälan om åtgärden göras hos advokatsamfundets styrelse. Lag (1987:747).

7 § Gör någon, som ej må vara ombud, i rättegång gällande å honom överlåtet anspråk och finnes sannolikt, att överlåtelsen skett, för att han skall kunna föra talan i målet, skall rätten förelägga honom att för sig ställa ombud. Underlåter han det, skall han anses som utebliven.

8 § Vill part föra talan genom ombud, skall han giva ombudet fullmakt muntligen inför rätten eller ock skriftligen. Skriftlig fullmakt skall vara egenhändigt undertecknad av parten.

9 § Skriftlig fullmakt skall visas upp i original när ombudet första gången för talan i målet. Fullmakt behöver emellertid inte visas upp för anmälan av missnöje med ett beslut.

Om en fullmakt inte finns tillgänglig när den skall visas upp, skall rätten ge ombudet tid att visa upp den. Är ett uppskov olägligt, får rätten fortsätta med handläggningen av målet, dock utan att meddela dom eller slutligt beslut. Utfärdas fullmakt, skall behörigheten anses innefatta ombudets tidigare åtgärder i rättegången.

Anser rätten att det är ovisst om en parts underskrift på fullmakten är riktig, får rätten ge anstånd för att undanröja ovissheten.

Skriftlig fullmakt skall tas in i akten i original eller bestyrkt kopia. Lag (2000:172).

10 § Har innehållet i skriftlig fullmakt överbringats genom telegraf eller telefon enligt vad därom är föreskrivet, vare uppteckning därav gällande som fullmakt; fullmakten skall dock, om rätten finner det erforderligt, företes i huvudskrift för rätten vid påföljd att uppteckningen eljest anses ogill som fullmakt.

Närmare föreskrifter om överbringande av fullmakt genom telegraf eller telefon givas av regeringen. Lag (1974:573).

11 § Såsom fullmakt för kronan eller kommun eller annan sådan menighet eller allmän inrättning gälle i behörig ordning utfärdat förordnande eller utdrag av protokoll över beslut, varigenom ombud förordnats. För bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning må styrkt utdrag av protokoll över sådant beslut gälla som fullmakt. Lag (1947:616).

12 § Fullmakt skall innehålla ombudets namn. Ej må fullmakt ställas till innehavaren.

Fullmakt skall avse visst mål eller rättegång i allmänhet. Vill part meddela fullmakt allenast för viss domstol eller särskilt rättegångstillfälle, skall det angivas i fullmakten. Muntlig fullmakt gälle allenast i det mål, vari den givits.

13 § Ombud må ej sätta annan i sitt ställe, med mindre parten givit lov därtill.

Åger ombud sätta annan i sitt ställe, må även den, som av ombudet bemyndigats, överlåta åt annan att föra partens talan, om ombudet givit lov därtill.

14 § Fullmakt medför behörighet för ombudet att å partens vägnar angående saken

1. väcka talan samt påkalla åtgärd, även om åtgärden ankommer å annan myndighet än rätten;
2. mottaga delgivning av inlagor och andra handlingar, dock ej föreläggande för parten att infinna sig personligen;
3. företaga alla handlingar för utförande av partens talan samt avgiva svaromål å alla mot parten framställda yrkanden;
4. avstå från yrkande, som framställts av parten, och medgiva motpartens yrkande;
5. ingå förlikning;
6. söka verkställighet av rättens dom; samt
7. uppbära parten tillerkänd ersättning för rättegångskostnad.

Ett ombud får inte på grund av en fullmakt, som avser rättegång i allmänhet, väcka talan eller motta stämning angående en sak varom förlikning inte är tillåten.

Om en fullmakt avser endast en viss domstol, har ombudet vid den domstolen samma behörighet som sägs i [första stycket](#). Ombudet får även anmäla missnöje mot ett beslut som meddelas av domstolen.

Om en fullmakt gäller endast för ett visst rättegångstillfälle, har ombudet vid det

rättegångstillfället samma behörighet som sägs i [första stycket 2--5](#). Ombudet får även anmäla missnöje mot ett beslut som då meddelas. Lag (1987:747).

15 § I ombuds behörighet enligt [14 §](#) må inskränkning ske, allenast såvitt angår ombudets rätt att väcka talan, att mottaga delgivning av stämning, att ingå förlikning, att söka verkställighet av rättens dom eller att uppbära parten tillerkänd ersättning för rättegångskostnad; har annan inskränkning skett, vare den utan verkan.

Har inskränkning, som är tillåten, icke skett i fullmakten, vare den ej gällande mot rätten och motparten, innan den bragts till deras kännedom muntligen inför rätten eller ock skriftligen.

16 § Är rättegångsfullmakt ej så avfattad som sägs i [12 §](#), skall rätten förelägga parten att avhjälpa felet. Avhjälpes ej felet, må fullmakten icke gälla.

17 § Rättegångshandling, som ombud i partens närvaro företagit, vare utan verkan mot parten, om han genast gör gensaga däremot.

18 § Fullmakt kan av parten när som helst återkallas.

Vill ombud avsäga sig partens talan, åligge honom att på grund av fullmakten bevaka partens rätt, till dess denne hunnit vidtaga åtgärd för utförande av sin talan.

Mot rätten och motparten vare återkallelse eller avsägelse ej gällande, innan den bragts till deras kännedom muntligen inför rätten eller ock skriftligen.

19 § Dör parten eller förlorar han rådighet över det, varom tvistas, upphör icke därmed fullmakten att gälla; rätten skall dock, när anledning förekommer därtill, om rättegången underrätta dödsboet eller partens ställföreträdare.

Har fullmakt givits av parts ställföreträdare och upphör sedan hans behörighet, vare fullmakten dock gällande.

20 § Den som uppträder som ombud svarar för att han äger behörighet därtill och vare, om han ej förmår styrka, att han handlat efter fullmakt eller att rättegångshandling, som han företagit, blivit av parten godkänd eller ändock är gällande mot parten, skyldig att ersätta motparten eller annan den kostnad, som i rättegången uppstått genom att vad han företagit ej är bindande för parten. Om skyldighet att ersätta annan skada äge vad om fullmakt i allmänhet är stadgat motsvarande tillämpning.

21 § Vad i detta kapitel stadgas om ombud, som äger föra parts talan, gälle i tillämpliga delar beträffande ombud för vidtagande av särskild åtgärd.

22 § Part äge vid utförande av sin talan anlita biträde. Om rättegångsbiträde gälle vad i [2 - 5 §§](#) samt [6 § andra stycket](#) stadgats. Rättegångshandling, som biträde i partens närvaro företagit, skall anses av parten godkänd, om han ej genast gör gensaga däremot.

23 § Har någon allmän fullmakt att förvalta annans egendom eller eljest handhava annans angelägenheter och är han på grund därav tillika behörig att föra huvudmannens talan inför rätta, gälle om sådant ombud vad om ställföreträdare är stadgat.

24 § Är i lag eller författning särskild föreskrift meddelad om behörighet att föra annans talan, vare den gällande.

13 Kap. Om föremål för talan och talans väckande

1 § Talan om åläggande för svaranden att fullgöra något må upptagas till prövning, ehuru tiden för fullgörelsen ej inträtt, då målet avgöres, om

1. fråga är om tid efter annan återkommande fullgörelser, som ej bero av redan lämnat eller framtida vederlag eller vilka på grund av redan lämnat vederlag utgå som pension eller livränta, och någon av dem är förfallen;
2. skyldigheten att fullgöra inträder, först då annan förpliktelse, varom talan väckts i målet, ej fullgöres;
3. fråga är om ränta, till dess betalning sker, å förfallen fordran eller om annan tilläggsförpliktelse, som följer av huvudförpliktelsen;

4. för kâranden är av vikt, att fullgörelse sker å rätt tid, samt särskild anledning förekommer, att svaranden kommer att undandraga sig sådan fullgörelse; eller
5. sådan talan i annat fall än nu sagts enligt lag må väckas.

2 § Talan om fastställelse, huruvida visst rättsförhållande består eller icke består, må upptagas till prövning, om ovisshet råder om rättsförhållandet och denna länder kâranden till förfång.

Berer sakens prövning av frågan, huruvida visst rättsförhållande, som är stridigt mellan parterna, består eller icke består, må ock talan om fastställelse därav upptagas.

År i lag eljest stadgat, att fastställsetalan i visst fall må upptagas, vare det gällande.

3 § Väckt talan får inte ändras. Kâranden får dock

1. på grund av omständighet, som inträffat under rättegången eller först då blivit för honom känd, kräva annan fullgörelse än den, om vilken talan väckts,

2. yrka fastställelse enligt [2 § andra stycket](#) samt

3. kräva ränta eller annan tilläggsförpliktelse, som följer av huvudförpliktelsen, och även i övrigt framställa nytt yrkande, om det stöder sig på väsentligen samma grund.

Framställs yrkande enligt [första stycket 2 eller 3](#) sedan huvudförhandling påbörjats eller målet på annat sätt företagits till avgörande, får det nya yrkandet avvisas, om det inte utan olägenhet kan prövas i målet. Ett yrkande enligt [första stycket 2 eller 3](#) är inte tillåtet i högre rätt.

Såsom ändring av talan anses inte att kâranden beträffande samma sak inskränker sin talan eller, utan att saken ändras, åberopar ny omständighet till stöd för sin talan. Lag (1987:747).

4 § Talan skall väckas genom stämning, om ej annat är stadgat.

Vill kâranden enligt [3 §](#) ändra sin talan, må det ske muntligen inför rätten eller ock skriftligen. Svaranden skall erhålla del därav.

Talan skall anses väckt, då ansökan om stämning inkom till rätten, eller, om stämning ej erfordras, då talan framställdes inför rätten.

5 § Återkallar kâranden sin talan, sedan svaranden ingått i svaromål, och är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, skall, om svaranden yrkar det, målet dock prövas.

År saken ej sådan, som i [första stycket](#) sägs, och återkallar kâranden, sedan dom fallit, utan svarandens samtycke sin talan, vare återkallelsen utan verkan.

6 § Ej må ny talan angående fråga, varom redan är rättegång mellan samma parter, upptagas till prövning.

7 § Överlåter kâranden det, varom tvistas, å annan, må denne utan ny stämning övertaga kârandens talan i målet sådan denna vid hans inträde rättegången är; om överlåtarens skyldighet att svara för rättegångskostnad gälle vad i [18 kap. 10 §](#) stadgas.

Sker överlåtelse å svarandens sida, må den, å vilken överlåtelsen skett, i svarandens ställe inträda i målet, om kâranden samtycker därtill.

Har överlåtelse, som nu sagts, å någondera sidan ägt rum, vare den, å vilken överlåtelsen skett, på motpartens yrkande skyldig att efter kallelse inträda som part i rättegången.

14 Kap. Om förening av mål och tredje mans deltagande i rättegång

1 § Väcker någon samtidigt flera käromål mot samme svarande, skola de handläggas i en rättegång, om de stödjå sig på väsentligen samma grund.

2 § Har samtidigt en kârande väckt käromål mot flera svarande eller flera kârande mot en eller flera svarande, skola målen handläggas i en rättegång, om de stödjå sig på väsentligen samma grund.

3 § Vill svaranden till gemensam handläggning väcka talan mot kâranden angående samma sak eller en sak, som har gemenskap med denna, eller rörande fordran, som kan gå i avräkning mot kârandens, skall målen handläggas i

en rättegång. Käromål, som sålunda förenats med huvudkäromålet, är genkäromål. Lag (1987:747).

4 § Vill någon, som inte är part i rättegången, till gemensam handläggning väcka talan mot båda parterna eller en av dem om det, som tvisten gäller, skall målen handläggas i en rättegång. Lag (1987:747).

5 § Vill part, om han förlorar målet, framställa återgångskrav eller anspråk på skadestånd eller annat dylikt mot tredje man, får han väcka sin talan mot tredje man till gemensam handläggning med huvudkäromålet.

Om tredje man i anledning av den utgång målet mellan parterna kan få vill väcka talan mot någon av dem eller båda angående sådant anspråk som sägs i [första stycket](#), får han väcka denna talan till gemensam handläggning med huvudkäromålet. Lag (1987:747).

6 § Mål mellan samma eller olika parter må även i annat fall än nu sagts handläggas i en rättegång, om det är till gagn för utredningen. När skäl äro därtill, må de åter särskiljas.

7 § I fall som avses i [1-6 §§](#) får mål förenas endast om målen väckts vid samma domstol och denna är behörig samt samma rättegångsform är tillämplig för målen.

Väcks talan som avses i [3-5 §§](#) sedan huvudförhandling påbörjats eller huvudkäromålet på annat sätt företagits till avgörande, får rätten handlägga målen särskilt, om de inte utan olägenhet kan handläggas i samma rättegång. Detsamma gäller, om part väcker talan som avses i [3](#) eller [5 §](#) efter det att tiden för yttrande enligt [42 kap. 15 §](#) har gått ut eller efter den tidpunkt som angetts i ett sådant meddelande som avses i [42 kap. 15 a §](#). Lag (2000:172).

7 a § /Upphör att gälla U:2009-07-01/ Handläggs vid två eller flera tingsrätter eller vid två eller flera hovrätter mål mellan vilka råder sådant samband som avses i [1-6 §§](#), får högsta domstolen efter ansökan av part eller anmälan av tingsrätt eller hovrätt förordna att målen skall förenas i en rättegång vid en av domstolarna, om detta har väsentliga fördelar för handläggningen av målen och det inte innebär betydande olägenhet för någon part. Om det visar sig vara lämpligt, får den domstol som skall handlägga målen särskilja dem.

Beslut som rätten fattat i ett mål, som på grund av högsta domstolens förordnande överlämnas från en domstol till en annan, skall gälla, om inte den domstol dit målet överlämnats bestämmer annat. Lag (1987:747).

7 a § /Träder i kraft l:2009-07-01/ Handläggs vid två eller flera tingsrätter eller vid två eller flera hovrätter mål mellan vilka råder sådant samband som avses i [1-6 §§](#), får Högsta domstolen efter ansökan av part eller anmälan av tingsrätt eller hovrätt förordna att målen skall förenas i en rättegång vid en av domstolarna, om detta har väsentliga fördelar för handläggningen av målen och det inte innebär betydande olägenhet för någon part. Om det visar sig vara lämpligt, får den domstol som skall handlägga målen särskilja dem.

Beslut som rätten fattat i ett mål, som på grund av Högsta domstolens förordnande överlämnas från en domstol till en annan, skall gälla, om inte den domstol dit målet överlämnats bestämmer annat. Lag (2009:344).

8 § Äro å någondera sidan flera parter, vare envar av dem i förhållande till motparten att anse som självständig part.

Är saken sådan, att endast en dom kan givas för alla, som hava del i saken, skall rättegångshandling, som en medpart företager, gälla till förmån för de övriga, även om den strider mot deras handlingar.

9 § Påstår någon, som ej är part i rättegången, att saken rör hans rätt, och visar han sannolika skäl för sitt påstående, äge han som intervenient å endera sidan delta i rättegången.

10 § Vill någon delta i rättegång som intervenient, skall han hos rätten göra ansökan därom. Över ansökan skola parterna höras. Om skäl äro därtill, må förhandling äga rum med parterna och sökanden. Rätten meddele, så snart ske kan, beslut över ansökan.

11 § Intervenient äge företaga rättegångshandling, som står öppen för parten; han må dock ej ändra partens talan eller eljest företaga handling, som strider mot partens, eller annorledes än jämte parten fullfölja talan mot dom eller beslut.

Är på grund av rättsförhållandets natur eller eljest dom gällande för och mot intervenienten, som om den meddelats i rättegång, däri han varit part, äge han dock ställning av part i rättegången.

12 § Menar part, att någon kan som intervenient deltaga i rättegången, äge han kungöra honom rättegången med anmaning att inträda däri.

Den, för vilken rättegång kungjorts äge i sin ordning kungöra den för annan, som han menar kunna inträda i rättegången.

Om skyldighet för part att i vissa fall kungöra rättegång är särskilt stadgat.

13 § Kungörande av rättegång sker genom delgivning av skriftlig inlaga. Inlagan skall även delgivas motparten. I inlagan skola saken och grunden för åtgärden angivas.

15 kap. Om kvarstad m.m.

1 § Om någon visar sannolika skäl för att han har en fordran, som är eller kan antas bli föremål för rättegång eller prövning i annan liknande ordning, och det skäligen kan befaras att motparten genom att avvika, skaffa undan egendom eller förfara på annat sätt undandrar sig att betala skulden, får domstol förordna om kvarstad på så mycket av motpartens egendom att fordringen kan antas bli täckt vid utmätning. Lag (1981:828).

2 § Om någon visar sannolika skäl för att han har bättre rätt till viss egendom, som är eller kan antas bli föremål för rättegång eller prövning i annan liknande ordning, och det skäligen kan befaras att motparten skaffar undan, väsentligt försämrar eller på annat sätt förfogar över egendomen till skada för sökanden, får domstol förordna om kvarstad på egendomen. Lag (1981:828).

3 § Om någon visar sannolika skäl för att han mot någon annan har ett anspråk, som är eller kan antas bli föremål för rättegång eller prövning i annan liknande ordning, och det skäligen kan befaras att motparten genom att utöva viss verksamhet eller företa eller underlåta viss handling eller på annat sätt hindrar eller försvårar utövningen av sökandens rätt eller väsentligt förringar dess värde, får domstol förordna om lämplig åtgärd för att säkerställa sökandens rätt.

En åtgärd enligt [första stycket](#) får innebära förbud vid vite att utöva viss verksamhet eller företa viss handling eller annat föreläggande vid vite att beakta sökandens anspråk eller förordnande av syssloman eller meddelande av en föreskrift som är ägnad att på annat sätt förebygga intrång i sökandens rätt. Lag (2000:172).

4 § Framgår det i en rättegång om bättre rätt till viss egendom att den ena parten har olovligen rubbat motpartens besittning eller vidtagit någon annan olovlig åtgärd beträffande egendomen, får domstolen förordna att besittningen genast skall återställas eller annan rättelse genast ske. Lag (1981:828).

5 § Beslut om åtgärd som avses i detta kapitel meddelas av den domstol där rättegången är anhängig. Är rättegång ej anhängig, gäller i fråga om behörig domstol vad som är föreskrivet om tvistemål. Vad som sägs om inskränkning av domstols behörighet i fråga om tvist som skall tas upp i annan ordning än inför domstol skall dock ej tillämpas.

Fråga om åtgärd enligt detta kapitel får tas upp endast på yrkande. Är rättegång ej anhängig, skall yrkandet framställas skriftligen.

Ett yrkande får ej bifallas utan att motparten har beretts tillfälle att yttra sig. Är det fara i dröjsmål, får dock rätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla till dess annat förordnas.

Beträffande behandlingen i övrigt av fråga angående en åtgärd som avses i [1](#), [2](#) eller [3 §](#) då rättegång ej är anhängig tillämpas vad som gäller när en sådan fråga uppkommer i rättegång. Yrkande av sökandens motpart om ersättning för kostnad får dock prövas i samband med avgörandet av frågan om åtgärden. Lag (1981:828).

6 § En åtgärd som avses i 1, 2 eller 3 § får beviljas endast om sökanden hos rätten ställer säkerhet för skada som kan tillfogas motparten. Förmår sökanden ej ställa säkerhet och har han visat synnerliga skäl för sitt anspråk, får rätten befria honom därifrån. Staten, kommuner, landstingskommuner och kommunalförbund behöver ej ställa säkerhet.

I fråga om beskaffenheten av säkerhet gäller [2 kap. 25 § utsökningsbalken](#). Säkerheten skall prövas av rätten, om den ej har godkänts av motparten. Lag (1981:828).

7 § När en åtgärd som avses i [1](#), [2](#) eller [3 §](#) har beviljats, skall sökanden, om ej talan redan har väckts, inom en månad från beslutet väcka talan i saken vid domstol eller, om anspråket skall prövas i annan ordning, enligt vad som gäller därom. Talan som ej skall prövas av domstol eller annan myndighet anses väckt när prövning har påkallats hos motparten eller förfarandet har inletts i annan ordning.

Väcks ej talan enligt vad som sägs i [första stycket](#), skall åtgärden omedelbart återgå. Lag (1981:828).

8 § En åtgärd som har beviljats enligt [1](#), [2](#) eller [3 §](#) skall omedelbart hävas, om säkerhet, som tillgodoser ändamålet med åtgärden, ställs eller det annars ej längre finns skäl för åtgärden. Återkallas eller förfaller talan som har väckts i saken, skall åtgärden också omedelbart hävas.

Frågan om hävande prövas av den domstol där rättegången är anhängig eller, om rättegång ej är anhängig, av den domstol som först har prövat frågan om åtgärden.

Då saken är föremål för rättegång och målet avgörs, skall rätten pröva, om åtgärden fortfarande skall bestå. Rätten får även i samband med domen förordna om en åtgärd som nu har angetts. Lag (1981:828).

9 § Rätten får, när det finns skäl till det, på yrkande av någon av parterna förordna att en åtgärd enligt [4 §](#) skall gå åter. Lag (1981:828).

10 § I fråga om verkställandet av en åtgärd som avses i detta kapitel finns bestämmelser i [utsökningsbalken](#). Rätten får meddela närmare föreskrifter om verkställandet, om det behövs. Lag (1981:828).

16 Kap. Om omröstning

1 § Yppas vid överläggning till dom eller beslut skiljaktiga meningar, skall omröstning ske.

Vid omröstning skall den yngste i rätten först yttra sig och sedan var efter annan, såsom de hava säte i rätten. Har målet beretts av viss ledamot, säge han först sin mening.

Envar angive de skäl, varå han grundar sin mening. Lag (1969:244).

2 § Över fråga, som hör till rättegången, skall röstas särskilt.

Äro i saken flera käromål, skall beträffande varje käromål särskild omröstning ske. Över fordran, som åberopats till kvittning, skall ock röstas särskilt. Är beträffande samma käromål fråga om flera omständigheter, som var för sig äro av omedelbar betydelse för utgången, skola de, såvitt sakens beskaffenhet påkallar det, uppställas till särskild omröstning. Om rättegångskostnad skall röstas särskilt.

Har någon vid tidigare omröstning varit emot det slut, vari de flesta stannat, vare han skyldig att deltaga i senare omröstning.

3 § Vid omröstning skall den mening gälla, som omfattats av mer än hälften av rättens ledamöter. Om någon mening har erhållit hälften av rösterna och ordförandens röst är bland dem, skall dock den meningen gälla. Lag (1993:514).

4 § Yppas vid omröstning flera än två meningar, utan att någon enligt [3 §](#) skall gälla, och är fråga om penningar eller annat, som utgör viss myckenhet, skola rösterna för den större myckenheten sammanläggas med rösterna för närmast mindre och, om det erfordras, sammanläggningen fortsättas efter samma grund, till dess någon mening skall gälla; i annat fall gälle den mening, för vilken rösterna äro flera än för annan, eller, om för flera meningar rösterna äro lika många, den

som biträts av den främste bland dem som röstat för någon av dessa meningar. Lag (1969:244).

5 § Är det stridigt, huru omröstning skall ske eller vilken mening skall gälla, skall röstas därom.

6 § Är i tvistemål fråga även om ansvar, utdömande av vite eller någons hållande i häkte, gäller om omröstning i frågan vad som föreskrivs i 29 kap. Lag (1981:828).

7 § har upphävts genom lag (1969:244).

17 Kap. Om dom och beslut

1 § Rättens avgörande av saken sker genom dom. Annat rättens avgörande träffas genom beslut. Beslut, varigenom rätten annorledes än genom dom skiljer saken från sig, så ock högre rätts beslut i fråga, som dit fullföljts särskilt, är slutligt beslut.

2 § Om huvudförhandling har hållits, skall domen grundas på vad som förekommit vid förhandlingen. I domen får delta endast domare som varit med om hela huvudförhandlingen. Om ny huvudförhandling har hållits, skall domen grundas på vad som förekommit vid den. I fall som avses i 43 kap. 14 § andra meningen får domen grundas även på vad som har inhämtats efter huvudförhandlingen.

När ett mål avgörs utan huvudförhandling, skall domen grundas på vad handlingarna innehåller och vad som i övrigt förekommit i målet. Lag (1987:747).

3 § Dom må ej givas över annat eller mera, än vad part i behörig ordning yrkat. Är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, må dom ej grundas å omständighet, som icke av part åberopats till grund för hans talan.

4 § Äro i en rättegång flera käromål och kunna de särskiljas, må dom givas över något av dem, ehuru handläggningen angående de övriga icke avslutats. Över huvudfordran och fordran, som åberopas till kvittning, må dömas allenast i ett sammanhang. Medgives käromål till någon del, må särskild dom givas över det som medgivits.

5 § Beror prövningen av en viss talan av en annan talan som handläggs i samma rättegång, får särskild dom ges över den talan.

Om det är lämpligt med hänsyn till utredningen, får särskild dom ges över en av flera omständigheter, som var för sig är av omedelbar betydelse för utgången, eller över hur en viss i målet uppkommen fråga, som främst angår rättstillämpningen, skall bedömas vid avgörande av saken.

När särskild dom ges enligt denna paragraf, får rätten bestämma att målet i övrigt skall vila till dess domen har vunnit laga kraft. Lag (1990:443).

6 § Förlikas parterna om det, varom tvistas, och begära de, att rätten stadfäster förlikningen, skall det ske genom dom.

7 § En dom skall avfattas skriftligen och i skilda avdelningar ange

1. domstolen samt tid och ställe för domens meddelande,
2. parterna samt deras ombud eller biträden,
3. domslutet,
4. parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter som dessa grundats på och
5. domskälen med uppgift om vad som är bevisat i målet.

En högre rätts dom skall i den utsträckning det behövs innehålla en redogörelse för lägre rätts dom.

Om en part har rätt att överklaga eller att ansöka om återvinning, skall det i domen anges vad han i så fall skall iaktta. Lag (1994:1034).

8 § Tredskodom, dom, varigenom kärandens talan bifalles på grund av svarandens medgivande, samt dom, varigenom högre rätt fastställer lägre rätts dom, må utfärdas i förenklad form. Lag (1976:567).

9 § Innan dom beslutas, skall överläggning hållas.

Då huvudförhandling ägt rum, skall samma eller sist nästa helgfria dag överläggning hållas och, om det kan ske, dom beslutas och avkunnas. Erfordras på grund av målets beskaffenhet rådrum för domens beslutande eller avfattande, må rätten besluta anstånd därmed; domen skall dock, om ej synnerligt hinder möter, skriftligen avfattas och meddelas inom två veckor efter förhandlingens avslutande. Avkunnas ej domen vid huvudförhandlingen, skall den avkunnas vid annat rättens sammanträde eller ock meddelas genom att den hålles tillgänglig å rättens kansli; vid huvudförhandlingen skall underrättelse givas om tiden och sättet för domens meddelande.

Vad nu sagts om måls avgörande efter huvudförhandling gälle ock, då mål avgöres vid sammanträde för muntlig förberedelse.

Avgöres i annat fall ett mål utan huvudförhandling, skall så snart som möjligt överläggning hållas samt domen beslutas, skriftligen avfattas och meddelas. Meddelandet skall ske genom att domen hålls tillgänglig på rättens kansli.

Avkunnande av dom må ske genom återgivande av domslutet och skälen jämte meddelande av fullföljdshänvisning.

Har skiljaktig mening förekommit, skall denna meddelas parterna på samma tid och sätt som domen.

När ett mål avgjorts, skall parterna snarast underättas skriftligen om utgången i målet. Lag (1987:1097).

10 § Dom skall uppsättas särskilt och underskrivas av de lagfarna domare, som deltagit i avgörandet. Lag (1996:247).

11 § Dom äge, sedan tid för talan utgått, rättskraft, såvitt därigenom avgjorts den sak, varom talan väckts.

Domen äge ock rättskraft, i vad den innefattar prövning av fordran, som åberopats till kvittning.

Ej må fråga, som sålunda avgjorts, ånyo upptagas till prövning.

Om särskilda rättsmedel gälle vad därom är stadgat.

12 § Det som sägs i [2](#) och [9 §§](#) om dom skall tillämpas i fråga om slutligt beslut. Beträffande ett sådant beslut skall även [7](#) och [10 §§](#) tillämpas, om det behövs med hänsyn till frågans beskaffenhet. Meddelas slutligt beslut i samband med dom, skall det tas in i domen.

Om en part har rätt att överklaga eller att ansöka om återupptagande av målet, skall det i beslutet anges vad han i så fall skall iakttas. Lag (1994:1034).

13 § Ett beslut som inte är slutligt skall i den utsträckning det behövs ange de skäl som det grundas på.

Om den som vill överklaga ett beslut under rättegången måste anmäla missnöje, skall det anges i beslutet. Får ett sådant beslut överklagas särskilt, skall också det anges. Rätten skall på begäran lämna den som vill överklaga upplysning om vad denne i övrigt skall iakttas.

Om ett beslut som inte är slutligt meddelas i samband med dom eller slutligt beslut, skall det tas in i domen eller det slutliga beslutet. Får beslutet överklagas särskilt, skall rätten ange vad den som vill överklaga skall iakttas. Lag (1994:1034).

14 § Rätten får, när det finns skäl till det, i dom förordna att den får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft. När det finns anledning, skall rätten därvid föreskriva att säkerhet skall ställas för skadestånd som parten kan bli skyldig att utge om domen ändras.

Beslut under rättegången som inte får överklagas särskilt, skall genast gå i verkställighet. Detsamma gäller beslut, enligt vilket rätten

1. avvisat ombud eller biträde,
2. ogillat tredje mans yrkande att få som intervenient deltaga i rättegången,
3. utlåtit sig angående ersättning eller förskott till biträde, vittne, sakkunnig eller annan, som inte är part eller intervenient,
4. förordnat om någons hållande i häkte eller om kvarstad eller annan åtgärd enligt [15 kap.](#) eller upphävande av sådan åtgärd,
5. till biträde utsett någon annan än part föreslagit, eller
6. utlåtit sig i annat fall än som avses i 3 eller 5 i fråga som gäller rättshjälp, dock

inte beslut om ersättningsskyldighet enligt [30 §](#) rättshjälpslagen (1996:1619).

I fråga om beslut, enligt vilket föreläggande har meddelats part eller annan att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, gäller vad som sägs i [första stycket](#).

Är särskild föreskrift meddelad om att dom eller beslut, som inte har laga kraft, får verkställas, är den gällande. Lag (1996:1624).

15 § Om rätten finner att en dom eller ett beslut innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av rättens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, får rätten besluta om rättelse.

Har rätten av förbiseende underlåtit att fatta ett beslut som skulle ha meddelats i samband med en dom eller ett slutligt beslut, får rätten komplettera sitt avgörande inom sex månader från det att avgörandet vann laga kraft. En komplettering senare än två veckor efter det att avgörandet meddelades får dock ske endast om en part begär det och motparten inte motsätter sig kompletteringen.

Innan beslut om rättelse eller komplettering fattas, skall parterna även i annat fall än som avses i andra stycket andra meningen ha fått tillfälle att yttra sig, om det inte är uppenbart obehövligt. Beslutet skall om möjligt antecknas på varje exemplar av det avgörande som rättats. Lag (1999:84).

18 Kap. Om rättegångskostnad

1 § Part, som tappar målet, skall ersätta motparten hans rättegångskostnad, om ej annat är stadgat.

2 § Angår målet rättsförhållande, som enligt lag ej må bestämmas annorledes än genom dom, må förordnas, att vardera parten skall bära sin rättegångskostnad.

3 § Finnes den vinnande parten hava inlett rättegång, utan att motparten givit anledning därtill, eller har den vinnande parten eljest uppsåtligen eller genom försummelse föranlett onödigt rättegång, skall han ersätta motparten hans rättegångskostnad eller ock, om omständigheterna föranleda därtill, vardera parten bära sin kostnad.

Var den omständighet, varav utgången berodde, icke före rättegången känd för den tappande parten och hade han ej heller bort äga kännedom därom, må förordnas, att vardera parten skall bära sin kostnad.

3 a § Har den vinnande parten inlett rättegången genom ansökan om stämning trots att saken lika gärna hade kunnat avgöras i mål enligt lagen ([1990:746](#)) om betalningsföreläggande och handräckning, är hans rätt till ersättning för kostnader begränsad till vad han hade kunnat få i ett sådant mål. Lag (1990:747).

4 § Äro i samma mål flera yrkanden och vinna parterna ömsom, skall vardera parten bära sin kostnad eller jämkad ersättning tilläggas endera eller ock, såvitt kostnaderna för olika delar av målet kunna särskiljas, ersättningsskyldigheten därefter bestämmas. Är vad parten tappat av allenast ringa betydelse, må han dock erhålla full ersättning för sin kostnad.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, om parts yrkande bifalles allenast till en del.

5 § Avvisas parts talan, anses parten som tappande.

Avskrives mål på grund av att part återkallat sin talan eller uteblivit, skall han ersätta motparten hans rättegångskostnad, om ej särskilda omständigheter föranleda, att ersättningsskyldigheten bestämmas annorledes.

Förlikas parterna, skall vardera parten bära sin kostnad, om ej annat avtalats.

6 § Har part genom att utebliva från rätten eller ej iakttaga föreläggande, som rätten meddelat, eller genom påstående eller invändning, som han insett eller bort inse sakna fog, eller annorledes genom vårdslöshet eller försummelse föranlett uppskov i målet eller eljest vållat kostnad för motparten, vare han skyldig att ersätta sådan kostnad, huru rättegångskostnaden i övrigt än skall bäras.

7 § Skall part enligt detta kapitel helt eller delvis ersätta motpartens rättegångskostnad och finnes ställföreträdare för parten eller partens ombud eller

biträde hava genom åtgärd, som avses i [3 § första stycket](#), eller genom vårdslöshet eller försummelse, som sägs i [6 §](#), vållat sådan kostnad, äge rätten, även om yrkande därom ej framställts, förplikta honom att jämte parten ersätta kostnaden.

8 § Ersättning för rättegångskostnad skall fullt motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande jämte arvode till ombud eller biträde, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt. Ersättning skall ock utgå för partens arbete och tidspilan i anledning av rättegången. Såsom åtgärd för rättegångens förberedande anses förhandling för biläggande av tvistefråga som har omedelbar betydelse för partens talan.

Ersättning för rättegångskostnad skall även innefatta ränta enligt [6 §](#) räntelagen ([1975:635](#)) från dagen då målet avgörs till dess betalning sker. Lag ([1987:328](#)).

8 a § I mål där [1 kap. 3 d § första stycket](#) tillämpas gäller följande i stället för bestämmelserna i [8 §](#).

Ersättning för rättegångskostnad får inte avse annat än kostnad för

1. rättslig rådgivning under en timme vid ett tillfälle för varje instans och med belopp som motsvarar högst den ersättning som betalas för rådgivning enligt rättshjälpslagen ([1996:1619](#)) under en timme,
2. ansökningsavgift,
3. resa och uppehälle för part eller ställföreträdare i samband med sammanträde eller, om personlig inställelse inte föreskrivits, resa och uppehälle för ombud,
4. vittnesbevisning,
5. översättning av handling.

Om en part har handlat så att [3](#) eller [6 §](#) är tillämplig, får dock ersättning till motparten avse dennes samtliga kostnader enligt [8 §](#).

Ersättning utgår endast i den mån kostnaden varit skäligen påkallad för tillvaratagande av partens rätt.

Ersättning som anges i [andra stycket 3](#) utgår enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Har målet till en början handlagts i annan ordning än som gäller för mål som avses i denna paragraf, utgår ersättning för kostnad som avser den tidigare handläggningen enligt de kostnadsregler som gäller för denna.

Har ett mål om betalningsföreläggande eller handräckning överlämnats till tingsrätt får, om målet därefter avgörs genom tredsakodot mot svaranden, ersättning även avse skäligen kostnad för högst en rättegångsskrift eller inställelse vid högst ett sammanträde inför rätten. Sådan ytterligare ersättning lämnas, om inte särskilda skäl föranleder annan bedömning, med belopp som motsvarar högst hälften av den ersättning som betalas för rådgivning enligt rättshjälpslagen ([1996:1619](#)) under en timme. Lag ([2000:172](#)).

9 § Skall rättegångskostnad ersättas av flera medparter, svare de en för alla och alla för en. I den mån kostnad hänför sig till del av målet, som angår allenast någon av parterna, eller ock part orsakat kostnad genom vårdslöshet eller försummelse, som avses i [6 §](#), skall dock denna kostnad gäldas av den parten ensam.

Är någon enligt [7 §](#) skyldig att jämte part ersätta kostnad, svare de en för båda och båda för en.

10 § Har någon enligt [13 kap. 7 §](#) övertagit kändens talan, svare han och kändens, en för båda och båda för en, för den rättegångskostnad, som uppkommit före övertagandet; för kostnad, som uppkommit därefter, svare han ensam.

Den som inträtt i svarandens ställe svare ensam för rättegångskostnaden.

11 § Skola två eller flera, en för alla och alla för en, svara förrättegångskostnad, äge rätten, på yrkande av någon av dem, med hänsyn till omständigheterna pröva, huru kostnaden mellan dem skall fördelas eller om någon av dem skall vidkännas hela kostnaden.

12 § I fråga om skyldighet för intervenient, som icke äger ställning av part i rättegången, att ersätta rättegångskostnad och hans rätt till ersättning för sådan kostnad skall vad i detta kapitel stadgas om part äga motsvarande tillämpning;

dock svare intervenienten allenast för den särskilda kostnad, som orsakats av interventionen. Ej må den part, å vilkens sida intervenienten deltagit, förpliktas att ersätta kostnad, som nu nämnts.

13 § Skall kostnad för bevisning eller annan åtgärd betalas av parterna en för båda och båda för en, gäller i fråga om skyldighet att ersätta sådan kostnad vad som föreskrivs i detta kapitel om rättegångskostnad. Om parterna skall bära var sin rättegångskostnad, får rätten besluta, att kostnaden skall fördelas med hälften på var och en av dem. Har staten haft kostnader för att hämta en part till rätten, skall parten ersätta staten för kostnaden.

Om skyldighet att ersätta staten för kostnad i anledning av att part har beviljats rättshjälp är särskilt föreskrivet. Lag (1996:1624).

14 § En part, som vill ha ersättning för rättegångskostnad, skall framställa sitt yrkande innan handläggningen avslutas. Han skall därvid uppge vari kostnaden består. Om han inte har framställt sitt yrkande inom den angivna tiden, får han inte därefter föra talan om kostnad som har uppkommit vid samma rätt. En part får dock, även om han inte har framställt något yrkande, erhålla ränta som avses i [8 § andra stycket](#) samt ersättning för ett exemplar av rättsens dom eller slutliga beslut.

Rätten skall självmant pröva frågor om tillämpningen av bestämmelserna i [1--10](#) samt [12](#) och [13 §§](#), om inte sådan prövning är obehövlig på grund av särskilda omständigheter. Beslut i sådan kostnadsfråga som avses i detta kapitel meddelas när rätten avgör målet. Ingår i ersättning för rättegångskostnad arvode till ombud eller biträde, skall arvodets belopp anges. Lag (1987:747).

15 § Fullföljes mål från lägre rätt, skall skyldigheten att ersätta rättegångskostnad i högre rätt bestämmas med hänsyn till rättegången därstädes.

Om kostnad i högre rätt i mål angående fråga, som dit fullföljts särskilt, äge vad i detta kapitel stadgas om mål, som väckts vid lägre rätt, motsvarande tillämpning.

Återförvisas mål, skall frågan om kostnaden i den högre rätten prövas i samband med målet efter dess återupptagande.

16 § I mål där en myndighet för talan på det allmännas vägnar utan att talan avser tillvaratagande av statens eller någon annans enskilda rätt tillämpas i fråga om rättegångskostnader bestämmelserna i [31 kap.](#), om annat inte är föreskrivet. Lag (1990:443).

II. Om rättegången i brottmål

19 Kap. Om laga domstol

1 § Laga domstol i brottmål är rätten i den ort, där brottet förövades. Brott anses förövat å den ort, där den brottsliga handlingen företogs, och, om brottet fullbordades eller, vid försök, det tillämnade brottet skulle hava fullbordats å annan ort, även å den orten. Förövades brottet å orter under skilda domstolar, äge de lika behörighet. Har det skett å svenskt fartyg eller luftfartyg under resa inom eller utom riket, vare även rätten i den ort, dit den misstänkte med fartyget eller luftfartyget först ankommer eller där han gripits eller eljest uppehåller sig, behörig.

Är, då åtal väckes, ovisst, var brottet förövades, må åtal upptagas av rätten i någon av de orter, där det kan antagas hava skett, eller i den ort, där den misstänkte gripits eller eljest uppehåller sig.

Åtal för brott må ock upptagas av den rätt, där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet, eller rätten i den ort, där den misstänkte mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt. Lag (1957:299).

2 § Åtal för brott, som förövat å ort utom riket eller å utländskt fartyg eller luftfartyg under resa inom eller utom riket, upptages, om ej regeringen för visst fall förordnar annat, av den rätt, där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet, eller av rätten i den ort, där han gripits eller eljest uppehåller sig. Lag

(1974:573).

3 § Åtal mot flera för medverkan till brott må, om det sker samtidigt, väckas vid den rätt, där någon av dem har att svara. Väckas åtalen å olika tider, må vid den rätt, som upptagit åtal mot någon av dem, åtal väckas även mot den eller de övriga.

Vad nu sagts skall ock gälla angående åtal i andra fall mot flera för brott, som äga samband med varandra, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner lämpligt, att åtalen upptagas av samma domstol. Lag (1948:453).

4 § Talan om ansvar för falskt eller obefogat åtal eller för falsk angivelse eller annan osann tillvitelse, varå åtal följt, må väckas vid den rätt, där brottet åtalats. Lag (1948:453).

5 § Över förseelse i rättegången döme den rätt, där rättegången föres. Förövar någon annat brott inför domstol vid dess sammanträde, äge samma rätt döma däröver, om det med hänsyn till brottets beskaffenhet och andra omständigheter finnes lämpligt.

6 § Har någon förövat flera brott, må åtal för samtliga brotten upptagas av den rätt, som är behörig att upptaga åtal för något av dem, om denna med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

7 § En domstol behåller sin behörighet att handlägga ett mål även om något förhållande som har grundat behörigheten ändras efter det att stämning delgetts den misstänkte.

Har allmänt åtal väckts vid en viss tingsrätt, får denna på åklagarens begäran överlämna målet till en annan tingsrätt, om den är behörig och särskilda skäl föreligger. Står den tilltalade redan under åtal vid den andra tingsrätten, skall sådant överlämnande ske, om det inte är olämpligt. De beslut som fattats före överlämnandet skall gälla, om inte den domstol dit målet överlämnats bestämmer annat.

[Andra stycket](#) gäller i tillämpliga delar också när flera mål om allmänt åtal mot den tilltalade samtidigt är anhängiga vid olika hovrätter. Lag (1987:747).

8 § Avvisas mål på den grund, att rätten icke är behörig, äge den dock i avbidan på att åtal väckes vid rätt domstol meddela beslut, som icke utan fara kan uppskjutas.

9 § Är i lag föreskrivet, att åtal skall upptagas omedelbart av högre rätt eller skall åtal enligt lag eller författning upptagas av annan allmän underrätt än den, där den misstänkte enligt [1](#) eller [2 §](#) har att svara, må ej på grund av vad i detta kapitel stadgas åtalet upptagas av annan domstol. Skall fråga om ansvar upptagas av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol, äger vad i detta kapitel stadgas ej tillämpning.

Avtal, varigenom någon utfäst sig att väcka åtal eller svara vid viss domstol, vare utan verkan. Lag (1965:585).

10 § Har lägre rätt upptagit mål, må fråga om rättens behörighet ej upptagas av högre rätt, med mindre frågan dit fullföljes eller där väckes av part, som är berättigad därtill, eller ock målet skall upptagas av annan myndighet än domstol eller av särskild domstol eller omedelbart av högre rätt eller av annan allmän underrätt än den, där den misstänkte enligt [1](#) eller [2 §](#) har att svara.

11 § /Upphör att gälla U:2009-07-01/ Meddelas i högre rätt beslut, varigenom lägre rätt förklaras icke vara behörig att upptaga mål, som där väckts, äge den högre rätten på yrkande av part hänvisa målet till lägre rätt, som finnes behörig.

Hava skilda domstolar genom beslut, som vunnit laga kraft, funnits obehöriga, äge högsta domstolen, om någon av dem finnes behörig, på ansökan av part hänvisa målet till den domstol, av vilken målet bort upptagas.

11 § /Träder i kraft I:2009-07-01/ Meddelas i högre rätt beslut, varigenom lägre rätt förklaras icke vara behörig att upptaga mål, som där väckts, äge den högre rätten på yrkande av part hänvisa målet till lägre rätt, som finnes behörig.

Hava skilda domstolar genom beslut, som vunnit laga kraft, funnits obehöriga,

äge Högsta domstolen, om någon av dem finnes behörig, på ansökan av part hänvisa målet till den domstol, av vilken målet bort upptagas. Lag (2009:344).

11 a § Finner rätten i samband med att en ansökan ges in att rätten saknar behörighet att ta upp målet eller att i annan ordning pröva ansökan men att en annan domstol skulle vara behörig, skall ansökan lämnas över till den domstolen, om sökanden inte har något att invända mot detta och det inte heller finns något annat skäl mot att ansökan överlämnas. Ansökan skall anses ha kommit in till den senare domstolen samma dag som den kom in till den domstol som först tog emot ansökan. Lag (1996:247).

12 § Vad som sägs i detta kapitel skall tillämpas även i fråga om domstolarnas befattning med förundersökning och användande av tvångsmedel. En sådan fråga får tas upp även av rätten i en annan ort än som följer av reglerna i detta kapitel, om beslut i frågan bör fattas utan dröjsmål. Lag (2000:172).

20 Kap. Om rätt till åtal och om målsägande

1 § Fråga om ansvar för brott må ej av rätten upptagas, med mindre åtal för brottet väckts. Rätten äge dock utan åtal upptaga fråga om ansvar för förseelse i rättegången.

2 § Allmän åklagare äge tala å brott, som hör under allmänt åtal, om ej annat är stadgat.

Om befogenhet för särskild åklagare att tala å brott, som hör under allmänt åtal, gälle vad särskilt är föreskrivet.

Åklagare må i högre rätt fullfölja talan även till den misstänktes förmån.

3 § Under allmänt åtal höra alla brott, som ej uttryckligen äro undantagna därifrån.

Är för allmänt åtal stadgat särskilt villkor, såsom tillstånd av myndighet eller angivelse av målsägande, vare det gällande.

4 § Innefattar en handling flera brott och hör något av dem under allmänt åtal, må sådant åtal äga rum även för de övriga.

Har någon angivits för brott, som allenast efter angivelse hör under allmänt åtal, och äro flera misstänkta för att hava tagit del i brottet, må allmänt åtal äga rum mot dem alla.

5 § Brott må av målsägande angivas till åtal hos åklagare eller polismyndighet. Har angivelse skett hos myndighet å annan ort än den, där åtal för brottet må väckas, skall angivelsen omedelbart tillställas myndigheten i den orten.

6 § Åklagare skall, om ej annat är stadgat, tala å brott, som hör under allmänt åtal. Lag (1964:166).

7 § Åklagare får besluta att underlåta åtal för brott (åtalsunderlåtelse) under förutsättning att något väsentligt allmänt eller enskilt intresse ej åsidosätts:

1. om det kan antas att brottet inte skulle föranleda annan påföljd än böter,
2. om det kan antas att påföljden skulle bli villkorlig dom och det finns särskilda skäl för åtalsunderlåtelse,
3. om den misstänkte begått annat brott och det utöver påföljden för detta brott inte krävs påföljd med anledning av det föreliggande brottet, eller
4. om psykiatrisk vård eller insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade kommer till stånd.

Åtal får underlåtas i andra fall än som nämns i [första stycket](#), om det av särskilda skäl är uppenbart att det inte krävs någon påföljd för att avhålla den misstänkte från vidare brottslighet och att det med hänsyn till omständigheterna inte heller krävs av andra skäl att åtal väcks. Lag (1997:726).

7 a § Beslut om åtalsunderlåtelse får meddelas även sedan åtal har väckts, om det kommer fram sådana förhållanden som, om de förelegat eller varit kända vid tiden för åtalet, skulle ha föranlett åtalsunderlåtelse. Åtalsunderlåtelse får dock inte beslutas om den tilltalade motsätter sig det eller om dom redan har fallit. Lag (1981:1285).

7 b § Ett beslut om åtalsunderlåtelse får återkallas, om särskilda omständigheter föranleder det. Lag (1985:13).

8 § Målsäganden må ej väcka åtal för brott, som hör under allmänt åtal, med mindre han angivit brottet och åklagaren beslutat, att åtal ej skall äga rum.

Har åklagare väckt talan, äge målsäganden biträda åtalet; han må ock i högre rätt fullfölja talan.

Utan hinder av vad i [första stycket](#) sägs må målsägande väcka talan om ansvar för falskt eller obefogat åtal, falsk angivelse eller annan osann tillvitelse angående brott.

Målsägande är den, mot vilken brott är begånget eller som därav blivit förnärad eller lidit skada. Lag (1964:166).

9 § Sedan dom fallit, må ej allmänt åtal nedläggas.

Nedlägges allmänt åtal på den grund, att tillräckliga skäl, att den misstänkte är skyldig till brottet, ej föreligga, må målsäganden övertaga åtalet; han skall dock hos rätten göra anmälan därom inom den tid, högst en månad, som av rätten bestämmes, sedan han erhöll vetskap om nedläggandet. Övertager ej målsäganden åtalet, äge han icke därefter väcka åtal för brottet; om den tilltalade yrkar det, skall frikännande dom meddelas.

10 § Bestämmelserna i [8](#) och [9 §§](#) om rätt för målsäganden att väcka åtal eller överta väckt åtal gäller inte i fråga om brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget har begåtts av

1. statsråd,
2. justitieråd eller regeringsråd,
3. någon av riksdagens ombudsmän eller den som har tjänstgjort i hans ställe,
4. någon annan befattningshavare, mot vilken enligt riksdagsordningen eller annan författning endast något av riksdagens utskott eller annat riksdagsorgan är behörigt att besluta om åtal för sådant brott,
5. justitiekanslern eller den som har tjänstgjort i hans ställe, eller
6. domare eller generaladvokat i Europeiska gemenskapernas domstol eller domare i förstainstansrätten vid denna domstol. Lag (1995:315).

11 § Äro i fråga om samma brott flera målsägande, gälle angivelse eller åtal av en målsägande även för de övriga.

12 § Har målsäganden genom förlikning eller eljest utfäst sig att ej angiva brottet eller tala därå eller har han återkallat angivelse eller nedlagt åtal, må han ej därefter angiva brottet eller tala därå. Hör brottet allenast efter angivelse under allmänt åtal och har utfästelsen gjorts eller angivelsen återkallats, innan allmänt åtal väckts, må allmänt åtal för brottet ej därefter äga rum.

13 § Har någon genom brott blivit dödad, har hans eller hennes efterlevande make, bröstarvinge, förälder eller syskon samma rätt som målsägande att ange brottet eller föra talan om det.

Avlider eljest den, mot vilken brott är begånget eller som därav blivit förnärad eller lidit skada, äge närstående, som nu sagts, samma rätt att angiva brottet eller tala därå, som tillkom den avlidne, om icke av omständigheterna framgår, att denne ej velat angiva eller åtala brottet. Lag (2005:438).

14 § Är målsäganden omyndig och rör brottet egendom, varöver han ej råder, eller rättshandling, som han ej själv äger ingå, får hans ställföreträdare angiva brottet eller tala därå. Samma rätt har en förvaltare enligt [föräldrabalken](#) för en målsägandes räkning när brottet rör egendom eller rättshandling som omfattas av förvaltarens uppdrag. Rör brottet den omyndiges person, får den som har vårdnaden om honom angiva brottet eller tala därå. Vad i [11 kap. 2--5 §§](#) är stadgat om part och ställföreträdare i tvistemål tillämpas beträffande målsägande, även om han ej för talan.

Om rättegångsombud för målsägande gäller vad i [12 kap.](#) är stadgat. Lag (1988:1260).

15 § Målsägande, som hörs med anledning av åklagarens talan, får åtföljas av lämplig person som personligt stöd (stödperson) under rättegången. Sådan stödperson som rätten har kännedom om skall om möjligt underrättas om

rättegången.

I vissa fall kan målsägandebitråde förordnas enligt lagen ([1988:609](#)) om målsägandebitråde.

Målsägandebitråde skall kallas till huvudförhandling eller annat sammanträde i rätten där målsäganden eller målsägandens ställföreträdare skall höras. Lag ([1994:420](#)).

15 a § har upphävts genom lag ([1987:747](#)).

16 § Är i lag eller författning stadgat, att åtal för brott må väckas av annan enskild än målsägande, skall han i fråga om rätt att angiva brottet eller tala därå samt åtal, som väckes av honom, anses som målsägande.

21 Kap. Om den misstänkte och hans försvar

1 § Den misstänkte äge själv föra sin talan. Är han omyndig, skall rätten, om det med hänsyn till brottets beskaffenhet eller eljest finnes erforderligt, höra den som har vårdnaden om honom; denne äge ock föra talan för den omyndige.

Har den misstänkte avlidit, äge hans efterlevande make, bröstarvinge, fader, moder eller syskon föra talan mot dom, såvitt genom denna fastställts, att den misstänkte förövat gärningen. Lag ([1971:875](#)).

2 § /Upphör att gälla U:2009-07-01/ Den misstänkte är skyldig att infinna sig personligen vid huvudförhandling i tingsrätt och hovrätt. Sådan skyldighet föreligger dock inte, om målet kan avgöras även om han inte infinna sig vid huvudförhandlingen och hans närvaro kan antas vara utan betydelse för utredningen.

Vid huvudförhandling i högsta domstolen är den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, om domstolen finner att hans närvaro är nödvändig för utredningen.

Vid ett sammanträde för förberedelse och vid annan förhandling är den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro kan antas främja syftet med sammanträdet.

Är den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, skall rätten förordna om detta.

När den misstänkte inte är skyldig att infinna sig personligen, får hans talan föras genom ombud. I fråga om ombud gäller bestämmelserna i 12 kap. Lag ([1987:747](#)).

2 § /Träder i kraft I:2009-07-01/ Den misstänkte är skyldig att infinna sig personligen vid huvudförhandling i tingsrätt och hovrätt. Sådan skyldighet föreligger dock inte, om målet kan avgöras även om han inte infinna sig vid huvudförhandlingen och hans närvaro kan antas vara utan betydelse för utredningen.

Vid huvudförhandling i Högsta domstolen är den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, om domstolen finner att hans närvaro är nödvändig för utredningen.

Vid ett sammanträde för förberedelse och vid annan förhandling är den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, om hans närvaro kan antas främja syftet med sammanträdet.

Är den misstänkte skyldig att infinna sig personligen, skall rätten förordna om detta.

När den misstänkte inte är skyldig att infinna sig personligen, får hans talan föras genom ombud. I fråga om ombud gäller bestämmelserna i 12 kap. Lag ([2009:344](#)).

3 § Vid sin talans förberedande och utförande må den misstänkte biträdas av försvarare.

Försvarare utses av den misstänkte. Är den misstänkte under aderton år eller lider han av en allvarlig psykisk störning, utses försvarare av den som har vårdnaden om honom. Har den misstänkte för sig ställt rättegångsombud, anses ombudet som försvarare.

En person får inte vara försvarare, om han har eller har haft uppdrag åt den

misstänkte eller ekonomiska förbindelser med denne och omständigheterna är ägnade att minska förtroendet för hans förmåga att iakttä vad som åligger en försvarare enligt [7 § första stycket](#). Utländsk medborgare eller den som har hemvist utom riket får inte vara försvarare om det med hänsyn till rikets säkerhet är olämpligt. Om försvarare gäller i övrigt 12 kap. 2--5 §§ samt 6 § andra stycket. Lag (1992:1511).

3 a § Är den misstänkte anhållen eller häktad skall offentlig försvarare förordnas för honom, om han begär det. Offentlig försvarare skall också på begäran förordnas för den som är misstänkt för ett brott, för vilket inte är stadgat lindrigare straff än fängelse i sex månader.

Offentlig försvarare skall därutöver förordnas

1. om den misstänkte är i behov av försvarare med hänsyn till utredningen om brottet,
2. om försvarare behövs med hänsyn till att det är tveksamt vilken påföljd som skall väljas och det finns anledning att döma till annan påföljd än böter eller villkorlig dom eller sådana påföljder i förening, eller
3. om det i övrigt föreligger särskilda skäl med hänsyn till den misstänktes personliga förhållanden eller till vad målet rör.

Om den misstänkte biträds av försvarare som han själv har utsett, skall inte vid sidan av denne någon offentlig försvarare förordnas. Lag (1983:920).

4 § Offentlig försvarare förordnas av rätten; har rätten skilt saken från sig, äge den, till dess talan av den misstänkte fullföljts eller tiden för sådan talan utgått, förordna försvarare att biträda honom i högre rätt.

Fråga om förordnande av offentlig försvarare skall upptagas, då framställning därom göres eller rätten eljest finner anledning därtill.

5 § Till offentlig försvarare skall förordnas advokat, som finnes lämplig därtill. Om särskilda skäl föreligger, må till sådan försvarare utses annan lämplig person, som avlagt för behörighet till domarämbete föreskrivna kunskapsprov. Företrädesvis bör anlitas någon, som vid rätten brukas som rättegångsombud.

Har den misstänkte till offentlig försvarare föreslagit någon, som är behörig därtill, skall han förordnas, om ej hans anlitan skulle medföra avsevärt ökade kostnader eller eljest särskilda skäl föranleda annat. Lag (1972:430)

6 § Ett förordnande av offentlig försvarare får återkallas av rätten, om behovet av offentlig försvarare upphör eller något annat giltigt skäl för återkallelse föreligger. Utser den misstänkte själv annan försvarare, skall förordnandet återkallas, om det inte skulle uppstå synnerlig olägenhet.

En offentlig försvarare får inte utan rättens medgivande sätta någon annan i sitt ställe. Lag (1983:920).

7 § Försvarare skall med nit och omsorg tillvarataga den misstänktes rätt och i detta syfte verka för sakens riktiga belysning.

Försvarare bör, så snart ske kan, genom överläggning med den misstänkte förbereda försvaret.

8 § Försvarare äge under förundersökningen och målets behandling vid rätten göra framställning och vidtaga åtgärd, som erfordras för tillvaratagande av den misstänktes rätt, så ock, om målet fullföljes, biträda honom i högre rätt.

9 § Försvarare för den som är anhållen eller häktad må ej förvägras att sammanträffa med honom. Försvararen äge i enrum meddela sig med den anhållne eller häktade; annan än offentlig försvarare dock endast om undersökningsledaren eller åklagaren medgiver det eller rätten finner det kunna ske utan men för utredningen eller för ordningen eller säkerheten å förvaringsplatsen.

Offentlig försvarare så ock av den misstänkte utsedd försvarare, som uppgivits för rätten, skola kallas till huvudförhandling eller annat rättens sammanträde för förhandling.

10 § Offentligt försvarare har rätt till skälig ersättning av allmänna medel för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget har krävt. Ersättningen för arbete

skall bestämmas med utgångspunkt i den tidsåtgång som är rimlig med hänsyn till uppdragets art och omfattning och med tillämpning av den timkostnadsnorm som regeringen fastställer.

Timersättningen får avvika från timkostnadsnormen, om den skicklighet och den omsorg som uppdraget utförts med eller andra omständigheter av betydelse ger anledning till det.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer den taxa som skall tillämpas vid bestämmande av ersättningen i vissa fall samt meddelar föreskrifter om beräkning av ersättningen för tidsspillan.

En offentlig försvarare får inte förbehålla sig eller ta emot ersättning av den misstänkte. Har detta skett är förbehållet utan verkan och den offentlige försvararen skall till den misstänkte betala tillbaka vad han eller hon uppburit. Lag (1996:1624).

10 a § En offentlig försvarare som överklagat ett beslut om ersättning får i den högre instansen åberopa nya omständigheter till stöd för sitt anspråk endast om det finns särskilda skäl för det. Lag (1988:214).

11 § Vårdnadshavare som höres enligt [1 §](#) äger rätt till ersättning och förskott enligt vad om vittne är stadgat. Ersättningen skall gäldas av statsverket. Lag (1971:240)

12 § En misstänkt som har kallats att inställa sig till ett sammanträde får tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle om det är skäligt med hänsyn till hans eller hennes ekonomiska förhållanden, de kostnader som kan uppstå i samband med inställelsen och omständigheterna i övrigt. Rätten får bevilja förskott på ersättningen.

Ersättning betalas enligt bestämmelser som regeringen meddelar. Lag (1996:1624).

22 Kap. Om enskilt anspråk i anledning av brott

1 § Talan mot den misstänkte eller annan om enskilt anspråk i anledning av brott må föras i samband med åtal för brottet. Upptages ej anspråket i samband med åtalet, skall talan föras i den för tvistemål stadgade ordningen.

2 § Grundas enskilt anspråk på ett brott som hör under allmänt åtal, är åklagaren på målsägandens begäran skyldig att i samband med åtalet förbereda och utföra även målsägandens talan, om det kan ske utan väsentlig olägenhet och hans anspråk inte är uppenbart obefogat. Vill målsäganden att anspråket skall tas upp i samband med åtalet, skall han anmäla anspråket till undersökningsledaren eller åklagaren och lämna uppgift om de omständigheter på vilka det grundas.

Finner undersökningsledaren eller åklagaren vid utredning angående brott, att enskilt anspråk kan grundas på brottet, skall han, om det kan ske, i god tid före åtalet underrätta målsäganden om detta.

[Första](#) och [andra styckena](#) skall tillämpas också när anspråket övertagits av någon annan. Lag (1988:6).

3 § Föres i särskilt mål vid rätten talan om enskilt anspråk i anledning av brott, äge rätten, om det finnes lämpligt, förordna, att talan skall upptagas till behandling i samband med åtalet.

4 § Om rätt för den tilltalade eller annan, mot vilken målsäganden för talan, eller för tredje man att till gemensam handläggning med åtalet väcka talan, som avses i [14 kap. 5 §](#), äge vad i nämnda lagrum är stadgat motsvarande tillämpning.

5 § Har talan om enskilt anspråk tagits upp till behandling i samband med åtalet, får rätten förordna att talan skall handläggas som särskilt mål enligt reglerna för tvistemål, om en fortsatt gemensam handläggning skulle medföra väsentliga olägenheter. Lag (1988:6).

6 § Nedlägges eller avvisas åtal eller förklaras målsäganden hava förlorat sin rätt att tala å brottet, förordne rätten, om part yrkar det, att talan om det enskilda anspråket skall som särskilt mål handläggas i den för tvistemål stadgade ordningen. Framställes ej sådant yrkande, skall talan i målet anses förfallen.

Återkallar part sin talan angående det enskilda anspråket, sedan motparten ingått i svaromål, skall, om denne yrkar det, talan dock prövas.

Framställes ej sådant yrkande, skall talan i målet anses förfallen.

7 § Föres talan om enskilt anspråk i anledning av brott i samband med åtalet och finnes, att den åtalade gärningen icke är straffbar, må talan dock prövas i målet. Lag (1969:588)

8 § Talan om enskilt anspråk på grund av sådant brott under allmänt åtal som avses i [20 kap. 10 §](#) får ej väckas av målsäganden, om inte åtal för brottet äger rum eller talan biträds av någon som är behörig att besluta sådant åtal. Lag (1981:1312).

23 Kap. Om förundersökning

1 § Förundersökning skall inledas så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats.

Förundersökning behöver dock inte inledas, om det är uppenbart att brottet inte går att utreda. Att förundersökning inte behöver inledas i vissa andra fall följer av [4 a §](#) och [22 §](#).

Om det krävs angivelse för att brottet skall höra under allmänt åtal, får förundersökning trots det inledas utan angivelse, om det innebär fara att avvakta en angivelse. I så fall skall målsäganden underrättas snarast. Om denne då inte anger brottet till åtal, skall förundersökningen läggas ned. Lag (1994:1412).

2 § Under förundersökningen skall utredas, vem som skäligen kan misstänkas för brottet och om tillräckliga skäl föreligger för åtal mot honom, samt målet så beredas, att bevisningen kan vid huvudförhandlingen föreläggas i ett sammanhang.

3 § Beslut att inleda en förundersökning skall fattas av polismyndighet eller åklagaren. Har förundersökningen inletts av polismyndighet och är saken inte av enkel beskaffenhet, skall ledningen av förundersökningen avseende brottet övertas av åklagaren, så snart någon skäligen kan misstänkas för brottet. Åklagaren skall också i annat fall överta ledningen när det är påkallat av särskilda skäl.

När förundersökningen leds av åklagaren, får han vid undersökningens verkställande anlita biträde av polismyndigheten. Han får också uppdra åt polisman att vidta en viss åtgärd som hör till förundersökningen, om det är lämpligt med hänsyn till åtgärdens beskaffenhet.

Innan förundersökning hunnit inledas, får polisman hålla förhör och vidta andra utredningsåtgärder som är av betydelse för utredningen. Lag (1994:1412).

4 § Vid förundersökningen skola ej blott de omständigheter, som tala emot den misstänkte, utan även de som äro gynnsamma för honom beaktas och bevis, som är till hans förmån, tillvaratagas. Undersökningen bör så bedrivas, att ej någon onödigt utsättes för misstanke eller får vidkännas kostnad eller olägenhet.

Förundersökningen skall bedrivas så skyndsamt omständigheterna medgiva. Finnes ej längre anledning till dess fullföljande, skall den nedläggas.

4 a § Förundersökning får vidare läggas ned

1. om fortsatt utredning skulle kräva kostnader som inte står i rimligt förhållande till sakens betydelse och det dessutom kan antas att brottet i händelse av lagföring inte skulle leda till någon svårare påföljd än böter, eller
2. om det kan antas att åtal för brottet inte skulle komma att ske till följd av bestämmelser om åtalsunderlåtelse i [20 kap.](#) eller om särskild åtalsprövning samt något väsentligt allmänt eller enskilt intresse ej åsidosätts genom att förundersökningen läggs ned.

Om förutsättningar för att lägga ned en förundersökning enligt [första stycket](#) föreligger redan innan en sådan har inletts, får det beslutas att förundersökning inte skall inledas.

Beslut enligt denna paragraf meddelas av åklagare. Lag (1985:13).

5 § Skall enligt [21 kap. 3 a §](#) offentlig försvarare utses för den misstänkte, åligger

det undersökningsledaren att göra anmälan om det hos rätten. Undersökningsledaren skall också göra anmälan hos rätten, om målsäganden begär att få ett målsägandebitråde eller om det annars finns anledning att förordna ett sådant bitråde. Lag (1988:610).

6 § Under förundersökningen må förhör hållas med envar, som antages kunna lämna upplysning av betydelse för utredningen.

6 a § Den som skall höras under förundersökningen får vid vite kallas att infinna sig vid förhöret, om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Vite får inte föreläggas, om förhöret avses ske per telefon eller om väglängden till den plats där förhöret skall hållas överstiger tio mil från den plats där den kallade har sin bostad eller stadigvarande uppehåller sig och det inte är av synnerlig vikt för utredningen att förhöret äger rum.

Beslut om vitesföreläggande enligt [första stycket](#) meddelas av undersökningsledaren eller av en polisman som får leda förhöret.

Uteblir den som har kallats vid vite, får nytt vite föreläggas i samband med kallelse till förhör en senare dag. Lag (2002:440).

6 b § Frågor om utdömande av vite som har förelagts med stöd av 6 a § prövas av åklagaren.

Den som har förpliktats att betala ett vite får inom tre veckor från det att han eller hon fick del av beslutet begära rättens prövning av detta. Begäran om sådan prövning skall göras hos åklagaren, som med eget yttrande skall överlämna ärendet till rätten.

Om någon begäran om rättens prövning inte har gjorts inom den angivna tiden, får åklagarens beslut verkställas enligt [utsökningsbalken](#). Lag (2002:440).

7 § Den som utan giltig orsak underlåter att följa en kallelse att inställa sig till ett förhör får hämtas till förhöret, om det har satts ut att hållas på en plats inom en väglängd av tio mil från den plats där han eller hon har sin bostad eller vid kallelsens mottagande uppehöll sig.

Utan föregående kallelse får den som uppehåller sig inom en väglängd av tio mil från den plats där förhör skall hållas hämtas till förhöret, om undersökningen avser ett brott på vilket fängelse kan följa och det skäligen kan befaras att han eller hon inte skulle följa en kallelse eller att han eller hon med anledning av en kallelse skulle genom undanröjande av bevis eller på annat sätt försvåra utredningen.

När det är av synnerlig vikt för utredningen att förhöret äger rum, får hämtning enligt [första](#) eller [andra stycket](#) ske oavsett väglängden.

Hämtning till förhör av den som skall höras som vittne eller annars utan att vara misstänkt för brott, bör äga rum endast när det föreligger skäl av särskild vikt för en sådan åtgärd.

Är den som skall höras anhållen eller häktad, skall han eller hon inställas på den plats som bestämts för förhöret. Lag (2002:440).

8 § På tillsägelse av en polisman är den som befinner sig på den plats, där ett brott förövas, skyldig att medfölja till ett förhör som hålls omedelbart därefter. Vägrar han utan giltig orsak, får polismannen ta med honom till förhöret.

Vad som sägs i [första stycket](#) gäller också den som befinner sig inom ett område i anslutning till den plats där ett brott nyligen förövats, om det för brottet inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år. Detta gäller också vid försök till ett sådant brott.

Bestämmelserna i [första](#) och [andra styckena](#) gäller även innan förundersökning hunnit inledas. Lag (1994:1412).

9 § Den som inte är anhållen eller häktad är inte skyldig att stanna kvar för förhör längre än sex timmar. Är det av synnerlig vikt, att den som kan misstänkas för brottet är tillgänglig för fortsatt förhör, är han skyldig att stanna kvar ytterligare sex timmar.

Den som är under femton år är inte skyldig att stanna kvar för förhör längre än tre timmar. Om det är av synnerlig vikt för utredningen, är den hörde skyldig att kvarstanna ytterligare tre timmar.

Sedan förhöret avslutats eller tiden, då den hörde är skyldig att stanna kvar,

utgått, får han omedelbart avlägsna sig. Utan synnerliga skäl får det inte krävas att han infinner sig till nytt förhör tidigare än tolv timmar därefter.

Den som kan misstänkas för brottet får tas i förvar under den tid han är skyldig att stanna kvar, om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med ingripandet, ordning eller säkerhet. Lag (1998:24).

10 § Undersökningsledaren bestämmer, med de begränsningar som följer av [andra-sjätte styckena](#), vem som får närvara vid förhör.

Vid förhör ska såvitt möjligt ett av undersökningsledaren anmodat trovärdigt vittne närvara.

Ett biträde till en person som förhörs har rätt att närvara vid förhöret, om det kan ske utan men för utredningen och biträdet svarar mot de krav som ställs på försvarare i [21 kap. 3 § tredje stycket](#).

Den misstänkte och hans eller hennes försvarare har rätt att närvara vid förhör som hålls på den misstänktes begäran enligt [18 § andra stycket](#). Vid andra förhör får försvararen närvara, om det kan ske utan men för utredningen.

Målsägandebitråde har rätt att närvara vid förhör med målsäganden. Detsamma gäller en stödperson, om hans eller hennes närvaro inte är till men för utredningen.

Är den som hörs under 15 år, bör den som har vårdnaden om honom eller henne vara närvarande vid förhöret, om det kan ske utan men för utredningen.

Undersökningsledaren får besluta att det som har förekommit vid förhör inte får uppenbaras. Lag (2008:67).

11 § Är den misstänkte eller hans försvarare närvarande vid förhör, får han i den ordning undersökningsledaren bestämmer framställa frågor till den som hörs. Detsamma gäller målsägandebitråde vid förhör med målsäganden. Om någon annan är närvarande vid förhör, får denne inte utan undersökningsledarens tillstånd vid förhöret meddela sig med den hörde. Lag (1988:610).

12 § Under förhör må ej i syfte att framkalla bekännelse eller uttalande i viss riktning användas medvetet oriktiga uppgifter, löften eller förespeglingar om särskilda förmåner, hot, tvång, uttrötning eller andra otillbörliga åtgärder. Den som höres må icke förmenas att intaga sedvanliga måltider eller åtnjuta nödig vila.

13 § Vägrar någon vid förhör att yttra sig angående omständighet, som är av vikt för utredningen, och är han, om åtal väcks, skyldig att i målet vittna därom, eller är det annars av synnerlig vikt för utredningen att någon, som är skyldig att vittna i målet, redan under förundersökningen hörs som vittne, får på undersökningsledarens begäran vittnesförhör med honom äga rum inför rätten.

Förhör, som avses i [första stycket](#), får inte äga rum, innan förundersökningen fortskridit så långt, att någon skäligen kan misstänkas för brottet. Om förhöret gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs om bevisupptagning utom huvudförhandling. Den misstänkte skall ges tillfälle att närvara vid förhöret.

Ersättning för hans inställelse betalas av allmänna medel enligt föreskrifter som meddelas av regeringen. Lag (1996:1624).

14 § Undersökningsledaren får inhämta yttrande från en sakkunnig. Innan ett yttrande inhämtas från någon annan än en myndighet, skall den som misstänks för brottet eller hans försvarare ges tillfälle att yttra sig om valet av sakkunnig, om inte särskilda skäl talar mot detta.

Om en sakkunnig redan under förundersökningen bör utses av rätten, får undersökningsledaren framställa begäran om det. Han får också hos rätten begära föreläggande att skriftligt bevis skall företes eller föremål tillhandahållas för besiktning eller förordnande att allmän handling som kan antas ha betydelse som bevis skall tillhandahållas vid förundersökningen. Lag (1990:443).

15 § Är fara, att bevis, som skall åberopas vid huvudförhandlingen, därförinnan går förlorat eller då endast med svårighet kan föras, får på yrkande av undersökningsledaren eller den misstänkte rätten genast ta upp beviset. Om beviset gäller i tillämpliga delar vad som är föreskrivet om bevis, som tas upp utom huvudförhandling. Kostnaden för bevisupptagningen och för den

misstänktes inställelse vid rätten skall utgå av allmänna medel. Ersättning för den misstänktes inställelse betalas enligt föreskrifter som meddelas av regeringen. Lag (1996:1624).

16 § Om användande av tvångsmedel under förundersökningen gälle vad i [24-28 kap.](#) stadgas.

17 § Erfordras under förundersökningen förhör eller annan åtgärd å ort utom undersökningsledarens tjänstgöringsområde, äge han anlita biträde av polismyndighet å den ort, där åtgärden skall vidtagas.

18 § Då förundersökningen kommit så långt att någon skäligen misstänks för brottet, skall han, då han hörs, underrättas om misstanken. Den misstänkte och hans försvarare har rätt att fortlöpande, i den mån det kan ske utan men för utredningen, ta del av vad som har förekommit vid undersökningen. De har vidare rätt att ange den utredning de anser önskvärd och i övrigt anföra vad de anser nödvändigt. Underrättelse härom skall lämnas eller sändas till den misstänkte och hans försvarare, varvid skäligt rådrum skall beredas dem. Åtal får inte beslutas, innan detta har skett.

På begäran av den misstänkte eller hans försvarare skall förhör eller annan utredning äga rum, om detta kan antas vara av betydelse för undersökningen. Om en sådan begäran avslås, skall skälen för detta anges.

Innan åklagaren beslutar i fråga om åtal, får han hålla ett särskilt sammanträde med den misstänkte eller hans försvarare, om detta kan antas vara till fördel för åtalsbeslutet eller för sakens fortsatta handläggning i övrigt. Lag (1987:747).

19 § Har undersökningsledaren slutfört den utredning han anser nödvändig utan att bifalla begäran, som avses i [18 § andra stycket](#), eller anser den misstänkte, att det finns annan brist i utredningen kan han anmäla detta till rätten.

Rätten skall så snart det kan ske pröva anmälan. Om det finns skäl för det får rätten hålla förhör med den misstänkte eller annan eller vidtaga den åtgärd i övrigt, som är påkallad. Ersättning för den misstänktes inställelse betalas av allmänna medel enligt föreskrifter som meddelas av regeringen. Lag (1996:1624).

20 § Då förundersökningen avslutas, skall beslut meddelas, huruvida åtal skall väckas. Lag (1957:38)

21 § Vid förundersökningen skall protokoll föras över vad därvid förekommit av betydelse för utredningen.

Sedan en utsaga av en misstänkt eller någon annan har upptecknats skall utsagan läsas upp eller tillfälle på annat sätt ges den som har hörts att granska uppteckningen. Han skall också tillfrågas om han har något att invända mot innehållet. Uppteckning och granskning skall ske innan förhöret avslutas eller, om förhöret är särskilt omfattande eller behandlar komplicerade sakförhållanden, så snart som möjligt därefter. En invändning som inte medför någon ändring skall antecknas. Efter granskningen får uppteckningen inte ändras. Har utsagan först efter granskningen antecknats i protokollet, skall uppteckningen biläggas handlingarna.

I mindre mål får i stället för protokoll föras kortfattade anteckningar över det väsentliga, som förekommit vid förundersökningen.

Så snart åtal beslutats, har den misstänkte eller hans försvarare rätt att på begäran få en avskrift av protokoll eller anteckningar från förundersökningen. Har offentlig försvarare förordnats för den misstänkte, skall en avskrift utan särskild begäran lämnas eller sändas till försvararen. Lag (1999:72).

22 § Förundersökning enligt detta kapitel behöver inte genomföras, om det ändå finns tillräckliga skäl för åtal och det gäller ett brott som inte kan antas föranleda någon annan påföljd än böter eller ett sådant brott som avses i [45 kap. 2 § första eller andra stycket](#). Beslag får i dessa fall användas enligt vad som föreskrivs i [27 kap.](#)

Vill åklagaren utvidga väckt åtal, får det ske, utan att förundersökning enligt detta kapitel ägt rum. Lag (2004:504).

23 § Finnes, sedan åtal väckts, ytterligare utredning erforderlig, gälle därom i tillämpliga delar vad i detta kapitel stadgas.

24 § Närmare föreskrifter om undersökningsledares verksamhet, om underrättelse enligt 18 § första stycket fjärde meningen samt om protokoll och anteckningar vid förundersökning meddelas av regeringen. Lag (1987:747).

24 Kap. Om häktning och anhållande

1 § Den som på sannolika skäl är misstänkt för ett brott, för vilket är föreskrivet fängelse ett år eller däröver, får häktas, om det med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller någon annan omständighet finns risk för att han

1. avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff,
2. genom att undanröja bevis eller på något annat sätt försvårar sakens utredning eller
3. fortsätter sin brottsliga verksamhet.

Är för brottet inte föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, skall häktning ske, om det inte är uppenbart, att skäl till häktning saknas.

Häktning får ske endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse.

Kan det antas att den misstänkte kommer att dömas endast till böter, får häktning inte ske. Lag (1989:650).

2 § Den som på sannolika skäl är misstänkt för brott får häktas oberoende av brottets beskaffenhet,

1. om han är okänd och vägrar att uppge namn och hemvist eller om hans uppgift om detta kan antas vara osann, eller
2. om han saknar hemvist inom riket och det finns risk för att han genom att bege sig från riket undandrar sig lagföring eller straff. Lag (1987:1211).

3 § Även den som endast är skäligen misstänkt för brott får, med den begränsning som följer av [19 §](#), häktas, om

1. förutsättningarna för häktning i övrigt är uppfyllda enligt vad som sägs i [1 § första, tredje och fjärde styckena](#) eller [2 §](#) och
2. det är av synnerlig vikt att han tas i förvar i avvaktan på ytterligare utredning om brottet. Lag (1989:650).

4 § Om det på grund av den misstänktes ålder, hälsotillstånd eller någon annan liknande omständighet kan befaras att häktning skulle komma att medföra allvarligt men för den misstänkte, får häktning ske endast om det är uppenbart att betryggande övervakning inte kan ordnas. Detsamma gäller kvinna som har fött så kort tid förut att häktning kan befaras medföra allvarligt men för barnet. Vill den misstänkte inte underkasta sig övervakning, skall häktning ske.

Om ytterligare inskränkningar i fråga om häktning av den som är under arton år finns särskilda bestämmelser.

Att reseförbud eller anmälningsskyldighet får träda i stället för häktning föreskrivs i 25 kap. Lag (1987:1211).

5 § Beslut att häkta någon meddelas av rätten. I häktningsbeslutet skall anges det brott som misstanken avser och grunden för häktningen.

Om hävning av häktningsbeslut finns bestämmelser i [20 §](#). Lag (1987:1211).

5 a § Om rätten beslutar att häkta någon, förordnar att någon skall kvarbli i häkte eller medger förlängning av tiden för att väcka åtal, skall den samtidigt på begäran av åklagaren pröva om den häktades kontakter med omvärlden skall få inskränkas. Tillstånd till sådana restriktioner får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning.

Om det på grund av senare inträffade omständigheter är nödvändigt, får åklagaren meddela beslut som innebär inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden även om rätten inte har meddelat tillstånd till restriktioner. Har åklagaren meddelat ett sådant beslut skall han samma dag eller senast dagen därefter begära rättens prövning enligt [första stycket](#). När en sådan framställan kommit in till rätten, skall rätten så snart det kan ske och senast inom en vecka

hålla förhandling i frågan. För handläggningen vid rätten gäller vad som är föreskrivet om häktningsförhandling.

Ett tillstånd till restriktioner förfaller om rätten inte medger fortsatt tillstånd i samband med att den förordnar att någon skall kvarbli i häkte eller medger förlängning av tiden för att väcka åtal. Lag (1998:601).

6 § Om det finns skäl att häkta någon, får han anhållas i avvaktan på rättens prövning av häktningsfrågan.

Finns inte fulla skäl till häktning men är den misstänkte skäligen misstänkt för brottet, får han anhållas, om det är av synnerlig vikt att han tas i förvar i avvaktan på ytterligare utredning.

Beslut om anhållande meddelas av åklagaren. I anhållningsbeslutet skall anges det brott som misstanken avser och grunden för anhållandet. Lag (1987:1211).

7 § Om det finns skäl att anhålla någon, får en polisman i brådskande fall gripa honom även utan anhållningsbeslut.

Om den som har begått brott, på vilket fängelse kan följa, påträffas på bar gärning eller flyende fot, får han gripas av envar. Envar får också gripa den som är efterlyst för brott. Den gripne skall skyndsamt överlämnas till närmaste polisman. Lag (1987:1211).

8 § Har beslut att anhålla någon meddelats i hans frånvaro, skall han, så snart beslutet har verkställts, förhöras av polisman eller åklagare. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, skall det skyndsamt anmälas till honom. Åklagaren skall efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte skall förbli anhållen.

Har någon gripits enligt [7 §](#), skall han så snart som möjligt förhöras av polisman eller åklagare. Har åklagaren inte redan underrättats om frihetsberövandet, skall det skyndsamt anmälas till honom. Åklagaren skall efter förhöret omedelbart besluta om den misstänkte skall anhållas. Anhålls inte den misstänkte, skall beslutet om gripande omedelbart hävas.

Innan åklagaren har underrättats om frihetsberövandet, får beslutet om gripande hävas av polismyndigheten, om det är uppenbart att det inte finns skäl för fortsatt frihetsberövande. I omedelbar anslutning till gripandet får beslutet under samma förutsättningar hävas även av en polisman som har fattat beslutet.

Om den som misstänks för brott avviker och det finns skäl att anhålla honom, får åklagaren efterlysa honom. Lag (1998:24).

9 § När någon grips eller anhålls eller när ett anhållningsbeslut enligt [8 § första stycket](#) verkställs, ska den frihetsberövade få besked om det brott som han eller hon är misstänkt för samt grunden för frihetsberövandet. Lag (2008:67).

10 § Om det inte längre finns skäl för ett anhållningsbeslut, skall åklagaren omedelbart häva beslutet. Lag (1987:1211).

11 § Om inte anhållningsbeslutet hävs, skall åklagaren inom tid som anges i [12 §](#) muntligen eller skriftligen göra framställning hos rätten om häktning av den anhållne.

I framställningen skall anges det brott som misstanken avser, grunden för häktningsyrkandet samt tidpunkten för frihetsberövandet.

Den anhållne och hans försvarare skall, om möjligt, genast underrättas om häktningsframställningen genom åklagarens försorg. Lag (1987:1211).

12 § Häktningsframställning skall göras utan dröjsmål och senast klockan tolv tredje dagen efter anhållningsbeslutet.

Har anhållningsbeslutet meddelats i den misstänktes frånvaro, skall vid tillämpning av [första stycket](#) som dag för beslutet anses dagen då beslutet verkställdes.

Görs inte häktningsframställning inom föreskriven tid, skall åklagaren omedelbart häva anhållningsbeslutet. Lag (1995:1310).

13 § Har en häktningsframställning gjorts, skall rätten utan dröjsmål hålla förhandling i häktningsfrågan.

Häktningsförhandlingen får aldrig hållas senare än fyra dygn efter det att den misstänkte greps eller anhållningsbeslutet verkställdes. Lag (1995:1310).

14 § Vid häktningsförhandlingen skall den som yrkar häktning och, om det inte finns synnerligt hinder, den anhållne vara närvarande.

Den som yrkar häktning skall ange de omständigheter som yrkandet grundas på. Detsamma gäller i fråga om en begäran om tillstånd till restriktioner enligt [5 a §](#). Den anhållne och hans försvarare skall få tillfälle att yttra sig. Utöver vad handlingarna från förundersökningen innehåller samt vad parterna i övrigt anför får utredning angående brottet inte läggas fram, om det inte finns särskilda skäl till det. Lag (1998:601).

15 § Häktningsförhandlingen skall, om möjligt, pågå utan avbrott till dess häktningsfrågan kan avgöras.

Uppskov får äga rum endast om det finns synnerliga skäl till det. Uppskovet får inte vara längre än fyra dagar, om inte den misstänkte begär det.

Uppskjuts förhandlingen, skall anhållandet bestå, om inte rätten bestämmer något annat. Lag (1987:1211).

16 § Sedan häktningsförhandlingen avslutats, skall rätten omedelbart meddela beslut i häktningsfrågan.

Beslutas häktning av en anhållen som inte är närvarande vid rätten, tillämpas [17 § tredje](#) och [fjärde styckena](#).

Beslutas ej häktning, skall rätten omedelbart häva anhållningsbeslutet. Lag (1987:1211).

17 § En fråga om att häkta den som inte är anhållen får tas upp på yrkande av åklagaren. Efter åtalet får rätten även på yrkande av målsäganden eller självmant ta upp frågan.

Då en fråga om häktning enligt [första stycket](#) har väckts, skall häktningsförhandling inför rätten hållas så snart som möjligt. I fråga om sådan förhandling gäller i tillämpliga delar vad som sägs i 14 [16 §§](#). Har den misstänkte kallats till förhandlingen eller finns det anledning att anta att han avvikit eller på annat sätt håller sig undan, utgör dock hans utevaro ej hinder för förhandlingen. Uteblir målsäganden trots att han kallats till förhandlingen, får frågan ändå avgöras.

Har rätten beslutat om häktning av någon som inte är närvarande vid rätten skall, så snart beslutet har verkställts eller hindret för hans närvaro har upphört, anmälan om detta göras hos rätten.

När en anmälan enligt [tredje stycket](#) har gjorts, skall rätten utan dröjsmål hålla förhandling i häktningsfrågan. Häktningsförhandlingen får aldrig hållas senare än fyra dygn efter det att häktningsbeslutet har verkställts eller hindret för den misstänktes närvaro vid rätten har upphört. Lag (1995:1310).

18 § Då rätten beslutar om häktning skall, om inte åtal redan har väckts, rätten sätta ut den tid, inom vilken åtal skall väckas. Tiden får inte bestämmas längre än vad som är oundgängligen nödvändigt.

Är den utsatta tiden otillräcklig, får rätten medge förlängning av tiden, om detta begärs före tidens utgång. Den misstänkte eller hans försvarare skall om möjligt beredas tillfälle att yttra sig.

Väcks inte åtal inom två veckor, skall rätten, så länge den misstänkte är häktad och till dess åtal har väckts, med högst två veckors mellanrum hålla ny förhandling i häktningsfrågan och därvid särskilt se till att utredningen bedrivs så skyndsamt som möjligt. Är det med hänsyn till utredningen eller av annan anledning uppenbart att förhandling inom nu angiven tid skulle vara utan betydelse, får rätten bestämma längre tids mellanrum.

Tid för åtals väckande behöver inte bestämmas då rätten beslutar om häktning enligt [3 §](#) eller om häktning av någon som inte är närvarande vid rätten. Lag (1987:1211).

19 § Har någon som är närvarande vid rätten häktats med stöd av [3 §](#), skall åklagaren, så snart han anser att det finns sannolika skäl för att den misstänkte begått brottet, anmäla detta till rätten. Rätten skall utan dröjsmål efter en sådan anmälan hålla ny förhandling i häktningsfrågan. Förhandling måste alltid, oberoende av anmälan, hållas inom en vecka från häktningsbeslutet.

Om det när förhandlingen hålls inte framkommit sannolika skäl för att den

misstänkte begått brottet eller i övrigt inte längre finns skäl för häktning, skall beslutet om häktning omedelbart hävas. Lag (1995:1310).

20 § Rätten skall omedelbart häva ett häktningsbeslut,

1. om inte inom den tid som avses i [18 §](#) åtal har väckts eller förlängning av tiden har begärts eller
2. om det inte längre finns skäl för beslutet.

Innan åtal har väckts, får häktningsbeslutet hävas även av åklagaren. Rätten skall snarast underrättas om åtgärden. Lag (1987:1211).

21 § Döms den misstänkte för brottet och är han häktad, skall rätten, enligt de grunder som anges i detta kapitel, pröva om han skall stanna kvar i häkte till dess domen vinner laga kraft. Om den misstänkte inte är häktad, får rätten förordna att han skall häktas. I fråga om tillstånd till restriktioner gäller bestämmelserna i [5 a §](#).

Vid tillämpningen av [första stycket](#) skall bestämmelserna i detta kapitel om häktning, i de fall där det finns risk för att den misstänkte undandrar sig straff, gälla även i de fall där det finns risk för att den misstänkte undandrar sig utvisning. Om rätten har beslutat om utvisning får den förordna om häktning trots att det för brottet inte är föreskrivet fängelse ett år eller däröver. Förordnandet om häktning skall dock inte gälla under den tid då den dömde avtjänar en frihetsberövande påföljd som han har dömts till i målet. Lag (1998:601).

21 a § När någon har frihetsberövats genom gripande enligt [7 § första stycket](#), genom överlämnande till en polisman enligt [7 § andra stycket](#) och då inte har frigivits, genom anhållande eller genom häktning enligt [17 §](#), ska någon av den frihetsberövades närmaste anhöriga eller någon annan person som står den frihetsberövade särskilt nära underrättas om frihetsberövandet så snart det kan ske utan men för utredningen.

Om den frihetsberövade motsätter sig att någon underrättas om frihetsberövandet, får underrättelse lämnas bara om det finns synnerliga skäl.

Underrättelse behöver inte lämnas om frihetsberövandet har upphört. Lag (2008:67).

22 § Den som är gripen, anhållen eller häktad skall tas i förvar. Den som är gripen behöver dock inte tas i förvar om det inte är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med gripandet, ordning eller säkerhet. Den som häktas skall utan dröjsmål föras till häkte.

Om det är av synnerlig vikt att den häktade, för utredning av det brott som föranlett häktningen eller något annat brott som han är misstänkt för, förvaras på en annan plats än som anges i [första stycket](#), får rätten på åklagarens begäran förordna att den häktade tills vidare inte skall föras till häkte. Rätten eller åklagaren får även besluta att den häktade, sedan han förts till häkte, skall föras till en plats utom häktet för förhör eller annan åtgärd.

Om förvaring av den som är häktad och undergår eller har undergått rättspsykiatrisk undersökning finns särskilda bestämmelser. Lag (1998:24).

23 § Oavsett samtycke får ingen som är misstänkt för brott hållas i förvar annat än enligt föreskrift i detta kapitel eller annars i lag.

Om skyldighet för den som misstänks för brott att stanna kvar för förhör finns bestämmelser i 23 kap. Lag (1987:1211).

24 § I fråga om behandlingen av den som är anhållen eller häktad samt om ersättning av allmänna medel åt den som varit oskyldigt anhållen eller häktad finns särskilda bestämmelser. Detsamma gäller i fråga om rättens prövning av undersökningsledarens eller åklagarens beslut om inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden. Lag (1998:601).

25 Kap. Om reseförbud och anmälningsskyldighet

1 § Är någon skäligen misstänkt för ett brott, på vilket fängelse kan följa, och finns det med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller någon annan omständighet risk för att han avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring eller straff, men finns det i övrigt inte anledning att anhålla

eller häkta honom, får, om det är tillräckligt, i stället förbud meddelas honom att utan tillstånd lämna honom anvisad vistelseort (reseförbud) eller föreskrivas att han på vissa tider skall anmäla sig hos anvisad polismyndighet (anmälningsskyldighet). Oberoende av brottets beskaffenhet får också reseförbud eller anmälningsskyldighet beslutas, om det finns risk för att den misstänkte genom att bege sig från riket undandrar sig lagföring eller straff.

Föreligger mot någon skäl till häktning eller anhållande men kan det antas att syftet därmed kan tillgodoses genom reseförbud eller anmälningsskyldighet, får beslut härom meddelas även i andra fall än som avses i [första stycket](#).

Reseförbud eller anmälningsskyldighet får åläggas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som den innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse. Lag (1989:650).

2 § I samband med reseförbud eller anmälningsskyldighet får föreskrivas att den misstänkte på vissa tider skall vara tillgänglig i sin bostad eller på sin arbetsplats. Det får också ställas upp annat villkor som behövs för den misstänktes övervakande. Vidare får reseförbud förenas med anmälningsskyldighet.

I fråga om anmälningsskyldighet gäller vid tillämpning av denna balk i övrigt vad som är föreskrivet om reseförbud. Lag (1981:1294).

3 § Reseförbud meddelas av åklagaren eller rätten.

Fråga om reseförbud får tas upp av rätten på yrkande av åklagaren eller då rätten har att besluta om den misstänktes häktning eller hans kvarhållande i häkte. Efter åtalet får rätten även på yrkande av målsäganden eller självantaga upp frågan.

Väckes vid rätten fråga om reseförbud, skall, så snart ske kan, förhandling därom äga rum inför rätten. Om sådan förhandling gälle i tillämpliga delar vad i [24 kap. 17 §](#) är stadgat. Är fara i drömsmål, må rätten omedelbart meddela reseförbud att gälla, till dess annorlunda förordnas. Lag (1981:1295).

4 § Beslut om reseförbud skall innehålla uppgift å det brott misstanken avser samt ange den ort, där den misstänkte skall uppehållas, och vad han i övrigt har att iakttaga. I beslutet skall erinras om påföljden för överträdelse av förbudet och för underlåtenhet att fullgöra därmed förenat villkor.

Beslutet skall delgivas den misstänkte.

5 § Har reseförbud meddelats av åklagaren, får den misstänkte begära rättens prövning av förbudet. Då begäran kommit in, skall rätten, så snart det kan ske och, om synnerligt hinder ej möter, senast på fjärde dagen därefter hålla förhandling som avses i [3 §](#). Utsätts huvudförhandling att hållas inom en vecka, sedan begäran framställdes, får dock, om inte rätten finner att särskild förhandling bör äga rum, förhandlingen anstå till huvudförhandlingen. Lag (1981:1294).

6 § Då rätten meddelar reseförbud eller fastställer sådant förbud, skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna må ej bestämmas längre, än som finnes oundgängligen erforderligt. I annat fall skall åtal väckas inom en månad, sedan reseförbudet meddelades.

Finnes tid, som avses i [första stycket](#), otillräcklig, må rätten, om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden.

7 § Reseförbud skall omedelbart hävas om

1. det inom den tid som avses i [6 §](#) varken har väckts åtal eller till rätten inkommit framställning om förlängning av tiden, eller
2. reseförbudet av något annat skäl inte längre bör gälla.

Reseförbud hävs av rätten. Även åklagaren får häva ett reseförbud, om inte förbudet har meddelats eller fastställts av rätten och åtal har väckts. Rätten får överlåta till åklagaren att besluta om tillfälliga undantag från reseförbudet eller från föreskrifter som har meddelats i samband med detta.

Vad som anges i [24 kap. 21 §](#) om häktning skall tillämpas i fråga om reseförbud. Lag (2000:172).

8 § Väckes i mål, som fullföljts till högre rätt, fråga om reseförbud, äge denna utan förhandling besluta däröver. Finnes förhandling erforderlig, skall den hållas,

så snart ske kan. Om sådan förhandling gälle i tillämpliga delar vad i [24 kap. 17 §](#) är stadgat.

9 § Överträdes reseförbud eller fullgöres ej därmed förenat villkor, skall den misstänkte omedelbart anhållas eller häktas, om det ej är uppenbart, att skäl därtill ej förekomma.

26 kap. Om kvarstad

1 § Är någon skäligen misstänkt för brott och kan det skäligen befaras, att han genom att avvika eller genom att undanskaffa egendom eller annorledes undandrager sig att betala böter, värdet av förverkad egendom, företagsbot eller annan ersättning till det allmänna eller skadestånd eller annan ersättning till målsägande, som kan antagas komma att på grund av brottet ådömas honom, får förordnas om kvarstad på så mycket av hans egendom att fordringen kan antas bli täckt vid utmätning.

Kvarstad får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse. Lag (1989:650).

2 § Beslut om kvarstad meddelas av rätten.

Fråga om kvarstad får upptagas på yrkande av undersökningsledaren, åklagaren eller målsäganden. Efter åtalet får rätten även självmant upptaga fråga därom.

I anledning av målsägandens anspråk på skadestånd eller annan ersättning får undersökningsledaren eller åklagaren yrka kvarstad endast om anspråket anmäls hos honom. Rätten får endast på yrkande förordna därom.

Väcks fråga om kvarstad, skall, så snart det kan ske, förhandling därom äga rum inför rätten. Om sådan förhandling gäller i tillämpliga delar vad som sägs i [24 kap. 17 §](#). Är det fara i dröjsmål, får rätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla till dess annorlunda förordnas. Lag (1981:828).

3 § I avvaktan på rättens beslut om kvarstad får åklagaren ta egendom i förvar.

Om det är fara i dröjsmål, får en polisman ta lös egendom i förvar. En sådan åtgärd ska skyndsamt anmälas till åklagaren, som omedelbart prövar om egendomen ska förbli i förvar.

Förvar får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den som beslutet avser eller något annat motstående intresse. Lag (2008:376).

3 a § Om det som tagits i förvar är ett föremål och om det kan ske utan fara för att föremålet går förlorat och annars är lämpligt, får det lämnas kvar i innehavarens besittning. Avser beslutet om förvar en fordran eller annan rättighet, ska gäldenären eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än Kronofogdemyndigheten.

Har egendom tagits i förvar, får ägaren eller innehavaren inte överlåta egendomen eller förfoga över den på annat sätt till skada för den vars intressen förvarsbeslutet ska skydda. I fråga om utmätning av egendom som tagits i förvar gäller vad som är föreskrivet i [16 kap. 15 § utsökningsbalken](#) om utmätning av egendom som belagts med kvarstad för fordran.

Det som tagits i förvar ska vårdas väl och hållas under noggrann tillsyn. Lag (2008:376).

3 b § Över förvar ska protokoll föras. I protokollet ska noga anges vad som tagits i förvar, var och när åtgärden ägt rum, vad som varit ändamålet med den och vilka som varit närvarande när den vidtogs.

Om den vars egendom tas i förvar inte är närvarande vid åtgärden, ska han eller hon utan dröjsmål underrättas om den och om vad som har skett med den egendom som tagits i förvar.

Den vars egendom tagits i förvar ska på begäran få ett bevis om åtgärden. Beviset ska också innehålla uppgift om det brott som misstanken avser. Lag (2008:376).

4 § Har åklagaren tagit egendom i förvar eller beslutat att egendom ska förbli i

förvar, ska han eller hon så snart som möjligt och senast fem dagar därefter till rätten ge in en framställning om kvarstad. Görs inte en sådan framställning, ska egendomen omedelbart återställas.

När en framställning har kommit in, ska rätten så snart som möjligt och, om det inte finns något synnerligt hinder mot det, senast inom fyra dagar därefter hålla en sådan förhandling som avses i [2 §](#). Om huvudförhandling sätts ut att hållas inom en vecka sedan framställningen kom in och rätten inte anser att det behöver hållas en särskild förhandling, får framställningen dock prövas vid huvudförhandlingen.

Beslutas kvarstad, ska omhändertagen egendom förbli i myndighetens vård till dess beslutet har verkställts, om inte rätten bestämmer annat. Lag (2008:376).

5 § Då rätten förordnar om kvarstad, skall, om ej åtal redan väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Denna får ej bestämmas längre än som är oundgängligen erforderligt.

Finnes den utsatta tiden otillräcklig, må rätten, om framställning därom göres före tidens utgång, medgiva förlängning av tiden. Lag (1981:828).

6 § Har ej inom tid, som avses i [5 §](#), åtal väckts eller till rätten inkommit framställning om förlängning av tiden eller har för skulden ställts säkerhet eller förekommer eljest ej längre skäl för kvarstad, skall rätten omedelbart häva åtgärden.

Då målet avgöres, pröve rätten, om åtgärden fortfarande skall bestå. Rätten äge ock i samband med domen förordna om åtgärd, som nu sagts. Lag (1981:828).

7 § Bestämmelserna i [25 kap. 8 §](#) om reseförbud gäller också beträffande kvarstad. Lag (1981:828).

8 § I fråga om verkställandet av kvarstad finns bestämmelser i [utsökningsbalken](#). Rätten får meddela närmare föreskrifter om verkställandet, om det behövs. Lag (1981:828).

27 kap. Om beslag, hemlig teleavlyssning m.m.

1 § Föremål som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om brott eller vara avhänt någon genom brott eller förverkat på grund av brott får tas i beslag. Detsamma gäller föremål som skäligen kan antas ha betydelse för utredning om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt [36 kap. 1 b § brottsbalken](#).

Vad som sägs i detta kapitel om föremål gäller också om skriftlig handling, i den mån inte annat är föreskrivet.

Tvångsmedel enligt detta kapitel får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse. Lag (2008:376).

2 § Beslag må ej läggas å skriftlig handling, om dess innehåll kan antagas vara sådant, att befattningshavare eller annan, som avses i [36 kap. 5 §](#), ej må höras som vittne därom, och handlingen innehaves av honom eller av den, till förmån för vilken tystnadsplikten gäller. Ej heller må, med mindre fråga är om brott, för vilket ej är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år, hos den misstänkte eller honom närstående, som avses i [36 kap. 3 §](#), beslag läggas å skriftligt meddelande mellan den misstänkte och någon honom närstående eller mellan sådana närstående inbördes. Lag (1964:166).

3 § Brev, telegram eller annan försändelse som finns hos ett post- eller telebefordringsföretag, får tas i beslag endast om det för brottet är föreskrivet fängelse i ett år eller däröver och försändelsen hade kunnat tas i beslag hos mottagaren. Lag (1993:602).

4 § Den som med laga rätt griper eller anhåller en misstänkt eller verkställer häktning, husrannsakan, kroppsvisitation eller kroppsbesiktning får ta föremål som därvid påträffas i beslag.

Föremål, som i annat fall påträffas, får tas i beslag efter beslut av undersökningsledaren eller åklagaren. Vid fara i dröjsmål, får även utan sådant beslut åtgärden vidtas av polisman, om det inte är fråga om en försändelse som

avses i [3 §](#).

Verkställs beslag av någon annan än undersökningsledaren eller åklagaren och har denne inte beslutat beslaget, skall anmälan skyndsamt göras hos honom, som omedelbart skall pröva om beslaget skall bestå. Lag (1993:1408).

4 a § Om en målsägande eller någon som trätt i dennes ställe har framställt anspråk på det beslagtagna föremålet och det är uppenbart att han eller hon har bättre rätt till detta än den hos vilken beslaget har gjorts, får undersökningsledaren eller åklagaren innan åtal väckts besluta att föremålet skall lämnas ut till honom eller henne.

En underrättelse om beslutet skall genast sändas till den hos vilken beslaget har gjorts. Lag (2003:163).

5 § Rätten må förordna om beslag å föremål, som företes vid rätten eller eljest är tillgängligt för beslag.

Fråga om beslag må av rätten upptagas på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren. Efter åtalet äge rätten även på yrkande av målsäganden så ock självmant upptaga fråga därom.

Väckes vid rätten fråga om beslag, skall, så snart ske kan, förhandling därom äga rum inför rätten. Om sådan förhandling gälle i tillämpliga delar vad i [24 kap. 17 §](#) är stadgat. Är fara i dröjsmål, må rätten omedelbart förordna om beslag att gälla, till dess annorlunda förordnas.

6 § Har ett beslag verkställts utan rättens förordnande, får den som drabbats av beslaget begära rättens prövning av beslaget. När en sådan begäran har kommit in, skall rätten så snart som möjligt och, om det inte finns något synnerligt hinder mot det, senast inom fyra dagar därefter hålla en sådan förhandling som avses i [5 §](#). Om huvudförhandling sätts ut att hållas inom en vecka sedan begäran framställdes och rätten inte anser att det behöver hållas en särskild förhandling, får begäran dock prövas vid huvudförhandlingen.

Har beslut fattats enligt [4 a §](#) om att ett beslagtaget föremål skall lämnas ut, får den som drabbats av beslaget begära rättens prövning av beslutet. För denna prövning gäller vad som sägs i [första stycket](#). Den som har framställt anspråk på föremålet skall underrättas om förhandlingen. Lag (2003:163).

7 § Då rätten förordnar om beslag eller fastställer verkställt beslag, skall, om inte åtal redan har väckts, rätten utsätta den tid, inom vilken åtal skall väckas. Tiden får inte sättas längre, än vad som är nödvändigt.

Om den tid som avses i [första stycket](#) är otillräcklig, får rätten medge förlängning av tiden, om framställning om detta görs före tidens utgång. Lag (1994:1412).

8 § Om det inte inom den tid som avses i [7 §](#) har väckts åtal eller kommit in någon begäran till rätten om förlängning av tiden eller om det annars inte längre finns skäl för beslag, skall beslaget omedelbart hävas.

Har beslut fattats enligt [4 a §](#) om att ett beslagtaget föremål skall lämnas ut, får beslaget hävas först tre veckor efter det att en underrättelse om beslutet enligt [4 a § andra stycket](#) har sänts till den hos vilken beslaget har gjorts. Om denne medger det, får dock beslaget hävas omedelbart. Detsamma gäller, om rätten fastställer ett beslut enligt [4 a §](#) om att föremålet skall lämnas ut.

Om någon har framställt ett anspråk på ett beslagtaget föremål eller yrkat att en viss åtgärd skall vidtas med detta föremål, utan att det har fattats beslut enligt [4 a §](#) om att föremålet skall lämnas ut, får beslaget hävas först tre veckor efter det att en underrättelse om att beslaget kan komma att hävas har sänts till den som framställt anspråket. Om denne medger det, skall dock beslaget hävas omedelbart. Av underrättelsen skall det framgå hos vem beslaget har gjorts. Den som beslaget har gjorts hos behöver inte underrättas i detta fall.

Ett beslag hävs av rätten eller, om beslaget inte har meddelats eller fastställts av rätten, av undersökningsledaren eller åklagaren. Har den som drabbats av beslaget begärt rättens prövning av ett beslut enligt [4 a §](#) om att ett beslagtaget föremål skall lämnas ut, hävs beslaget av rätten.

När målet avgörs, skall rätten pröva om ett beslag fortfarande skall bestå. Om målet avgörs genom dom, skall [tredje stycket](#) inte tillämpas. Rätten får i samband

med dom besluta om beslag. Lag (2005:282).

9 § Rätten får förordna, att försändelse som får tas i beslag och som väntas komma in till ett befodringsföretag skall, när försändelsen kommer in, hållas kvar till dess frågan om beslag har avgjorts. Fråga därom får tas upp endast på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren.

Ett förordnande skall meddelas att gälla viss tid, högst en månad, från den dag då förordnandet delgavs befodringsföretaget. I förordnandet skall det tas in en underrättelse om att meddelande om åtgärden inte utan tillstånd av undersökningsledaren eller åklagaren får lämnas till avsändaren, mottagaren eller någon annan.

När en försändelse på grund av ett förordnande hållits kvar, skall befodringsföretaget utan dröjsmål göra anmälan hos den som har begärt förordnandet. Denne skall omedelbart pröva, om beslag skall ske. Lag (1993:602).

10 § Beslagtaget föremål skall tas i förvar av den som verkställt beslaget. Om det kan ske utan fara och eljest är lämpligt, får dock föremålet lämnas kvar i innehavarens besittning. Ett föremål som lämnas kvar i innehavarens besittning skall förseglas eller märkas som beslagtaget, såvida det ej framstår som obehövt.

Den från vilken beslag har skett får ej överlåta föremålet eller i strid mot ändamålet med beslaget förfoga över föremålet på annat sätt. Ett föremål som tas i förvar eller förseglas får nyttjas av innehavaren, om ej annat beslutas.

Föremål, som tagits i beslag, skall väl vårdas, och noggrann tillsyn skall hållas däröver, att det icke förbytes eller förändras eller annat missbruk sker därmed. Lag (1981:828).

11 § Om den från vilken beslag sker, inte är närvarande vid beslaget, skall han utan dröjsmål underrättas om det och om vad som har skett med det beslagtagna. Om en försändelse hos ett befodringsföretag har tagits i beslag, skall, så snart det kan ske utan men för utredningen, mottagaren underrättas och, om avsändaren är känd, även denne. Lag (1993:602).

11 a § Den hos vilken ett beslag görs skall underrättas om att det kan komma att fattas ett beslut enligt [4 a §](#). Någon underrättelse behövs inte, om det är uppenbart att ett sådant beslut inte kommer att fattas. Lag (2003:163).

12 § Post- eller telegrafförsändelse, handelsbok eller annan enskild handling, som tages i beslag, må icke närmare undersökas, ej heller brev eller annan sluten handling öppnas av annan än rätten, undersökningsledaren eller åklagaren; dock må sakkunnig eller annan, som anlitas för utredningen angående brottet eller eljest därvid höres, efter anvisning av myndighet, som nu sagts, granska handlingen. Äger den som verkställer beslaget ej närmare undersöka handlingen, skall den av honom förseglas.

Handling, varom här är fråga, skall snarast möjligt undersökas. Kan innehållet i post- eller telegrafförsändelse i sin helhet eller till någon del utan men för utredningen meddelas mottagaren, skall avskrift eller utdrag av handlingen ofördröjligen tillställas honom.

13 § Över beslag skall föras protokoll, vari ändamålet med beslaget och vad därvid förekommit angives samt beslagtaget föremål noga beskrives.

Den som drabbats av beslag äge på begäran erhålla bevis om beslaget, innehållande även uppgift å det brott misstanken avser.

14 § Vad i [25 kap. 8 §](#) är stadgat om reseförbud äge motsvarande tillämpning beträffande beslag.

14 a § Kan föremål skäligen antagas vara förverkat enligt [36 kap. 3 § brottsbalken](#), må det tagas i beslag. Härvid äga bestämmelserna i detta kapitel om beslag motsvarande tillämpning. Lag (1975:403).

15 § För säkerställande av utredning om brott må byggnad eller rum tillstängas, tillträde till visst område förbjudas, förbud meddelas mot flyttande av visst föremål eller annan dylik åtgärd vidtagas.

Om åtgärd, som nu nämnts, gälle i tillämpliga delar vad i detta kapitel är stadgat om beslag.

16 § Har upphävts genom lag (1989:650).

17 § Hava i lag eller författning givits avvikande bestämmelser om beslag, vare de gällande.

18 § Hemlig teleavlyssning innebär att telemeddelanden, som befordras eller har befordrats till eller från ett telefonnummer, en kod eller annan teaddress, i hemlighet avlyssnas eller tas upp genom ett tekniskt hjälpmedel för återgivning av innehållet i meddelandet.

Hemlig teleavlyssning får användas vid förundersökning angående

1. brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,
2. försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, om sådan gärning är belagd med straff eller
3. annat brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år. Lag (2003:1146).

19 § Hemlig teleövervakning innebär att uppgifter i hemlighet hämtas in om telemeddelanden som befordras eller har befordrats till eller från en viss teaddress eller att sådana meddelanden hindras från att nå fram.

Hemlig teleövervakning får användas vid förundersökning angående

1. brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader,
2. brott enligt [4 kap. 9 c § brottsbalken](#), brott enligt [16 kap. 10 a § brottsbalken](#) som inte är att anse som ringa, brott enligt [1 § narkotikastrafflagen \(1968:64\)](#), brott enligt [6 § första stycket lagen \(2000:1225\)](#) om straff för smuggling, eller
3. försök, förberedelse eller stämpling till brott som avses i 1 eller 2, om sådan gärning är belagd med straff. Lag (2003:1146).

20 § Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning får ske endast om någon är skäligen misstänkt för brottet och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen. Åtgärden får endast avse

1. en teaddress som under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehafts av den misstänkte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den misstänkte, eller
2. en teaddress som det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte under den tid som tillståndet avser har ringt till eller på annat sätt kontaktat eller kommer att ringa till eller på annat sätt kontakta.

Avlyssning eller övervakning får inte avse telemeddelanden som endast befordras eller har befordrats inom ett telenät som med hänsyn till sin begränsade omfattning och omständigheterna i övrigt får anses vara av mindre betydelse från allmän kommunikationssynpunkt. Lag (2003:1146).

20 a § Hemlig kameraövervakning innebär att fjärrstyrda TV- kameror, andra optisk-elektroniska instrument eller därmed jämförbara utrustningar används för optisk personövervakning vid förundersökning i brottmål, utan att upplysning om övervakningen lämnas.

Hemlig kameraövervakning får användas vid förundersökning angående

1. brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år,
2. försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, om sådan gärning är belagd med straff, eller
3. annat brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde överstiger fängelse i två år. Lag (2008:855).

20 b § Hemlig kameraövervakning får, utom i fall som avses i [20 c §](#), användas endast om någon är skäligen misstänkt för brottet och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen.

Åtgärden får, utom i fall som avses i [20 c §](#), avse endast en sådan plats där den misstänkte kan antas komma att uppehålla sig. Lag (2008:855).

20 c § Om det inte finns någon som är skäligen misstänkt för brottet, får hemlig kameraövervakning användas för att övervaka den plats där brottet har begåtts eller en nära omgivning till denna plats. Hemlig kameraövervakning enligt denna paragraf får ske endast om syftet är att fastställa vem som skäligen kan

misstänkas för brottet och åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen. Lag (2008:855).

21 § Frågor om hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning prövas av rätten på ansökan av åklagaren.

I ett beslut att tillåta åtgärder enligt [första stycket](#) ska det anges vilken tid tillståndet avser. Tiden får inte bestämmas längre än nödvändigt och får, såvitt gäller tid som infaller efter beslutet, inte överstiga en månad från dagen för beslutet.

I ett tillstånd till hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning ska det anges vilken teledress som tillståndet avser. Det ska vidare särskilt anges om åtgärden får verkställas utanför allmänt tillgängliga telenät.

I ett tillstånd till hemlig kameraövervakning ska det anges vilken plats tillståndet gäller. Lag (2008:855).

22 § Hemlig teleavlyssning får ej ske av telefonsamtal eller andra telemeddelanden mellan den misstänkte och hans försvarare. Om det framkommer under avlyssningen att det är fråga om ett sådant samtal eller meddelande, skall avlyssningen avbrytas.

Upptagningar och uppteckningar skall, i den mån de omfattas av förbudet, omedelbart förstöras. Lag (1989:650).

23 § Om det inte längre finns skäl för ett beslut om hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning eller hemlig kameraövervakning, ska åklagaren eller rätten omedelbart häva beslutet. Lag (2008:855).

23 a § Om det vid hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning eller hemlig kameraövervakning har kommit fram uppgifter om ett annat brott än det som har legat till grund för beslutet om avlyssning eller övervakning, får uppgifterna användas för att utreda brottet. Förundersökning eller motsvarande utredning om brottet får dock inledas på grund av dessa uppgifter endast om

1. det är föreskrivet fängelse i ett år eller däröver för brottet och det kan antas att brottet inte föranleder endast böter, eller
2. det finns särskilda skäl.

Om det har kommit fram uppgifter om förestående brott, får uppgifterna användas för att förhindra brott. Lag (2008:855).

24 § En upptagning eller uppteckning som har gjorts vid hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning eller en upptagning som har gjorts vid hemlig kameraövervakning ska granskas snarast möjligt. I fråga om sådan granskning tillämpas [12 § första stycket](#).

Upptagningar och uppteckningar från hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning ska, i de delar de är av betydelse från brottsutredningssynpunkt, bevaras till dess förundersökningen har lagts ned eller avslutats eller, om åtal väckts, målet har avgjorts slutligt. I de delar upptagningarna och uppteckningarna är av betydelse för att förhindra förestående brott ska de bevaras så länge det behövs för att förhindra brott. De ska därefter förstöras.

Upptagningar från hemlig kameraövervakning som saknar betydelse från brottsutredningssynpunkt ska förstöras omedelbart efter det att de har granskats. I de delar upptagningarna är av betydelse från brottsutredningssynpunkt ska de bevaras till dess förundersökningen har lagts ned eller avslutats eller, om åtal väckts, målet har avgjorts slutligt. I de delar upptagningarna är av betydelse för att förhindra förestående brott ska de bevaras så länge det behövs för att förhindra brott. De ska därefter omedelbart förstöras.

Trots vad som sägs i [andra](#) och [tredje styckena](#) får brottsutredande myndigheter behandla uppgifter från upptagningar och uppteckningar i enlighet med vad som är särskilt föreskrivet i lag. Lag (2008:855).

25 § Har rätten lämnat tillstånd till hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning, får de tekniska hjälpmedel som behövs för avlyssningen eller övervakningen användas.

I lagen ([2003:389](#)) om elektronisk kommunikation finns bestämmelser om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning som gäller för den som driver

verksamhet som avses i 6 kap. 19 § den lagen. Lag (2003:391).

Offentligt ombud

26 § Offentliga ombud ska bevaka enskildas integritetsintressen i ärenden hos domstol om hemlig teleavlyssning och hemlig kameraövervakning.

Ett offentligt ombud har rätt att ta del av vad som förekommer i ärendet, att yttra sig i ärendet och att överklaga rättens beslut. Lag (2008:855).

27 § Regeringen förordnar för tre år i sänder personer som kan tjänstgöra som offentliga ombud. Under treårsperioden får vid behov ytterligare personer förordnas för återstående del av perioden.

Ett offentligt ombud ska vara svensk medborgare och ska vara eller ha varit advokat eller ha varit ordinarie domare. Ett offentligt ombud får inte vara i konkurstillstånd eller ha förvaltare enligt [11 kap. 7 § föräldrabalken](#).

Regeringen ska inhämta förslag på lämpliga kandidater från Sveriges advokatsamfund och Domarnämnden.

Ett offentligt ombud får trots att regeringens förordnande har upphört slutföra pågående uppdrag. Lag (2008:420).

28 § När en ansökan om hemlig teleavlyssning eller hemlig kameraövervakning har kommit in till rätten, ska rätten så snart som möjligt utse ett offentligt ombud i ärendet och hålla ett sammanträde. Vid sammanträdet ska åklagaren och det offentliga ombudet närvara.

Om ärendet är så brådskande att ett dröjsmål allvarligt skulle riskera syftet med tvångsmedlet, får sammanträde hållas och beslut fattas utan att ett offentligt ombud har varit närvarande eller annars fått tillfälle att yttra sig.

Ett uppdrag som offentligt ombud gäller även i högre rätt. Lag (2008:855).

29 § I fråga om ersättning till offentligt ombud tillämpas bestämmelserna i [21 kap. 10 § första](#) och [andra styckena](#) samt [10 a §](#). Lag (2003:1146).

30 § Den som förordnats som offentligt ombud i ett ärende får inte obehörigen röja vad han eller hon i ärendet fått kännedom om. Lag (2003:1146).

Underrättelse till enskild

31 § Den som är eller har varit misstänkt för brott ska, om inte annat följer av [33 §](#), underrättas om hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning eller hemlig kameraövervakning som han eller hon har utsatts för. Om teleavlyssning eller teleövervakning har avsett en teleadress som innehas av någon annan än den misstänkte, ska, om inte annat följer av [33 §](#), även innehavaren av teleadressen underrättas. Om kameraövervakning har avsett en plats som innehas av någon annan än den misstänkte och som allmänheten inte har tillträde till, ska, om inte annat följer av [33 §](#), även innehavaren av platsen underrättas.

En underrättelse ska lämnas så snart det kan ske utan men för utredningen, dock senast en månad efter det att förundersökningen avslutades.

En underrättelse behöver inte lämnas till den som redan enligt [23 kap. 18 §](#) eller på annat sätt har fått del av eller tillgång till uppgifterna. En underrättelse behöver inte heller lämnas, om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse. Lag (2008:855).

32 § En underrättelse enligt [31 §](#) ska innehålla uppgift om vilket tvångs-medel som har använts och när det har skett. Den som är eller har varit misstänkt för brott ska få uppgift om vilken brottsmisstanke som har legat till grund för åtgärden eller som åtgärden har föranlett. Den som inte är eller har varit misstänkt för brott ska få uppgift om detta.

En underrättelse om hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning ska även innehålla uppgift om vilken teleadress som avlyssningen eller övervakningen har avsett. En underrättelse om hemlig kameraövervakning ska även innehålla uppgift om platsen för åtgärden. Lag (2008:855).

33 § /Upphör att gälla U:2009-06-30/ Om det gäller sekretess enligt [2 kap. 1](#) eller [2 §](#), [5 kap. 1 §](#) eller [9 kap. 17 §](#) sekretesslagen ([1980:100](#)) för uppgifter som

avses i 32 §, ska en underrättelse enligt 31 § skjutas upp till dess att sekretess inte längre gäller.

Har det på grund av sekretess enligt första stycket inte kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år från det att förundersökningen avslutades, får underrättelsen underlåtas.

En underrättelse enligt 31 § ska inte lämnas, om förundersökningen angår

1. brott som avses i [13 kap. 1, 2, 3, 5 a](#) eller [5 b § brottsbalken](#), om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,
2. brott som avses i [13 kap. 4](#) eller [5 § brottsbalken](#),
3. brott som avses i [18 kap. 1, 3, 4, 5](#) eller [6 §](#) eller [19 kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12](#) eller [13 § brottsbalken](#),
4. brott som avses i [3](#) eller [4 kap. brottsbalken](#), om brottet är av det slag som anges i [18 kap. 2 §](#) eller [19 kap. 11 §](#) samma balk,
5. brott som avses i [2 §](#) lagen ([2003:148](#)) om straff för terroristbrott eller [3 §](#) lagen ([2002:444](#)) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, eller
6. försök, förberedelse eller stämpling till brott som anges i 1–5 eller underlåtenhet att avslöja sådant brott, om gärningen är belagd med straff. Lag ([2009:63](#)).

33 § /Träder i kraft I:2009-06-30/ Om det gäller sekretess enligt [15 kap. 1](#) eller [2 §, 18 kap. 1, 2](#) eller [3 §](#) eller [35 kap. 1](#) eller [2 §](#) offentlighets- och sekretesslagen ([2009:400](#)) för uppgifter som avses i 32 §, ska en underrättelse enligt 31 § skjutas upp till dess att sekretess inte längre gäller.

Har det på grund av sekretess enligt första stycket inte kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år från det att förundersökningen avslutades, får underrättelsen underlåtas.

En underrättelse enligt 31 § ska inte lämnas, om förundersökningen angår

1. brott som avses i [13 kap. 1, 2, 3, 5 a](#) eller [5 b § brottsbalken](#), om brottet innefattar sabotage enligt 4 § samma kapitel,
2. brott som avses i [13 kap. 4](#) eller [5 § brottsbalken](#),
3. brott som avses i [18 kap. 1, 3, 4, 5](#) eller [6 §](#) eller [19 kap. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12](#) eller [13 § brottsbalken](#),
4. brott som avses i [3](#) eller [4 kap. brottsbalken](#), om brottet är av det slag som anges i [18 kap. 2 §](#) eller [19 kap. 11 §](#) samma balk,
5. brott som avses i [2 §](#) lagen ([2003:148](#)) om straff för terroristbrott eller [3 §](#) lagen ([2002:444](#)) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, eller
6. försök, förberedelse eller stämpling till brott som anges i 1–5 eller underlåtenhet att avslöja sådant brott, om gärningen är belagd med straff. Lag ([2009:401](#)).

28 Kap. Om husrannsakan samt kroppsvisitation och kroppsbesiktning

1 § Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får husrannsakan företas i hus, rum eller slutet förvaringsställe för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller annars för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt [36 kap. 1 b § brottsbalken](#).

Hos annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får husrannsakan dock företas bara om brottet har begåtts hos honom eller henne eller om den misstänkte har gripits där eller om det annars finns synnerlig anledning att det vid rannsakingen ska anträffas föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller att annan utredning om brottet eller om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt [36 kap. 1 b § brottsbalken](#) kan vinnas.

För husrannsakan hos den misstänkte får inte i något fall åberopas hans eller hennes samtycke, om inte den misstänkte själv har begärt att åtgärden ska vidtas. Lag ([2008:376](#)).

2 § För eftersökande av den som skall gripas, anhållas eller häktas, hämtas till förhör eller till inställelse vid rätten eller underkastas kroppsvisitation eller kroppsbesiktning får husrannsakan företas hos honom, eller hos någon annan

om det finns synnerlig anledning att anta att den sökta uppehåller sig där. Detsamma gäller i fråga om en tilltalad som söks för delgivning av stämning eller kallelse till förhandling, om försök till delgivning har misslyckats eller bedöms som utsiktslösa. Lag (1995:637).

2 a § För att söka efter någon som skall gripas, anhållas eller häktas som misstänkt för brott, för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år, eller försök till sådant brott, får husrannsakan företas i transportmedel på viss plats, om det finns särskild anledning att anta att den sökta kan komma att passera platsen. Lag (1991:666).

3 § I en lokal som är tillgänglig för allmänheten får för ändamål som avses i [1](#) eller [2 §](#) husrannsakan ske också i annat fall än som avses där.

I en lokal som brukar användas gemensamt av personer som kan antas ägna sig åt brottslig verksamhet får för ändamål som avses i [1](#) eller [2 §](#) husrannsakan ske, om det förekommer anledning att brott har förövats för vilket det är föreskrivet fängelse ett år eller däröver och det finns särskild anledning att anta att ändamålet med rannsakingen kommer att uppfyllas. Detta gäller dock inte lokal som huvudsakligen utgör bostad.

Bestämmelsen i [andra stycket](#) gäller också utrymmen och fordon som finns i omedelbar anslutning till lokalen och brukas av dem som använder lokalen. Lag (1999:72).

3 a § Husrannsakan får beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse. Lag (1989:650).

4 § Förordnande om husrannsakan meddelas, utom i fall som avses i [tredje stycket](#), av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten. Förordnande om husrannsakan för delgivning skall alltid meddelas av rätten. Kan i annat fall husrannsakan antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet för den hos vilken åtgärden företas, bör, om det inte är fara i dröjsmål, åtgärden inte vidtas utan rättens förordnande.

Fråga om husrannsakan får rätten ta upp på yrkande av undersökningsledaren eller åklagaren. Efter åtalet får rätten även på yrkande av målsägande eller självmant ta upp en sådan fråga. Fråga om husrannsakan för delgivning tas upp av rätten självmant eller på yrkande av polismyndighet eller åklagaren.

Förordnande om husrannsakan för eftersökande av den som skall häktas enligt beslut som avses i 24 kap. 17 § tredje stycket eller hämtas till inställelse vid rätten meddelas av polismyndighet eller polisman enligt bestämmelser i polislagen ([1984:387](#)). Lag (1995:637).

5 § En polisman får företa husrannsakan utan förordnande enligt [4 §](#), om det är fara i dröjsmål. Detta gäller dock inte husrannsakan för delgivning. Lag (1995:637).

6 § Vid husrannsakan må olägenhet eller skada ej förorsakas utöver vad som är oundgängligen nödvändigt.

Rum eller förvaringsställe må, om det erfordras, öppnas med våld. Har så skett, skall det efter förrättningen på lämpligt sätt åter tillslutas.

Husrannsakan må ej utan särskilt skäl verkställas mellan klockan nio eftermiddagen och klockan sex förmiddagen.

7 § Vid husrannsakan skall såvitt möjligt ett av förrättningsmannen anmodat trovärdigt vittne närvara. Förrättningsmannen äge anlita erforderligt biträde av sakkunnig eller annan.

Den, hos vilken husrannsakan företages, eller, om han ej är tillstädes, hans hemmavarande husfolk skall erhålla tillfälle att övervara förrättningen så ock att tillkalla vittne, dock utan att undersökningen därigenom uppehålls. Har varken han eller någon av hans husfolk eller av dem tillkallat vittne närvarit, skall han, så snart det kan ske utan men för utredningen, underrättas om den vidtagna åtgärden.

Vid förrättningen må målsägande eller hans ombud tillåtas att närvara för att tillhandagå med nödiga upplysningar; dock skall tillses, att målsäganden eller

ombudet icke i vidare mån än för ändamålet erfordras vinner kännedom om förhållande, som därvid yppas.

8 § Post- eller telegrafförsändelse, handelsbok eller annan enskild handling, som anträffas vid husrannsakan, må icke närmare undersökas, ej heller brev eller annan sluten handling öppnas i annan ordning än i 27 kap. 12 § första stycket sägs.

9 § Över husrannsakan skall föras protokoll, vari angives ändmålet med förrättningen och vad därvid förekommit.

Den, hos vilken husrannsakan företagits, äge på begäran erhålla bevis därom, innehållande även uppgift å det brott misstanken avser.

10 § För ändamål, som sägs i 1 eller 2 §, äge undersökningsledaren eller åklagaren så ock polisman företaga undersökning å annat ställe än i 1 § avses, även om det icke är tillgängligt för allmänheten.

11 § Om det finns anledning att anta att ett brott har begåtts på vilket fängelse kan följa, får kroppsvisitation göras på den som skäligen kan misstänkas för brottet för att söka efter föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller annars för att utröna omständigheter som kan vara av betydelse för utredning om brottet eller om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt [36 kap. 1 b § brottbalken](#).

Annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får kroppsvisiteras, om det finns synnerlig anledning att anta att det därigenom kommer att anträffas föremål som kan tas i beslag eller i förvar eller att det annars är av betydelse för utredningen om brottet eller om förverkande av utbyte av brottslig verksamhet enligt [36 kap. 1 b § brottbalken](#).

Med kroppsvisitation avses en undersökning av kläder och annat som någon bär på sig samt av väskor, paket och andra föremål som någon har med sig. Lag (2008:376).

12 § Den som skäligen kan misstänkas för ett brott på vilket fängelse kan följa, får kroppsbesiktigas för ändamål som anges i [11 §](#) eller enligt bestämmelserna i [12 a §](#). I den omfattning och för det ändamål som anges i [12 b §](#) får också en annan person kroppsbesiktigas.

Med kroppsbesiktning avses undersökning av människokroppens yttre och inre samt tagande av prov från människokroppen och undersökning av sådana prov. En kroppsbesiktning får inte utföras så att den undersökte riskerar framtida ohälsa eller skada.

Den som skall kroppsbesiktigas får hållas kvar för ändamålet upp till sex timmar eller, om det finns synnerliga skäl, ytterligare sex timmar. Lag (2005:878).

12 a § Kroppsbesiktning genom tagande av salivprov får ske på den som skäligen kan misstänkas för ett brott på vilket fängelse kan följa, om syftet är att göra en DNA-analys av provet och registrera uppgifter om resultatet av analysen i det DNA-register eller det utredningsregister som förs enligt polisdatalagen ([1998:622](#)). Lag (2005:878).

12 b § Kroppsbesiktning genom tagande av salivprov får ske på annan än den som skäligen kan misstänkas för ett brott, om

1. syftet är att genom en DNA-analys av provet underlätta identifiering vid utredning av ett brott på vilket fängelse kan följa, och
2. det finns synnerlig anledning att anta att det är av betydelse för utredningen av brottet.

Analysresultatet får inte jämföras med de uppgifter som finns registrerade i register som förs enligt polisdatalagen ([1998:622](#)) eller i övrigt användas för annat ändamål än det för vilket provet har tagits.

[Första stycket](#) gäller inte den som är under 15 år. Lag (2005:878).

13 § Beträffande kroppsvisitation och kroppsbesiktning skall i tillämpliga delar gälla vad i [3 a](#), [4](#), [8](#) och [9 §§](#) är föreskrivet om husrannsakan. Är fara i dröjsmål, får kroppsvisitation och kroppsbesiktning beslutas av polisman.

Förrättning, som är av mera väsentlig omfattning, skall verkställas inomhus och i avskilt rum. Verkställs den av någon annan än en läkare, skall såvitt möjligt ett

av förrättningsmannen anmodat trovärdigt vittne närvara. Blodprov får inte tas av någon annan än en läkare eller en legitimerad sjuksköterska. Annan mera ingående undersökning får utföras endast av läkare.

Kroppsvsitation eller kroppsbesiktning av en kvinna får inte verkställas eller bevitnas av någon annan än en kvinna, läkare eller legitimerad sjuksköterska. Kroppsvsitation som enbart innebär att föremål som en kvinna har med sig undersöks och kroppsbesiktning som enbart innebär att blodprov, alkoholutandningsprov eller salivprov för DNA-analys tas får dock verkställas och bevitnas av en man. Lag (2005:878).

14 § Av den som är anhållen eller häktad må fotografi och fingeravtryck tagas; han vare ock underkastad annan dylik åtgärd. Vad nu sagts gälle ock annan, om det erfordras för vinnande av utredning om brott, varå fängelse kan följa.

Närmare bestämmelser om åtgärd, som här avses, meddelas av regeringen. Lag (1974:573).

15 § Hava i lag eller författning givits avvikande bestämmelser om husrannsakan, kroppsvsitation eller kroppsbesiktning, vare de gällande.

29 Kap. Om omröstning

1 § Om det vid överläggning till dom eller beslut framförs skiljaktiga meningar, skall omröstning ske.

Vid omröstningen skall den yngste i rätten först yttra sig. Därefter skall ledamöterna yttra sig allt eftersom de har säte i rätten. Om målet har beretts av en viss ledamot, skall denne först säga sin mening. Om nämndemän ingår i rätten, skall dessa säga sin mening sist.

Var och en skall ange de skäl han grundar sin mening på. Lag (1983:370).

2 § Över fråga, som hör till rättegången, skall röstas särskilt.

Över frågor som avser ansvar skall röstas i ett sammanhang. Om det kan påverka utgången i målet, skall dock röstas särskilt angående

1. frågan om den tilltalade begått gärningen och hur denna i sådant fall skall bedömas,
2. frågor om åtgärder, som inte avser påföljd men som har omedelbar betydelse för bestämmande av påföljd,
3. frågan om påföljd, utom såvitt gäller storleken av dagsbot, föreskrifter, varning, övervakning, förlängning av prövotid eller verkställighet av påföljd,
4. återstående frågor som avser ansvar.

Anser någon ledamot att den tilltalade skall överlämnas till särskild vård av annat slag än som avses i [32 kap. 5 § brottsbalken](#), skall före omröstning enligt [andra stycket 3](#) röstas särskilt angående denna mening. Lag (2006:890).

3 § Vid omröstning skall den mening gälla som omfattas av mer än hälften av ledamöterna. Om någon mening har fått hälften av rösterna och denna är den lindrigaste eller minst ingripande för den tilltalade, skall den meningen gälla. Kan ingen mening anses som lindrigare eller mindre ingripande, gäller den mening som fått hälften av rösterna, bland dem ordförandens.

Om det framförs flera meningar än två utan att någon av dem skall gälla, skall de röster som är ogynnsammast för den tilltalade läggas samman med de röster som är närmast minst förmånliga för honom. Om det behövs, skall sammanläggningen fortsätta till dess någon mening skall gälla. Kan inte någon mening anses som ogynnsammare för den tilltalade, skall den mening gälla som har fått flest röster. Har flera meningar fått lika många röster, gäller den som biträts av den främste bland dem som röstat för någon av dessa meningar.

Ingen mening skall anses lindrigare eller mindre ingripande än någon annan mening vid omröstning enligt 2 § tredje stycket. Lag (1988:1369).

4 § En ledamot som blir överröstad är skyldig att delta i senare omröstningar. Den som röstat för att den tilltalade skall frikännas helt skall dock vid senare omröstning, om någon mening därvid kan anses som lindrigast eller minst ingripande för den tilltalade, anses ha röstat för denna mening. Lag (1988:1369).

5 § Är det stridigt, huru omröstning skall ske eller vilken mening skall gälla, skall

röstas därom.

6 § Beträffande omröstning i frågor som hör till rättegången och inte avser ansvar eller som rör enskilt anspråk samt i frågor enligt [5 §](#) eller om rättegångskostnad gäller vad som föreskrivs i [16 kap.](#) Beträffande häktning eller åtgärd som avses i 25--[28 kap.](#) tillämpas dock bestämmelserna i detta kapitel om omröstning i fråga om ansvar. Om det i brottmål förs talan om enskilt anspråk, skall rättens avgörande i ansvarsfrågan vara bindande vid prövningen av det enskilda anspråket. Lag (1983:370).

7 § har upphört att gälla genom lag (1983:370).

30 Kap. Om dom och beslut

1 § Rättens avgörande av saken sker genom dom. Annat rättens avgörande träffas genom beslut. Beslut, varigenom rätten annorledes än genom dom skiljer saken från sig, så ock högre rätts beslut i fråga, som dit fullföljts särskilt, är slutligt beslut.

2 § Om huvudförhandling har hållits, skall domen grundas på vad som förekommit vid förhandlingen. I domen får delta endast domare som varit med om hela huvudförhandlingen. Om ny huvudförhandling har hållits, skall domen grundas på vad som förekommit vid den. I fall som avses i 46 kap. 17 § andra meningen får domen grundas även på vad som har inhämtats efter huvudförhandlingen.

När ett mål avgörs utan huvudförhandling, skall domen grundas på vad handlingarna innehåller och vad som i övrigt förekommit i målet. Lag (1987:747).

3 § Dom må ej avse annan gärning än den, för vilken talan om ansvar i behörig ordning förts eller fråga om ansvar eljest enligt lag må av rätten upptagas. Ej vare rätten bunden av yrkande beträffande brottets rättsliga beteckning eller tillämpligt lagrum.

4 § Handläggas i en rättegång flera åtal, må dom givas beträffande något av dem, ehuru handläggningen angående de övriga icke avslutats. Avse åtalen samme tilltalade, må sådan dom dock ej givas med mindre synnerliga skäl äro därtill. Lag (1956:587).

5 § En dom skall avfattas skriftligen och i skilda avdelningar ange

1. domstolen samt tid och ställe för domens meddelande,
2. parterna samt deras ombud eller biträden och den tilltalades försvarare,
3. domslutet,
4. parternas yrkanden och de omständigheter som dessa grundats på och
5. domskälen med uppgift om vad som är bevisat i målet.

En högre rätts dom skall i den utsträckning det behövs innehålla en redogörelse för lägre rätts dom.

Om en part har rätt att överklaga, skall det i domen anges vad han i så fall skall iaktta. Lag (1994:1034).

6 § Har den tilltalade erkänt gärningen och bestäms brottspåföljden till annat än fängelse eller sluten ungdomvård eller till fängelse i högst sex månader, får domen utfärdas i förenklad form. Dom, varigenom högre rätt fastställer lägre rätts dom, får också utfärdas i förenklad form.

Förs i målet talan om enskilt anspråk i anledning av brott, gäller vad som sägs i första stycket första meningen endast om den tilltalade medger anspråket eller om rätten finner saken vara uppenbar. Lag (1998:605).

7 § Innan dom beslutas, skall överläggning hållas. Ingå nämndemän i rätten, framställe ordföranden eller, om målet beretts av annan lagfaren domare, denne saken och vad lag stadgar därom.

Då huvudförhandling ägt rum, skall samma eller sist nästa helgfria dag överläggning hållas och, om det kan ske, dom beslutas och avkunnas. Finnes rådrum för domens beslutande eller avfattande oundgängligen erforderligt, må rätten besluta anstånd därmed; domen skall dock, om ej synnerligt hinder möter, skriftligen avfattas och meddelas, då den tilltalade är häktad, inom en vecka och i

annat fall inom två veckor efter förhandlingens avslutande. Avkunnas ej domen vid huvudförhandlingen, skall den avkunnas vid annat rättens sammanträde eller ock meddelas genom att den hålles tillgänglig å rättens kansli; vid huvudförhandlingen skall underrättelse givas om tiden och sättet för domens meddelande.

Avgörs ett mål utan huvudförhandling, skall så snart som möjligt överläggning hållas samt domen beslutas, skriftligen avfattas och meddelas. Meddelandet skall ske genom att domen hålls tillgänglig på rättens kansli.

Avkunnande av dom må ske genom återgivande av domslutet och skälen jämte meddelande av fullföljdshänvisning.

Har skiljaktig mening förekommit, skall denna meddelas parterna på samma tid och sätt som domen.

När ett mål avgjorts, skall parterna snarast underrättas skriftligen om utgången i målet. Lag (1987:1097).

8 § Dom skall uppsättas särskilt och underskrivas av de lagfarna domare, som deltagit i avgörandet. Lag (1996:247).

9 § Sedan tid för talan mot dom utgått, må ej fråga om ansvar å den tilltalade för gärning, som genom domen prövats, ånyo upptagas.

Om förändring och förening av brottspåföljd, om särskilda rättsmedel samt om överförande av lagföring till främmande stat i visst fall gälle vad därom är stadgat. Lag (1976:21).

10 § Det som sägs i [2](#) och [7 §§](#) om dom skall tillämpas i fråga om slutligt beslut. När inte annat är föreskrivet skall även [5](#) och [8 §§](#) tillämpas beträffande ett sådant beslut, om det behövs med hänsyn till frågans beskaffenhet. Meddelas slutligt beslut i samband med dom, skall det tas in i domen.

Om en part har rätt att överklaga eller att ansöka om återupptagande av målet, skall det i beslutet anges vad han i så fall skall iaktta. Lag (1994:1034).

11 § Ett beslut som inte är slutligt skall i den utsträckning det behövs ange de skäl som det grundas på.

Om den som vill överklaga ett beslut under rättegången måste anmäla missnöje, skall det anges i beslutet. Får ett sådant beslut överklagas särskilt, skall också det anges. Rätten skall på begäran lämna den som vill överklaga upplysning om vad denne i övrigt skall iaktta.

Om ett beslut, som inte är slutligt meddelas i samband med dom eller slutligt beslut, skall det tas in i domen eller det slutliga beslutet. Får beslutet överklagas särskilt, skall rätten ange vad den som vill överklaga skall iaktta. Lag (1994:1034).

12 § Beslut under rättegången som inte får överklagas särskilt skall genast gå i verkställighet. Detsamma gäller beslut enligt vilket rätten

1. avvisat ombud, biträde eller försvarare,
2. utlåtit sig angående ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller angående ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller annan, som inte är part,
3. utlåtit sig angående häktning eller åtgärd, som avses i [25-28 kap.](#),
4. till försvarare utsett annan än part föreslagit, eller
5. utlåtit sig i annat fall än som avses i 2 eller 4, i fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälpslagen ([1996:1619](#)), dock inte beslut om skyldighet att till staten återbetala kostnader för rättshjälpen.

Rätten får, när det finns skäl till det, i beslut, enligt vilket föreläggande har meddelats part eller annan att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, bestämma att beslutet får verkställas utan hinder av att det inte har laga kraft.

När det finns anledning, skall rätten därvid föreskriva att säkerhet skall ställas för skadestånd som parten kan bli skyldig att utge om beslutet ändras.

Är särskild föreskrift meddelad om, att dom eller beslut, som inte har laga kraft, får verkställas, är den gällande. Lag (1996:1624).

13 § Om rätten finner att en dom eller ett beslut innehåller någon uppenbar oriktighet till följd av rättens eller någon annans skrivfel, räknepel eller liknande

förbiseende, får rätten besluta om rättelse.

Har rätten av förbiseende underlåtit att fatta ett beslut som skulle ha meddelats i samband med en dom eller ett slutligt beslut, får rätten komplettera sitt avgörande inom sex månader från det att avgörandet vann laga kraft. En komplettering senare än två veckor efter det att avgörandet meddelades får dock ske endast om en part begär det och motparten inte motsätter sig kompletteringen.

Har den dömda lämnat oriktiga uppgifter om sitt namn eller personnummer utan att detta avslöjats under rättegången, får rätten på åklagarens begäran besluta om rättelse av sitt avgörande.

Innan beslut om rättelse eller komplettering fattas, skall parterna även i annat fall än som avses i andra stycket andra meningen ha fått tillfälle att yttra sig, om det inte är uppenbart obehövt. Beslutet skall om möjligt antecknas på varje exemplar av det avgörande som rättats. Lag (1999:84).

14 § har upphört att gälla genom lag (1976:567).

31 Kap. Om rättegångskostnad

1 § Döms den tilltalade för brottet i ett mål där åklagaren för talan, skall den tilltalade ersätta staten vad som enligt rättens beslut betalats av allmänna medel i ersättning till försvarare. Han skall också ersätta staten för kostnaden att hämta honom till rätten och för sådan kostnad för blodprovstagning och blodundersökning som avser den tilltalade och som har gjorts för utredning om brottet.

Ersättningsskyldigheten omfattar dock inte kostnader, som inte skäligen varit motiverade för utredningen, eller kostnader, som vållats genom vårdslöshet eller försummelse av någon annan än den tilltalade, hans ombud eller försvarare som utsetts av honom.

Den tilltalade är inte i annat fall än som sägs i [4 § första stycket](#) skyldig att betala mera av kostnaden för försvararen än vad han skulle ha fått betala i rättshjälpsavgift vid rättshjälp enligt rättshjälpslagen ([1996:1619](#)). Vad som sägs i den lagen om kostnad för rättshjälpsbiträde gäller i stället kostnad för offentlig försvarare.

Vad den tilltalade skall betala får jämkas eller efterges, om det finns skäl till det med hänsyn till den tilltalades brottslighet eller hans personliga och ekonomiska förhållanden.

Om det belopp som den tilltalade skulle vara skyldig att ersätta understiger en viss av regeringen fastställd gräns, skall ersättningsskyldighet inte åläggas. Lag (1996:1624).

2 § Frikänns den tilltalade i mål, där åklagaren för talan, eller avvisas eller avskrivs åtal som väckts av åklagaren, kan rätten besluta att den tilltalade skall få ersättning av allmänna medel för sina kostnader för försvarare, för rådgivning enligt rättshjälpslagen ([1996:1619](#)) och för bevisning under förundersökningen eller i rättegången, om kostnaderna skäligen varit motiverade för att den tilltalade skulle kunna ta tillvara sin rätt.

Den tilltalade kan också få ersättning för inställelse inför rätten. Sådan ersättning betalas enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.

Döms den tilltalade för brottet, kan han få ersättning av allmänna medel för sådana kostnader som avses i [första](#) eller [andra stycket](#) och som vållats honom genom fel eller försummelse av åklagaren. Lag (1996:1624).

3 § Har målsäganden utan skäl gjort angivelse eller på annat sätt föranlett allmänt åtal, får han i den omfattning som är skäligen förpliktad att ersätta staten kostnad, som avses i [1 §](#), och vad som enligt [2 §](#) tillerkänts den tilltalade. Lag (1990:443).

4 § Om den tilltalade i ett mål, där åklagaren för talan, genom att utebli från rätten eller inte följa ett föreläggande, som rätten meddelat, eller genom påståenden eller invändningar, som han insett eller bort inse sakna fog, eller på annat sätt genom vårdslöshet eller försummelse vållat kostnader för staten, är han skyldig att ersätta sådana kostnader oavsett hur ansvaret för rättegångskostnaderna i

övrigt skall fördelas.

Om målsäganden eller en offentlig försvarare genom vårdslöshet eller försummelse vållat kostnader för staten eller den tilltalade, är han skyldig att ersätta dessa kostnader.

I [9 kap. 7 §](#) finns bestämmelser om kostnader när något vite inte har satts ut. Lag (2000:564).

5 § Skall enskild part enligt detta kapitel helt eller delvis ersätta rättegångskostnad och finnes ställföreträdare för parten eller partens ombud eller biträde eller av honom utsedd försvarare hava genom åtgärd, som avses i [3 §](#), eller genom vårdslöshet eller försummelse, som sägs i [4 §](#), vållat sådan kostnad, äge rätten, även om yrkande därom ej framställts, förplikta honom att jämte parten ersätta kostnaden. Lag (1990:443).

6 § Dömas flera för medverkan till samma brott eller för brott, som äga samband med varandra, eller skola flera målsägande ersätta rättegångskostnad, svare de för kostnaden en för alla och alla för en. I den mån kostnad hänför sig till del av målet, som angår allenast någon av dem, eller ock någon orsakat kostnad genom vårdslöshet eller försummelse, som avses i [4 §](#), skall dock denna kostnad gäldas av honom ensam.

Är någon enligt [5 §](#) skyldig att jämte part ersätta kostnad, svare de en för båda och båda för en. Lag (1990:443).

7 § Skola två eller flera, en för alla och alla för en, svara för rättegångskostnad, äge rätten på yrkande av någon av dem med hänsyn till omständigheterna pröva, huru kostnaden mellan dem skall fördelas eller om någon av dem skall vidkännas hela kostnaden.

8 § Vad i [2-7 §§](#) är stadgat skall, då förundersökning nedlagts eller åtal eljest ej följt å förundersökningen, äga motsvarande tillämpning i fråga om kostnad under förundersökningen; skyldighet att ersätta sådan kostnad må ej åläggas statsverket, med mindre förundersökningen inletts utan skäl eller eljest synnerlig anledning förekommer därtill.

Har målsäganden enligt [20 kap. 9 §](#) övertagit av åklagaren nedlagt åtal, gälle beträffande kostnad före övertagandet vad i [1-7 §§](#) är stadgat.

9 § Vill åklagaren, att den tilltalade skall förpliktas att ersätta rättegångskostnad, eller vill den tilltalade erhålla ersättning för sådan kostnad, skall han, innan handläggningen avslutas, framställa yrkande därom och uppgiva, vari kostnaden består. Gör han det ej, äge han ej därefter tala å den kostnad, som uppkommit vid samma rätt. Rätten pröve självmant, huruvida kostnad, som enligt rättsens beslut skall utgå av allmänna medel, skall återgäldas av den tilltalade eller annan eller den skall stanna å statsverket. Fråga, som avses i [3 §](#), pröve rätten ock självmant.

Då rätten avgör målet, meddele rätten samtidigt beslut angående rättegångskostnaden.

Har förundersökning inletts men åtal ej följt och vill den misstänkte kräva ersättning för kostnad under förundersökningen eller väckes å det allmännas vägnar fråga om återgäldande av sådan kostnad, skall ansökan därom göras hos rätten. Lag (1972:430).

10 § Fullföljes mål från lägre rätt, skall skyldigheten att ersätta rättegångskostnad i högre rätt bestämmas med hänsyn till rättegången därstädes. Högre rätts dom skall anses som fällande, allenast då den tilltalade dömes till påföljd, som är att anse såsom svårare än den, vartill lägre rätt dömt, eller, om han frikänts av lägre rätt, finnes hava begått brottet eller av honom fullföljd talan ej föranleder ändring i lägre rätts dom. Stadgandet i [3 §](#) skall avse det fall, att målsäganden utan skäl föranlett att talan fullföljts av åklagaren.

Om kostnad i högre rätt i mål angående fråga, som dit fullföljts särskilt, äge vad i detta kapitel stadgas om mål, som väckts vid lägre rätt, motsvarande tillämpning.

Återförvisas mål, skall frågan om kostnaden i den högre rätten prövas i samband med målet efter dess återupptagande. Lag (1990:443).

11 § Om rättegångskostnad i mål där endast målsägande för talan gäller [18 kap.](#) i tillämpliga delar.

I fråga om den tilltalades skyldighet att ersätta staten kostnad för offentlig försvarare tillämpas dock [1 § andra](#) och [tredje styckena](#) detta kapitel.

I mål där endast målsägande för talan skall han eller hon vid frikännande dom ersätta staten vad som enligt rättens beslut betalas av allmänna medel i ersättning till försvarare, om det finns särskilda skäl för det.

I fråga om skyldighet för målsägande att i mål, där han eller hon biträder allmänt åtal eller annars för talan jämte åklagaren eller denne för talan för målsäganden, ersätta rättegångskostnad och om hans eller hennes rätt till ersättning för sådan kostnad gäller, utöver bestämmelserna i [3](#) och [4 §§](#), vad som sägs i [18 kap. 12 §](#). Lag (2005:72).

12 § Hava i lag eller författning givits avvikande bestämmelser om kostnad i rättegång, vare de gällande.

III. Gemensamma bestämmelser

32 Kap. Om frister och laga förfall

1 § Skall part eller annan enligt rättens beslut infinna sig vid rätten eller eljest fullgöra något i rättegången, skall han erhålla skäligt rådrum därtill.

2 § Skall en stämning eller ett överklagande delges genom en parts försorg och har det, när rätten skall handlägga målet, inte kommit in något bevis till rätten om att delgivning skett på föreskrivet sätt och har inte heller motparten inställt sig eller yttrat sig över saken, är partens talan förfallen. En upplysning om detta skall tas in i rättens medgivande till parten att ombesörja delgivningen. Lag (1994:1034).

3 § Finnes part eller annan, som enligt rättens beslut skall infinna sig vid rätten eller eljest fullgöra något i rättegången, ej hava erhållit skäligt rådrum därtill eller förekomma eljest skäl till förlängning av tid, som rätten föreskrivit, utsättes rätten ny tid.

4 § Finner rätten, sedan förhandling utsatts, före sammanträdet omständighet föreligga, som kan antagas utgöra hinder för förhandlingens hållande eller för dess genomförande i erforderlig omfattning, äge rätten bestämma ny tid för förhandlingen.

Har part erhållit kännedom om omständighet, som nu sagts, eller finner någon, som kallats att infinna sig vid sammanträde för förhandling, att han är hindrad att hörsamma kallelsen, skall han omedelbart göra anmälan därom hos rätten.

5 § Är för prövning av mål av synnerlig vikt, att fråga, som är föremål för annan rättegång eller behandling i annan ordning, först avgöres, eller möter mot handläggningen annat hinder av längre varaktighet, äge rätten förordna, att målet skall vila i avbidan på hindrets undanröjande.

6 § Om det är sannolikt att den som underlåtit att enligt rättens beslut infinna sig vid rätten eller i övrigt fullgöra något i rättegången har laga förfall för sin underlåtenhet, skall denna inte leda till någon påföljd för honom eller på annat sätt läggas honom till last i rättegången.

Har någon gjort sig skyldig till underlåtenhet som avses i [första stycket](#) men kan det på grund av någon särskild omständighet antas att han har laga förfall, skall han beredas tillfälle att komma in med utredning om detta. Rätten skall därvid uppskjuta frågan om utdömande av påföljd eller om annan åtgärd på grund av underlåtenheten. Lag (1987:747).

7 § Om ett sammanträde ställs in i förväg därför att någon som kallats till sammanträdet har anmält förhinder, kan rätten ändå besluta i fråga om påföljd som upptagits i föreläggandet om inställelse, om den som har anmält förhinder inte i efterhand kommer in med utredning som gör det sannolikt att han hade laga förfall. För att tredsakodning skall meddelas krävs ett yrkande om det. Lag (1999:84).

8 § Laga förfall är, då någon genom avbrott i allmänna sam färdseeln, sjukdom eller annan omständighet, som han ej bort förutse eller rätten eljest finner utgöra giltig ursäkt, hindrats att fullgöra vad honom ålegat.

Såsom laga förfall för part skall ock anses, då för ombud, som av parten vidtalats, förelegat hinder, som nu sagts, och annat ombud ej kunnat i tid ställas.

33 Kap. Om inlaga i rättegång och om delgivning

1 § Ansökan, anmälan eller annan inlaga i rättegång skall innehålla uppgift å domstolen samt parternas namn och hemvist.

En enskild parts första inlaga i rättegången skall innehålla uppgift om partens

1. yrke samt personnummer eller organisationsnummer,
2. postadress och adress till arbetsplats samt i förekommande fall annan adress där parten kan anträffas för delgivning genom stämningssman,
3. telefonnummer till bostaden och arbetsplatsen, dock att nummer avseende hemligt telefonabonnemang behöver uppges endast om rätten begär det, samt
4. förhållanden i övrigt av betydelse för delgivning med honom.

För partens talan av ställföreträdare, skall motsvarande uppgifter lämnas även om denne. Har parten vidtalat ett ombud att företräda honom, skall ombudets namn, postadress och telefonnummer anges.

En stämningsansökan skall dessutom innehålla uppgift om enskild svarande i de hänseenden som anges i [andra](#) och [tredje styckena](#). Uppgift om svarandens eller dennes ställföreträdarens yrke, arbetsplats, telefonnummer och ombud behöver lämnas endast om uppgiften utan särskild utredning är tillgänglig för sökanden. Saknar svaranden känd adress, skall uppgift lämnas om den utredning som gjorts för att fastställa detta.

Begär en part att ett vittne eller annan skall höras, är parten i den utsträckning som anges i [fjärde stycket](#) skyldig att lämna uppgifter beträffande denne.

Uppgifter som avses i [första--femte styckena](#) skall gälla förhållandena när uppgifterna lämnas till rätten. Ändras något av dessa förhållanden eller är en uppgift ofullständig eller felaktig, skall det utan dröjsmål anmälas till rätten. Lag (1985:267).

2 § Skall rätten underrätta någon om innehållet i en handling eller om något annat, får det ske genom delgivning. Delgivning skall användas, om det är särskilt föreskrivet eller om det med hänsyn till syftet med bestämmelsen om underrättelse framgår att delgivning bör ske, men bör i övrigt tillgripas bara om det är påkallat med hänsyn till omständigheterna.

Då från part inkommen inlaga eller annan handling skall delgivas, åligge parten att vid handlingen foga styrkt avskrift därav. Skall delgivning ske genom rättens försorg och erfordras för delgivningen flera avskrifter, vare parten skyldig att tillhandahålla dem. Tillhandahåller ej part avskrift, som nu sagts, ombesörje rätten på partens bekostnad handlingens avskrivande. Lag (1990:1411).

3 § En handling anses ha kommit in till rätten den dag då handlingen eller en avi om betald postförsändelse som innehåller handlingen anlänt till rätten eller kommit en behörig tjänsteman till handa. Underrättas rätten särskilt om att ett meddelande till rätten anlänt till ett telebefordringsföretag, anses meddelandet ha kommit in redan när underrättelsen nått en behörig tjänsteman.

Kan det antas att handlingen eller en avi om denna en viss dag har lämnats i rättens kansli eller avskilts för rätten på postanstalt, anses den ha kommit in den dagen, om den kommit en behörig tjänsteman till handa närmast följande arbetsdag.

Om det behövs får rätten begära att ett telefax eller annat meddelande som saknar avsändarens underskrift i original bekräftas av avsändaren genom en i original undertecknad handling. Har rätten begärt en sådan bekräftelse men inte fått någon, får rätten bortse från meddelandet. Lag (1994:1034).

4 § Om delgivning i allmänhet är särskilt stadgat. Lag (1970:429).

5 § har upphävts genom lag (2000:172).

6 § Bestämmelserna i [5](#), [12](#) och [15 §§](#) delgivningslagen ([1970:428](#)) gäller inte

delgivning av stämning i brottmål.

Stämning i tvistemål får delges enligt [12 § delgivningslagen](#) endast om det finns anledning att anta att den sökta har avvikit eller på annat sätt håller sig undan.

Om stämning i tvistemål där förlikning om saken är tillåten inte har kunnat delges, skall rätten pröva om försöken till delgivning skall fortsätta eller om käranden skall erbjudas att själv ombesörja delgivningen. Hänsyn skall därvid tas till det arbete och den kostnad som dittills har lagts ned på delgivningen, förutsättningarna för att fortsätta försök skall lyckas samt omständigheterna i övrigt. Om käranden inte antar erbjudandet skall stämningensansökan avvisas. Lag (1995:637).

7 § har upphävts genom lagen (1992:1511).

8 § Har part, som saknar hemvist inom riket, inte hos rätten uppgivit ombud, som har hemvist i riket, i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz och som åger att för parten ta emot delgivning i målet, får rätten förelägga honom, då han första gången för talan, att för sig ställa sådant ombud och göra anmälan därom hos rätten. Underlåter han det, får delgivning med honom ske genom att handlingen med posten sänds till honom under hans senaste kända adress. Lag (2001:57).

9 § Rätten får vid behov låta översätta handlingar som kommer in till eller skickas ut från rätten.

Rätten är skyldig att översätta en handling i brottmål eller de viktigaste delarna av den, om handlingen skall sändas till någon som vistas i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz och det finns anledning att anta att personen inte förstår språket i handlingen. Handlingen skall översättas till språket i den andra staten eller om myndigheten känner till att personen inte förstår detta språk, till ett annat språk som personen förstår.

Den som biträtt med översättning har rätt till skälig ersättning, som betalas av staten.

[Första](#) och [tredje styckena](#) skall tillämpas även i fråga om överföring från punktskrift till vanlig skrift eller omvänt. Lag (2006:902).

10 § Uppfyller en stämningensansökan inte föreskrifterna i [1 § första-- fjärde styckena](#), skall sökanden föreläggas att komplettera ansökningsen, om inte bristen är av ringa betydelse för frågan om delgivning. Följs inte föreläggandet och är saken sådan att förlikning därom är tillåten, får rätten avvisa ansökningsen, om det inte är oskäligt. Lag (1985:267).

11 § Den som utan att vara part skall höras i en rättegång är skyldig att på begäran av rätten lämna uppgift om egna förhållanden i den utsträckning som i fråga om part anges i [1 § andra och sjätte styckena](#). Lag (1985:267).

12 § Den som enligt [1](#) eller [11 §](#) skall lämna uppgifter om egna förhållanden får vid vite föreläggas att fullgöra sin uppgiftsskyldighet. Lag (1985:267).

[13-27 §§](#) Har upphävts genom lag (1970:429).

34 Kap. Om rättegångshinder

1 § Fråga om hinder för målets upptagande skall av rätten företagas, så snart anledning förekommer därtill.

Rättegångshinder skall av rätten självant beaktas, om ej annat är stadgat.

2 § Vill part göra invändning därom, att rätten icke är behörig att upptaga målet, skall han framställa invändningen, då han första gången skall vid rätten föra talan i målet. Var han av laga förfall hindrad att då göra invändningen, skall han framställa den, så snart ske kan, sedan förfallet upphörde. Underlåter part att inom tid, som nu sagts, framställa invändningen, vare hans rätt därtill förfallen.

3 § Har part i rätt tid gjort invändning, som avses i [2 §](#), give rätten, så snart ske kan, särskilt beslut däröver. Göres invändning om annat rättegångshinder, give rätten särskilt beslut däröver, om dess beskaffenhet fordrar det.

TREDJE AVDELNINGEN

Om bevisning

35 Kap. Om bevisning i allmänhet

1 § Rätten skall efter samvetsgrann prövning av allt, som förekommit, avgöra, vad i målet är bevisat.

Vad om verkan av visst slag av bevis är stadgat vare gällande.

2 § För omständighet, som är allmänt veterlig, kräves icke bevis.

Ej heller erfordras bevis om vad lag stadgar. Skall främmande lag lända till efterrättelse och är ej dess innehåll för rätten känt, äge dock rätten anmana part att förebringa bevisning därom.

3 § Erkänner part i rättegången viss omständighet och är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, skall vad parten erkänt gälla mot honom. Återkallar parten sitt erkännande, pröve rätten med hänsyn till de skäl, som anförs för återkallelsen, och övriga omständigheter, vilken verkan som bevis må tillkomma erkännandet.

Är saken ej sådan som i [första stycket](#) sägs, pröve rätten med hänsyn till omständigheterna, vilken verkan parts erkännande må äga som bevis.

4 § Underlåter part att enligt rättens beslut infinna sig vid rätten eller eljest fullgöra något i rättegången eller att besvara för utredningen framställd fråga, pröve rätten med hänsyn till allt, som förekommit, vilken verkan som bevis må tillkomma partens förhållande.

5 § Om det är fråga om uppskattning av en inträffad skada och full bevisning om skadan inte alls eller endast med svårighet kan föras, får rätten uppskatta skadan till skäligt belopp. Så får också ske om bevisningen kan antas medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till skadans storlek och det yrkade skadeståndet avser ett mindre belopp. Lag (1988:6).

6 § Det ankommer på parterna att svara för bevisningen. Rätten får självmant inhämta bevisning endast i tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten och i mål om brott som hör under allmänt åtal. Lag (2005:683).

7 § Rätten får avvisa bevisning

1. om den omständighet som en part vill bevisa är utan betydelse i målet,
2. om beviset inte behövs,
3. om beviset uppenbart skulle bli utan verkan,
4. om bevisningen med avsevärt mindre besvär eller kostnad kan föras på annat sätt, eller
5. om beviset trots rimliga ansträngningar inte kan tas upp och avgörandet inte bör fördröjas ytterligare. Lag (2005:683).

8 § Bevis skall, då huvudförhandling hålles, upptagas vid denna, om ej, enligt vad därom är stadgat, bevis må upptagas utom huvudförhandlingen. Hålles ej huvudförhandling eller skall bevis eljest upptagas utom huvudförhandling, må beviset upptagas vid samma rätt eller vid annan domstol.

9 § Skall ett bevis tas upp utom huvudförhandling gäller i fråga om kallelser av parter och om parters underlåtenhet att följa en kallelse det som föreskrivs för sammanträden under förberedelsen av målet. Uteblir en part, får beviset ändå tas upp, om handläggningen av målet skall fortsätta. Lag (2005:683).

10 § Beslutar rätten, att bevis skall upptagas av annan inländsk domstol, skall rätten hos denna domstol göra framställning därom och därvid kort redogöra för saken samt uppgiva beviset och den omständighet, som skall styrkas därmed. Vid framställningen skall rätten, om det finnes lämpligt och hinder ej möter, foga akten i målet.

11 § Domstol, som anmodats att upptaga bevis, har att utsätta tid och ställe för bevisupptagningen. Vid denna äge domstolen samma befogenhet, som om

rättegången fördes där.

Protokollet över bevisupptagningen skall tillika med alla till domstolen översända eller eljest till ärendet hörande handlingar tillställas den rätt, där rättegången föres.

12 § Om upptagande av bevis i utlandet är särskilt stadgat.

13 § Vid huvudförhandlingen skall de bevis som har tagits upp utom huvudförhandlingen tas upp på nytt, om rätten finner att det är av betydelse i målet och det inte finns något hinder mot att ta upp beviset. I tvistemål där förlikning om saken är tillåten får dock beviset tas upp på nytt endast om någon av parterna begär det.

Har tingsrätten i ett mål som överklagats till hovrätten tagit upp bevisning, behöver beviset tas upp på nytt endast om hovrätten finner att det är av betydelse för utredningen. Kan ett muntligt bevis läggas fram i hovrätten genom en ljud- och bildupptagning av förhöret vid tingsrätten, får beviset tas upp på nytt endast om ytterligare frågor behöver ställas. Ett bevis som avses i detta stycke får tas upp på nytt även utan begäran av part.

I Högsta domstolen får de bevis som har tagits upp av lägre rätt tas upp på nytt endast om det finns synnerliga skäl.

Om ett bevis inte tas upp på nytt, skall det läggas fram på lämpligt sätt. Lag (2005:683).

14 § En berättelse, som någon har avgett skriftligen i anledning av en redan inledd eller förestående rättegång, eller en uppteckning av en berättelse, som någon i anledning av en sådan rättegång lämnat inför åklagare eller polismyndighet eller annars utom rätta, får åberopas som bevis i rättegången endast

1. om det är särskilt föreskrivet,
2. om förhör med den som lämnat berättelsen inte kan hållas vid eller utom huvudförhandling eller i övrigt inför rätten eller
3. om det finns särskilda skäl med hänsyn till de kostnader eller olägenheter som ett förhör vid eller utom huvudförhandling kan antas medföra, vad som kan antas stå att vinna med ett sådant förhör, berättelsens betydelse och övriga omständigheter.

Även i annat fall än som sägs i [första stycket](#) får dock i tvistemål en sådan skriftlig berättelse eller uppteckning av en berättelse som avses där åberopas som bevis i rättegången, om parterna godtar det och det inte är uppenbart olämpligt.

Vad som sägs i [första](#) och [andra styckena](#) om en skriftlig eller upptecknad berättelse skall också tillämpas i fråga om en ljudupptagning eller en ljud- och bildupptagning av en berättelse. Lag (2005:683).

36 Kap. Om vittne

1 § Var och en, som inte är part i målet, får höras som vittne. I brottmål får dock målsäganden inte vittna, även om han ej för talan.

I brottmål får vittnesförhör inte heller äga rum med någon som har åtalats för medverkan till den gärning förhöret gäller eller för någon annan gärning som har omedelbart samband med den gärningen.

Vad som sägs i [andra stycket](#) om den som har åtalats skall också gälla den som för gärning som där avses

1. är skäligen misstänkt och har underrättats om misstanken enligt [23 kap. 18 §](#),
2. har meddelats strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot, eller
3. till följd av beslut enligt bestämmelser om åtalsunderlåtelse eller särskild åtalsprövning ej har åtalats.

Skall någon som avses i [andra](#) eller [tredje stycket](#) höras i en rättegång som inte avser åtal mot honom själv, gäller i fråga om kallelse till förhandling och påföljd för utevaro från förhandlingen samt i fråga om förhöret vad som sägs om tilltalade i [31 kap. 4 §](#), [37 kap. 1 §](#), [45 kap. 15 §](#) samt, med undantag för vad som sägs om häktning, [46 kap. 15 §](#). I fråga om rätt till ersättning för inställelse vid förhandling gäller [36 kap. 24](#) och [25 §§](#). Lag (2001:235).

2 § Åberopas till vittne ledamot av rätten, pröve han på sin domared, om han vet något, som kan tjäna till upplysning i målet. Finner han det, må han höras som vittne.

3 § Den som med part är eller varit gift eller är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller är syskon eller är i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, eller som på liknande sätt är parten närstående, vare ej skyldig att avlägga vittnesmål.

Står någon till parts ställföreträdare i sådant förhållande, som nu sagts, äge han ej på grund därav undandraga sig att vittna. Lag (1973:240).

4 § Är den som åberopas till vittne under femton år eller lider han av en psykisk störning, prövar rätten med hänsyn till omständigheterna, om han får höras som vittne. Lag (1991:1549).

5 § /Upphör att gälla U:2009-06-30/ Den som till följd av [2 kap. 1](#) eller [2 §](#), [3 kap. 1 §](#) eller [5 kap. 9](#) eller [10 §](#) sekretesslagen (1980:100) eller någon bestämmelse, till vilken det hänvisas i något av dessa lagrum, inte får lämna en uppgift får inte höras som vittne om uppgiften utan att den myndighet, i vars verksamhet uppgiften har inhämtats, har gett sitt tillstånd.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, familjerådgivare enligt socialtjänstlagen ([2001:453](#)) och deras biträden får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning anförtröts dem eller som de i samband därmed erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den, till vars förmån tystnadsplikten gäller, samtycker till det. Den som till följd av [9 kap. 4 § sekretesslagen](#) inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträden eller försvarare får höras som vittnen om vad som anförtröts dem för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

Utän hinder av vad som sägs i [andra](#) eller [tredje stycket](#) föreligger skyldighet att vittna för

1. andra än försvarare i mål angående brott som avses i [14 kap. 2 § femte](#) och [sjätte styckena](#) sekretesslagen (1980:100) och
2. den som har uppgiftsskyldighet enligt [14 kap. 1 §](#) socialtjänstlagen ([2001:453](#)) i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13 eller 14 § samma lag eller enligt lagen ([1990:52](#)) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Den som är präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han eller hon har erfarit under bikt eller enskild själavård.

Den som har tystnadsplikt enligt [3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen](#) eller 2 kap. 3 § [yttrandefrihetsgrundlagen](#) får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Om någon enligt vad som sägs i denna paragraf inte får höras som vittne om ett visst förhållande, får vittnesförhör inte heller äga rum med den som under tystnadsplikt biträtt med tolkning eller översättning. Lag (2006:859).

5 § /Träder i kraft I:2009-06-30/ Den som till följd av [15 kap. 1](#) eller [2 §](#), [16 kap. 1 §](#) eller [18 kap. 5](#), [6](#) eller [7 §](#) offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller någon bestämmelse, till vilken det hänvisas i något av dessa lagrum, inte får lämna en uppgift får inte höras som vittne om uppgiften utan att den myndighet, i vars verksamhet uppgiften har inhämtats, har gett sitt tillstånd.

Advokater, läkare, tandläkare, barnmorskor, sjuksköterskor, psykologer, psykoterapeuter, familjerådgivare enligt socialtjänstlagen ([2001:453](#)) och deras biträden får höras som vittnen om något som i denna deras yrkesutövning har anförtröts dem eller som de i samband därmed har erfarit, endast om det är medgivet i lag eller den, till vars förmån tystnadsplikten gäller, samtycker till det. Den som till följd av 24 kap. 8 § offentlighets- och [sekretesslagen](#) inte får lämna uppgifter som avses där får höras som vittne om dem endast om det är medgivet i lag eller den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträden eller försvarare får höras som vittnen om vad som anförtröts dem för uppdragets fullgörande endast om parten medger det.

Utan hinder av vad som sägs i [andra](#) eller [tredje stycket](#) föreligger skyldighet att vittna för

1. andra än försvarare i mål angående brott som avses i [10 kap. 21](#) och [23 §§](#) offentlighets- och sekretesslagen ([2009:400](#)) och
2. den som har uppgiftsskyldighet enligt [14 kap. 1 §](#) socialtjänstlagen ([2001:453](#)) i mål enligt 5 kap. 2 § eller 6 kap. 6, 13 eller 14 § samma lag eller enligt lagen ([1990:52](#)) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Den som är präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han eller hon har erfarit under bikt eller enskild själavård.

Den som har tystnadsplikt enligt [3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen](#) eller 2 kap. 3 § [yttrandefrihetsgrundlagen](#) får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Om någon enligt vad som sägs i denna paragraf inte får höras som vittne om ett visst förhållande, får vittnesförhör inte heller äga rum med den som under tystnadsplikt biträtt med tolkning eller översättning. Lag ([2009:401](#)).

6 § /Upphör att gälla U:2009-06-30/ Ett vittne får vägra att yttra sig om en omständighet, vars yppande skulle röja att vittnet eller någon vittnet närstående, som avses i [3 §](#), har förövat brottslig eller vanärande handling.

Ett vittne får även vägra att yttra sig om yrkeshemlighet. Han eller hon får också vägra att lämna uppgift om enskilda personliga förhållanden som omfattas av sekretess enligt [7 kap. 50 §](#) sekretesslagen ([1980:100](#)).

Vad som sägs i [andra stycket](#) gäller inte, om det finns synnerlig anledning att vittnet hörs om yrkeshemligheten eller uppgiften. Lag ([2006:513](#)).

6 § /Träder i kraft I:2009-06-30/ Ett vittne får vägra att yttra sig om en omständighet, vars yppande skulle röja att vittnet eller någon vittnet närstående, som avses i [3 §](#), har förövat brottslig eller vanärande handling.

Ett vittne får även vägra att yttra sig om yrkeshemlighet. Han eller hon får också vägra att lämna uppgift om en enskilda personliga förhållanden som omfattas av sekretess enligt [35 kap. 11 §](#) offentlighets- och sekretesslagen ([2009:400](#)).

Vad som sägs i [andra stycket](#) gäller inte, om det finns synnerlig anledning att vittnet hörs om yrkeshemligheten eller uppgiften. Lag ([2009:401](#)).

7 § Den som skall höras som vittne skall vid vite kallas att infinna sig vid förhandling inför rätten.

I kallelsen till vittnet skall lämnas behövliga uppgifter om parterna och målet samt i korthet anges vad förhöret gäller. Vittnet skall även erinras om sina rättigheter och skyldigheter enligt [20](#) och [23--25 §§](#). Lag ([1987:747](#)).

8 § Rätten må förelägga den som skall höras som vittne att, innan han infinner sig för avgivande av vittnesmål, uppliva sin kunskap om vad vittnesförhöret gäller genom att granska för vittnet tillgängliga räkenskapsböcker, anteckningar eller andra handlingar eller besiktiga plats eller föremål, om sådant kan ske utan avsevärd olägenhet för vittnet.

Om rätten enligt [3 kap. 3 § andra stycket 4](#) eller [5 tryckfrihetsförordningen](#) eller 2 kap. 3 § [andra stycket 4](#) eller [5 yttrandefrihetsgrundlagen](#) skall pröva om någon, som är skyldig att hemlighålla uppgift som avses där, ändå får höras som vittne därom, skall rätten först, om inte särskilda skäl föranleder annat, inhämta yttrande från det företag, hos vilket han har erhållit vetskap om uppgiften. Lag ([1991:1561](#)).

9 § Vittne må ej, med mindre särskilda skäl äro därtill, övervara förhandlingen i målet, innan förhöret med vittnet äger rum.

Äro i målet flera vittnen, skola de höras var för sig. Finnas vittnenas utsagor otydliga eller stridiga eller äro eljest särskilda skäl, att vittnena höras mot varandra, må det ske.

10 § Innan vittnesmål avläggs, skall rätten höra vittnet om hans fullständiga namn och, om det behövs, ålder, yrke och hemvist. Rätten skall också försöka klargöra om vittnet till part eller till saken står i något förhållande, som kan vara av vikt för bedömandet av tilltron till vittnets berättelse, eller om det annars finns omständigheter av betydelse i detta hänseende.

Står vittne till part i sådant förhållande, som avses i [3 §](#), skall vittnet erinras om att han icke är skyldig att avlägga vittnesmål.

Om det namn som vittnet uppger ingår i en kvalificerad skyddsidentitet enligt lagen ([2006:939](#)) om kvalificerade skyddsidentiteter, skall vittnet upplysa om detta. Lag (2006:940).

11 § Innan vittne avger sin berättelse, skall vittnet avlägga denna ed:

"Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag skall säga hela sanningen och intet förtiga, tillägga eller förändra." Lag (1975:1288)

12 § har upphört att gälla genom lag (1975:1288).

13 § Ed får inte avläggas av

1. den som är under femton år; eller
2. den som på grund av en psykisk störning befinns sakna erforderlig insikt om betydelsen av ed.

Ej heller må i brottmål ed avläggas av någon den tilltalade närstående, som avses i [3 §](#). Lag (1991:1549).

14 § Innan vittne höres, erinre rätten vittnet om hans sanningsplikt så ock, då ed avlagts, om vikten därav. När skäl äro därtill, skall vittnet tillika erinras om innehållet i [5](#) och [6 §§](#). Lag (1975:1288).

15 § Ed skall avläggas av varje vittne för sig.

Vittne, som ånyo höres i målet, må vittna å förut avlagd ed; vittnet skall av rätten erinras om att denna ed alltjämt är bindande för honom. Lag (1975:1288).

16 § Ett vittne skall lämna sin berättelse muntligen. Vittnet får dock med rätts medgivande använda sig av anteckningar till stöd för minnet.

Vid ett vittnesförhör får det som vittnet tidigare har berättat inför rätta eller inför åklagare eller polismyndighet läggas fram endast när vittnets berättelse vid förhöret avviker från vad han eller hon tidigare har berättat eller när vittnet vid förhöret förklarar att han eller hon inte kan eller inte vill yttra sig. Avser förhöret någon som tidigare har hörts inför rätta och har det förra förhöret dokumenterats genom en ljud- och bildupptagning, får dock förhöret inledas med en uppspelning av upptagningen. Har den tidigare bevisupptagningen skett i lägre rätt, skall förhöret i högre rätt inledas med en sådan uppspelning, om det inte är olämpligt. Lag (2005:683).

17 § Ett vittnesförhör skall inledas av den part som åberopat förhöret, om inte rätten bestämmer annat. Vid förhöret skall vittnet först beredas tillfälle att på egen hand eller, om det behövs, med stöd av frågor avge sin berättelse i ett sammanhang.

Motparten skall sedan få tillfälle att höra vittnet. Om motparten inte är närvarande eller om det av annan anledning behövs, bör rätten leda denna del av förhöret.

Därefter får rätten och parterna ställa ytterligare frågor till vittnet. Den part som åberopat förhöret bör först få tillfälle till detta.

Har ingen av parterna eller båda åberopat förhöret, skall detta inledas av rätten, om det inte är lämpligare att någon av parterna inleder förhöret.

Frågor, som genom sitt innehåll, sin form eller sättet för deras framställande inbjuder till visst svar, får inte ställas annat än om det vid förhör enligt [andra stycket](#) behövs för att undersöka i vad mån vittnets berättelse stämmer med det verkliga händelseförloppet. Rätten skall avvisa frågor, som uppenbart inte hör till saken eller som är förvirrande eller på annat sätt otillbörliga. Lag (1987:747).

18 § Rätten får besluta att en part eller en åhörare inte får vara närvarande vid ett vittnesförhör

1. om det finns anledning att anta att vittnet av rädsla eller annan orsak inte fritt berättar sanningen på grund av partens eller åhörarens närvaro, eller
2. om parten eller åhöraren hindrar vittnet i hans eller hennes berättelse genom att falla honom eller henne i talet eller på annat sätt.

När en vittnesberättelse enligt [första stycket](#) lämnas i en parts frånvaro, skall parten om möjligt få följa förhöret genom en ljudöverföring eller en ljud- och

bildöverföring. Om detta inte kan ske, skall vittnesberättelsen återges i behövlig omfattning när parten åter är närvarande. Parten skall beredas tillfälle att ställa frågor till vittnet. Lag (2005:683).

19 § Förhör med ett vittne får äga rum utom huvudförhandling,

1. om vittnet inte kan infinna sig vid huvudförhandlingen,
2. om en inställelse vid huvudförhandlingen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att förhöret hålls vid huvudförhandlingen, eller
3. om det kan antas att målet kommer att avgöras utan huvudförhandling. Lag (2005:683).

20 § Uteblir ett vittne som kallats enligt [7 §](#), skall rätten förelägga nytt vite, om målet utsätts till senare dag, eller förordna att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till den senare dagen. Lag (1987:747).

21 § Vägrar vittne utan giltigt skäl att avlägga ed eller att avgiva vittnesmål eller besvara fråga eller att iakttaga föreläggande enligt [8 §](#), förelägge rätten vittnet vid vite och, om vittnet ej låter sig rätta därav, vid äventyr av häkte att fullgöra sin skyldighet. Ej må av anledning, som nu sagts, någon hållas i häkte under längre tid än tre månader och i intet fall längre, än till dess rätten skilt målet från sig. Vittne, som insatts i häkte, skall senast var fjortonde dag inställas för rätten. Lag (1975:1288).

22 § Bestämmelserna i detta kapitel om vitesföreläggande och om häkte gäller inte vittne som avses i [13 § första stycket](#). Sådant vittne får dock hämtas till rätten.

Om den som åberopat ett vittne avstår från förhör med vittnet eller om frågan om vittnesförhör av annan orsak förfaller, får därefter inga tvångsmedel enligt [20](#) eller [21 §](#) användas mot vittnet. Lag (1987:747).

23 § Gör ett vittne sig skyldigt till sådan försummelse eller tredska som avses i [20](#) eller [21 §](#) och vållas rättegångskostnad därav för någon av parterna, skall rätten på yrkande av parten ålägga vittnet att i skälig omfattning ersätta kostnaden. Har även en part av rätten ålagts att ersätta motparten sådan kostnad och har parten utgett ersättningen, har han rätt att av vittnet få ut vad vittnet ålagts att utge.

Vad som nu sagts om vittnes skyldighet att ersätta en parts kostnad skall gälla även beträffande kostnad som orsakats för staten.

I [9 kap. 7 §](#) finns bestämmelser om kostnader när något vite inte har satts ut. Lag (2000:564).

24 § Ett vittne har rätt till ersättning enligt vad som sägs nedan.

Ersättning till ett vittne, som har åberopats av en enskild part skall betalas av parten. Om det är skäligt med hänsyn till partens ekonomiska förhållanden får dock rätten besluta att ersättningen skall betalas av allmänna medel. Har rätten självmant inkallat ett vittne och är saken sådan, att förlikning därom är tillåten, eller är fråga om ansvar för brott, som inte hör under allmänt åtal, skall ersättningen betalas av parterna en för båda och båda för en. I annat fall skall ersättningen betalas av allmänna medel.

Ersättning som skall betalas av en part, skall avse nödvändiga kostnader för resa, uppehälle och tidsspillan efter vad rätten prövar skäligt. Ersättning, som skall betalas av allmänna medel, fastställs av rätten enligt bestämmelser som regeringen meddelar. Lag (1996:1624).

25 § Den som kallats till vittne äge att i förskott erhålla ersättning för kostnader till resa och uppehälle. Förskott skall erläggas av den som enligt [24 §](#) har att utgiva ersättning till vittnet. Förskottets storlek bestäms av rätten.

Underlåter part, som är skyldig att utgiva förskott till vittne, att på begäran erlägga sådant förskott, må parten ej sedermera påkalla vittnets hörande, om uppskov med målet därigenom skulle vållas.

Närmare bestämmelser om förskott meddelas av regeringen. Lag (1974:573).

37 kap. Om förhör med part och med målsägande som inte för talan

1 § Vid förhör i bevissyfte med part eller med målsägande som inte för talan skall

[36 kap. 17 §](#) tillämpas. Om rätten inte beslutar annat, skall dock förhör med den som är tilltalad i brottmål inledas av rätten och ledningen av förhöret därefter övergå till åklagaren. Lag (1987:747).

2 § I tvistemål får förhör i bevis syfte med part äga rum under sanningsförsäkran. Förhöret bör därvid begränsas till sådana omständigheter som är av särskild betydelse i målet.

Innan förhör enligt [första stycket](#) hålls, skall parten avge denna försäkran:

"Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag skall säga hela sanningen och intet förtiga, tillägga eller förändra." Lag (1987:747).

3 § Vid förhör enligt detta kapitel skall i övrigt [36 kap. 9 § andra stycket](#), [10 § första](#) och [tredje styckena](#), [13 § första stycket](#), [16 §](#) samt [18](#) och [19 §§](#) tillämpas.

Vid förhör under sanningsförsäkran skall, förutom de lagrum som anges i [första stycket](#), [36 kap. 5](#) och [6 §§](#), [8 § andra stycket](#) samt [14](#) och [15 §§](#) tillämpas.

I brottmål skall, förutom de lagrum som anges i [första stycket](#), [36 kap. 24](#) och [25 §§](#) tillämpas i fråga om ersättning till målsägande, som kallats till förhör i anledning av åklagarens talan. Detta skall gälla även när någon annan part än en målsägande eller en tilltalad kallats till sådant förhör.

Vid tillämpning av de lagrum som anges i [första-tredje styckena](#) skall vad som sägs om vittne gälla part eller målsägande som inte för talan och vad som sägs om ed gälla sanningsförsäkran. Lag (2006:940).

4 § har upphävts genom lag (1987:747).

5 § har upphävts genom lag (1987:747).

38 Kap. Om skriftligt bevis

1 § Skriftlig handling, som åberopas till bevis, bör företes i huvudskrift. Sådan handling må företes i styrkt avskrift, om det finnes tillfyllest eller huvudskriften ej är att tillgå.

Innehåller handling även sådant, som innehavaren enligt [2 §](#) ej äger eller är skyldig att yppa eller som eljest ej bör uppenbaras, må han i stället för handlingen förete styrkt utdrag därav.

2 § Innehar någon skriftlig handling, som kan antagas äga betydelse som bevis, vare han skyldig att förete den; sådan skyldighet åligger dock ej i brottmål den misstänkte eller den som till honom står i sådant förhållande, som avses i [36 kap. 3 §](#).

Ej vare part eller honom närstående, som nu sagts, skyldig att förete skriftligt meddelande mellan parten och någon honom närstående eller mellan sådana närstående inbördes. Befattningshavare eller annan, som avses i [36 kap. 5 §](#), må ej förete skriftlig handling, om dess innehåll kan antagas vara sådant, att han ej må höras som vittne därom; innehaves handlingen av part, till förmån för vilken tystnadsplikten gäller, vare han ej skyldig att förete handlingen. Stadgandet i [36 kap. 6 §](#) om vittnes rätt att vägra att yttra sig äge motsvarande tillämpning i fråga om innehavare av skriftlig handling, om dess innehåll är sådant, som avses i nämnda lagrum.

Skyldighet att förete skriftlig handling gälla ej minnesanteckning eller annan sådan uppteckning, som är avsedd uteslutande för personligt bruk, med mindre synnerlig anledning förekommer, att den företes.

3 § Är innehavare av skriftlig handling på grund av rättsförhållande mellan honom och part eller eljest enligt lag skyldig att utgiva handlingen eller låta annan taga del därav, vare det gällande även i fråga om handlingens företeende i rättegång.

4 § Är någon skyldig att förete skriftlig handling som bevis, äge rätten förelägga honom att förete handlingen. Tillfälle att yttra sig skall lämnas den som föreläggandet skulle avse. För prövning av frågan må förhör hållas med honom enligt vad i [36](#) eller [37 kap.](#) är stadgat så ock annan bevisning förebringas.

5 § Föreläggande att förete skriftlig handling skall innehålla uppgift om var och huru handlingen skall tillhandahållas. Den som skall förete handlingen må genom vite tillhållas att fullgöra sin skyldighet. Rätten äge ock, om det finnes lämpligare,

förordna, att handlingen skall tillhandahållas genom kronofogdemyndighetens försorg. Lag (1981:828).

6 § Bevisupptagning genom skriftlig handling får äga rum utom huvudförhandling, 1. om handlingen inte kan visas upp vid huvudförhandlingen, 2. om ett uppvisande vid huvudförhandlingen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att bevisupptagningen sker vid huvudförhandlingen, eller 3. om det kan antas att målet kommer att avgöras utan huvudförhandling. Lag (2005:683).

7 § Har någon, som ej är part, efter anmodan av part eller rätten tillhandahållit skriftlig handling, äge han rätt till ersättning för kostnad och besvär efter vad rätten prövar skäligt.

Ersättning skall, om handlingens företeende påkallats av enskild part, utgivas av parten. I annat fall skall ersättningen utgå av allmänna medel.

8 § /Upphör att gälla U:2009-06-30/ Om allmän handling kan antagas äga betydelse som bevis, äge rätten förordna att handlingen skall tillhandahållas.

[Första stycket](#) gäller ej

1. handling som innehåller uppgift, för vilken gäller sekretess till följd av [2 kap. 1](#) eller [2 §](#) eller [3 kap. 1 §](#) sekretesslagen (1980:100) eller bestämelse, till vilken hänvisas i något av dessa lagrum, med mindre den myndighet som har att pröva fråga om utlämnande av handlingar givit sitt tillstånd därtill;
2. handling vars innehåll är sådant, att någon, som haft befattning med handlingen, enligt [36 kap. 5 § andra, tredje, fjärde](#) eller [sjätte stycket](#) ej må höras därom;
3. handling genom vars företeende yrkeshemlighet skulle uppenbaras, med mindre synnerlig anledning förekommer. Lag (1980:101).

8 § /Träder i kraft I:2009-06-30/ Om en allmän handling kan antas ha betydelse som bevis, får rätten besluta att handlingen ska tillhandahållas.

[Första stycket](#) gäller inte

1. handling som innehåller uppgift, för vilken gäller sekretess till följd av [15 kap. 1](#) eller [2 §](#) eller [16 kap. 1 §](#) offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller bestämelse, till vilken hänvisas i något av dessa lagrum, om inte den myndighet som har att pröva fråga om utlämnande av handlingar har gett sitt tillstånd,
2. handling vars innehåll är sådant, att någon, som haft befattning med handlingen, enligt [36 kap. 5 § andra, tredje, fjärde](#) eller [sjätte stycket](#) inte får höras därom, eller
3. handling genom vars företeende yrkeshemlighet skulle uppenbaras, med mindre synnerlig anledning förekommer. Lag (2009:401).

9 § Har bestämmelser som avviker från vad som föreskrivs i [1-8 §§](#) meddelats om skyldighet att förete skriftlig handling, skall de gälla. Lag (1980:101).

39 Kap. Om syn

1 § För skärskådan av fastighet eller av föremål, som ej lämpligen kan flyttas till rätten, eller av plats, där viss händelse timat, må rätten hålla syn å stället.

Vid syn må yrkeshemlighet ej röjas, med mindre synnerlig anledning förekommer därtill.

2 § Syn får äga rum utom huvudförhandling,

1. om syn inte kan hållas vid huvudförhandlingen,
2. om syn vid huvudförhandlingen skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att den hålls vid huvudförhandlingen, eller
3. om det kan antas att målet kommer att avgöras utan huvudförhandling. Lag (2005:683).

3 § Har upphävts genom lag (1987:747).

4 § Kostnaden för syn skall, utom i fall som avses i [41 kap.](#), gäldas av statsverket. Lag (1969:244).

5 § Innehar någon föremål, som lämpligen kan flyttas till rätten och som kan antagas äga betydelse som bevis, vare han skyldig att tillhandahålla det för syn; sådan skyldighet åligger dock ej i brottmål den misstänkte eller den som till honom står i sådant förhållande, som avses i [36 kap. 3 §](#). Stadgandet i [36 kap. 6 §](#) om vittnes rätt att vägra att yttra sig äge motsvarande tillämpning i fråga om rätt för part eller annan att vägra att tillhandahålla föremål för syn. Om skyldighet att förete skriftlig handling för syn gälla vad i [38 kap. 2 §](#) är stadgat.

Vad i [38 kap. 3-9 §§](#) är stadgat äge motsvarande tillämpning beträffande föremål eller skriftlig handling, som skall tillhandahållas för syn. Lag (1980:101).

40 Kap. Om sakkunnig

1 § Finnes för prövning av fråga, vars bedömande kräver särskild fackkunskap, nödigt att anlita sakkunnig, äge rätten över frågan inhämta yttrande av myndighet eller tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande i ämnet, eller ock uppdraga åt en eller flera för redbarhet och för skicklighet i ämnet kända personer att avgiva yttrande.

2 § Ej må den vara sakkunnig, som till saken eller till någondera parten står i sådant förhållande, att hans tillförlitlighet därigenom kan anses förringad.

3 § Innan sakkunnig utses, bör tillfälle lämnas parterna att yttra sig i frågan. Ena sig parterna om sakkunnig, skall denne anlitas, om han finnes lämplig och hinder ej möter därför; rätten äge dock jämte honom utse annan.

4 § Den som icke å tjänstens vägnar är skyldig att biträda som sakkunnig eller är satt att tillhandagå med yttrande vare ej utan eget åtagande pliktig att utföra sakkunniguppdrag. Har någon åtagit sig sådant uppdrag, må han ej utan giltig ursäkt undandraga sig dess fullgörande. Sakkunnig vare dock ej skyldig att yppa yrkeshemlighet, med mindre synnerlig anledning förekommer, att han yttrar sig därom.

5 § Finnes för vinnande av upplysning rörande omständighet, som är av betydelse för den sakkunniges uppgift, före huvudförhandlingen part eller annan böra höras eller annan utredning böra förebringas inför rätten, må rätten förordna därom. Om upptagande av bevis gälla i tillämpliga delar vad om bevisupptagning utom huvudförhandling är stadgat.

Erfordras besiktning av fastighet eller av föremål, som ej lämpligen kan flyttas, eller av plats, där viss händelse timat, må rätten förordna, att den sakkunnige skall företaga besiktning å stället. Vid besiktning må yrkeshemlighet ej röjas, med mindre rätten finner synnerlig anledning förekomma därtill.

Rätten äge förordna, att föremål, som innehavaren enligt [39 kap. 5 §](#) är skyldig att förete vid rätten, skall för granskning tillhandahållas den sakkunnige.

6 § Finnes lämpligt, att parterna äro närvarande vid besiktning, som verkställes av sakkunnig, må rätten föreskriva, att de skola genom den sakkunniges försorg kallas till förrättningen. Har part kallats, må hans utevaro ej utgöra hinder för förrättningens företagande.

Över förrättningen skall föras protokoll, vari antecknas, vilka vid förrättningen närvarit och vad därvid förekommit.

7 § Om utlåtande av myndighet, tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande, gälla vad därom är stadgat eller eljest är vedertaget.

Annan sakkunnig skall, om ej rätten förordnar annat, avgiva skriftligt utlåtande. Rätten skall förelägga honom viss tid, inom vilken utlåtandet skall avgivas.

Utlåtande skall angiva de skäl och omständigheter, på vilka det däri givna omdömet är grundat.

Sedan utlåtande inkommit till rätten, skall det hållas tillgängligt för parterna.

8 § Sakkunnig, som utlåtit sig skriftligen, skall ock höras muntligen, om part yrkar det och hans hörande ej uppenbart saknar betydelse eller om rätten eljest finner det erforderligt. Har utlåtande avgivits av ämbetsverk, akademi eller annat offentligt samfund, må den eller de som deltagit i utlåtandets avgivande, ej höras muntligen, med mindre det prövas oundgängligen nödvändigt; om flera deltagit i utlåtandets avgivande, må endast en företrädare för varje mening inkallas.

9 § Sakkunnig, som höres muntligen, skall, innan han avgiver sin utsaga, avlägga denna ed:

"Jag N.N. lovar och försäkrar på heder och samvete, att jag efter bästa förstånd skall fullgöra det sakkunniguppdrag, som lämnats mig."

Har den sakkunnige, då han höres, redan avgivit utlåtande, skall eden därefter jämkas.

Sedan den sakkunnige avlagt ed, erinre rätten honom om edens vikt. Lag (1975:1288).

10 § Då sakkunnig höres muntligen, företages förhöret av rätten. Med rättens tillstånd må dock sakkunnig höras av parterna. Rätten och parterna äge ställa frågor till den sakkunnige.

Rätten skall avvisa frågor, som uppenbart ej höra till saken eller som äro förvirrande eller eljest otillbörliga.

Har den sakkunnige avgivit skriftligt utlåtande, må, om rätten finner det lämpligt, utlåtandet helt eller delvis uppläsas.

11 § Vad som sägs i [36 kap. 9 § andra stycket](#) samt [15](#), [18](#) och [19 §§](#) om vittne skall tillämpas också i fråga om sakkunnig. Lag (1987:747).

12 § Underlåter den som åtagit sig att vara sakkunnig utan giltig ursäkt att inom förelagd tid inkomma med skriftligt utlåtande, må rätten förelägga honom vid vite att avgiva utlåtande.

13 § har upphävts genom lag (1987:747).

14 § Vägrar sakkunnig utan giltigt skäl att avlägga ed eller att avgiva utsaga eller besvara fråga, förelägge rätten honom vid vite att fullgöra sin skyldighet. Lag (1975:1288).

15 § har upphävts genom lag (1987:747).

16 § Gör en sakkunnig sig skyldig till sådan försummelse eller tredska som avses i [12](#) eller [14 §](#) eller uteblir en sakkunnig, som kallats till förhör, och vållas rättegångskostnad därav för någon av parterna, skall rätten på yrkande av parten ålägga den sakkunnige att i skälig omfattning ersätta kostnaden. Har även en part av rätten ålagts att ersätta motparten sådan kostnad och har parten utgett ersättningen, har han rätt att av den sakkunnige få ut vad denne ålagts att utge.

Vad som nu sagts om sakkunnigs skyldighet att ersätta parts kostnad skall gälla även beträffande kostnad som orsakats för staten.

I [9 kap. 7 §](#) finns bestämmelser om kostnader när något vite inte har satts ut. Lag (2000:564).

17 § Har utlåtande avgivits av myndighet, tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande, skall ersättning utgå allenast i den mån särskild föreskrift därom är meddelad. Annan sakkunnig äge rätt till ersättning för kostnad, som han haft för uppdragets fullgörande, samt för arbete och tidsspillan efter vad rätten prövar skäligt.

Ersättningen skall, om saken är sådan, att förlikning därom är tillåten, eller fråga är om ansvar för brott, som ej hör under allmänt åtal, utgivas av parterna en för båda och båda för en eller, om sakkunnigs anlitande påkallats blott av ena parten, av den parten ensam. I annat fall skall ersättningen utgå av allmänna medel.

18 § Sakkunnig vare berättigad till förskott å sin ersättning efter vad rätten prövar skäligt. Förskott skall erläggas av den som enligt [17 §](#) har att utgiva ersättning till den sakkunnige.

Närmare bestämmelser om förskott meddelas av regeringen. Lag (1974:573).

19 § Vill part som sakkunnig åberopa någon, som icke nämnts av rätten, gälla om sådan sakkunnig i tillämpliga delar vad i [7](#) och [8 §§](#) är stadgat.

Höres den sakkunnige muntligen, skall i övrigt tillämpas vad om vittne är föreskrivet; dock må, om rätten finner det lämpligt, skriftligt utlåtande helt eller delvis uppläsas.

20 § Är i lag eller författning föreskrift meddelad om sakkunnigs hörande i visst fall, vare den gällande.

41 Kap. Om bevisning till framtida säkerhet

1 § Är fara, att bevis rörande omständighet, som är av betydelse för någons rätt, framdeles skall gå förlorat eller endast med svårighet skall kunna föras, och är ej rättegång därom, må till framtida säkerhet bevis genom vittne, sakkunnig eller syn eller skriftligt bevis upptagas vid underrätt. Ej må dock enligt detta kapitel bevis upptagas i syfte att vinna utredning om brott.

2 § Vill någon, att bevis upptages till framtida säkerhet, skall han göra ansökan därom hos rätten.

I ansökan skall uppgivas den omständighet, som sökanden vill styrka med beviset, bevisets beskaffenhet och de skäl, som sökanden åberopar till stöd för dess upptagande, samt, om det kan ske, den, vilkens rätt eljest kan bero därav.

3 § Om bevisning till framtida säkerhet äge vad om bevisupptagning i rättegång utom huvudförhandling är stadgat motsvarande tillämpning; kan, utom sökandens, annans rätt bero av bevisets upptagande, erfordras dock ej kallelse å honom, med mindre särskilda skäl äro därtill. Ej vare någon skyldig att inställa sig som vittne eller sakkunnig vid annan underrätt än den, under vilken han har sitt hemvist.

4 § Kostnaden för upptagande av bevis till framtida säkerhet skall gäldas av sökanden.

Har den, vilkens rätt eljest kan bero av bevisupptagningen, efter kallelse närvarit vid denna, äge han av sökanden erhålla ersättning för nödiga kostnader till resa och uppehälle samt för tidsspillan efter vad rätten prövar skäligt.

FJÄRDE AVDELNINGEN

Om rättegången i underrätt
I. Om rättegången i tvistemål

42 kap. Om stämning och förberedelse och om avgörande av mål utan huvudförhandling

1 § Den som vill inleda en rättegång mot någon skall hos rätten skriftligen ansöka om stämning. Lag (1987:747).

2 § En ansökan om stämning skall innehålla

1. ett bestämt yrkande,
2. en utförlig redogörelse för de omständigheter som åberopas till grund för yrkandet,
3. uppgift om de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis samt
4. uppgift om sådana omständigheter som gör rätten behörig, om inte behörigheten framgår av vad som anförs i övrigt.

Har käranden några önskemål om hur målet skall handläggas, bör han ange dessa i ansökningen.

Ansökningen skall vara egenhändigt undertecknad av käranden eller hans ombud.

De skriftliga bevis som åberopas bör ges in tillsammans med ansökningen. Lag (1987:747).

3 § Om stämningsansökningen inte uppfyller föreskrifterna i [2 §](#) eller i övrigt är ofullständig, skall rätten förelägga käranden att avhjälpa bristen. Detsamma gäller om föreskriven ansökningsavgift inte har betalats. Lag (1987:448).

4 § Följer käranden inte ett föreläggande enligt [3 §](#), skall ansökningen avvisas, om den är så ofullständig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till

grund för en rättegång eller om underlåtenheten avser betalning av ansökningsavgiften.

Ansökningen skall också avvisas, om det är uppenbart att målet på grund av rättegångshinder inte kan tas upp till prövning. Lag (1987:448).

5 § Avvisas ej ansökningen, skall rätten utfärda stämning på svaranden att svara på käromålet. Om kärandens framställning inte innefattar laga skäl för käromålet eller om det annars är uppenbart att detta är ogrundat, får rätten dock genast meddela dom i målet utan att stämning utfärdas.

Utfärdas stämning, skall denna delges svaranden tillsammans med stämningsansökningen och därvid fogade handlingar. Lag (1984:131).

6 § Utfärdas stämning, skall förberedelse i målet äga rum.

Förberedelsen har till syfte att klarlägga

1. parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter som parterna åberopar till grund för sin talan,
2. i vad mån parterna är oense om åberopade sakförhållanden,
3. vilka bevis som skall läggas fram och vad som skall styrkas med varje bevis,
4. om ytterligare utredning eller andra åtgärder behövs före målets avgörande och
5. om det finns förutsättningar för förlikning eller annan samförståndslösning.

Rätten skall driva förberedelsen med inriktning på ett snabbt avgörande av målet. Så snart det lämpligen kan ske bör rätten höra parterna angående målets handläggning.

Rätten skall upprätta en tidsplan för målets handläggning, om det inte på grund av målets beskaffenhet eller av något annat särskilt skäl är obehövligt. Parterna skall fortlöpande kontrollera att tidsplanen kan hållas såvitt gäller dem och deras bevisning. Om en part bedömer att tidsplanen inte kan hållas, skall detta genast anmälas till rätten. Om rätten bedömer att tidsplanen inte kan hållas, skall parterna underrättas om detta. Lag (2006:465).

7 § Vid förberedelsen skall svaranden genast avge svaromål. I detta skall anges

1. de invändningar om rättegångshinder som svaranden vill göra,
2. i vad mån kärandens yrkande medges eller bestrids,
3. om kärandens yrkande bestrids, grunden för detta med yttrande rörande de omständigheter, som käranden grundar sin talan på, och med angivande av de omständigheter som svaranden vill anföra samt
4. uppgift om de bevis som svaranden åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis.

De skriftliga bevis som åberopas bör ges in samtidigt som svaromålet avges. Lag (1987:747).

8 § Under förberedelsen skall parterna var för sig ange de ytterligare omständigheter som de vill anföra samt yttra sig över vad motparten anfört. De skall också, i den mån det inte skett tidigare, uppge de bevis som de vill åberopa och vad de vill styrka med varje bevis. Skriftliga bevis som inte redan företetts skall genast framläggas. Parterna är skyldiga att på framställning av motparten uppge, vilka andra skriftliga bevis de innehar.

Rätten skall, allt efter målets beskaffenhet, vid förberedelsen verka för att tvistefrågorna blir klarlagda och att parterna anger allt som de vill åberopa i målet. Rätten skall genom frågor och påpekanden försöka avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i parternas framställningar.

Rätten får bestämma att olika frågor eller delar av målet skall behandlas var för sig vid förberedelsen. Lag (1987:747).

8 a § har upphävts genom lag (1987:747).

9 § Förberedelsen sker vid sammanträde eller genom skriftväxling eller annan handläggning. Om det är lämpligt, får olika former av förberedelse förenas.

Svaromål enligt [7 §](#) skall avges skriftligen, om det inte med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare att svaromålet avges vid ett sammanträde.

När ett skriftligt svaromål har kommit in till rätten, skall sammanträde hållas så snart som möjligt, om det inte med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare med fortsatt skriftväxling.

Om sammanträde hålls, skall förberedelsen om möjligt avslutas vid detta. Om så inte kan ske, skall förberedelsen fortsätta genom skriftväxling eller vid ett nytt sammanträde. Lag (1987:747).

10 § Har upphävts genom lag (2005:683).

11 § I mål där förlikning om saken är tillåten får svaranden föreläggas att skriftligen avge svaromål enligt [7 §](#) vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom. I föreläggandet skall anges vad svaranden enligt [44 kap. 7 a](#) eller [7 b §](#) skall iakttä för att tredskodom inte skall kunna meddelas mot honom. I föreläggandet skall anges när tredskodom kan komma att meddelas.

I mål där förlikning om saken är tillåten får käranden, om han underlåter att medverka i målet, föreläggas att senast en viss dag ange om han vidhåller sin talan vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas mot honom. I föreläggandet skall anges när tredskodom kan komma att meddelas. Lag (2000:172).

12 § I mål där förlikning om saken är tillåten skall parterna föreläggas att inställa sig till ett sammanträde vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas. Parter som skall infinna sig personligen skall också föreläggas vite. Parter som skall höras i bevissyfte skall dessutom föreläggas att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd att tredskodom annars kan komma att meddelas. Avser sammanträdet en fråga om rättegångshinder, tillämpas i stället [andra stycket](#).

I mål där förlikning om saken inte är tillåten, skall käranden föreläggas att inställa sig till ett sammanträde vid påföljd att käromålet annars förfaller. En kärande som skall infinna sig personligen skall också föreläggas vite. En kärande som skall höras i bevissyfte skall dessutom föreläggas att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd att käromålet annars förfaller. Svaranden skall föreläggas vite.

Om det behövs, skall det i kallelsen anges vad som skall behandlas vid sammanträdet. Lag (2005:683).

13 § Vid sammanträde får parterna ge in eller läsa upp skriftliga inlagor eller andra skriftliga anföranden endast om rätten finner att det skulle underlätta förståelsen av ett anförande eller i övrigt vara till fördel för handläggningen. Lag (1987:747).

14 § Om det är till fördel för utredningen i målet, bör rätten före sammanträde eller fortsatt skriftväxling tillstå parterna en förteckning över de frågor som bör tas upp under den fortsatta handläggningen.

Parterna skall före ett sammanträde sätta sig in i saken på sådant sätt att något ytterligare sammanträde för förberedelse om möjligt inte behövs. Lag (1987:747).

15 § Är saken sådan att förlikning därom är tillåten, får en part föreläggas att slutligt bestämma sin talan och uppge de bevis han åberopar, om det är påkallat med hänsyn till hur parten utfört sin talan tidigare under målets handläggning. Efter det att tiden för sådant yttrande har gått ut, får parten inte åberopa någon ny omständighet eller något nytt bevis, om han inte gör sannolikt att han har haft giltig ursäkt för sin underlåtenhet att åberopa omständigheten eller beviset tidigare. Lag (1987:747).

15 a § I mål där förlikning om saken är tillåten får tingsrätten meddela parterna att förberedelsen vid en viss senare tidpunkt skall anses vara avslutad. I sådant fall får efter den tidpunkten en part åberopa en ny omständighet eller ett nytt bevis endast om

1. parten gör sannolikt att han har haft en giltig ursäkt att inte åberopa omständigheten eller beviset tidigare eller
2. målets prövning inte fördröjs i någon väsentlig mån, om åberopandet tillåts.

I meddelandet skall parterna upplysas om den verkan som meddelandet har. Lag (2000:172).

16 § Om det är till fördel för handläggningen av målet, skall rätten göra en skriftlig sammanställning av parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter som dessa grundas på. Rätten får förelägga parterna att lämna

underlag för sammanställningen. Parterna skall innan förberedelsen avslutas beredas tillfälle att yttra sig över sammanställningen. Lag (2005:683).

17 § Rätten skall, om det är lämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter, verka för att parterna förliks eller på annat sätt uppnår en samförståndslösning.

Om det i ett mål där förlikning om saken är tillåten med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare att särskild medling äger rum, kan rätten förelägga parterna att inställa sig till ett förlikningssammanträde inför medlare som förordnas av rätten. Lag (2006:459).

17 a § I [56 kap. 13--15 §§](#) finns bestämmelser om att tingsrätten får hänskjuta en fråga till prövning av Högsta domstolen. Lag (1994:1034).

18 § Ett mål avgörs efter huvudförhandling. Utan sådan förhandling får rätten dock

1. avgöra ett mål på annat sätt än genom dom,
2. meddela tredsdom,
3. meddela dom i anledning av talan som medgivits eller eftergivits,
4. stadfästa förlikning och
5. även i annat fall meddela dom, om huvudförhandling inte behövs med hänsyn till utredningen i målet och inte heller begärs av någon av parterna.

Innan ett mål avgörs med stöd av [första stycket 5](#), skall parterna, om de inte kan anses redan ha slutfört sin talan, beredas tillfälle till detta.

Innan ett mål avgörs genom tredsdom enligt [44 kap. 7 a](#) eller [7 b §](#), gäller vad som sägs i [andra stycket](#) i fråga om kändanden.

Innan ett mål avgörs genom tredsdom enligt [44 kap. 7 c §](#), gäller vad som sägs i [andra stycket](#) i fråga om svaranden. Lag (2000:172).

19 § Erfordras, för att bevisningen skall vara på en gång tillgänglig vid huvudförhandlingen, att yttrande inhämtas av sakkunnig, skriftligt bevis företes, föremål tillhandahålls för syn eller besiktning eller annan förberedande åtgärd vidtages, skall beslut därom meddelas under förberedelsen.

Skall bevis upptagas utom huvudförhandlingen, bör ock förordnande därom meddelas under förberedelsen.

Vill part, att åtgärd, som nu sagts, vidtages, skall han, så snart ske kan, göra framställning därom hos rätten.

20 § Huvudförhandling för handläggning av rättegångsfråga eller del av saken, som kan avgöras särskilt, får hållas även om förberedelsen av målet i övrigt inte har avslutats.

Huvudförhandlingen får med parternas samtycke hållas i förenklad form, om det är möjligt med hänsyn till reglerna i [43 kap. 2 §](#). Sådan huvudförhandling kan äga rum i omedelbart samband med förberedelsen eller, under förutsättning att samma domare sitter i rätten, inom femton dagar från den dag då den muntliga förberedelsen avslutades. Oavsett parternas samtycke får huvudförhandling i förenklad form hållas i omedelbart samband med förberedelsen, om saken är uppenbar.

Vid huvudförhandling i förenklad form skall vad som ägt rum under det sammanträde då den muntliga förberedelsen avslutades anses ha ägt rum även vid huvudförhandlingen utan att det behöver upprepas vid denna. Lag (2005:683).

21 § I fråga om kallelse till huvudförhandling gäller [12 §](#). Lag (1987:747).

22 § Vill part vid huvudförhandlingen åberopa bevis, som han icke uppgivit under förberedelsen, skall han omedelbart giva rätten och motparten underrättelse om beviset och vad han vill styrka därmed.

43 Kap. Om huvudförhandling

1 § Då målet uppropas, skall rätten inhämta upplysning, huruvida hinder möter för målets företagande till slutlig handläggning.

2 § Huvudförhandlingen skall inställas och utsättas till annan dag:

1. om part, som finnes böra närvara personligen, inställt sig allenast genom ombud;
2. om vittne eller sakkunnig, som finnes böra höras, icke är tillstådes;
3. om part vill anföra nytt viktigt skäl eller åberopa nytt bevis och motparten finnes vara i behov av anstånd för att bemöta vad parten vill andraga; eller
4. om hinder eljest möter för målets företagande till slutlig handläggning.

Kan det antagas, att hindret kommer att undanröjas före handläggningens slut, må huvudförhandling hållas.

3 § Om det finns sådant hinder mot huvudförhandling som avses i [2 §](#), får förhandlingen ändå påbörjas, om det kan antas att hindret kommer att undanröjas utan att ny huvudförhandling behöver hållas enligt [11 § tredje stycket](#) och en uppdelning av förhandlingen inte är olämplig med hänsyn till målets beskaffenhet.

Inställs huvudförhandlingen, får rätten ändå ta upp muntlig bevisning, om det är tillåtet enligt reglerna om förhör utom huvudförhandling och den som skall höras finns tillgänglig.

Om det är av synnerlig vikt för utredningen, får även annan handläggning äga rum i anslutning till bevisupptagning enligt [andra stycket](#).

Om bevisning upptas med stöd av [andra](#) eller [tredje stycket](#), gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs om bevis som upptas utom huvudförhandlingen. Lag (2000:172).

4 § Rätten skall se till att ordning och reda iakttas vid handläggningen. Rätten kan bestämma att olika frågor eller delar av målet skall behandlas var för sig eller att i övrigt avvikelser skall göras från den ordning som föreskrivs i [7--9 §§](#).

Rätten skall också se till att målet blir utrett efter vad dess beskaffenhet kräver och att inget onödigt dras in i målet. Genom frågor och påpekanden skall rätten försöka avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i de uttalanden som görs. Lag (1987:747).

5 § Förhandlingen skall vara muntlig. Parterna får ge in eller läsa upp skriftliga inlagor eller andra skriftliga anföranden endast om rätten finner att det skulle underlätta förståelsen av ett anförande eller i övrigt vara till fördel för handläggningen.

Det som en part har anfört under förberedelsen får dock läsas upp, om de uppgifter som parten lämnar vid förhandlingen avviker från de uppgifter som parten lämnat under förberedelsen eller parten låter bli att yttra sig eller det finns något annat särskilt skäl. Lag (2005:683).

6 § Part skall sanningsenligt redogöra för de omständigheter han åberopar i målet och uttala sig om de av motparten anförda omständigheterna samt besvara framställda frågor.

Lämnar part uppgift, som strider mot vad han tidigare anfört, eller förekommer eljest motsägelse i parts uppgifter, skall han uppmanas att förklara sig däröver.

7 § Vid huvudförhandlingen skall rätten inledningsvis, om det är lämpligt, kort redogöra för tvisteläget och för vad som skall behandlas vid förhandlingen.

Därefter skall käranden framställa sitt yrkande. Svaranden skall ange om yrkandet medges eller bestrids. Vardera parten skall sedan utveckla sin talan och yttra sig över det som motparten har anfört.

Om huvudförhandlingen hålls trots att ena parten har uteblivit, skall rätten i den mån det behövs se till att det som parten tidigare har anfört läggs fram ur handlingarna.

Framställningar enligt [andra](#) och [tredje styckena](#) får ske genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt. Lag (2005:683).

8 § Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen läggas fram.

Skall en part höras i bevissyfte, bör förhöret äga rum innan vittnesbevisning tas upp om den omständighet som förhöret gäller.

Bevisningen får läggas fram genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt. Lag (2005:683).

9 § Sedan bevisningen har lagts fram får parterna hålla slutanförenden. Lag (2005:683).

10 § Om en part under huvudförhandlingen ändrar eller gör tillägg till tidigare lämnade uppgifter eller om han åberopar omständigheter eller bevis som han inte uppgett före förhandlingens början, får det nya materialet lämnas utan avseende, om det kan antas att parten genom detta förfarande försöker förhala rättegången eller överrumpla motparten eller att parten annars handlar i otillbörligt syfte eller av grov vårdslöshet. Lag (1987:747).

11 § Huvudförhandlingen skall genomföras utan onödiga uppehåll och så långt möjligt i ett sammanhang.

Om huvudförhandlingen inte kräver mer än tre dagar, skall den genomföras inom loppet av en vecka. I andra fall skall förhandlingen pågå minst tre dagar per vecka.

Om det finns särskilda skäl med hänsyn till målets omfattning, huvudförhandlingens längd eller andra särskilda omständigheter, får uppehåll göras i större omfattning än vad som följer av [andra stycket](#). Ny huvudförhandling skall hållas, om uppehåll i förhandlingen gjorts i sådan omfattning att syftet med en sammanhållen huvudförhandling väsentligen gått förlorat.

I fråga om föreläggande i kallelse till en senare förhandling gäller vad som sägs i [42 kap. 12 §](#). Om ett mål sätts ut till fortsatt huvudförhandling, får i stället för föreläggande enligt [12 § första stycket](#) en part föreläggas att inställa sig vid påföljd att annars tredsdom kan komma att meddelas mot honom eller målet avgöras utan hinder av hans utevaror. Lag (2000:172).

12 § Då mål utsätts till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten, för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna, att förberedelse skall ånyo äga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom.

13 § Vid fortsatt huvudförhandling skall handläggningen fortsätta där den slutade vid den tidigare förhandlingen.

Vid en ny huvudförhandling skall målet företas till fullständig handläggning. Bevis, som har tagits upp vid tidigare handläggning, skall tas upp på nytt, om rätten finner att det är av betydelse i målet och det inte finns något hinder mot att ta upp beviset. I mål där förlikning om saken är tillåten får dock förnyad bevisupptagning ske endast om någon av parterna begär det. Om ett bevis inte tas upp på nytt, skall det läggas fram på lämpligt sätt. Lag (2005:683).

14 § Om rätten sedan huvudförhandlingen avslutats finner att det är nödvändigt att komplettera utredningen innan målet avgörs, får fortsatt eller ny huvudförhandling hållas enligt reglerna i detta kapitel. Är kompletteringen av enkel beskaffenhet, får rätten dock efter samråd med parterna i stället besluta att utredningen skall inhämtas på annat lämpligt sätt. Lag (1987:747).

44 kap. Om parts utevaror m. m.

1 § Uteblir båda parterna från ett sammanträde under förberedelsen, skall målet avskrivas. Lag (2005:683).

2 § Uteblir, i mål där förlikning om saken är tillåten, ena parten från ett sammanträde under förberedelsen och har den uteblivne förelagts att inställa sig vid påföljd att tredsdom annars kan komma att meddelas, skall sådan dom meddelas mot honom eller henne, om motparten yrkar det. Yrkas inte tredsdom, skall målet avskrivas.

Är det svaranden som uteblir, får dock på yrkande av käranden målet sättas ut till ett nytt sammanträde. Inställer sig svaranden inte heller till detta sammanträde, gäller [första stycket](#).

[Första](#) och [andra styckena](#) tillämpas också när en part, som har förelagts att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd av tredsdom, inte följer föreläggandet.

Avser sammanträdet en fråga om rättegångshinder, tillämpas [3 §](#) i stället för första-tredje styckena. Lag (2005:683).

3 § Uteblir, i mål där förlikning om saken inte är tillåten, käranden från ett sammanträde under förberedelsen och har han eller hon förelagts att inställa sig vid påföljd att käromålet annars förfaller, skall målet avskrivas.

[Första stycket](#) tillämpas också när en kändare, som har förelagts att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd att käromålet annars förfaller, inte följer föreläggandet.

Uteblir svaranden och har vite förelagts, får rätten i stället för att förelägga nytt vite besluta att svaranden skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag. Lag (2005:683).

4 § Om en part uteblir eller underlåter att infinna sig personligen vid en huvudförhandling, tillämpas [1-3 §§](#).

Har en part förelagts att inställa sig eller infinna sig personligen vid påföljd att tredsdom annars kan komma att meddelas eller att målet kan avgöras även om parten uteblir, och meddelas inte tredsdom, får rätten på yrkande av den part som har inställt sig ändå genomföra huvudförhandlingen. Framställs inte något sådant yrkande, skall målet avskrivas. Lag (2005:683).

5 § Kommer part tillstådes genom ombud, då föreläggande meddelats honom vid vite att infinna sig personligen, och är saken sådan, att förlikning därom ej är tillåten, äge rätten i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

6 § Har vite förelagts part eller skall part hämtas till rätten och finnes hämtning ej kunna ske, må dock förberedelsen avslutas eller målet avgöras utan hinder av att parten kommit tillstådes allenast genom ombud eller uteblivit.

7 § Uteblir en part från ett sammanträde där en rättegångsfråga skall prövas, får frågan ändå prövas, om handläggningen av målet skall fortsätta. Lag (2005:683).

7 a § Underlåter svaranden att följa ett föreläggande att skriftligen avge svaromål vid påföljd att tredsdom annars kan komma att meddelas mot honom, får sådan dom meddelas, om inte kändaren har motsatt sig det.

Svaranden skall anses ha följt ett föreläggande att avge svaromål, om han klaggjort sin inställning till kändarens yrkande och angett skäl som kan vara av betydelse vid prövning av saken. Lag (1987:747).

7 b § Har kändaren grundat sitt yrkande på ett skriftligt fordringsbevis eller på en skriftlig utfästelse som rör annan fullgörelse än betalning, får tredsdom meddelas även om svaranden efter föreläggande att skriftligen avge svaromål vid påföljd av tredsdom uppfyllt vad som sägs i [7 a § andra stycket](#) men inte förmått visa sannolika skäl för sin inställning.

Tredsdom enligt [första stycket](#) får inte meddelas

1. om kändarens yrkande grundas på ett ömsesidigt förpliktande avtal och svaranden gör invändning om vederlaget,
2. om tredsdom har meddelats tidigare i saken, eller
3. om kändaren motsätter sig det. Lag (1996:1024).

7 c § Om kändaren inte följer ett föreläggande enligt [42 kap. 11 § andra stycket](#) att ange om han vidhåller sin talan, får tredsdom meddelas mot honom. Lag (2000:172).

8 § Då tredsdom meddelas mot kändaren, skall käromålet ogillas, såvitt ej detta medgivits av svaranden eller det eljest uppenbart framgår, att käromålet är grundat.

Tredsdom mot svaranden skall grundas på kändarens framställning av omständigheterna i målet, såvitt svaranden erhållit del av framställningen och den ej strider mot förhållande, som är allmänt veterligt. I den mån framställningen ej innefattar laga skäl för käromålet eller det eljest uppenbart framgår, att käromålet är grundat, skall det ogillas.

Domen skall betecknas som tredsdom.

9 § Part, mot vilken tredsdom meddelats, får hos den rätt där talan väckts söka återvinning inom en månad från den dag då domen meddelades. Om återvinning inte söks står domen fast i den del den gått parten emot.

Ansökan om återvinning skall göras skriftligen. Har tredsdom meddelats utan huvudförhandling, bör ansökan innehålla allt som behövs från sökandens sida för förberedelsens fullföljande. Lag (2000:172).

10 § Vid återvinning skall handläggningen av målet, i den del återvinning har sökts, fortsätta där den slutade när frågan om tredsdom togs upp.

En part mot vilken tredsdom meddelas på nytt har inte rätt till återvinning i målet. Lag (1996:1024).

II. OM RÄTTEGÅNGEN I BROTTMÅL

45 kap. Om väckande av allmänt åtal, om förberedelse och om avgörande av mål utan huvudförhandling

1 § Åtal väcks genom att åklagaren hos rätten skriftligen ansöker om stämning mot den som skall tilltalas. Åtal skall anses väckt när stämningsansökan kom in till rätten.

Rätten får i samråd med den berörda åklagaren eller åklagarmyndigheten uppdra åt åklagare att utfärda stämning. I sådant fall skall åklagaren i samband med att stämning utfärdas ge in ett exemplar av stämningen till rätten. Åtal anses väckt när detta exemplar kom in till rätten.

Nytt åtal får inte väckas mot den tilltalade för gärning för vilken han eller hon redan står under åtal. Lag (2002:440).

2 § Åtal för förseelse i rättegången må väckas utan stämning.

Förövar någon annat brott inför rätten vid dess sammanträde, må åtal för brottet väckas utan stämning, om rätten med hänsyn till brottets beskaffenhet och andra omständigheter finner det lämpligt.

Är eljest för särskilt fall föreskrivet, att åtal må väckas utan stämning, vare det gällande.

3 § Hava åtal väckts mot någon för flera brott eller åtal mot flera för att hava tagit del i samma brott, skola åtalen handläggas i en rättegång, om ej rätten finner särskild handläggning vara lämpligare. Åtal, som väckts mot flera för skilda brott, må handläggas i en rättegång, om det är till gagn för utredningen.

Ej må åtal förenas, med mindre åtalen väckts vid samma domstol och denna är behörig samt för åtalen samma rättegångsform är tillämplig.

När skäl äro därtill, må åtal, som förenats, åter särskiljas. Lag (1956:587).

4 § I stämningsansökan skall åklagaren uppgive:

1. den tilltalade,
2. målsäganden, om någon sådan finns,
3. den brottsliga gärningen med uppgift om tid och plats för dess förövande och de övriga omständigheter, som behövs för dess kännetecknande, samt de bestämmelser, som är tillämpliga,
4. de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis, samt
5. de omständigheter som gör domstolen behörig, om inte behörigheten framgår på annat sätt.

Vill åklagaren i samband med att åtalet väcks även väcka talan om enskilt anspråk enligt [22 kap. 2 §](#), skall i ansökan lämnas uppgift om anspråket och de omständigheter som det grundas på samt de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis.

Om den tilltalade är eller har varit anhållen eller häktad på grund av misstanke om brott som omfattas av åtalet, skall åklagaren ange detta i stämningsansökan. Uppgift skall dessutom lämnas om tiden för frihetsberövandet.

Har åklagaren några önskemål om hur målet skall handläggas, bör dessa anges i stämningsansökan.

Ansökan skall vara undertecknad av åklagaren. Lag (2005:683).

5 § Väckt åtal må icke ändras. Åklagaren äge dock mot samme tilltalade utvidga åtalet att avse annan gärning, om rätten med hänsyn till utredningen och andra omständigheter finner det lämpligt.

Åklagaren eller målsäganden må ock, sedan åtal väckts, utan stämning mot den tilltalade väcka talan om enskilt anspråk på grund av brottet, om rätten med hänsyn till utredningen och andra omständigheter finner det lämpligt.

Motsvarande gäller, när anspråket övertagits av annan.

Såsom ändring av åtal anses icke, att åklagaren beträffande samma gärning

inskränker sin talan eller åberopar annat lagrum än i stämningen uppgivits eller ny omständighet till stöd för åtalet. Lag (1969:588).

6 § Vill åklagaren enligt [2 § första](#) eller [andra stycket](#) väcka åtal för brott eller enligt [5 §](#) utvidga åtalet eller vill åklagaren, målsäganden eller den, som övertagit målsägandens anspråk, enligt sistnämnda paragraf väcka talan om enskilt anspråk, må det ske muntligen inför rätten eller ock skriftligen. Den tilltalade skall erhålla del därav. Talan, som nu sagts, skall anses väckt, då den framställdes inför rätten. Lag (1969:588).

7 § Har förundersökning ägt rum i målet, skall åklagaren, då åtalet väcks eller så snart som möjligt därefter, till rätten ge in utskrift av protokoll eller anteckningar från förundersökningen samt de skriftliga handlingar och föremål som han vill åberopa som bevis. Sådant som inte rör åtalet, bör dock inte ges in. Lag (1987:747).

8 § Stämningsansökan skall avvisas, om rätten finner uppenbart, att den som väcker åtalet icke äger tala å brottet eller att målet på grund av annat rättegångshinder icke kan upptagas till prövning.

9 § Avvisas inte ansökan, skall rätten utfärda stämning på den tilltalade att svara på åtalet.

Stämningen skall tillsammans med stämningsansökan och därvid fogade handlingar delges den tilltalade. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress, som saknar betydelse för åtalet, skall inte framgå av de handlingar som delges. Lag (1994:420).

10 § I stämningen skall rätten även förelägga den tilltalade att muntligen eller skriftligen uppge vilken bevisning han åberopar och vad han vill styrka med varje bevis. Detta gäller dock inte, om det på grund av den tilltalades erkännande eller andra omständigheter kan antas att uppgift om bevisning inte behövs.

De skriftliga bevis som åberopas bör ges in samtidigt med att bevisuppgift lämnas.

Om det behövs för att huvudförhandlingen skall kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt, får rätten också förelägga den tilltalade att skriftligen redovisa sin inställning till åtalet och grunden för den. Lag (1987:747).

10 a § Ett mål skall avgöras efter huvudförhandling. Utan en sådan förhandling får rätten dock

1. avgöra ett mål på annat sätt än genom dom,
2. meddela frikännande dom enligt [20 kap. 9 § andra stycket](#), och
3. meddela dom i mål där det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter, om huvudförhandling varken begärs av någon av parterna eller behövs med hänsyn till utredningen i målet.

Innan ett mål avgörs med stöd av [första stycket 3](#), skall

1. den tilltalade informeras om att målet kan komma att avgöras utan huvudförhandling och om sin rätt till en sådan förhandling, och
2. parterna, om de inte kan anses redan ha slutfört sin talan, ges tillfälle till detta. Lag (2005:683).

11 § Finnes, för att målet skall kunna vid huvudförhandlingen slutföras i ett sammanhang, förundersökningen böra fullständigas eller, om förundersökning ej ägt rum, sådan böra företagas, äge rätten meddela åklagaren föreläggande därom.

12 § Erfordras, för att bevisningen skall vara på en gång tillgänglig vid huvudförhandlingen, att yttrande inhämtas av sakkunnig, skriftligt bevis företes, föremål tillhandahålles för syn eller besiktning eller annan förberedande åtgärd vidtages, skall beslut därom utan dröjsmål meddelas.

Skall bevis upptagas utom huvudförhandlingen, bör ock förordnande därom utan dröjsmål meddelas.

Vill part, att åtgärd, som nu sagts, vidtages, skall han, så snart ske kan, göra framställning därom hos rätten.

13 § Om det behövs för målets förberedelse eller av något annat skäl, skall rätten

hålla sammanträde med parter och andra som berörs. I fråga om kallelse av parter skall [15 §](#) tillämpas.

Uteblir någon som kallats till sammanträdet, får detta ändå hållas, om det främjar beredningen av målet. Om den som uteblivit förelagts vite, får rätten besluta att nytt vite skall föreläggas eller att han eller hon skall hämtas till rätten.

I [24-27 kap.](#) finns bestämmelser om sammanträde för prövning av tvångsmedel. Lag (2005:683).

14 § Rätten skall bestämma tid för huvudförhandling så snart som möjligt. För behandling av en rättegångsfråga eller en del av saken, som får avgöras särskilt, får huvudförhandling sättas ut, trots att målet i övrigt inte är berett till huvudförhandling.

Är den tilltalade anhållen eller häktad, skall huvudförhandling hållas inom en vecka från den dag, då åtalet väcktes, om inte längre uppskov är nödvändigt på grund av åtgärd som avses i [11](#) eller [12 §](#), målets omfattning eller annan omständighet. Har den tilltalade häktats efter åtalet, skall tiden räknas från dagen för hans eller hennes häktande.

Är den tilltalade ålagd reseförbud, skall huvudförhandling hållas inom en månad från den dag då åtalet väcktes, om inte längre uppskov är nödvändigt på grund av åtgärd som avses i [11](#) eller [12 §](#), målets omfattning eller annan omständighet. Har reseförbudet meddelats efter åtalet, skall tiden räknas från dagen för delgivning av beslutet. Lag (2001:235).

15 § Till huvudförhandlingen skall åklagaren kallas. Biträder målsäganden åtalet eller för han eller hon annars talan jämte åklagaren eller skall han eller hon höras i anledning av åklagarens talan, skall även målsäganden kallas. Skall målsäganden infinna sig personligen, skall rätten förelägga honom eller henne vite.

Den tilltalade skall kallas till huvudförhandlingen i stämningen eller genom särskild kallelse. Skall han eller hon infinna sig personligen eller krävs det att han eller hon på annat sätt är närvarande, skall rätten förelägga honom eller henne vite. Om det finns anledning att anta att den tilltalade inte skulle följa ett sådant föreläggande, får rätten besluta att han eller hon skall hämtas till huvudförhandlingen. Kan målet enligt [46 kap. 15 a §](#) komma att avgöras trots att den tilltalade har inställt sig endast genom ombud eller har uteblivit, skall han eller hon i kallelsen erinras om detta. Rätten beslutar om inställandet av den som är anhållen eller häktad.

Bestämmelser om kallande av vittne och sakkunnig finns i 36 och 40 kap. Lag (2001:235).

16 § En stämning som utfärdas av åklagaren skall ha det innehåll som i [4 §](#) anges om stämningsansökan och vara undertecknad av åklagaren.

I stämningen skall åklagaren dessutom förelägga den tilltalade att inom en viss, av åklagaren bestämd tid muntligen eller skriftligen hos rätten ange de bevis som han eller hon vill åberopa vid huvudförhandlingen och vad som skall styrkas med varje särskilt bevis. Det gäller dock inte om åklagaren på grund av den tilltalades erkännande eller någon annan omständighet finner att det är uppenbart att bevis inte kommer att anges av den tilltalade. Om det är lämpligt, får åklagaren i stämningen kalla den tilltalade till huvudförhandling.

En åklagare som sätter ut ett mål till huvudförhandling skall följa de föreskrifter om tiden för huvudförhandling som meddelats av rätten. Åklagaren får ombesörja sådana kallelser och förelägganden som avses i [15 §](#).

Stämningen och till denna fogade handlingar skall delges den tilltalade. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress, som saknar betydelse för åtalet, skall inte framgå av de handlingar som delges. Sedan stämningen delgetts skall bevis om detta ges in till rätten. När sådana kallelser och förelägganden som avses i [tredje stycket](#) delgetts, skall de med bevis om delgivning ges in till rätten.

Frågor om utdömning av vite som förelagts i en kallelse med stöd av [tredje stycket](#) prövas av rätten utan särskild ansökan. Lag (2002:440).

17 § Vill part vid huvudförhandlingen åberopa bevis, som han icke förut uppgivit,

skall han omedelbart giva rätten och motparten underrättelse om beviset och vad han vill styrka därmed.

18 § har upphört genom lag (1976:567).

46 Kap. Om huvudförhandling i mål, vari allmänt åtal föres

1 § Då målet uppropas, skall rätten inhämta upplysning, huruvida hinder möter för målets företagande till slutlig handläggning.

2 § Huvudförhandlingen skall inställas och utsättas till annan dag:

1. om åklagaren icke är tillstädes;
2. om den tilltalade uteblivit eller, då föreläggande meddelats honom att infinna sig personligen, kommit tillstädes allenast genom ombud och sådant fall ej är för handen, att målet må avgöras utan hinder därav;
3. om, då den tilltalade enligt lag skall hava försvarare, sådan icke är närvarande och försvarare icke omedelbart utses;
4. om målsägande, vittne eller sakkunnig, som finnes böra höras, icke är tillstädes;
5. om part vill anföra nytt viktigt skäl eller åberopa nytt bevis och motparten finnes vara i behov av anstånd för att bemöta vad parten vill andraga; eller
6. om hinder eljest möter för målets företagande till slutlig handläggning.

Kan det antagas, att hindret kommer att undanröjas före handläggningens slut, må huvudförhandling hållas.

3 § Om det finns sådant hinder mot huvudförhandling som avses i [2 § första stycket 4-6](#), får förhandlingen ändå påbörjas, om det kan antas att hindret kommer att undanröjas utan att ny huvudförhandling behöver hållas enligt [11 § tredje stycket](#) och en uppdelning av förhandlingen inte är olämplig med hänsyn till målets beskaffenhet.

Inställs huvudförhandlingen, får rätten ändå ta upp muntlig bevisning, om det är tillåtet enligt reglerna om förhör utom huvudförhandling och den som skall höras finns tillgänglig.

Om det är av synnerlig vikt för utredningen, får även annan handläggning äga rum i anslutning till bevisupptagning enligt [andra stycket](#).

Om bevisning upptas med stöd av [andra](#) eller [tredje stycket](#), gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs om bevis som upptas utom huvudförhandlingen. Lag (2000:172).

4 § Rätten skall se till att ordning och reda iakttas vid handläggningen. Rätten kan bestämma att olika frågor eller delar av målet skall behandlas var för sig eller att i övrigt avvikelser skall göras från den ordning som föreskrivs i [6](#), [9](#) och [10 §§](#).

Rätten skall också se till att målet blir utrett efter vad dess beskaffenhet kräver och att inget onödigt dras in i målet. Genom frågor och påpekanden skall rätten försöka avhjälpa ottydligheter och ofullständigheter i de uttalanden som görs. Lag (1987:747).

5 § Förhandlingen skall vara muntlig. Parterna får ge in eller läsa upp skriftliga inlagor eller andra skriftliga anföranden endast om rätten finner att det skulle underlätta förståelsen av ett anförande eller i övrigt vara till fördel för handläggningen. Lag (1987:747).

6 § Vid huvudförhandlingen skall åklagaren framställa sitt yrkande. Den tilltalade skall uppmanas att kort ange sin ståndpunkt och grunden för den. Åklagaren skall därefter utveckla sin talan. Målsäganden och den tilltalade skall i den mån det behövs beredas tillfälle att utveckla sin talan.

Därefter skall målsäganden och den tilltalade höras och annan bevisning läggas fram. Förhör med målsäganden och den tilltalade bör äga rum innan vittnesbevisning tas upp om den omständighet som förhöret gäller.

Om huvudförhandling hålls trots att målsäganden eller den tilltalade inte är närvarande, skall rätten i den mån det behövs se till att det som han eller hon tidigare har anfört läggs fram ur handlingarna.

Framställningar enligt [första](#) och [tredje styckena](#) samt framläggande av bevisningen får ske genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner

det lämpligt. Lag (2005:683).

7 § Har upphävts genom lag (2005:683).

8 § Om målsäganden inte för talan i målet och det inte är olämpligt med hänsyn till omständigheterna, får rätten bestämma att målsäganden inte skall vara närvarande vid huvudförhandlingen innan han skall höras. Lag (1987:747).

9 § I den utsträckning det behövs skall uppgifter om den tilltalade från belastningsregistret och utredning om den tilltalades personliga förhållanden läggas fram. Detta får ske genom hänvisningar till handlingar i målet. Lag (2005:683).

10 § Sedan bevisningen har lagts fram får parterna hålla slutanförenden. Lag (2005:683).

11 § Huvudförhandlingen skall genomföras utan onödiga uppehåll och så långt möjligt i ett sammanhang.

Om huvudförhandlingen inte kräver mer än tre dagar, skall den genomföras inom loppet av en vecka. I andra fall skall förhandlingen pågå minst tre dagar per vecka.

Om det finns särskilda skäl med hänsyn till målets omfattning, huvudförhandlingens längd eller andra särskilda omständigheter, får uppehåll göras i större omfattning än vad som följer av [andra stycket](#). Ny huvudförhandling skall hållas, om uppehåll i förhandlingen gjorts i sådan omfattning att syftet med en sammanhållen huvudförhandling väsentligen gått förlorat. Är den tilltalade häktad, får ett uppehåll inte göras i mer än en vecka, om inte på grund av särskilda omständigheter ett längre uppehåll är nödvändigt.

I fråga om föreläggande i kallelse till en senare förhandling gäller vad som sägs i [45 kap. 15 §](#). Lag (2000:172).

12 § Då mål utsättes till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten förordna om de åtgärder, som finnas lämpliga, för att målet vid den förhandlingen skall kunna slutföras. Om sådan åtgärd gälle vad i [45 kap. 11-13 §§](#) är stadgat.

13 § Vid fortsatt huvudförhandling skall handläggningen fortsätta där den slutade vid den tidigare förhandlingen.

Vid ny huvudförhandling skall målet företas till fullständig handläggning. Bevis, som upptagits vid tidigare handläggning, skall tas upp på nytt, om rätten finner detta vara av betydelse i målet och det inte finns hinder mot att ta upp beviset. Om ett bevis inte tas upp på nytt, skall det läggas fram på lämpligt sätt. Lag (2000:172).

14 § Underlåter målsägande, som skall höras i anledning av åklagarens talan, att infinna sig personligen vid rättegångstillfälle för huvudförhandling, äge rätten i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

15 § Uteblir den tilltalade från ett rättegångstillfälle för huvudförhandling eller inställer han eller hon sig genom ombud då han eller hon har förelagts att infinna sig personligen, skall rätten i första hand pröva om målet kan avgöras enligt [15 a §](#). Är det inte möjligt att avgöra målet skall rätten besluta att den tilltalade skall

1. kallas på nytt vid vite,

2. hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag eller

3. häktas, om det finns förutsättningar för det. Lag (2001:235).

15 a § Kan saken utredas tillfredsställande, får målet avgöras trots att den tilltalade har inställt sig endast genom ombud eller har uteblivit, om

1. det inte finns anledning att döma till annan påföljd än böter, fängelse i högst tre månader, villkorlig dom eller skyddstillsyn eller sådana påföljder i förening,

2. den tilltalade, sedan han eller hon har delgetts stämning, har avvikit eller håller sig undan på ett sådant sätt att han eller hon inte kan hämtas till huvudförhandlingen eller

3. den tilltalade lider av en allvarlig psykisk störning och hans eller hennes närvaro därför inte är nödvändig.

Med de påföljder som anges i första stycket 1 skall likställas förordnande enligt [34 kap. 1 § första stycket 1 brottsbalken](#). Det gäller dock inte, om i samband med förordnandet villkorligt medgiven frihet från fängelsestraff skall förklaras förverkad i fråga om en strafftid som överstiger tre månader.

I de fall som avses i första stycket 2 får målet avgöras även om den tilltalade inte har delgetts kallelse till förhandlingen.

Rättegångsfrågor får avgöras trots att den tilltalade har uteblivit. Lag (2001:235).

16 § Är, då den tilltalade enligt lag skall hava försvarare, sådan icke tillstådes, förordne rätten, om det kan ske, någon, som är vid rätten närvarande och är behörig att mottaga sådant uppdrag, att försvara den tilltalade.

17 § Om rätten sedan huvudförhandlingen avslutats finner att det är nödvändigt att komplettera utredningen innan målet avgörs, får fortsatt eller ny huvudförhandling hållas enligt reglerna i detta kapitel. Är kompletteringen av enkel beskaffenhet, får rätten dock efter samråd med parterna i stället besluta att utredningen skall inhämtas på annat lämpligt sätt. Lag (1987:747).

47 Kap. Om väckande av enskilt åtal och huvudförhandling i mål, vari sådant åtal föres

1 § Vill målsägande väcka åtal, skall han hos rätten göra skriftlig ansökan om stämning å den som skall tilltalas. Åtal skall anses väckt, då stämningsansökan inkom till rätten.

Vill den tilltalade i samma mål mot målsäganden eller åklagaren väcka talan om ansvar för falskt eller obefogat åtal, falsk angivelse eller annan osann tillvitelse angående brott, må det ske utan stämning muntligen inför rätten eller ock skriftligen. Den, mot vilken talan väckes, skall erhålla del därav. Lag (1948:453).

2 § En ansökan om stämning skall innehålla uppgifter om

1. den tilltalade,
2. den brottsliga gärningen med angivande av tid och plats för dess förövande och de övriga omständigheter, som erfordras för dess kännetecknande, samt det eller de lagrum, som är tillämpliga,
3. det enskilda anspråk, som målsäganden vill framställa samt en utförlig redogörelse för de omständigheter som åberopas till grund för anspråket,
4. de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis samt
5. sådana omständigheter som gör rätten behörig, om inte behörigheten framgår av vad som anförs i övrigt.

Har målsäganden några önskemål om hur målet skall handläggas, bör han ange dessa i ansökningen.

Ansökningen skall vara egenhändigt undertecknad av målsäganden eller hans ombud.

Är brottet sådant att målsäganden får väcka åtal endast om åklagaren beslutat att inte åtala, skall tillsammans med ansökningen ges in intyg om att ett sådant beslut meddelats. De skriftliga bevis som åberopas bör också ges in tillsammans med ansökningen. Lag (1987:747).

3 § Om stämningsansökningen inte uppfyller föreskrifterna i [2 §](#) eller i övrigt är ofullständig eller om sådant intyg, som avses i [2 § fjärde stycket](#), inte företetts, skall rätten förelägga målsäganden att avhjälpa bristen. Detsamma gäller om föreskriven ansökningsavgift inte har betalats. Lag (1989:656).

4 § Följer målsäganden inte ett föreläggande enligt [3 §](#), skall ansökningen avvisas, om den är så ofullständig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i ansvarsfrågan. Detsamma gäller om något intyg som avses i [2 § fjärde stycket](#) inte har företetts eller om underlåtenheten avser betalning av ansökningsavgiften. Lag (1989:656).

5 § Avvisas ej ansökningen, skall rätten utfärda stämning på den tilltalade att svara på åtalet. Om målsägandens framställning inte innefattar laga skäl för

åtalet eller om det annars är uppenbart att detta är ogrundat, får rätten dock genast meddela dom i målet utan att stämning utfärdas.

Utfärdas stämning, skall denna delges den tilltalade tillsammans med stämningsansökningen och därvid fogade handlingar. Lag (1984:131).

6 § Utfärdas stämning, skall förberedelse i målet äga rum.

Förberedelsen har till syfte att klarlägga

1. den tilltalades inställning till åtalet och grunden för den,
2. vilka bevis som skall läggas fram och vad som skall styrkas med varje bevis, samt
3. om ytterligare utredning eller andra åtgärder behövs före målets avgörande.

Rätten skall driva förberedelsen med inriktning på ett snabbt avgörande av målet. Så snart det lämpligen kan ske bör rätten höra parterna angående målets handläggning.

Rätten skall upprätta en tidsplan för målets handläggning, om det inte på grund av målets beskaffenhet eller av något annat särskilt skäl är obehövt. Parterna skall fortlöpande kontrollera att tidsplanen kan hållas såvitt gäller dem och deras bevisning. Om en part bedömer att tidsplanen inte kan hållas, skall detta genast anmälas till rätten. Om rätten bedömer att tidsplanen inte kan hållas, skall parterna underrättas om detta. Lag (2005:683).

7 § Vid förberedelsen bör den tilltalade avge svaromål och ange, om han erkänner eller förnekar gärningen, samt yttra sig över de omständigheter på vilka åtalet grundats. Han bör också ange de omständigheter som han vill anföra.

Parterna bör därefter var för sig ange de ytterligare omständigheter som de vill anföra samt yttra sig över vad motparten anfört. De skall också, i den mån det inte skett tidigare, uppge de bevis som de vill åberopa och vad de vill styrka med varje bevis. Skriftliga bevis, som inte redan företetts, skall genast framläggas.

Rätten får bestämma att olika frågor eller delar av målet skall behandlas var för sig vid förberedelsen. Lag (1987:747).

8 § Förberedelsen sker vid sammanträde eller genom skriftväxling eller annan handläggning. Om det är lämpligt, får olika former av förberedelse förenas.

Svaromål enligt [7 § första stycket](#) skall avges skriftligen, om det inte med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare att svaromålet avges vid ett sammanträde.

När ett skriftligt svaromål har kommit in till rätten, skall sammanträde hållas så snart som möjligt, om det inte med hänsyn till målets beskaffenhet är lämpligare med fortsatt skriftväxling.

Om sammanträde hålls, skall förberedelsen om möjligt avslutas vid detta. Om så inte kan ske, skall förberedelsen fortsätta genom skriftväxling eller vid ett nytt sammanträde. Lag (1987:747).

9 § Om förberedelse skall ske vid sammanträde och den tilltalade är häktad, skall sammanträdet hållas inom en vecka från dagen för hans häktande, om inte längre uppskov är nödvändigt på grund av särskilda omständigheter. Är den tilltalade ålagd reseförbud, skall sammanträdet, hållas inom en månad från dagen för delgivning av beslutet.

Är den tilltalade häktad och skall ett ytterligare sammanträde hållas, skall det ske inom en vecka från dagen för föregående sammanträdes avslutande eller, då han häktats därefter, från dagen för hans häktande, om inte längre uppskov är nödvändigt på grund av särskilda omständigheter. Lag (1987:747).

10 § Har upphävts genom lag (2005:683).

11 § Vid sammanträde får parterna ge in eller läsa upp skriftliga inlagor eller andra skriftliga anföranden endast om rätten finner att det skulle underlätta förståelsen av ett anförande eller i övrigt vara till fördel för handläggningen. Lag (1987:747).

12 § Målsäganden skall föreläggas att inställa sig till ett sammanträde vid påföljd att han eller hon annars förlorar sin rätt att föra talan om brottet. Skall målsäganden infinna sig personligen, skall rätten också förelägga vite. En målsägande som skall höras i bevissyfte skall dessutom föreläggas att infinna sig

personligen vid sammanträdet vid påföljd att han eller hon annars förlorar sin rätt att föra talan om brottet. Den tilltalade skall föreläggas vite. Rätten beslutar att den som är häktad skall inställas till sammanträdet. Lag (2005:683).

13 § Uteblir båda parterna från ett sammanträde under förberedelsen, skall målet avskrivas. Lag (2005:683).

14 § Uteblir en målsägande från ett sammanträde under förberedelsen, och har han eller hon förelagts att inställa sig vid påföljd att rätten att föra talan om brottet annars förklaras förlorad, skall en sådan förklaring ges, om den tilltalade yrkar det. Yrkas inte detta, skall målet avskrivas.

[Första stycket](#) tillämpas också när en målsägande, som förelagts att infinna sig personligen vid sammanträdet vid påföljd att han eller hon annars förlorar sin rätt att föra talan om brottet, inte följer föreläggandet.

Uteblir den tilltalade och har vite förelagts, får rätten i stället för att förelägga nytt vite besluta att den tilltalade skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag. Lag (2005:683).

15 § Kommer målsäganden eller den tilltalade tillstådes genom ombud, då föreläggande meddelats honom vid vite att infinna sig personligen, äge rätten i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

16 § Har vite förelagts part eller skall part hämtas till rätten och finnes hämtning ej kunna ske, må dock förberedelsen avslutas utan hinder av att parten kommit tillstådes allenast genom ombud eller uteblivit.

17 § Uteblir en part från ett sammanträde under förberedelsen där en rättegångsfråga skall prövas, får frågan ändå prövas, om handläggningen av målet skall fortsätta. Lag (2005:683).

18 § Då rätten enligt [14 §](#) förklarat målsäganden hava förlorat sin rätt att tala å brottet, äge han hos rätten göra ansökan om målets återupptagande.

Ansökan om återupptagande skall göras skriftligen inom en månad från den dag, då beslutet meddelades. Uteblir målsäganden ånyo, vare hans rätt till målets återupptagande förfallen.

19 § Om det är till fördel för utredningen i målet, bör rätten före sammanträde eller fortsatt skriftväxling tillställa parterna en förteckning över de frågor som bör tas upp under den fortsatta handläggningen.

Parterna skall före ett sammanträde sätta sig in i saken på sådant sätt att något ytterligare sammanträde för förberedelse om möjligt inte behövs. Lag (1987:747).

20 § Om det är till fördel för handläggningen av målet, skall rätten göra en skriftlig sammanställning av parternas ståndpunkter. Rätten får förelägga parterna att lämna underlag för sammanställningen. Parterna skall innan förberedelsen avslutas beredas tillfälle att yttra sig över sammanställningen. Lag (2005:683).

21 § Under förberedelsen må beslut meddelas i fråga om måls avvisande.

22 § Huvudförhandling för handläggning av rättegångsfråga eller del av saken, som kan avgöras särskilt, får hållas även om förberedelsen av målet i övrigt inte har avslutats.

Är den tilltalade häktad, skall huvudförhandlingen hållas inom en vecka från dagen för förberedelsens avslutande eller, då han häktats därefter, från dagen för hans häktande.

Är den tilltalade ålagd reseförbud, skall huvudförhandling hållas inom en månad från dagen för förberedelsens avslutande. Har reseförbudet meddelats därefter, skall tiden räknas från dagen för delgivning av beslutet. Lag (2000:172).

23 § I fråga om kallelse till huvudförhandling skall [12 §](#) tillämpas.

Om det finns anledning anta att den tilltalade inte skulle följa ett föreläggande vid vite att infinna sig personligen, får rätten besluta att han skall hämtas till huvudförhandlingen. Lag (1987:747).

24 § Vid enskilt åtal tillämpas i övrigt [45 kap. 1 § tredje stycket](#), [2](#), [3](#), [5](#), [6](#), [8](#), [10 a](#), [12](#) och [17 §§](#).

Beträffande huvudförhandling i mål om enskilt åtal tillämpas bestämmelserna i [46 kap.](#) med följande avvikelser:

1. I fråga om kallelse till huvudförhandling som återupptas efter uppehåll och föreläggande för part gäller det som sägs i [23 §](#) i detta kapitel.
2. Om båda parterna uteblir från en huvudförhandling, skall målet avskrivas. I fråga om påföljd för målsägande som uteblir eller underlåter att infinna sig personligen samt om återupptagande av mål tillämpas bestämmelserna i [14-16](#) och [18 §§](#) i detta kapitel. Uteblir en part från en huvudförhandling där en rättegångsfråga skall prövas, får frågan ändå prövas, om handläggningen av målet skall fortsätta.
3. Då mål sätts ut till fortsatt eller ny huvudförhandling, får rätten i stället för åtgärd som avses i [46 kap. 12 §](#) besluta att förberedelse skall äga rum på nytt samt meddela bestämmelser om detta. Lag (2005:683).

48 Kap. Om strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot

Allmänna bestämmelser

1 § Fråga om ansvar för brott, som hör under allmänt åtal, får under de villkor som föreskrivas i detta kapitel upptagas av åklagare genom strafföreläggande och av polisman genom föreläggande av ordningsbot. Föreläggande som nu nämnts träder i stället för åtal i den utsträckning som framgår av [3 §](#).

Närmare föreskrifter angående tillämpningen av detta kapitel meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Lag (1974:573).

2 § Strafföreläggande enligt detta kapitel innebär att den misstänkte till godkännande omedelbart eller inom viss tid föreläggs ett bötesstraff efter vad åklagaren anser att brottet bör föranleda. Under förutsättningar som anges i [4 § andra stycket](#) får strafföreläggande avse villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter. Av [5 a §](#) framgår att ett strafföreläggande också får omfatta ett enskilt anspråk som avser betalningsskyldighet.

Föreläggande av ordningsbot enligt detta kapitel innebär att den misstänkte till godkännande omedelbart eller inom viss tid föreläggs ett bötesstraff efter vad som bestämts enligt [14 §](#).

Är brott förenat med egendoms förverkande, annan sådan särskild rättsverkan eller särskild rättsverkan i form av avgift enligt lagen ([1994:419](#)) om brottsofferfond, skall också denna föreläggas den misstänkte till godkännande. Detsamma gäller kostnad för blodprovstagning och blodundersökning som avser den misstänkte och som har gjorts för utredning om brottet. I fråga om sådan kostnad tillämpas bestämmelserna om särskild rättsverkan.

Är brott förenat med företagsbot skall också denna genom strafföreläggande föreläggas den misstänkte till godkännande. Lag (2006:284).

3 § Har ett föreläggande enligt detta kapitel utfärdats till godkännande inom viss tid, får frågan om ansvar för brottet tas upp på nytt innan denna tid har gått ut endast om den misstänkte har förklarat att han inte godkänner föreläggandet.

Har ett föreläggande godkänts, gäller det som en dom som har vunnit laga kraft. Lag (2000:299).

Om strafföreläggande

4 § Bötesstraff får föreläggas genom strafföreläggande beträffande brott, för vilket böter ingår i straffskalan, dock inte normerade böter. Det finns särskilda bestämmelser om föreläggande av bötesstraff för brott som har begåtts av någon som är under arton år. Bestämmelsen i [34 kap. 1 § första stycket 2 brottsbalken](#) är tillämplig vid föreläggande av bötesstraff.

Villkorlig dom eller sådan påföljd i förening med böter får föreläggas genom strafföreläggande i fall då det är uppenbart att rätten skulle döma till sådan påföljd. Detta gäller dock inte för brott som har begåtts av någon som inte har fyllt 18 år eller om det finns anledning att förena den villkorliga domen med en föreskrift om samhällstjänst.

Företagsbot får föreläggas genom strafföreläggande i fall då boten inte

överstiger 500 000 kr. Lag (2006:284).

5 § Strafföreläggande får inte utfärdas, om förutsättningar för allmänt åtal inte föreligger, om i föreläggandet inte tas upp alla brott av den misstänkte, vilka enligt åklagarens vetskap föreligger till bedömning, eller om målsäganden förklarat att han eller hon avser att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet som avser annat än betalningsskyldighet. Lag (2006:284).

5 a § Har målsäganden anmält enskilt anspråk avseende betalningsskyldighet i anledning av brottet och är omständigheterna sådana att åklagaren enligt [22 kap. 2 § första stycket](#) är skyldig att utföra målsägandens talan, skall också det enskilda anspråket föreläggas den misstänkte till godkännande. Lag (1994:1412).

6 § Ett strafföreläggande skall innehålla uppgift om

1. den åklagare som har utfärdat föreläggandet,
2. den misstänkte,
3. brottet med angivande av tid och plats för dess begående samt övriga omständigheter som behövs för att känneteckna det,
4. den eller de bestämmelser som är tillämpliga när det gäller brottet,
5. det straff och den särskilda rättsverkan, som föreläggs den misstänkte, och
6. det enskilda anspråk som föreläggs den misstänkte med uppgift om målsäganden och de omständigheter som anspråket grundar sig på. Lag (2000:299).

7 § Utfärdas ett strafföreläggande till godkännande inom viss tid, skall den misstänkte ges

1. upplysning om sättet för godkännande och om den tid som fastställts för detta, och
2. upplysning att, om godkännande inte sker, åtal kan äga rum efter utgången av den fastställda tiden. Lag (2000:299).

8 § Ett skriftligt besked med strafföreläggandets innehåll och sådana upplysningar som anges i [7 §](#) skall lämnas eller sändas till den misstänkte. Lag (2000:299).

9 § Strafföreläggande godkänns genom att den misstänkte undertecknar och tillställer behörig mottagare en förklaring, att han erkänner gärningen och godtar det straff och den särskilda rättsverkan samt det enskilda anspråk som upptagits i föreläggandet. Närmare bestämmelser om vem som skall motta sådan förklaring meddelas av regeringen. Lag (2000:299).

10 § Skriftligt godkännande av strafföreläggande, som inte avser villkorlig dom, får i den misstänktes ställe lämnas av den som är ombud för honom, om det till åklagaren inges fullmakt i original. Fullmakten skall, utöver vad som följer av [12 kap.](#), innehålla

1. förklaring att ombudet har rätt att godkänna strafföreläggande på den misstänktes vägnar,
2. uppgift om det brott som godkännandet får avse, varvid skall anges brottets art samt tid och plats för dess begående, samt
3. uppgift om den högsta bötespåföljd, den särskilda rättsverkan och det enskilda anspråk som den misstänkte är villig att godta.

Har sådan fullmakt getts in till åklagaren, får ombudet motta handlingar i saken på den misstänktes vägnar. Lag (1996:1462).

11 § Ett strafföreläggande kan också godkännas genom att hela beloppet betalas till den myndighet som regeringen bestämmer, utan att ett skriftligt godkännande skett, om föreläggandet avser endast böter, eller böter och särskild rättsverkan som innebär betalningsskyldighet.

Betalning enligt [första stycket](#) skall inte anses som ett godkännande, om det framgår att den misstänkte inte har avsett att godkänna föreläggandet. Lag (2000:299).

12 § Ett godkännande är utan verkan om det sker sedan åklagaren har

1. utfärdat stämning, stämningsansökan eller ett nytt strafföreläggande,
2. beslutat att inte väcka åtal för brottet, eller
3. beslutat att lägga ned eller inte inleda en förundersökning. Lag (2000:299).

12 a § Om åklagaren finner att ett strafföreläggande, som har godkänts, innehåller en uppenbar oriktighet till följd av åklagarens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, skall han, sedan den som har godkänt föreläggandet har getts tillfälle att yttra sig, besluta om rättelse av föreläggandet.

Rättelse får inte göras, om den som har godkänt föreläggandet motsätter sig det.

En rättelse får inte innebära att straffet höjs. Lag (1990:443).

Om föreläggande av ordningsbot

13 § Föreläggande av ordningsbot får utfärdas beträffande brott, för vilket ej stadgas annat straff än böter omedelbart i penningar och ej heller normerade böter och för vilket ordningsbot bestämts på sätt föreskrives i [14 §](#).

Bestämmelserna om föreläggande av ordningsbot äro icke tillämpliga, om särskilt villkor är stadgat för allmänt åtal. Lag (1968:193).

14 § Regeringen får meddela föreskrifter om det högsta belopp, till vilket ordningsbot får bestämmas, och om andra begränsningar för användningen av föreläggande av ordningsbot.

Riksåklagaren väljer, i samråd med Rikspolisstyrelsen, ut de brott för vilka ordningsbot skall bestämmas.

Riksåklagaren bestämmer för olika brott ordningsbotens belopp. Därvid anges även grunder för beräkning av gemensam ordningsbot för flera brott. Om det finns särskilda skäl får riksåklagaren uppdra åt överåklagare som är myndighetschef inom åklagarväsendet att i fråga om vissa brott bestämma ordningsbotens belopp. Lag (2001:280).

15 § Föreläggande av ordningsbot får icke utfärdas, om den misstänkte förnekar gärningen, om i föreläggandet ej upptagas alla brott av den misstänkte, vilka enligt polismannens vetskap föreligga till bedömning, eller om det föreligger anledning att antaga att talan om enskilt anspråk kommer att föras.

Föreläggande bör ej utfärdas, om det i annat fall kan antagas vara påkallat att åklagare prövar fråga om strafföreläggande eller åtal för brottet. Lag (1986:649).

16 § Ett föreläggande av ordningsbot bör utfärdas i den misstänktes närvaro, varvid polismannen skall ge den misstänkte tillfälle att omedelbart godkänna föreläggandet.

Om föreläggandet utfärdas i den misstänktes frånvaro eller om en misstänkt, som är närvarande när föreläggandet utfärdas, behöver rådrum, får polismannen ge honom eller henne tillfälle att ta ställning till frågan om godkännande senare. Lag (2006:501).

17 § Ett föreläggande av ordningsbot skall innehålla uppgift om den polisman som har utfärdat föreläggandet samt sådana uppgifter som avses i 6 § 2, 3 och 5. Bestämmelserna i [7-9](#), [11](#) och [12 a §§](#) gäller även i fråga om föreläggande av ordningsbot. Vad som sägs om åklagare i [12 a §](#) skall därvid i stället avse polisman. Lag (2006:501).

18 § Finner polisman i omedelbart samband med att föreläggande av ordningsbot utfärdats och godkänts, att föreläggandet innehåller uppenbar oriktighet, och avser denna annat än att ordningsbotsbeloppet är för lågt, får polismannen, om det kan ske genast, utan hinder av [3 § andra stycket](#) bereda den misstänkte tillfälle att stryka över godkännandet. Sker detta, skall föreläggandet återkallas. Nytt föreläggande får därefter utfärdas. Lag (1968:193).

19 § Godkännes föreläggande av ordningsbot sedan åklagaren utfärdat stämning eller stämningsansökan, är godkännandet utan verkan. Sker godkännandet sedan strafföreläggande utfärdats, är godkännandet också utan verkan, om icke

den åklagare som utfärdat strafföreläggandet förklarar, att godkännandet skall gälla, och återkallar strafföreläggandet. Lag (1968:193).

20 § Föreläggande av ordningsbot får utfärdas även av åklagare, tulltjänsteman eller kustbevakningstjänsteman. De bestämmelser i detta kapitel som gäller polisman skall gälla även annan som får utfärda föreläggande av ordningsbot. Lag (2006:83).

FEMTE AVDELNINGEN

Om rättegången i hovrätt

49 kap. Om rätten att överklaga en tingsrätts domar och beslut och om prövningstillstånd

1 § En tingsrätts dom får överklagas, om inte annat är föreskrivet.

När en tingsrätt meddelar dom i fall som avses i [17 kap. 5 § andra stycket](#), skall rätten med hänsyn till omständigheterna bestämma om domen skall få överklagas särskilt eller endast i samband med att tingsrättens slutliga avgörande överklagas.

Den, mot vilken en tredskodom givits, får inte överklaga domen. Bestämmelser om hans rätt till återvinning i anledning av sådan dom finns i [44 kap. 9 §](#). Lag (1994:1034).

2 § Har parterna muntligen inför rätten eller skriftligen avtalat att inte överklaga en dom som meddelas med anledning av en uppkommen tvist eller en framtida tvist som kan härledas till ett visst angivet rättsförhållande, gäller avtalet, om förlikning om saken är tillåten.

En utfästelse att inte överklaga som har gjorts efter domen gäller, om förlikning om saken är tillåten. Lag (2005:683).

3 § En tingsrätts slutliga beslut får överklagas, om inte annat är föreskrivet. Har en part rätt att ansöka om återupptagande av ett mål som avgjorts genom ett slutligt beslut, får han dock inte överklaga beslutet.

Andra beslut får överklagas endast i samband med överklagande av dom eller slutligt beslut, om inte annat är föreskrivet. Lag (1994:1034).

4 § Har en tingsrätt i beslut under rättegången ogillat jäv mot domare eller invändning om rättegångshinder eller beslutat angående frågor som avses i [1 kap. 3 d §](#), skall den part som vill överklaga beslutet först anmäla missnöje. Sådan anmälan skall göras genast, om beslutet meddelats vid ett sammanträde, och annars inom en vecka från den dag då parten fick del av beslutet. Försummar parten detta, har han inte längre rätt att överklaga beslutet. Om en part anmäler missnöje, skall rätten med hänsyn till omständigheterna bestämma om beslutet skall få överklagas särskilt eller endast i samband med att dom eller slutligt beslut överklagas. Lag (1994:1034).

5 § En tingsrätts beslut får överklagas särskilt, om tingsrätten i beslutet

1. avvisat ett ombud, ett biträde eller en försvarare eller ogillat ett yrkande om detta,

2. ogillat ett yrkande av tredje man att få delta i rättegången som intervenient eller målsägande eller prövat fråga enligt 13 kap. 7 § om övertagande av ett käromål,

3. förelagt en part eller någon annan att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller vid prövning enligt [3 kap. 3 § andra stycket 4](#) eller [5 tryckfrihetsförordningen](#) eller 2 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 [yttrandefrihetsgrundlagen](#) funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran,

4. prövat en fråga om utdömning av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för förseelse i rättegången eller om skyldighet för någon att ersätta rättegångskostnad,

5. prövat en fråga om ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller enskild part eller om ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller någon annan,
6. prövat en fråga i tvistemål om kvarstad eller annan åtgärd enligt [15 kap.](#) eller i brottmål om häktning, tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, en åtgärd som avses i [25-28 kap.](#) eller omhändertagande enligt [28 kap. brottsbalken](#),
7. avslagit en begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag utsett någon annan än parten föreslagit,
8. prövat en fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälpslagen ([1996:1619](#)) i annat fall än som avses i 5 eller 7,
9. avslagit en begäran om att ersättning till vittne som åberopats av en enskild part skall utgå av allmänna medel enligt 36 kap. 24 § andra stycket eller
10. prövat en fråga enligt [33 kap. brottsbalken](#) om avräkning av tiden för vissa frihetsberövanden. Lag (1998:601).

6 § Den som vill överklaga ett sådant beslut som avses i [5 § 1, 2, 3, 7, 8](#) eller 9 skall först anmäla missnöje, om beslutet har meddelats under rättegången. Anmälan skall göras genast, om beslutet meddelats vid ett sammanträde, och annars inom en vecka från den dag då han fick del av beslutet. Den som försummar detta har inte längre rätt att överklaga beslutet.

Myndigheter som enligt lag eller föreskrifter som beslutats med stöd av lag är behöriga att överklaga beslut som avses i [första stycket](#) skall anmäla missnöje senast en vecka från dagen för beslutet, om detta har meddelats vid ett sammanträde där myndigheten inte har varit företrädd. Lag (1994:1034).

7 § Anser en part att ett beslut av tingsrätten medför att målet försenas i onödan, får han överklaga beslutet särskilt. Lag (1994:1034).

8 § Om tingsrätten förklarat en domare jävig, utsett målsägandebiträde, beslutat att kostnader för enskild parts inställelse skall betalas av allmänna medel eller bifallit en begäran om att ersättning till vittne som åberopats av enskild part skall betalas av allmänna medel får tingsrättens beslut inte överklagas.

Ett beslut som gäller hänskjutande av en fråga till Högsta domstolen enligt [56 kap. 13 §](#) får inte överklagas. Lag (1999:84).

9 § För att bemöta klagandens ändringsyrkande får motparten begära att ett beslut som inte får överklagas särskilt ändå skall prövas.

Om ett beslut enligt vilket rätten förelagt vite eller annan påföljd inte får överklagas särskilt, kan den som är missnöjd med beslutet, begära att föreläggandets giltighet prövas i samband med att han överklagar ett beslut i vilket föreläggandet har tillämpats. Lag (1994:1034).

10 § En tingsrätts beslut genom vilket en missnöjesanmälan, en ansökan om återvinning eller återupptagande eller ett överklagande har avvisats får överklagas. Frågan om en sådan anmälan eller ansökan gjorts eller ett överklagande skett inom rätt tid får annars inte prövas av hovrätten. Lag (1994:1034).

11 § Har en part som enligt [4 §](#) anmält missnöje med tingsrättens beslut under rättegången hänvisats att överklaga beslutet särskilt, skall målet vila till dess att överklagandet prövats. Rätten får dock bestämma att förberedelsen i målet skall fortsätta.

Anmäler någon missnöje enligt [6 §](#), får rätten förklara målet vilande till dess att överklagandet prövats, om det finns särskilda skäl.

I andra fall än som har sagts nu får ett överklagande av en tingsrätts beslut under rättegången inte leda till att målets behandling skjuts upp. Lag (1994:1034).

12 § För att hovrätten skall pröva tingsrättens dom eller beslut krävs prövningstillstånd, om inte annat är föreskrivet. Lag (2005:683).

13 § För att hovrätten ska pröva tingsrättens dom i brottmål, såvitt avser annat än enskilt anspråk, krävs inte prövningstillstånd i andra fall än då den tilltalade genom domen

1. som enda påföljd dömts till böter, eller

2. frikänts från ansvar för brott för vilket det inte är föreskrivet svårare straff än fängelse i sex månader.

Har tingsrätten i en dom i brottmål även prövat enskilt anspråk mot den tilltalade krävs inte prövningstillstånd i den delen, om

1. ett överklagande avser frågan om den tilltalade ska dömas för den åtalade gärning som det enskilda anspråket hänför sig till, och
2. prövningstillstånd meddelas i den frågan eller sådant prövningstillstånd inte krävs.

Kravet på prövningstillstånd enligt [första stycket](#) gäller inte om domen överklagas av justitiekanslern eller en justitieombudsman.

Det som sägs i [första-tredje styckena](#) gäller även beslut som får överklagas endast i samband med överklagande av dom.

För att hovrätten i brottmål ska pröva tingsrättens slutliga beslut eller beslut som får överklagas särskilt krävs inte prövningstillstånd. Lag (2008:795).

14 § Prövningstillstånd skall meddelas om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet. Lag (2005:683).

14 a § Prövningstillstånd får begränsas till att gälla en viss del av en dom eller ett slutligt beslut, om utgången i den delen inte kan påverka andra delar av det överklagade avgörandet.

Ett prövningstillstånd som meddelas utan en sådan begränsning som avses i [första stycket](#) gäller

1. domen eller det slutliga beslutet i den utsträckning parten har överklagat avgörandet,
2. överklagade beslut som har tagits in i domen eller det slutliga beslutet och som inte angår ett ombud, ett vittne, en sakkunnig eller någon annan som inte var part eller intervenient i tingsrätten, och
3. överklagade beslut som får överklagas endast i samband med att domen eller det slutliga beslutet överklagas.

Meddelas inte prövningstillstånd skall tingsrättens avgörande stå fast. En upplysning om detta skall tas in i hovrättens beslut. Lag (2005:683).

15 § Krävs prövningstillstånd i hovrätten, skall tingsrättens dom eller beslut innehålla uppgift om detta och om innehållet i [14 §](#). Lag (1994:1034).

50 kap. Om överklagande av domar i tvistemål

1 § En part som vill överklaga tingsrättens dom i ett tvistemål skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till tingsrätten. Den skall ha kommit in till rätten inom tre veckor från den dag då domen meddelades. Lag (1994:1034).

2 § Om ena parten överklagat tingsrättens dom, har motparten rätt att överklaga domen inom en vecka från den dag då den i [1 §](#) angivna tiden gick ut. Ett överklagande som gjorts under sådan tid förfaller, om det första överklagandet återkallas eller av annat skäl förfaller. Lag (1994:1034).

3 § Ett överklagande som kommit in för sent skall avvisas av tingsrätten. Överklagandet skall dock inte avvisas om det har kommit in till hovrätten inom klagotiden. Lag (1994:1034).

4 § Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas,
2. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen som yrkas,
3. grunderna för överklagandet och i vilket avseende tingsrättens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, och

5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i hovrätten inte lagts fram tidigare, ska klaganden i mål där förlikning om saken är tillåten förklara anledningen till det. Skriftliga bevis som inte har lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten. Lag (2008:649).

5 § Om inte överklagandet avvisas enligt [3 §](#), skall tingsrätten efter utgången av den i [2 §](#) angivna tiden sända över detta och övriga handlingar i målet till hovrätten.

Handlingarna skall översändas genast, om klaganden framställt ett yrkande som fordrar omedelbar prövning, såsom ett yrkande om kvarstad eller ett yrkande om upphävande av ett beslut om sådan åtgärd eller av ett beslut om att dom får verkställas även om den inte har laga kraft. Till dess att den i [2 §](#) angivna tiden har gått ut, skall dock en kopia av överklagandet finnas tillgänglig vid tingsrätten. Lag (1994:1034).

6 § Om det finns något annat hinder mot att ta upp ett överklagande till prövning än att detta kommit in för sent, får hovrätten omedelbart avvisa överklagandet. Lag (1994:1034).

7 § Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i [4 §](#) eller är det på annat sätt ofullständigt, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen. Något föreläggande behöver dock inte meddelas om överklagandet är ofullständigt endast i fråga om sådana uppgifter som avses i [4 § första stycket 4](#).

Följer klaganden inte föreläggandet skall överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten. Lag (2005:683).

7 a § Om överklagandet inte avvisas enligt [6 §](#) eller [7 § andra stycket](#), ska hovrätten besluta om prövningstillstånd ska meddelas. Om det behövs, ska beslutet föregås av skriftväxling.

Om det finns särskilda skäl, får sammanträde hållas innan frågan om prövningstillstånd avgörs. Till ett sådant sammanträde ska parterna kallas. Uteblir en part, får frågan ändå avgöras. Lag (2008:649).

8 § Beviljas prövningstillstånd, ska överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid, om detta inte redan har skett.

Har tingsrätten avslagit ett yrkande om kvarstad eller någon annan åtgärd enligt [15 kap.](#) eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har tingsrätten beviljat en sådan åtgärd eller förklarat att domen får verkställas även om den inte har laga kraft, får hovrätten omedelbart besluta att tingsrättens beslut tills vidare inte får verkställas. Lag (2008:649).

9 § Om inte klagandens yrkande medges, skall motparten i sin svarsskrivelse yttra sig över de grunder för överklagandet som klaganden har anfört och ange de omständigheter han eller hon själv vill anföra.

Skrivelsen skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Om en omständighet eller ett bevis som åberopas i hovrätten inte har lagts fram tidigare, skall parten i mål där förlikning om saken är tillåten förklara anledningen till det. Skriftliga bevis som inte har lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med svarsskrivelsen. Vill parten att det skall hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, skall han eller hon ange det och skälen till detta. Parten skall också ange om han eller hon vill att klaganden skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten. Lag (2005:683).

10 § Hovrätten skall sända över svarsskrivelsen till klaganden.

Om det behövs, får hovrätten besluta om ytterligare skriftväxling under förberedelsen. Hovrätten får också meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid bestämma i vilket avseende parten skall yttra sig. En part får föreläggas att ge in mer än en skrivelse endast om det finns särskilda

skäl.

Under förberedelsen får sammanträde hållas, om det behövs för en ändamålsenlig handläggning av målet. I fråga om ett sådant sammanträde tillämpas bestämmelserna i [16 § första stycket](#) och andra stycket första meningen, [21 § första stycket första meningen](#) och [22 §](#). Lag (2005:683).

11 § Har upphävts genom lag (2005:683).

12 § Om hovrätten anser att det behövs, skall hovrätten besluta att yttrande av sakkunnig inhämtas, skriftligt bevis läggs fram, föremål tillhandahålls för syn eller besiktning, bevis tas upp utom huvudförhandlingen eller någon annan förberedande åtgärd företas.

Om en part vill att en åtgärd enligt [första stycket](#) skall företas, skall han så snart som möjligt begära det hos hovrätten.

I fråga om hovrättens skyldigheter under förberedelsen skall [42 kap. 8 § andra stycket](#) tillämpas. Lag (1994:1034).

12 a § Om det är till fördel för handläggningen av målet, bör hovrätten göra en skriftlig sammanställning av parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter som dessa grundas på. Rätten får förelägga parterna att lämna underlag för sammanställningen. Parterna skall innan förberedelsen avslutas beredas tillfälle att yttra sig över sammanställningen. Lag (2005:683).

13 § Hovrätten får avgöra målet utan huvudförhandling, om klagandens ändringsyrkande har medgetts eller om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat.

Kan saken utredas tillfredsställande får hovrätten även i andra fall avgöra målet utan huvudförhandling,

1. om parterna har begärt att målet skall avgöras utan huvudförhandling eller
2. om ingen av parterna, sedan fråga väckts om avgörande utan huvudförhandling, haft någon invändning mot detta.

Ett mål får alltid avgöras utan huvudförhandling, om det är uppenbart att sådan förhandling är obehövlig.

För prövning som inte avser själva saken behöver huvudförhandling inte hållas. Lag (1999:84).

14 § Innan ett mål avgörs utan huvudförhandling, skall parterna, om det inte är uppenbart att de redan har slutfört sin talan, beredas tillfälle att göra det. Lag (1994:1034).

15 § Om inte målet enligt [13 §](#) avgörs utan huvudförhandling, skall hovrätten bestämma tid för sådan förhandling. Tiden skall om möjligt bestämmas efter samråd med parterna. För behandling av en rättegångsfråga eller sådan del av saken som får avgöras särskilt får huvudförhandling sättas ut även om målet i övrigt inte är färdigt för huvudförhandling. Lag (1994:1034).

16 § Till huvudförhandlingen skall parterna kallas.

Klaganden skall föreläggas att inställa sig vid påföljd att överklagandet annars förfaller. Skall han infinna sig personligen, skall hovrätten också upplysa honom om bestämmelsen i [21 § första stycket andra meningen](#). Om det är av betydelse för målets handläggning eller utredning att motparten inställer sig eller om denne är skyldig att infinna sig personligen, skall han föreläggas vite. Föreläggs motparten inte vite, skall han upplysas om att målet kan komma att avgöras även om han uteblir.

Hovrätten skall också bestämma vilka vittnen och sakkunniga som skall kallas till huvudförhandlingen. Parterna skall underrättas om beslutet. Lag (1999:84).

17 § I övrigt skall det som sägs i [43 kap. 1-6 §§](#), [8 § andra stycket](#) och [10-14 §§](#) tillämpas i fråga om huvudförhandling i hovrätten. Reglerna i [16 §](#) i detta kapitel skall dock tillämpas i fråga om kallelser till huvudförhandling som återupptas efter uppehåll och förelägganden för parterna. Lag (2005:683).

18 § Vid huvudförhandlingen skall den överklagade domen redovisas i den omfattning det behövs. Klaganden skall ange i vilken del domen överklagas och den ändring i domen som yrkas. Motparten skall ange om yrkandet medges eller

bestrids.

Därefter skall, om inte hovrätten anser något annat lämpligare, först klaganden och sedan motparten utveckla sin talan. Varje part skall yttra sig över vad den andra parten anfört. Om förhandlingen äger rum trots att klagandens motpart uteblivit, skall hovrätten se till att det som denne anfört läggs fram ur handlingarna i den utsträckning det behövs.

Framställningar enligt [första](#) och [andra styckena](#) får ske genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt. Lag (2005:683).

19 § Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen läggas fram. Om huvudförhandlingen äger rum trots att klagandens motpart uteblivit, skall hovrätten se till att den bevisning som han eller hon lagt fram i tingsrätten läggs fram ur handlingarna i den utsträckning bevisningen har betydelse för målet i hovrätten. Bevisningen får läggas fram genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.

Om inte särskilda skäl föranleder annat, bör ett av tingsrätten upptaget bevis, som inte enligt [35 kap. 13 §](#) skall tas upp på nytt, läggas fram innan bevis som rör samma omständighet omedelbart tas upp av hovrätten. Finns det flera bevis i fråga om samma omständighet, bör dessa läggas fram i ett sammanhang. Lag (2005:683).

20 § Sedan bevisningen lagts fram skall parterna lämnas tillfälle att slutföra sin talan. Lag (1994:1034).

21 § Uteblir klaganden från sammanträde för huvudförhandling, förfaller överklagandet. Detsamma gäller om en klagande som förelagts att infinna sig personligen inställer sig endast genom ombud och hovrätten inte anser sig ändå kunna avgöra målet.

Uteblir klagandens motpart och har vite förelagts honom, får hovrätten, när förlikning om saken inte är tillåten, i stället för att förelägga nytt vite besluta att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag. Detsamma gäller om klagandens motpart inställer sig endast genom ombud när han förelagts vid vite att infinna sig personligen.

Har vite förelagts klagandens motpart eller skall han hämtas till rätten och kan han inte hämtas, får dock målet avgöras trots att han inställt sig endast genom ombud eller uteblivit. Ett mål får också avgöras om klaganden har förelagts att infinna sig personligen men inställt sig endast genom ombud. Lag (1999:84).

22 § Har överklagandet förfallit enligt [21 §](#), skall hovrätten på ansökan av klaganden återuppta målet, om han för sin utevaro eller underlåtenhet att infinna sig personligen hade laga förfall som han inte kunde anmäla i tid.

Ansökan om återupptagande skall göras skriftligen inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades. Om klaganden sedan målet återupptagits uteblir eller inte följer ett föreläggande att infinna sig personligen, har han inte rätt att få målet återupptaget. Lag (1999:84).

23 § Har det vid huvudförhandling i tingsrätten hållits förhör inför rätten eller syn på stället angående någon viss omständighet och beror avgörandet även i hovrätten av tilltron till den bevisningen, får tingsrättens dom inte ändras i den delen utan att beviset har lagts fram i hovrätten genom en ljud- och bildupptagning av förhöret i tingsrätten eller tagits upp på nytt vid huvudförhandling i hovrätten. En sådan ändring får dock göras, om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än tingsrätten antagit. Lag (2005:683).

24 § Om den överklagade domen är en tredskodom och tingsrätten tar upp en av klagandens motpart gjord ansökan om återvinning, skall målet av hovrätten återförvisas till tingsrätten för att handläggas i samband med återvinningsmålet. Lag (1994:1034).

25 § Ett överklagande får återkallas innan hovrättens dom eller slutliga beslut meddelats.

En klagande får inte ändra sin talan att avse en annan del av tingsrättens dom än den som uppgetts vid överklagandet.

I mål där förlikning om saken är tillåten får en part i hovrätten till stöd för sin talan åberopa en omständighet eller ett bevis som inte lagts fram tidigare endast om

1. han gör sannolikt att han inte kunnat åberopa omständigheten eller beviset vid tingsrätten eller

2. han annars haft giltig ursäkt att inte göra det.

Framställs först i hovrätten ett yrkande om kvittning och kan det inte utan olägenhet prövas i målet, får yrkandet avvisas. Lag (1994:1034).

26 § Även utan yrkande skall hovrätten undanröja tingsrättens dom, om domvillan, som sägs i 59 kap. 1 § 1- 3, har förekommit vid tingsrätten.

Undanröjandet får avse domen i dess helhet eller endast viss del. Berör rättegångsfelet även del av domen, som inte överklagats, skall hovrätten med hänsyn till omständigheterna pröva, om denna del skall undanröjas. Lag (1989:656).

27 § Förs talan om jäv mot en domare i tingsrätten och anser hovrätten att jäv förelegat skall hovrätten undanröja tingsrättens dom i den del den överklagats. Lag (1994:1034).

28 § Om det vid tingsrätten har förekommit annat fel i rättegången än som avses i [26](#) eller [27 §](#), får hovrätten undanröja tingsrättens dom endast om felet kan antas ha inverkat på målets utgång och inte utan väsentlig olägenhet kan avhjälpas i hovrätten. Parterna skall få tillfälle att yttra sig i frågan om undanröjande, om det inte är uppenbart obehövt. Lag (1989:656).

29 § Undanröjer hovrätten tingsrättens dom på någon annan grund än att tingsrätten varit obehörig eller av något annat skäl inte bort ta upp målet till prövning, skall hovrätten samtidigt återförvisa målet till tingsrätten för fortsatt behandling.

Bestämmelser om hovrättens befogenhet att när tingsrätten varit obehörig hänvisa målet till annan tingsrätt finns i [10 kap. 20 §](#). Lag (1994:1034).

30 § har upphävts genom lag (1994:1034).

51 kap. Om överklagande av domar i brottmål

1 § En part som vill överklaga tingsrättens dom i ett brottmål skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till tingsrätten. Den skall ha kommit in till rätten inom tre veckor från den dag då domen meddelades. Lag (1994:1034).

2 § Om ena parten överklagat tingsrättens dom, har motparten rätt att överklaga domen inom en vecka från den dag då den i [1 §](#) angivna tiden gick ut. Ett överklagande som gjorts under sådan tid förfaller, om det första överklagandet återkallas eller av annat skäl förfaller. Lag (1994:1034).

3 § Ett överklagande som kommit in för sent skall avvisas av tingsrätten. Överklagandet skall dock inte avvisas om det har kommit in till hovrätten inom klagotiden. Lag (1994:1034).

4 § Överklagandet skall innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas,

2. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen som yrkas,

3. grunderna för överklagandet och i vilket avseende tingsrättens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,

4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd skall meddelas, när sådant tillstånd krävs, och

5. de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte har lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det skall hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, skall han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden skall också ange om han eller hon vill att målsäganden eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Är den tilltalade anhållen eller häktad, skall det anges. Lag (2005:683).

5 § Om inte överklagandet avvisas enligt [3 §](#), skall tingsrätten efter utgången av

den i [2 §](#) angivna tiden sända över detta och övriga handlingar i målet till hovrätten.

Handlingarna skall översändas genast, om den tilltalade är häktad eller om klaganden framställt ett yrkande som fordrar omedelbar prövning, såsom ett yrkande om häktning av den tilltalade, om åtgärd som avses i [25--28 kap.](#) eller om upphävande av ett beslut om sådan åtgärd. Till dess att den i [2 §](#) angivna tiden har gått ut, skall dock en kopia av överklagandet finnas tillgänglig vid tingsrätten. Lag (1994:1034).

6 § Om det finns något annat hinder mot att ta upp ett överklagande till prövning än att detta kommit in för sent, får hovrätten omedelbart avvisa överklagandet. Lag (1994:1034).

7 § Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i [4 §](#) eller är det på annat sätt ofullständigt, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen. Något föreläggande behöver dock inte meddelas om överklagandet är ofullständigt endast i fråga om sådana uppgifter som avses i [4 § första stycket 4](#).

Följer klaganden inte föreläggandet skall överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten. Lag (2005:683).

7 a § Om överklagandet inte avvisas enligt [6 §](#) eller [7 § andra stycket](#), skall hovrätten, när prövningstillstånd krävs, besluta om sådant tillstånd skall meddelas. Om det behövs, skall beslutet föregås av skriftväxling.

Om det finns särskilda skäl, får sammanträde hållas innan frågan om prövningstillstånd avgörs. Till ett sådant sammanträde skall parterna kallas. Uteblir en part, får frågan ändå avgöras. Lag (2005:683).

8 § Beviljas prövningstillstånd eller krävs inte sådant tillstånd, skall överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid, om detta inte redan har skett eller inte behövs enligt andra stycket. I mål om allmänt åtal får överklagandet dock översändas till åklagaren utan delgivning. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet skall inte framgå av de handlingar som delges den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat, får hovrätten genast meddela dom i målet.

Har tingsrätten avslagit ett yrkande om en åtgärd som avses i [26-28 kap.](#) eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har tingsrätten beviljat en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart besluta att tingsrättens beslut tills vidare inte får verkställas. I frågor om häktning, reseförbud eller omhändertagande enligt [28 kap. brottsbalken](#) får hovrätten ändra tingsrättens beslut även om motparten inte hörts.

Om hovrätten beslutat häkta någon som inte är personligen närvarande vid rätten, skall [24 kap. 17 § tredje](#) och [fjärde styckena](#) tillämpas. Lag (2005:683).

9 § Motparten skall i sin svarsskrivelse yttra sig över de grunder för överklagandet som klaganden har anfört och ange de omständigheter han eller hon själv vill anföra.

Skrivelsen skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Skriftliga bevis som inte har lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med svarsskrivelsen. Vill parten att det skall hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, skall han eller hon ange det och skälen till detta. Parten skall också ange om han eller hon vill att målsäganden eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten. Lag (2005:683).

10 § Hovrätten skall sända över svarsskrivelsen till klaganden. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet skall inte framgå av de handlingar som sänds över till den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Om det behövs, får hovrätten besluta om ytterligare skriftväxling under förberedelsen. Hovrätten får också meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid bestämma i vilket avseende parten skall yttra sig. En

part får föreläggas att ge in mer än en skrivelse endast om det finns särskilda skäl.

Under förberedelsen får sammanträde hållas, om det behövs för en ändamålsenlig handläggning av målet. I fråga om ett sådant sammanträde tillämpas bestämmelserna i [16 § första stycket](#) och andra stycket första meningen, [21 § första stycket första meningen](#) och [22 §](#). Hovrätten får besluta att den som är anhållen eller häktad skall inställas till sammanträdet. Lag (2005:683).

11 § Har upphävts genom lag (2005:683).

12 § Om hovrätten anser att det behövs, skall hovrätten besluta att yttrande av sakkunnig inhämtas, skriftligt bevis läggs fram, föremål tillhandahålls för syn eller besiktning, bevis tas upp utom huvudförhandlingen eller någon annan förberedande åtgärd företas.

Om en part vill att en åtgärd enligt [första stycket](#) skall företas, skall han så snart som möjligt begära det hos hovrätten.

Behöver i mål om allmänt åtal åtgärd enligt [23 kap.](#) företas, får hovrätten meddela åklagaren föreläggande om det. Lag (1994:1034).

13 § Hovrätten får avgöra målet utan huvudförhandling, om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat.

Kan saken utredas tillfredsställande får hovrätten avgöra målet utan huvudförhandling,

1. om åklagaren har överklagat endast till den tilltalades förmån,
2. om endast den tilltalade överklagat och hans ändringsyrkande godtas av motparten,
3. om det inte finns anledning att döma den tilltalade till ansvar eller ådöma honom påföljd eller döma honom till annan påföljd än böter eller villkorlig dom eller sådana påföljder i förening,
4. om parterna har begärt att målet skall avgöras utan huvudförhandling eller
5. om ingen av parterna, sedan fråga väckts om avgörande utan huvudförhandling, haft någon invändning mot detta.

Har i fall som avses i andra stycket 1-3 en part begärt huvudförhandling, skall sådan hållas, om det inte är uppenbart obehövligt.

Med de påföljder som anges i andra stycket 3 likställs vite och, om det inte samtidigt är fråga om förverkande av villkorligt medgiven frihet från fängelsestraff, förordnande enligt [34 kap. 1 § första stycket 1 brottsbalken](#). Det som sägs i [andra stycket 3](#) om villkorlig dom gäller inte villkorlig dom som förenas med föreskrift om samhällstjänst.

Avser överklagandet även annat än ansvar, får målet avgöras utan huvudförhandling endast om denna talan enligt [50 kap. 13 §](#) får prövas utan huvudförhandling.

För prövning som inte avser själva saken behöver huvudförhandling inte hållas. Lag (1999:84).

14 § Innan ett mål avgörs utan huvudförhandling, skall parterna, om det inte är uppenbart att de redan har slutfört sin talan, beredas tillfälle att göra det. Lag (1994:1034).

15 § Om inte målet enligt [13 §](#) avgörs utan huvudförhandling, skall hovrätten bestämma tid för sådan förhandling. Tiden skall om möjligt bestämmas efter samråd med parterna. För behandling av en rättegångsfråga eller sådan del av saken som får avgöras särskilt får huvudförhandling sättas ut även om målet i övrigt inte är färdigt för huvudförhandling.

Om den tilltalade är häktad, skall huvudförhandling hållas inom fyra veckor efter utgången av den tid som anges i [2 §](#), om det inte till följd av åtgärder som avses i [12 §](#) eller andra omständigheter är nödvändigt med längre uppskov. Har den tilltalade häktats efter utgången av den tid som anges i [2 §](#), skall tiden räknas från den dag han häktades. Lag (1994:1034).

16 § Till huvudförhandlingen skall parterna kallas.

En enskild klagande skall föreläggas att inställa sig vid påföljd att överklagandet annars förfaller. Skall han infinna sig personligen, skall hovrätten också upplysa

honom om bestämmelsen i 21 § första stycket andra meningen. Om det är av betydelse för målets handläggning eller utredning att en enskild motpart inställer sig eller om denne är skyldig att infinna sig personligen, skall han föreläggas vite. Finns det i fråga om den tilltalade anledning anta att han inte skulle följa ett sådant föreläggande, får hovrätten besluta att han skall hämtas till rätten. Om hovrätten inte förelägger motparten vite eller beslutar att han skall hämtas, skall hovrätten upplysa honom om att målet kan komma att avgöras även om han uteblir. Hovrätten skall besluta att en tilltalad som är anhållen eller häktad skall inställas till huvudförhandlingen.

Skall i mål om allmänt åtal en målsägande höras med anledning av åklagarens talan, skall han vid vite kallas att infinna sig personligen.

Hovrätten skall också bestämma vilka vittnen och sakkunniga som skall kallas till huvudförhandlingen. Parterna skall underrättas om beslutet. Lag (1994:1034).

17 § I övrigt skall det som sägs i [46 kap. 1-5 §§](#), [6 § andra stycket](#), [8](#), [9](#), [11](#), [13](#), [16](#) och [17 §§](#) tillämpas i fråga om huvudförhandling i hovrätten. Reglerna i [16 §](#) i detta kapitel skall dock tillämpas i fråga om kallelser till huvudförhandling som återupptas efter uppehåll och förelägganden för parterna.

När ett mål sätts ut till fortsatt eller ny huvudförhandling, får hovrätten besluta om lämpliga åtgärder för att målet skall kunna slutföras vid den förhandlingen.

I fråga om sådana åtgärder gäller [10](#) och [12 §§](#) i detta kapitel. Lag (2005:683).

18 § Vid huvudförhandlingen skall den överklagade domen redovisas i den omfattning det behövs. Klaganden skall ange i vilken del domen överklagas och den ändring i domen som yrkas. Motparten skall ges tillfälle att yttra sig över yrkandet.

Därefter skall åklagaren utveckla åtalet i den utsträckning det behövs för prövningen av överklagandet. Om talan förs endast av målsäganden, gäller detta i stället denne. Om hovrätten finner det lämpligare får dock en tilltalad som överklagat utveckla sin talan före åklagaren eller målsäganden. Varje part skall få tillfälle att bemöta vad den andra parten anfört. Om förhandlingen äger rum trots att klagandens motpart uteblivit, skall hovrätten se till att det som denne anfört läggs fram ur handlingarna i den utsträckning det behövs.

Framställningar enligt [första](#) och [andra styckena](#) får ske genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt. Lag (2005:683).

19 § Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen läggas fram. Hovrätten skall se till att den bevisning som har lagts fram i tingsrätten läggs fram ur handlingarna i den utsträckning bevisningen har betydelse för målet i hovrätten. Bevisningen får läggas fram genom hänvisningar till handlingar i målet, om rätten finner det lämpligt.

Om inte särskilda skäl föranleder annat, bör ett av tingsrätten upptaget bevis, som inte enligt [35 kap. 13 §](#) skall tas upp på nytt, läggas fram innan bevis som rör samma omständighet omedelbart tas upp av hovrätten. Finns det flera bevis i fråga om samma omständighet, bör dessa läggas fram i ett sammanhang. Lag (2005:683).

20 § Sedan bevisningen lagts fram skall parterna lämnas tillfälle att slutföra sin talan. Lag (1994:1034).

21 § Uteblir en enskild klagande från sammanträde för huvudförhandling, förfaller överklagandet. Detsamma gäller, om en enskild klagande som förelagts att infinna sig personligen inställer sig endast genom ombud och hovrätten inte anser sig ändå kunna avgöra målet.

Uteblir en enskild motpart och har vite förelagts honom, får hovrätten förelägga nytt vite eller besluta att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag. Detsamma gäller om en enskild motpart som vid vite förelagts att infinna sig personligen, inställer sig endast genom ombud.

Underlåter i mål om allmänt åtal en målsägande, som skall höras i anledning av åklagarens talan, att infinna sig personligen, gäller [andra stycket](#).

Om vite har förelagts klagandens motpart eller om denne skall hämtas till rätten och hämtning inte kan ske, får hovrätten avgöra målet trots att han inställt sig endast genom ombud eller uteblivit. Ett mål får också avgöras om en enskild

klagande som förelagts att infinna sig personligen inställt sig endast genom ombud. Lag (1994:1034).

22 § Har överklagandet förfallit enligt [21 §](#) skall hovrätten på ansökan av klaganden återuppta målet, om han för sin utevaro eller underlåtenhet att infinna sig personligen hade laga förfall som han inte kunde anmäla i tid.

Ansökan om återupptagande skall göras skriftligen inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades. Om klaganden sedan målet återupptagits uteblir eller inte följer ett föreläggande att infinna sig personligen, har han inte rätt att få målet återupptaget. Lag (1994:1034).

23 § Har det vid huvudförhandling i tingsrätten hållits förhör inför rätten eller syn på stället angående någon viss omständighet och beror avgörandet även i hovrätten av tilltron till den bevisningen, får tingsrättens dom inte ändras i den delen utan att beviset har lagts fram i hovrätten genom en ljud- och bildupptagning av förhöret i tingsrätten eller tagits upp på nytt vid huvudförhandling i hovrätten. En sådan ändring får dock göras

1. om den är till förmån för den tilltalade, eller
2. om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än tingsrätten antagit. Lag (2005:683).

23 a § Har tingsrätten funnit att den tilltalade skall dömas för den åtalade gärningen och överklagas domen bara beträffande annat än denna fråga, skall hovrätten pröva frågan endast om

1. det i denna del föreligger något förhållande som skulle kunna utgöra grund för resning enligt [58 kap. 2 §](#) eller kunna medföra undanröjande av domen på grund av domvilla eller
2. målets utgång vid tingsrätten i samma del uppenbarligen beror på förbiseende eller misstag.

Beträffande fråga som avses i [första stycket](#) 1 eller 2 behöver hänsyn tas endast till omständigheter som har åberopats av part. Lag (1989:656).

24 § Ett överklagande får återkallas innan hovrättens dom eller slutliga beslut har meddelats. Åklagare som i hovrätten fört talan mot den tilltalade får ändra sin talan till dennes förmån.

En klagande får inte ändra sin talan att gälla en annan gärning än den som avses i överklagandet. Lag (1994:1034).

25 § Hovrätten får inte med anledning av den tilltalades överklagande eller av åklagarens överklagande till hans eller hennes förmån döma till en brottspåföljd som är att anse som svårare eller mer ingripande för den tilltalade än den som tingsrätten dömt till. Hovrätten får dock överlämna till särskild vård enligt [31](#) eller [32 kap. brottsbalken](#) eller, om tingsrätten beslutat om sådan vård, döma till annan påföljd.

Vid tillämpningen av första stycket skall sluten ungdomsvård enligt [32 kap. 5 § brottsbalken](#) jämföras med fängelse.

Har tingsrätten förenat villkorlig dom eller skyddstillsyn med en föreskrift som förutsätter samtycke och samtycker den dömde inte längre till föreskriften, får hovrätten trots [första stycket](#) döma till en svårare eller mer ingripande påföljd.

Hovrätten får inte med anledning av ett överklagande som anges i [första stycket](#) besluta om utvisning, om tingsrätten inte har meddelat sådant beslut, eller bestämma längre tid än tingsrätten gjort för förbud för den tilltalade att återvända till Sverige. Lag (2006:890).

26 § Även utan yrkande skall hovrätten undanröja tingsrättens dom, om domvilla, som sägs i 59 kap. 1 § 1- 3, har förekommit vid tingsrätten.

Undanröjandet får avse domen i dess helhet eller endast viss del. Berör rättegångsfelet även del av domen, som inte överklagats, skall hovrätten med hänsyn till omständigheterna pröva, om denna del skall undanröjas. Lag (1989:656).

27 § Förs talan om jäv mot en domare i tingsrätten och anser hovrätten att jäv förelegat skall hovrätten undanröja tingsrättens dom i den del den överklagats. Lag (1994:1034).

28 § Om det vid tingsrätten har förekommit annat fel i rättegången än som avses i [26](#) eller [27 §](#), får hovrätten undanröja tingsrättens dom endast om felet kan antas ha inverkat på målets utgång och inte utan väsentlig olägenhet kan avhjälpas i hovrätten. Parterna skall få tillfälle att yttra sig i frågan om undanröjande, om det inte är uppenbart obehövt. Lag (1989:656).

29 § Undanröjer hovrätten tingsrättens dom på någon annan grund än att tingsrätten varit obehörig eller av något annat skäl inte bort ta upp målet till prövning, skall hovrätten samtidigt återförvisa målet till tingsrätten för fortsatt behandling.

Bestämmelser om hovrättens befogenhet att när tingsrätten varit obehörig hänvisa målet till annan tingsrätt finns i [19 kap. 11 §](#). Lag (1994:1034).

30 § Har tingsrättens dom överklagats endast i fråga om annat än ansvar, skall målet i hovrätten behandlas som tvistemål. Lag (1994:1034).

52 Kap. Om överklagande av beslut

1 § Den som vill överklaga en tingsrätts beslut skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till tingsrätten.

Skrivelsen skall ha kommit in till tingsrätten inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades. Om ett beslut under rättegången inte har meddelats vid sammanträde och det inte heller vid något sammanträde har tillkännagetts när beslutet kommer att meddelas, skall dock klagotiden räknas från den dag då klaganden fick del av beslutet. Ett överklagande av ett beslut om någons häktande, kvarhållande i häkte, tillstånd till restriktioner enligt [24 kap. 5 a §](#), om åläggande av reseförbud eller i fråga som avses i [49 kap. 7 §](#) är inte inskränkt till viss tid.

I [49 kap.](#) finns bestämmelser om att den, som vill överklaga ett beslut, i vissa fall först skall anmäla missnöje. Lag (1994:1034).

2 § Ett överklagande som kommit in för sent skall avvisas av tingsrätten. Överklagandet skall dock inte avvisas om det har kommit in till hovrätten inom klagotiden. Lag (1994:1034).

3 § Överklagandet skall innehålla uppgifter om

1. det beslut som överklagas,
2. den ändring i beslutet som yrkas,
3. grunderna för överklagandet,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd skall meddelas, när sådant tillstånd krävs, och
5. de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med överklagandet. Lag (1994:1034).

4 § Om inte överklagandet avvisas enligt [2 §](#), skall tingsrätten till hovrätten sända över detta och övriga handlingar i målet som har betydelse för prövningen av överklagandet. Lag (1994:1034).

5 § Om det finns något annat hinder mot att ta upp ett överklagande till prövning än att detta kommit in för sent, får hovrätten omedelbart avvisa överklagandet. Lag (1994:1034).

6 § Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i [3 §](#) eller är det på annat sätt ofullständigt, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen. Något föreläggande behöver dock inte meddelas om överklagandet är ofullständigt endast i fråga om sådana uppgifter som avses i [3 § första stycket 4](#).

Följer klaganden inte föreläggandet skall överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten. Lag (2005:683).

6 a § Om överklagandet inte avvisas enligt [5 §](#) eller [6 § andra stycket](#), skall hovrätten, när prövningstillstånd krävs, besluta om sådant tillstånd skall meddelas. Om det behövs, skall beslutet föregås av skriftväxling.

Om det finns särskilda skäl, får sammanträde hållas innan frågan om

prövningstillstånd avgörs. Till ett sådant sammanträde skall parterna kallas. Uteblir en part, får frågan ändå avgöras. Lag (2005:683).

7 § Om hovrätten finner att klagandens motpart bör höras angående överklagandet och prövningstillstånd beviljas eller sådant tillstånd inte krävs, skall överklagandet delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid, om detta inte redan har skett. I mål där åklagaren är motpart får överklagandet dock översändas till denne utan delgivning.

Det överklagade beslutet får inte ändras såvitt angår motpartens rätt utan att han eller hon har getts tillfälle att yttra sig.

Har tingsrätten i tvistemål avslagit ett yrkande om kvarstad eller någon annan åtgärd enligt [15 kap.](#) eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd eller i brottmål avslagit yrkande om en åtgärd som avses i [26-28 kap.](#) eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har tingsrätten beviljat en sådan åtgärd eller förklarat att beslutet får verkställas även om det inte har laga kraft, får hovrätten omedelbart besluta att tingsrättens beslut tills vidare inte får verkställas. Hovrätten får också ändra tingsrättens beslut i fråga om häktning, tillstånd till restriktioner enligt [24 kap. 5 a §](#) eller reseförbud utan att höra motparten. Lag (2005:683).

8 § Motparten skall i sin svarsskrivelse yttra sig över de grunder för överklagandet som klaganden anfört och ange de omständigheter han själv vill anföra.

Skrivelsen skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in till hovrätten samtidigt med svarsskrivelsen. Lag (1994:1034).

9 § Om det behövs får hovrätten besluta om ytterligare skriftväxling. Hovrätten får också meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid bestämma i vilket avseende parten skall yttra sig. En part får föreläggas att ge in mer än en skrivelse endast om det finns särskilda skäl. Lag (1994:1034).

10 § Har upphävts genom lag (2005:683).

11 § Om det är nödvändigt för utredningen i målet att en part eller någon annan hörs muntligen, får hovrätten besluta om detta på lämpligt sätt. Hovrätten skall besluta att den som är anhållen eller häktad skall inställas till förhöret.

Om hovrätten beslutat häkta någon som inte är personligen närvarande vid rätten, skall [24 kap. 17 § tredje](#) och [fjärde styckena](#) tillämpas. Lag (2005:683).

12 § Ett överklagande får återkallas innan hovrättens slutliga beslut har meddelats. Lag (1994:1034).

13 § Har en part eller intervenient överklagat ett beslut som tagits in i en dom eller som får överklagas endast i samband med att domen överklagas, och är även domen överklagad, skall målen i hovrätten handläggas gemensamt enligt [50](#) eller [51 kap.](#)

[Första stycket](#) gäller inte om beslutet angår ett ombud, en försvarare, ett vittne, en sakkunnig eller någon annan som inte var part eller intervenient i tingsrätten. Lag (1994:1034).

53 Kap. Om mål som tas upp omedelbart

1 § I tvistemål som skall tas upp omedelbart av en hovrätt tillämpas bestämmelserna om rättegången vid tingsrätt i [42--44 kap.](#) Lag (1994:1034).

2 § I brottmål som skall tas upp omedelbart av en hovrätt, tillämpas bestämmelserna om rättegången vid tingsrätt i [45--47 kap.](#) med följande avvikelser:

1. Hovrätten får inte uppdra åt åklagaren att utfärda stämning.

2. Hovrätten skall i stämningen förelägga den tilltalade att svara skriftligen inom en viss tid. Hovrätten skall sända över svarsskrivelsen till åklagaren. Om det behövs får hovrätten besluta om ytterligare skriftväxling. Hovrätten får också meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid bestämma i vilket avseende parten skall yttra sig.

3. I stället för den tid om en vecka som gäller enligt [45 kap. 14 §](#), [46 kap. 11 §](#) och [47 kap. 22 §](#) för hållande av huvudförhandling i vissa fall skall en tid om två veckor gälla.

4. Om det inte finns anledning att döma till någon annan påföljd än böter, får hovrätten avgöra målet utan huvudförhandling. I sådant fall tillämpas [51 kap. 14 §](#). Lag (1994:1034).

SJÄTTE AVDELNINGEN

Om rättegången i högsta domstolen /Rubriken upphör att gälla U:2009-07-01/
Om rättegången i Högsta domstolen /Rubriken träder i kraft I:2009-07-01/

54 kap. Om rätten att överklaga en hovrätts domar och beslut och om prövningstillstånd

1 § En hovrätts dom får överklagas, om inte annat är föreskrivet.

När en hovrätt meddelar dom i fall som avses i [17 kap. 5 § andra stycket](#), skall hovrätten med hänsyn till omständigheterna bestämma om domen skall få överklagas särskilt eller endast i samband med att hovrättens slutliga avgörande överklagas.

Den, mot vilken en tredskodom givits, får inte överklaga domen. Bestämmelser om hans rätt till återvinning i anledning av sådan dom finns i [44 kap. 9 §](#) och [53 kap. 1 §](#). Lag (1994:1034).

2 § Har parterna muntligen inför rätten eller skriftligen avtalat att inte överklaga en dom som meddelas med anledning av en uppkommen tvist eller en framtida tvist som kan härledas till ett visst angivet rättsförhållande, gäller avtalet, om förlikning om saken är tillåten.

En utfästelse att inte överklaga som har gjorts efter domen gäller, om förlikning om saken är tillåten. Lag (2005:683).

3 § En hovrätts slutliga beslut får överklagas, om inte annat är föreskrivet. Har en part rätt att ansöka om återupptagande av ett mål som avgjorts genom ett slutligt beslut, får han dock inte överklaga beslutet.

Ett beslut av en hovrätt enligt vilket ett mål återförvisats till tingsrätten får överklagas endast om hovrättens prövning innefattar ett avgörande av en fråga som inverkar på målets utgång.

Hovrättens beslut i en överklagad fråga om ersättning till offentlig försvarare får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det finns särskilda skäl för att pröva om tillstånd skall ges enligt 10 § första stycket 1. Lag (1994:1034).

4 § Det som sägs i [49 kap. 4--6, 8](#) och [11 §§](#) om överklagande av en tingsrätts beslut skall tillämpas vid överklagande av en hovrätts beslut, som inte är slutligt, i frågor som avses i de nämnda paragraferna och som uppkommit i hovrätten eller överklagats dit. Lag (1994:1034).

5 § I fråga om hovrättens beslut i annat fall än som anges i [3](#) eller [4 §](#) tillämpas [49 kap. 3 § andra stycket](#) och [9 §](#). Lag (1994:1034).

6 § Om hovrätten ogillat ett yrkande om häktning, tillstånd till restriktioner enligt [24 kap. 5 a §](#) eller reseförbud eller upphävt ett beslut om häktning, tillstånd till restriktioner enligt [24 kap. 5 a §](#) eller reseförbud, får beslutet överklagas endast i samband med att hovrättens dom eller slutliga beslut överklagas. Lag (1994:1034).

7 § Har hovrätten funnit att tingsrätten varit behörig att ta upp ett mål, får hovrättens beslut om detta överklagas endast om invändningen mot tingsrättens behörighet grundas på en omständighet som högre rätt självmant skall beakta vid ett överklagande. Lag (1994:1034).

8 § Ett beslut får inte överklagas, om hovrätten i beslutet

1. prövat en fråga om jäv mot domare i tingsrätt,
2. prövat en till hovrätten överklagad fråga som avses i 49 kap. 5 § 7 eller [9](#) eller [7 §](#) eller
3. meddelat prövningstillstånd. Lag (1994:1034).

9 § Prövningstillstånd krävs för att Högsta domstolen skall pröva hovrättens dom eller slutliga beslut i mål eller ärende som väckts vid tingsrätt. Detsamma gäller hovrättens slutliga beslut i ett ärende som har ett direkt samband med ett sådant mål eller ärende utom beslut som avses i [17 §](#).

[Första stycket](#) gäller inte överklaganden av justitiekanslern eller en justitieombudsman i mål där allmänt åtal förs. Lag (2004:402).

10 § Prövningstillstånd får meddelas endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd fordras i två eller flera likartade mål och Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i ett av dem, får prövningstillstånd meddelas även i övriga mål. Lag (1994:1034).

11 § Prövningstillstånd får begränsas till att gälla en viss fråga i målet, vars prövning är av vikt för ledning av rättstillämpningen (prejudikatfråga) eller en viss del av målet.

I avvaktan på att prövning sker i enlighet med ett prövningstillstånd som begränsats enligt [första stycket](#) får Högsta domstolen förklara frågan om meddelande av prövningstillstånd rörande målet i övrigt vilande helt eller delvis.

Ett prövningstillstånd som meddelas utan sådan begränsning som avses i [första stycket](#) gäller

1. domen eller det slutliga beslutet i den utsträckning parten har överklagat avgörandet,
2. överklagade beslut som tagits in i domen eller det slutliga beslutet och som inte angår ett ombud, ett vittne, en sakkunnig eller någon annan som inte var part eller intervenient i hovrätten,
3. överklagade beslut som får överklagas endast i samband med att domen eller det slutliga beslutet överklagas.

I den utsträckning prövningstillstånd inte meddelas och fråga om tillstånd inte heller förklaras vilande, skall hovrättens dom eller slutliga beslut stå fast. En upplysning om detta skall tas in i Högsta domstolens beslut. Lag (1994:1034).

12 § Vid överklagande som avses i [9 § andra stycket](#) får Högsta domstolen, om målet väckts vid tingsrätt, besluta att begränsa prövningen av målet till en viss prejudikatfråga.

Ett beslut som avses i [första stycket](#) får meddelas att gälla till dess annorlunda bestäms. Ett sådant beslut fattas enligt de regler som gäller för beslut om prövningstillstånd. Meddelas beslut enligt detta stycke, skall målet i övrigt vila.

I den utsträckning Högsta domstolen inte prövar målet, skall hovrättens dom eller slutliga beslut stå fast. En upplysning om detta skall tas in i det beslut genom vilket prövning vägras. Lag (1994:1034).

13 § Vid avgörandet av om prövningstillstånd skall meddelas behöver hänsyn tas endast till sådana omständigheter som har åberopats av klaganden. Lag (1994:1034).

14 § Avser överklagandet ett beslut av hovrätten som inte är slutligt och som meddelats i ett mål eller ärende som väckts vid tingsrätt skall [9--13 §§](#) tillämpas. Detta gäller dock inte om Högsta domstolen med anledning av talan mot hovrättens dom eller slutliga beslut har meddelat prövningstillstånd som enligt [11 § tredje stycket](#) gäller även beslutet. Lag (1994:1034).

15 § Om ett beslut av en hovrätt enligt [3 § andra stycket](#) eller [6](#), [7](#) eller [8 §](#) inte får överklagas, skall beslutet innehålla uppgift om det.

Krävs prövningstillstånd i Högsta domstolen, skall hovrättens dom eller beslut

innehålla uppgift om detta och om innehållet i [10 §](#). Lag (1994:1034).

16 § Om en part anser att en upplysning enligt [15 § första stycket](#) är oriktig, får han i samband med att beslutet överklagas begära att Högsta domstolen prövar frågan om rätt att överklaga. I annat fall får frågan inte prövas av Högsta domstolen. Lag (1994:1034).

17 § Ett beslut genom vilket hovrätten avvisat en missnöjesanmälan, en ansökan om återvinning eller återupptagande eller ett överklagande av hovrätts dom eller beslut får överklagas. Frågan om en sådan anmälan eller ansökan gjorts eller ett överklagande skett inom rätt tid får annars inte prövas av Högsta domstolen. Lag (1994:1034).

55 kap. Om överklagande av domar

1 § En part som vill överklaga hovrätts dom skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till hovrätten. Den skall ha kommit in till rätten inom fyra veckor från den dag då domen meddelades. Lag (1994:1034).

2 § Ett överklagande som kommit in för sent skall avvisas av hovrätten. Överklagandet skall dock inte avvisas om det har kommit in till Högsta domstolen inom klagotiden. Lag (1994:1034).

3 § Överklagandet skall innehålla uppgifter om

1. den dom som överklagas,
2. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen som yrkas,
3. grunderna för överklagandet och i vilket avseende hovrätts domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd skall meddelas, när sådant tillstånd krävs, och
5. de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Högsta domstolen inte lagts fram tidigare, skall klaganden i tvistemål förklara anledningen till det. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med överklagandet. Klaganden skall också ange om han vill att motparten eller i brottmål målsäganden eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i Högsta domstolen.

Är i brottmål den tilltalade anhållen eller häktad, skall det anges. Lag (1994:1034).

4 § Om inte överklagandet avvisas enligt [2 §](#), skall hovrätten efter utgången av klagotiden sända över detta och övriga handlingar i målet till Högsta domstolen. Handlingarna skall översändas genast, om i brottmål den tilltalade är häktad eller om klaganden framställt ett yrkande som fordrar omedelbar prövning, såsom i tvistemål ett yrkande om kvarstad eller ett yrkande om upphävande av ett beslut om en sådan åtgärd eller av ett beslut om att dom får verkställas även om den inte har laga kraft, eller i brottmål ett yrkande om häktning av den tilltalade eller om åtgärd som avses i [25--28 kap.](#) eller om upphävande av ett beslut om en sådan åtgärd. Lag (1994:1034).

5 § Om det finns något annat hinder mot att ta upp ett överklagande till prövning än att detta kommit in för sent, får Högsta domstolen omedelbart avvisa överklagandet. Lag (1994:1034).

6 § Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i [3 § första stycket 1--3](#) eller 5 eller [andra stycket](#) eller är det på annat sätt ofullständigt, skall Högsta domstolen förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Följer klaganden inte föreläggandet skall överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i Högsta domstolen. Lag (1994:1034).

7 § Om överklagandet inte avvisas enligt [5 §](#) eller [6 § andra stycket](#), skall Högsta domstolen, när prövningstillstånd krävs, besluta om sådant tillstånd skall meddelas. Om det behövs, skall beslutet föregås av skriftväxling. Lag (2005:683).

8 § Beviljas prövningstillstånd eller krävs inte sådant tillstånd, skall överklagandet

delges motparten med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid, om detta inte redan har skett. I mål om allmänt åtal får överklagandet dock översändas till åklagaren utan delgivning. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet skall inte framgå av de handlingar som delges den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Har hovrätten i tvistemål avslagit ett yrkande om kvarstad eller någon annan åtgärd enligt [15 kap.](#) eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd eller i brottmål avslagit ett yrkande om en åtgärd som avses i [26-28 kap.](#) eller upphävt ett beslut om sådan åtgärd, får Högsta domstolen omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har hovrätten beviljat en sådan åtgärd eller förklarat att domen får verkställas även om den inte har laga kraft, eller fastställt tingsrätts beslut om det, får Högsta domstolen omedelbart besluta att tingsrättens eller hovrättens beslut tills vidare inte får verkställas. I frågor om häktning eller reseförbud får Högsta domstolen ändra hovrättens beslut även om motparten inte hörts. Lag (2005:683).

9 § Motparten skall i sin svarsskrivelse yttra sig över de grunder för överklagandet som klaganden anfört och ange de omständigheter han själv vill anföra. Det som har sagts nu gäller inte i tvistemål där klagandens yrkande medges.

Skrivelsen skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Om en omständighet eller ett bevis som åberopas i Högsta domstolen inte lagts fram tidigare, skall parten i tvistemål förklara anledningen till det. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in till Högsta domstolen samtidigt med svarsskrivelsen. Parten skall också ange om han vill att motparten eller i brottmål målsäganden eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i Högsta domstolen. Lag (1994:1034).

10 § Högsta domstolen skall sända över svarsskrivelsen till klaganden. Uppgift om målsägandes eller vittnens ålder, yrke och bostadsadress som saknar betydelse för åtalet skall inte framgå av de handlingar som sänds över till den tilltalade i mål om allmänt åtal.

Om det behövs, får Högsta domstolen besluta om ytterligare skriftväxling. Högsta domstolen får också meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid bestämma i vilket avseende parten skall yttra sig. En part får föreläggas att ge in mer än en skrivelse endast om det finns särskilda skäl. Lag (1994:1034).

11 § Högsta domstolen får utan huvudförhandling avgöra

1. en prejudikatfråga,
2. ett mål i vilket Högsta domstolen med stöd av bestämmelserna i [12 §](#) i allt väsentligt grundar avgörandet i övrigt på hovrättens bedömning,
3. ett mål som har tagits upp omedelbart av hovrätten eller
4. ett sådant mål eller en sådan fråga i ett mål som skall avgöras av Högsta domstolen i dess helhet eller med nio ledamöter.

Beträffande avgörande i övrigt i Högsta domstolen av mål utan huvudförhandling skall i tvistemål [50 kap. 13 §](#) och i brottmål [51 kap. 13 §](#) tillämpas. Lag (1996:157).

12 § Har Högsta domstolen med tillämpning av bestämmelserna i [54 kap. 11](#) eller [12 §](#) prövat en prejudikatfråga, får domstolen, om ytterligare prövning krävs, helt eller delvis grunda sitt avgörande av målet i övrigt på hovrättens bedömning eller undanröja lägre rätts dom och återförvisa målet till lägre rätt för fortsatt handläggning.

En prejudikatfråga får avgöras genom dom även i andra fall än som avses i 17 kap. 5 § andra stycket. Lag (1994:1034).

13 § I tvistemål får en part i Högsta domstolen till stöd för sin talan åberopa en omständighet eller ett bevis som inte lagts fram tidigare endast om han gör sannolikt att han inte kunnat åberopa omständigheten eller beviset vid lägre rätt eller han annars haft giltig ursäkt att inte göra det.

Framställs först i Högsta domstolen ett yrkande om kvitning och kan det inte utan olägenhet prövas i målet, får yrkandet avvisas. Lag (1994:1034).

14 § Har det vid huvudförhandling i lägre rätt hållits förhör inför rätten eller syn på stället angående någon viss omständighet och beror avgörandet även i Högsta domstolen av tilltron till den bevisningen, får hovrättens dom ändras i den delen endast om hovrätten i samma del ändrat tingsrättens dom utan att ta upp beviset vid huvudförhandling eller ta del av en ljud- och bildupptagning av förhöret. En sådan ändring får dock göras

1. om den är till förmån för den tilltalade, eller
2. om det finns synnerliga skäl för att bevisets värde är ett annat än hovrätten antagit. Lag (2005:683).

15 § Vid rättegången i Högsta domstolen skall i övrigt följande bestämmelser tillämpas:

1. i tvistemål, [50 kap. 10 § tredje stycket](#), [12 §](#), [14-22 §§](#), [24 §](#) och [25 § första och andra styckena](#) och
2. i brottmål, [51 kap. 8 § fjärde stycket](#), [10 § tredje stycket](#), [12 §](#), [14-22 §§](#), samt 23 a, 24, 25 och 30 §§.

Det som sägs i [50 kap. 26-29 §§](#) rörande tvistemål samt i [51 kap. 26-29 §§](#) rörande brottmål om undanröjande av tingsrätts dom och om återförvisning gäller för Högsta domstolen i fråga om lägre rätts dom. Lag (2005:683).

56 kap. Om överklagande av beslut och om hänskjutande av prejudikatfrågor

1 § Den som vill överklaga en hovrätts beslut skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till hovrätten.

Skrivelsen skall ha kommit in till hovrätten inom fyra veckor från den dag då beslutet meddelades. Om ett beslut under rättegången inte har meddelats vid sammanträde och det inte heller vid något sammanträde har tillkännagetts när beslutet kommer att meddelas, skall dock klagotiden räknas från den dag då klaganden fick del av beslutet. Ett överklagande av ett beslut om någons häktande, kvarhållande i häkte, tillstånd till restriktioner enligt [24 kap. 5 a §](#) eller om åläggande av reseförbud är inte inskränkt till viss tid.

Av bestämmelser i [49 kap.](#) och [54 kap. 4 §](#) följer att den som vill överklaga en hovrätts beslut i vissa fall först skall anmäla missnöje. Lag (1994:1034).

2 § Ett överklagande som kommit in för sent skall avvisas av hovrätten. Överklagandet skall dock inte avvisas om det har kommit in till Högsta domstolen inom klagotiden. Lag (1994:1034).

3 § Överklagandet skall innehålla uppgifter om

1. det beslut som överklagas,
2. den ändring i beslutet som yrkas,
3. grunderna för överklagandet,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd skall meddelas, när sådant tillstånd krävs, och
5. de bevis som åberopas och vad som skall styrkas med varje bevis.

Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in samtidigt med överklagandet. Lag (1994:1034).

4 § Om inte överklagandet avvisas enligt [2 §](#), skall hovrätten till Högsta domstolen sända över detta och övriga handlingar i målet som har betydelse för prövningen av överklagandet. Lag (1994:1034).

5 § Om det finns något annat hinder mot att ta upp ett överklagande till prövning än att detta kommit in för sent, får Högsta domstolen omedelbart avvisa överklagandet. Lag (1994:1034).

6 § Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i [3 § första stycket 1--3](#) eller 5 eller [andra stycket](#) eller är det på annat sätt ofullständigt, skall Högsta domstolen förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Följer klaganden inte föreläggandet skall överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i Högsta domstolen. Lag (1994:1034).

7 § Om Högsta domstolen finner att klagandens motpart bör höras angående

överklagandet, skall överklagandet delges honom med föreläggande att svara skriftligen inom en viss tid. I mål där åklagaren är motpart får överklagandet dock översändas till denne utan delgivning. Lag (1999:84).

8 § Motparten skall i sin svarsskrivelse yttra sig över de grunder för överklagandet som klaganden anfört och ange de omständigheter han själv vill anföra.

Skrivelsen skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Skriftliga bevis som inte lagts fram tidigare skall ges in till Högsta domstolen samtidigt med svarsskrivelsen. Lag (1994:1034).

9 § Om det behövs får Högsta domstolen besluta om ytterligare skriftväxling. Högsta domstolen får också meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid bestämma i vilket avseende parten skall yttra sig. En part får föreläggas att ge in mer än en skrivelse endast om det finns särskilda skäl. Lag (1994:1034).

10 § Behövs prövningstillstånd och har motparten hörts angående överklagandet, skall Högsta domstolen sedan skriftväxlingen avslutats besluta om sådant tillstånd skall meddelas. När det finns skäl för det, får frågan tas upp utan att skriftväxling har skett. Lag (1994:1034).

11 § Vid rättegången i Högsta domstolen skall i övrigt [52 kap. 11--13 §§](#) samt [55 kap. 12 § första stycket](#) tillämpas.

Vid tillämpning av [52 kap. 13 § första stycket](#) skall den gemensamma handläggningen av målen ske enligt [55 kap.](#) i stället för enligt 50 eller 51 kap. Lag (1994:1034).

12 § I fråga om överklagande enligt [8 kap. 8 §](#) tillämpas [1--11 §§](#) med följande avvikelser:

1. Klaganden skall ge in sin skrivelse till advokatsamfundet. Skrivelsen skall ha kommit in till samfundet inom fyra veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet.
2. Om inte särskilda skäl föranleder annat, skall klaganden och, när talan förs av Justitiekanslern, även motparten höras muntligen i Högsta domstolen.
3. Det organ inom advokatsamfundet som meddelat beslutet skall lämnas tillfälle att ge in en skriftlig förklaring och att yttra sig i samband med att en part hörs muntligen.
4. Ett beslut av advokatsamfundet genom vilket överklagandet avvisas får överklagas hos Högsta domstolen. Bestämmelserna i 1 skall då tillämpas. Lag (1994:1034).

13 § En tingsrätt får med parternas samtycke hänskjuta en viss fråga i målet till prövning av Högsta domstolen, när förlikning om saken är tillåten. Lag (1999:84).

14 § En fråga som hänskjutits enligt [13 §](#) får inte komma under Högsta domstolens prövning utan att domstolen meddelat tillstånd till detta. Sådant tillstånd får ges endast i den mån det gäller en sådan prejudikatfråga som avses i [54 kap. 11 § första stycket](#).

Frågan om prövningstillstånd får prövas utan att parterna fått tillfälle att yttra sig. Lag (1994:1034).

15 § Om prövningstillstånd meddelas enligt [14 §](#), skall Högsta domstolen pröva prejudikatfrågan med tillämpning av reglerna i [7](#), [9](#) och [11 §§](#). Lag (1994:1034).

57 Kap. Om mål som tas upp omedelbart

1 § I mål som skall tas upp omedelbart av Högsta domstolen skall [53 kap.](#) tillämpas. Lag (1994:1034).

SJUNDE AVDELNINGEN

Om särskilda rättsmedel

58 Kap. Om resning och återställande av försutten tid

1 § Sedan dom i tvistemål vunnit laga kraft, må till förmån för någon av parterna resning beviljas:

1. om ledamot av rätten eller där anställd tjänsteman med avseende å målet gjort sig skyldig till brottsligt förfarande eller tjänsteförseelse eller om brott som har avseende å målet ligger ombud eller ställföreträdare till last, samt brottet eller tjänsteförseelsen kan antagas hava inverkat på målets utgång;
2. om skriftlig handling, som åberopats till bevis, varit falsk eller om part, som hörts under sanningsförsäkran, eller vittne, sakkunnig eller tolk avgivit falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antagas hava inverkat på utgången;
3. om omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle hava lett till annan utgång; eller
4. om rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag.

Ej må på grund av förhållande, som avses i 3, resning beviljas, med mindre parten gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det. Lag (1975:670)

2 § Sedan en dom i brottmål vunnit laga kraft, får resning beviljas till förmån för den tilltalade,

1. om någon ledamot av rätten, där anställd tjänsteman eller åklagaren med avseende på målet har gjort sig skyldig till brottsligt förfarande eller tjänsteförseelse eller om något brott som har avseende på målet ligger ombud, ställföreträdare eller försvarare till last, samt brottet eller tjänsteförseelsen kan antas ha inverkat på målets utgång,
2. om någon lagfaren domare eller åklagaren har varit jävig och det inte är uppenbart att jävet har saknat betydelse för målets utgång,
3. om någon skriftlig handling, som åberopats till bevis, har varit falsk eller om ett vittne, en sakkunnig eller en tolk har avgett falsk utsaga samt handlingen eller utsagan kan antas ha inverkat på utgången,
4. om någon omständighet eller något bevis, som inte tidigare har förebringats, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade frikänts eller till att brottet hänförts under en mildare straffbestämmelse än den som tillämpats eller om det, med hänsyn till vad sålunda åberopas och i övrigt förekommer, finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott, för vilket han dömts, eller
5. om den rättstillämpning, som ligger till grund för domen, uppenbart strider mot lag. Lag (1987:1345).

3 § Sedan en dom i brottmål vunnit laga kraft, får resning beviljas till men för den tilltalade,

1. om något sådant förhållande, som avses i [2 § 1](#) eller [3](#), förelegat och detta kan antas ha medverkat till att den tilltalade frikänts eller till att brottet hänförts under en väsentligt mildare straffbestämmelse än den som borde ha tillämpats, eller,
2. om det för brottet är föreskrivet fängelse i mer än ett år samt någon omständighet eller bevis, som inte tidigare har förebringats, åberopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade dömts för brottet eller till att detta hänförts under en väsentligt strängare straffbestämmelse än den som tillämpats.

Ej må på grund av förhållande, som avses i 2, resning beviljas, med mindre parten gör sannolikt, att han icke vid den rätt, som meddelat domen, eller genom fullföljd från denna kunnat åberopa omständigheten eller beviset eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det. Lag (1987:1345).

4 § Den som vill ansöka om resning skall göra detta skriftligen hos hovrätten, om domen meddelats av tingsrätt, och i annat fall hos högsta domstolen.

Ansökan om resning i tvistemål på grund av något sådant förhållande som avses i [1 § första stycket 1](#), [2](#) eller [3](#) samt ansökan om resning i brottmål till men

för den tilltalade skall göras inom ett år från det att sökanden fick kännedom om det förhållande som ansökningsgrunden grundas på. Åberopas annans brottsliga gärning som grund för ansökan, får tiden räknas från det dom över gärningen vann laga kraft. Resning i tvistemål på grund av något sådant förhållande, som avses i [1 § första stycket 4](#), skall sökas inom sex månader från det att domen vann laga kraft. Lag (1988:1451).

5 § I resningsansökan skall sökanden uppgiva:

1. den dom ansökan avser;
2. det förhållande, varå ansökan grundas, och skälen för ansökan; samt
3. de bevis sökanden vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis.

Grundas ansökan å förhållande, som avses i [1 § första stycket 3](#) eller 3 § första stycket 2, skall sökanden uppgiva anledningen till att omständigheten eller beviset ej åberopats i rättegången.

Ansökan skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud.

Vid ansökan skola i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas de skriftliga bevis sökanden åberopar.

6 § Om resningsansökan inte avvisas, skall den tillsammans med därvid fogade handlingar delges motparten. Gäller ansökningsresning i mål där åklagaren är motpart får den dock översändas till åklagaren utan delgivning. Motparten skall samtidigt föreläggas att inkomma med skriftlig förklaring. Om ansökningsresning är grundad, får den dock avslås omedelbart.

Om prövning av ansökningsresning sker i hovrätt tillämpas [52 kap. 8- 12 §§](#). Om ansökningsresning tas upp omedelbart av Högsta domstolen, tillämpas [56 kap. 8, 9](#) och [11 §§](#).

Rätten får förordna att, till dess annat föreskrivs, vidare åtgärder för verkställighet av domen inte skall äga rum. Lag (1999:84).

7 § Beviljas resning, skall rätten samtidigt förordna att målet åter skall tas upp vid den domstol, som sist dömt i målet. Om resning beviljas i tvistemål eller i brottmål till den tilltalades förmån och saken är uppenbar, får rätten dock omedelbart ändra domen.

Uteblir sökanden, när målet på nytt tas upp vid en förhandling, skall resningen anses förfallen. Om motparten uteblir, får målet ändå avgöras. Kallelserna skall innehålla en upplysning om dessa regler. Vad som sägs i detta stycke gäller inte i fråga om åklagaren. Lag (1988:1451).

8 § Avvisas eller avslås en resningsansökan, får sökanden åläggas att ersätta motparten eller, om åklagaren är motpart, staten kostnaderna i resningsärendet. Har resning sökts av åklagaren, får kostnaderna utgå av allmänna medel. Bifalls ansökningsresning, skall kostnadsfrågan prövas i samband med målet efter dess återupptagande. Lag (1988:1451).

9 § Avser dom i brottmål även annat än ansvar, gälla beträffande resning i denna del av målet vad om resning i tvistemål är stadgat; beviljas resning i ansvarsfrågan, må dock utan hinder av vad sålunda är föreskrivet resning samtidigt beviljas även i målet i övrigt.

10 § Vad i [1-9 §§](#) är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning beträffande rättens beslut.

10 a § Om talan mot avgörande av annan myndighet än tingsrätt skulle ha fullföljts i tingsrätt eller hovrätt, görs ansökan om resning i ärendet skriftligen hos hovrätten. Detsamma gäller ärende som avgjorts genom godkännande av straffreläggande eller godkännande av föreläggande av ordningsbot.

Beträffande sådan ansökan som gjorts enligt [första stycket](#) tillämpas [1--3 §§](#), [4 § andra stycket](#) och [5--8 §§](#). Lag (1988:1451).

11 § Har någon försuttit den tid som gäller för överklagande av dom eller beslut eller för ansökan om återvinning eller återupptagande, och hade han laga förfall, får på ansökan av honom den försuttna tiden återställas. Lag (1994:1034).

12 § /Upphör att gälla U:2009-07-01/ Den som vill ansöka om återställande av försuttet tid för fullföljd av talan i hovrätt eller för ansökan om återvinning eller

återupptagande i tingsrätt skall göra detta skriftligen hos hovrätten inom tre veckor från det att förfallet upphörde och sist inom ett år från det att tiden gick ut.

Ansökan om återställande av försutten tid för fullföljd av talan i högsta domstolen eller ansökan om återvinning eller återupptagande i hovrätt eller högsta domstolen görs skriftligen hos högsta domstolen inom den tid som anges i [första stycket](#).

Beträffande ansökningen tillämpas i [5](#), [6](#) och [8 §§](#). Lag (1988:1451).

12 § /Träder i kraft 1:2009-07-01/ Den som vill ansöka om återställande av försutten tid för fullföljd av talan i hovrätt eller för ansökan om återvinning eller återupptagande i tingsrätt skall göra detta skriftligen hos hovrätten inom tre veckor från det att förfallet upphörde och sist inom ett år från det att tiden gick ut.

Ansökan om återställande av försutten tid för fullföljd av talan i Högsta domstolen eller ansökan om återvinning eller återupptagande i hovrätt eller Högsta domstolen görs skriftligen hos högsta domstolen inom den tid som anges i [första stycket](#).

Beträffande ansökningen tillämpas i [5](#), [6](#) och [8 §§](#). Lag (2009:344).

13 § Ansökan om återställande av försutten tid för fullföljd av talan i tingsrätt eller hovrätt mot sådant avgörande som avses i [10 a §](#) görs skriftligen hos hovrätten. Beträffande sådan ansökan tillämpas [11 §](#) och [12 §](#) första och tredje styckena. Lag (1988:1451).

14 § Vid fullföljd av talan mot hovrätts beslut i fråga om resning eller återställande av försutten tid gäller vad som sägs i [54](#) och [56 kap.](#) om fullföljd av talan mot beslut i mål eller ärende, som väckts vid tingsrätt. Lag (1988:1451).

59 Kap. Om klagan över domvilla m.m.

1 § Dom som vunnit laga kraft skall efter klagan av den vars rätt domen rör på grund av domvilla undanröjas,

1. om målet har tagits upp trots att det har förelegat ett rättegångshinder, som högre rätt haft att beakta självmant vid ett överklagande,
2. om domen givits mot någon, som inte har varit rätteligen stämd och inte heller har fört talan i målet, eller genom domen någon, som inte har varit part i målet, lider förfång,
3. om domen är så oklar eller ofullständig att det inte framgår av den, hur rätten har dömt i saken eller
4. om det i rättegången förekommit något annat grovt rättegångsfel som kan antas ha inverkat på målets utgång.

Klagan över domvilla enligt [första stycket 4](#) som grundas på en omständighet som inte tidigare har åberopats i målet skall avvisas, om klaganden inte gör sannolikt att han har varit förhindrad att åberopa omständigheten i rättegången eller han annars haft giltigt ursäkt att inte göra det. Lag (1994:1034).

2 § Den som vill klaga över domvilla skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till hovrätten, om domen meddelats av tingsrätt, och i annat fall till Högsta domstolen.

Om klagan grundas på någon omständighet som avses i [1 §](#) 1 eller 4 skall skrivelsen ges in inom sex månader från det att domen vann laga kraft. Grundas klagan på någon omständighet som avses i [1 §](#) 2, skall skrivelsen ges in inom sex månader från det att klaganden fick kännedom om domen. Fick han kännedom om domen innan den vann laga kraft, skall tiden räknas från den dag då domen vann laga kraft. Lag (1994:1034).

3 § I fråga om klagan över domvilla och överklagande av hovrätts beslut i sådant ärende skall i övrigt [52](#), [54](#) och [56 kap.](#) tillämpas. I fråga om klagan som skall prövas omedelbart av Högsta domstolen gäller dock inte bestämmelserna om prövningstillstånd.

Rätten får besluta att domen tills vidare inte får verkställas.

Undanröjs domen av annat skäl än att rätten varit obehörig eller annars inte bort ta upp målet till prövning, skall rätten samtidigt besluta att ny handläggning skall äga rum vid den rätt som meddelat domen.

I fråga om ersättning för kostnad gäller bestämmelserna om rättegångskostnad. Lag (1994:1034).

4 § Det som sägs i [1--3 §§](#) om dom skall tillämpas även när det gäller rätts beslut. Lag (1994:1034).

5 § Om ett avgörande av annan myndighet än tingsrätt skulle ha överklagats hos tingsrätt eller hovrätt, får klagan över domvilla i ärendet göras skriftligen hos hovrätten.

I fråga om klagan enligt [första stycket](#) tillämpas [1 §](#), [2 § andra stycket](#) och [3 §](#). Lag (1994:1034).

6 § Strafföreläggande som godkänts av den misstänkte skall efter klagan undanröjas,

1. om godkännandet inte kan anses som en giltig viljeförklaring,
2. om det vid ärendets behandling har förekommit sådant fel, att föreläggandet bör anses ogiltigt eller
3. om föreläggandet av annan anledning inte överensstämmer med lag.

Har strafföreläggande undanröjts, får inte därefter för samma gärning dömas till eller föreläggas svårare straff. Lag (1994:1034).

7 § Den som vill klaga på strafföreläggande skall göra detta skriftligen. Skrivelsen skall ges in till tingsrätt som kunnat ta upp åtal för brottet.

Skrivelsen skall ha kommit in till tingsrätten inom ett år efter det att åtgärd för verkställighet av föreläggandet företogs hos den misstänkte. Om föreläggandet inte avser någon annan brottspåföljd än villkorlig dom räknas tiden från provotidens början. I fråga om handläggningen skall [52 kap. 2, 3](#) och [5-12 §§](#) tillämpas. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället tingsrätten. Lag (1996:1462).

8 § I fråga om överklagande av tingsrätts beslut med anledning av klagan på strafföreläggande gäller [49](#) och [52 kap.](#)

Hovrätts beslut får inte överklagas. Lag (1994:1034).

9 § I mål som avses i [7](#) eller [8 §](#) får rätten besluta att strafföreläggandet tills vidare inte får verkställas. Lag (1994:1034).

10 § Bestämmelserna i [6--9 §§](#) skall tillämpas även i fråga om godkänt föreläggande av ordningsbot. I mål om klagan på sådant föreläggande är allmän åklagare motpart till den misstänkte. Lag (1994:1034).

Övergångsbestämmelser

1983:920

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1984. I fråga om offentliga försvarare som har förordnats före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

1984:131

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1984.

2. Äldre bestämmelser om tingsrätternas domförhet gäller alltjämt vid huvudförhandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet samt vid överläggningar och omröstningar i anslutning till sådana huvudförhandlingar.

3. Äldre bestämmelser om hovrätternas domförhet gäller alltjämt i mål där den slutliga handläggningen har påbörjats före ikraftträdandet.

4. Äldre bestämmelser om avvisning av ofullständiga stämningsansökningar samt vade-, revisions- och besvärinlagor gäller alltjämt i fråga om ansökningar och inlagor som har kommit in till rätten före ikraftträdandet.

5. Äldre bestämmelser om rätt till återupptagande av ett tvistemål eller ett brottmål i en hovrätt efter det att hovrätten förklarat vadetalan i målet förfallen gäller alltjämt, om vadetalan har förklarats förfallen före ikraftträdandet.

6. Äldre bestämmelser om tid för anförande av besvär över en underrätts beslut gäller alltjämt beträffande beslut som inte har meddelats vid sammanträde för förhandling men i fråga om vilka tiden för meddelandet har tillkännagivits före ikraftträdandet.

1987:328

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987. Lagen gäller dock ej i fall då ränta har börjat löpa före ikraftträdandet.

1987:681

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988. Den äldre lydelsen gäller fortfarande i fråga om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som en konkursdomare har begått i utövningen av tjänsten.

1987:747

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.
2. Genom lagen upphävs lagen ([1974:8](#)) om rättegången i tvistemål om mindre värden. Den lagen gäller dock fortfarande i mål där ansökan om stämning kommit in till rätten före ikraftträdandet eller där rätten, om talan väckts genom ansökan om lagsökning, betalningsföreläggande eller handräckning eller som enskilt anspråk i brottmål, före ikraftträdandet beslutat att tvisten skall handläggas som tvistemål.
3. Bestämmelserna i 36 kap. 1 § tredje stycket 3 i deras äldre lydelse gäller fortfarande beträffande den som av militär befattningshavare ålagts disciplinstraff.
4. Äldre bestämmelser om vadeanmälan gäller fortfarande i fråga om domar som meddelats före ikraftträdandet.
5. Förekommer i lag eller annan författning någon hänvisning till en föreskrift som har ersatts genom en bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den bestämmelsen.

1987:792

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.
2. Beträffande tvist om bodelning skall äldre bestämmelser fortfarande tillämpas om talan om äktenskapsskillnad har väckts före ikraftträdandet, en av makarna har avlidit före ikraftträdandet eller tvisten gäller bodelning med anledning av boskillnad.

1987:1211

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Är någon vid lagens ikraftträdande berövad friheten genom gripande, anhållande eller häktning, får häktningsframställning enligt [24 kap. 12 §](#) göras samt häktningsförhandling enligt 13 och 17 §§ samma kapitel hållas den dag lagen träder i kraft eller följande dag, om äldre rätt medger att så sker.

1988:167

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1988. Bestämmelsen i 7 § om straffavgift tillämpas dock inte i fråga om förhållande som hänför sig till tiden före den 1 januari 1983.

1988:616

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989. Löpande tjänstgöringstider för nämndemän upphör vid utgången av år 1988. Nyval av nämndemän för tiden från och med år 1989 skall med tillämpning av de nya bestämmelserna äga rum under år 1988. Valen förrättas av de kommunfullmäktige och landsting som nyvalts under detta år.

1988:1451

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1989. Har ansökan om resning eller återställande av försutten tid gjorts före ikraftträdandet, tillämpas äldre bestämmelser. Detsamma gäller i fall då besvär över domvilla har anförts före ikraftträdandet.

1989:113

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. I fråga om beslut som har meddelats före ikraftträdandet gäller dock äldre föreskrifter.

1989:352

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989.
2. Bestämmelserna i 54 kap. 2 a och 11 a §§ tillämpas inte på avgöranden av hovrätt som meddelats före ikraftträdandet.
3. Bestämmelserna i [54 kap. 9](#) och [11 §§](#) i deras äldre lydelse gäller fortfarande vid fullföljd av talan mot avgöranden av hovrätt som meddelats före ikraftträdandet.
4. Bestämmelserna i [49 kap. 1 §](#) och [54 kap. 1 §](#) i deras äldre lydelse gäller fortfarande i fråga om sådan utfästelse att inte fullfölja talan som gjorts före

ikraftträdandet.

1989:656

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 1989.
2. Äldre föreskrifter om rättens sammansättning gäller alltjämt vid huvudförhandlingar som har påbörjats före ikraftträdandet.
3. Äldre föreskrifter i [50 kap. 25 § tredje stycket](#) gäller alltjämt när det överklagade avgörandet har meddelats före ikraftträdandet.

1990:443

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990. Äldre bestämmelser gäller dock

1. i fråga om fullföljd av talan mot särskild dom enligt [17 kap. 5 §](#) som har meddelats före ikraftträdandet,
 2. i fråga om tid för besvär över beslut som meddelats före ikraftträdandet,
 3. i fråga om lägre rätts skyldighet att pröva om talan mot avgörande som meddelats före ikraftträdandet fullföljts på föreskrivet sätt.
- Har i mål som avses i [1 kap. 7 §](#) äldre lydelsen talan före ikraftträdandet väckts vid viss tingsrätt som sägs där, behåller tingsrätten sin behörighet att handlägga målet.

1990:1128

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i mål

1. där talan väckts vid fastighetsdomstol före ikraftträdandet,
2. som efter återvinning överlämnats till fastighetsdomstol före ikraftträdandet, eller
3. som enligt lagsökningslagen ([1946:808](#)) hänskjutits till rättegång vid fastighetsdomstol före ikraftträdandet.

1991:485

Denna lag träder i kraft, i fråga om [4 kap. 6 §](#) den 1 juli 1991 och i övrigt den 1 januari 1992.

1991:847

Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om mål om lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning där talan väckts före ikraftträdandet.

1991:1561

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1992. Äldre föreskrifter gäller dock vid prövning av talan som har väckts före ikraftträdandet och i fråga om tystnadsplikter som har uppkommit före ikraftträdandet.

1992:1511

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer. (I kraft den 1 januari 1994, [1993:1646](#)).
2. Är ombud enligt [33 kap. 7 §](#) anmänt vid ikraftträdandet, skall anmälan anses avse tre månader efter ikraftträdandet. Den som gjort anmälan och ombudet skall av Högsta domstolen på lämpligt sätt underrättas därom snarast efter ikraftträdandet.

1993:10

1. Denna lag träder i kraft den 1 mars 1993.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fall då offentlig försvarare förordnats före ikraftträdandet.

1993:348

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993. Äldre bestämmelser tillämpas dock alltjämt i fråga om mål i vilka rätten har fattat beslut om rättspsykiatrisk undersökning före ikraftträdandet.

1993:514

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1993. Om en dom eller ett beslut har meddelats före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser i fråga om överklagande och krav på prövningstillstånd.

1994:1034

1. Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1994.
2. Förekommer det i en lag eller en författning som har beslutats av regeringen en hänvisning till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna lag tillämpas i stället den nya föreskriften.
3. Har en dom eller ett beslut meddelats före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser i fråga om rätten att överklaga och om vad den som vill överklaga skall iakttas.

1994:1412

Denna lag träder i kraft, i fråga om [23 kap. 1, 3, 8](#) och [22 §§](#) och [27 kap. 7 §](#) den 1 april 1995, och i övrigt den dag regeringen bestämmer.

1994:1435

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.
2. Mål som vid ikraftträdandet är anhängigt vid en domstol som var behörig enligt äldre bestämmelser skall även efter ikraftträdandet handläggas där.

1994:1620

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995.
2. Den nya lydelsen av [4 kap. 6 §](#) skall dock tillämpas första gången efter valet år 1998.
3. Val enligt den nya lydelsen av [4 kap. 8 §](#) skall äga rum första gången år 1998.
4. Löpande tjänstgöringstid för de nämndemän som har valts enligt äldre bestämmelser skall vara fyra i stället för tre år.

1996:1624

Denna lag träder i kraft den 1 december 1997 då lagen ([1946:864](#)) om återgäldande av kostnad för blodundersökning i brottmål skall upphöra att gälla.

1997:273

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1997. I fråga om förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet tillämpas dock [8 kap. 7 § tredje stycket](#) i sin äldre lydelse. Den nya lydelsen av [8 kap. 7 § fjärde stycket](#) tillämpas inte i fråga om sådana förhållanden som nyss sagts.

1997:298

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1997. I fråga om uppgifter som anförtrots före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

1997:391

1. Denna lag träder i kraft den 1 september 1997.
2. Om huvudförhandlingen har påbörjats före ikraftträdandet gäller [1 kap. 3 b](#) och [8 §§](#) i sina äldre lydelse.

1999:84

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 1999.
2. Om kallelse har utfärdats före ikraftträdandet, tillämpas [50 kap. 10](#) och [21 §§](#) och [51 kap. 10 §](#) i sin äldre lydelse.

2000:172

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.
2. Bestämmelserna i [18 kap. 8 a §](#) i dess äldre lydelse skall tillämpas i mål som handläggs enligt [1 kap. 3 d §](#), om ansökan om stämning har kommit in till rätten före ikraftträdandet eller, när talan har väckts som enskilt anspråk i brottmål, rätten före ikraftträdandet beslutat att tvisten skall handläggas som tvistemål. Detsamma gäller om talan har väckts genom ansökan om betalningsföreläggande eller handräckning och kronofogdemyndigheten före ikraftträdandet har beslutat att, enligt [36](#) eller [54 §](#) lagen ([1990:746](#)) om betalningsföreläggande och handräckning, överlämna målet till tingsrätt.
3. Har en huvudförhandling påbörjats före ikraftträdandet tillämpas i fråga om den förhandlingen [43 kap. 3](#) och [11 §§](#) eller [46 kap. 3](#) och [11 §§](#) i deras äldre lydelse.
4. Har en tredsdom meddelats före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser i fråga om rätten att söka återvinning.

2000:299

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. I fråga om strafförelägganden och ordningsbot som utfärdats före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

2003:1146

Denna lag träder i kraft den 1 april 2004 i fråga om [27 §](#) och i övrigt den 1 oktober

2004. Tillstånd till hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning för tid före rättsens beslut får inte avse tid före ikraftträdandet.

2004:402

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2004. Äldre bestämmelser gäller i fråga om prövningstillstånd vid överklagande av domar och beslut som har meddelats före ikraftträdandet.

2005:72

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2005.
2. Den nya bestämmelsen skall inte tillämpas, om enskilt åtal har väckts eller målsägande har övertagit ett allmänt åtal före ikraftträdandet. Bestämmelsen skall inte heller tillämpas, om målsäganden i mål rörande brott som hör under allmänt åtal före ikraftträdandet ensam har drivit ansvarstalan vidare i högre rätt.

2005:683

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
2. Äldre bestämmelser gäller i fråga om krav på prövningstillstånd vid överklagande av domar och beslut som har meddelats före ikraftträdandet.
3. Äldre bestämmelser gäller i fråga om avtal att inte överklaga en dom enligt [49 kap. 2 §](#) och [54 kap. 2 §](#), som har ingåtts före ikraftträdandet.

2007:981

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008. Underrättelse enligt 31 § behöver dock inte lämnas beträffande hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning som har avslutats före ikraftträdandet.

Detta är ett utdrag ur databasen Rättsnätet. Mångfaldigande utan medgivande från Notisum AB är förbjudet enligt lag. Dokumentens officiella pappersutgåvor äger alltid företräde eftersom Rättsnätet baseras på material från offentliga databaser som kan innehålla felaktigheter.

